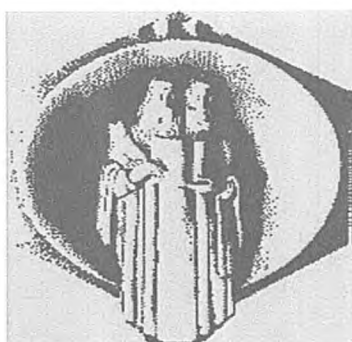

Универзитет Св. Кирил и Методиј - Скопје

Филозофски Факултет

Институт за педагогија

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
Институт за педагогија

Унв. Бр. 15500
21.08. 2017 год.
СКОПЈЕ .

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

Тема:

**Интерактивно поучување во рана училишна
возраст**

Ментор:

Проф. д-р. Лена Дамовска

Кандидат:

Арбона Џемајли

Скопје, 2016

[Faint, illegible text or signature]

Содржина:

ВОВЕД	5
Прв дел: Теоретски основи на проблемот на истражувањето	7
1. Теоретски пристап кон проблемот	8
1.1. Значење и оправданост на истражувањето.....	8
1.2. Причини и потреба за појава на интерактивното поучување.....	10
1.3. Дидактички идентитет на интерактивното поучување.....	14
2. Дефинирање на основните поими во истражувањето	20
2.1. Поучување.....	20
2.2. Учење.....	22
2.3. Настава.....	23
2.4. Интеракцијата.....	25
2.5. Интерактивна настава.....	27
2.6. Интерактивното поучување.....	29
3. Досегашни истражувања на проблемот	34
4. Форми на интеракција	37
4.1. Интеракција на целото одделение.....	37
4.2. Интеракција ученик – наставник.....	38
4.3. Интеракција ученик-ученик.....	40
5. Формите на наставна работа и интерактивното поучување	42
5.1. Фронтална форма на наставна работа во интерактивното поучување	42
5.2. Групната форма на наставна во интерактивното поучување.....	44
5.2.1. Формирање на групите.....	50
5.3. Наставната работа во парови во рамки на интерактивното поучување.....	54
5.4. Индивидуалната форма на наставна работа во интерактивното поучување.....	57

6. Наставни методи во интерактивното поучување.....	60
6.1. Истражувачки постапки во интерактивното поучување.....	62
6.2. Интерактивно поучување преку решавање на проблеми.....	63
7. Наставни техники во интерактивното поучување.....	65
8. Одделенски амбиент.....	71
9. Климата во одделението во интерактивното поучување.....	74
10. Комуникациска работна средина во интерактивното поучување.....	76
11.Интегриран курикулум во интерактивното поучување.....	80
11.1. Интегрираната настава и учењето по теми	82
11.1.1.Тематско пано во интерактивното поучување.....	86
12. Наставникот во интерактивното поучување.....	88
12.1. Улогата на наставникот во традиционалното поучување.....	90
12.2. Улогата на наставникот во интерактивното поучување.....	91
13.Предности на интерактивното поучување во рана училишна возрас.....	95
13.1. Задоволството кај децата од интерактивното поучување.....	97
13.2. Љубопитноста кај децата во рамки на интерактивното поучување.....	98
13.3. Самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски во рамки на интерактивното поучување.....	100
ВТОР ДЕЛ: Методологија на истражувањето.....	102
1. Дефинирање на предметот на истражување.....	103
2. Важноста на истражување.....	103
3. Цел на истражувањето.....	105
4. Хипотези на истражувањето.....	106
5. Варијабли на истражувањето.....	165
6. Методи, техники и инструменти на истражувањето.....	107
7. Примерок на истражувањето.....	108
7.1. Структура на истражувачкиот примерок.....	108

**ТРЕТ ДЕЛ: Анализа и интерпретација на податоците
од истражувањето од истражувањето110**

1. Анализа и интерпретација на резултатите од скалата на проценка на наставниците, во однос на интерактивното поучување во рана училишна возраст.....113
2. Резултати од партиципативното набљудување.....152
3. Анализа на резултатите од интервјуто со фокус групите директори и стручни работници.....234
4. Анализа на резултатите од интервјуто со родителите како фокус-групата.....246
5. Анализа на резултатите од интервју со учениците како фокус-група.....257
6. Анализа на документацијата на Одделот на Просветниот Инспекторат за регионот на Гњилане.....264

ЧЕТВРТ ДЕЛ.....272

1. Заклучок.....273
 2. Препораки како педагошки импликации.....280
 3. Литература.....282
 4. Прилози.....292
-
- 4.1. Скала на проценка на наставниците за Интерактивно поучување во рана училишна возраст.....293
 - 4.2. Протокол за интервју на фокус-група директори и стручни работници (педагози, психолози) во училиштето.....296
 - 4.3. Протокол за интервју на фокус-група родители на ученици.....298
 - 4.4. Протокол за интервју на фокус-група ученици.....299

ВОВЕД

Иновирањето на практиката на поучување низ интерактивни модели, новите улоги на наставникот и на ученикот и претпочитање на активноста на ученикот во процесот на учењето, се наоѓаат во основата на промените што се одвиваат во образованието во Косово. Станува збор за дејствија кои имаат за цел подобрување на квалитетот, трајноста и применливоста на знаењата кои учениците ги стекнуваат во училиштето.

Така, денес, во сите циклуси на образованието, се применуваат нови наставни модели, кои го одредуваат ученикот како активен субјект во наставниот процес. Тој, се повеќе, самостојно доаѓа до нови информации и стекнува знаење.

Интерактивното поучување се препорачува и спроведува со изразен замав, бидејќи се чини дека станува потреба на современото образование и дел од потребите на наставниците и учениците.

Со примената на интерактивното поучување се постигнува промена меѓу активноста на наставникот и учениците. Притоа таквото поучување им помага на учениците заедно да учат, но исто така и заедно да ги решаваат задачите и да учествуваат во оценувањето на сопствената работа.

Целта на интерактивното поучување е развој на личноста и индивидуалноста на секое дете а не само усвојување на наставните програмски содржини. Потребата за воведување на интерактивно поучување произлегува пред сè од потребите на децата и потребите на современиот образовен систем.

Нивото и квалитетот на совладување на знаењето во голема мера зависи од организирањето на работата во одделението и поради тоа интерактивното поучување претставува еден од главните фактори на подигнување на квалитетот и ефикасноста на наставата.

Интерактивното поучување, како важен фактор во модернизирањето на наставаната работа, ги става ученикот, наставникот и другите учесници во наставниот процес во нова ситуација и во нови односи. Наставникот се повеќе се обврзува да ја познава личноста на ученикот, неговата реакција во рамки на новите

работни услови и да го афирмира самиот ученик како активен субјект во наставниот процес. Од друга страна, поучувањето, со тоа што станува појасен и попривлечен процес, ги мобилизира и активира сите интелектуални и работни сили на ученикот.

Сметаме дека темата која се обработува е актуелна и во функција на развој на наставната теорија и пракса. Имајќи го во предвид карактерот на овој труд, текот на истражувањето и меѓудисциплинарната природа на темата, за остварувањето на поставените цел и задачи е проучена научна литература од различни педагошки, дидактички и методички области и литература од областа на детската психологија. Истражувањето “Интерактивното поучување во рана училишна возраст” само по себе претставува збир на повеќе непосредни материјали од наставната пракса, тргнувајќи од интерактивното поучување, употребата на поли-методите, начините на работа, учењето во група, одделенскиот амбиент, климата во одделението, комуникациската одделенска работна клима и наставникот во интерактивното поучување. Воедно, самото истражување прави споредба помеѓу традиционалното учење и интерактивното учење, воочувајќи ги позитивните ефекти.

Интерактивното поучување се проучува како предизвик на современото образование, во рамките на кое учениците, наставниците и стручните работници, како основни носители на овој процес, имаат значајна улога.

Во фокусот на овој труд, односно ова истражувачка работа, се наоѓаат учениците од прво и второ одделение од Основното училиште “Сељами Халачи” од Гњилане, родителите на учениците од овие одделенија, стручни лица од областа на образованието и наставниците од неколку основни училишта во Косово, кои работаат во урбаните средини.

ПРВ ДЕЛ

Теоретски основи на проблемот на истражувањето

1. Теоретски пристап кон проблемот

1.1 Значење и оправданост на истражувањето

Нашето истражување на тема “Интерактивното поучување во рана училишна возраст” произлезе пред се од современите потреби од ваков вид проучување. Нашите размислувања не поведоа од неминовниот факт на современоста, насочен кон постојани промени во сите сфери на човековото живеење.

Еден од основните правци на промените во наставата денес претставува примената на нови интерактивни методи на поучување. Основната цел на интерактивниот метод на поучување е пренесувањето на дејноста од наставникот на учениците, обука на учениците заеднички да учат, заеднички да работат на целите на учењето, на обработката на содржината, на примената на наученото и на вреднувањето на процесот. Интерактивното поучување влијае врз повисокото ниво на мотивација во одделението, се развива соработка меѓу учениците и се активира одговорноста на учениците. Тие се учат на усогласување на ставовите, на заедничко дејствување, на толеранција и на модерна комуникација, користејќи различни извори на знаење.

Интерактивното поучување ја развива личноста и индивидуалноста на секое дете и не служи само за усвојување на училишната програма. Се оценува задоволството на децата од превземените активности, напредувањето на детето во споредба со почетната состојба на знаењето, мотивираноста и заинтересираноста за работа и за активностите и се намалува учењето факти на памет. Со таквото поучување се надминуваат многу слабости на традиционалната настава.

Степенот и квалитетот на совладување на знаењето во голема мера зависи од начинот на организирање на работата во одделението и поради тоа интерактивното поучување е еден од клучните фактори на подобрување на ефикасноста и квалитетот на учењето.

Примената на интерактивното учење, како важен фактор во модернизирањето на наставничката работа, ги става наставниците, учениците и другите учесници во наставниот процес во нови ситуации и односи. Наставникот се повеќе се обврзува да ја познава личноста на ученикот, неговите реакции во новите работни услови и

да го афирмира самиот ученик како активен субјект во наставниот процес. Од друга страна, со само тоа што наставата станува појасна и попривлечна, истата ги мобилизира и активира сите интелектуални и работни сили на ученикот.

Иако нашето училиште има ангажирано врвни кадри, истото го практикува помнењето и теоретскиот дел на совладување на знаењето преку учењето. Воедно, личните можности на ученикот и создавањето на личноста се оставени на втор план.

Методите на интерактивното учење се поопширно опфатени со училишната возраст. Истите веќе се многу популарни во стручните заедници или средини на наставниците бидејќи праксата ја докажа нивната ефикасност

Поаѓајќи од таквите потреби нашето истражување “Интерактивното поучување во рана училишна возраст” во основа има за цел да проучи колку е ефикасно интерактивното поучување - форми, методи, комуникација на интерактивното подучување.

Во нашиот труд го проучуваме интерактивното поучување кај деца во рана училишна возраст. Трудот синтетизира бројни иновативни пристапи во наставниот процес.

Поаѓајќи од современата актуелност и научната поставеност на проблемот кој планираме да го истражime, пред се за развојот на капацитетите на учениците за наставна практика и за општеството во целина, сметаме дека овој труд има соодветна оправданост и примена во унапредувањето на воспитно - образовниот процес во Косово.

1.2. Причини и потреба за појава на интерактивното поучување

Организирањето на наставната работа секогаш било еден од најважните проблеми во дидактичката теорија и практика. Поради тоа, истиот проблем се третира и во денешно време, со истражувањата од модерното време. Поради постојаниот развој на науката а особено на теоријата на наставата и самата настава, традиционалните начини на организирање на наставата не може да се применат во целост за потребите на современото училиште и истите треба да се реформираат, со цел да се прилагодат на барањата на новото време.

Образовниот систем подразбира севкупно составување на наставниот процес. Секој систем е составен од специфични врски а главни чинители на наставата се: ученикот – наставникот – наставната содржина.

Во стручната литература образовниот систем може да се најде и како дидактички систем или наставна стратегија. Голем број системи од минатото веќе се напуштени поради нивната неефикасност, како на пример: диктирањето, катетичката настава, мајеутичката настава или комбинациите од овие системи и нивните варијанти.

Предметно - одделенскиот часовен систем претставувал прв обид во историјата на педагогијата за систематско и рационално организирање на воспитно - образовниот процес, каде што се забележуваат првите чекори за демократизација на образованието и создавање на услови за помасовно образование. (Дамовска, Л.,& Тасевска, А., 2010, стр. 13)

Таквата заслуга му припаѓа на хуманистот, научникот, педагогот и во исто време основачот на дидактиката, Јан Амос Коменски, кој е познат по неговото дело со наслов „Големата дидактика”, дело со кое тој со голема точност го проектираше и обработи одделенски-часовниот-предметниот систем, како од теоретски аспект, така и од практичен аспект. Поради тоа него можеме да го наречеме реформатор на организирањето на наставниот процес, идеатор и поттикнувач на одделенски-часовниот систем или одделенски-часовниот-предметниот систем.

Системот се нарекува *одделенски* од причина што сите ученици се групираат според нивната возраст и степен на стекнато знаење а *часовен* од причина што програмските содржини по секој предмет се поделени на содржински единици.

Во таквиот систем часот, како форма на организирање на наставата, со право заема централно место. Часот се смета за единица на наставниот процес, со што во себе ги опфаќа задачите, содржините и наставните методи. Одделенски-часовниот-предметниот систем воглавно се применува во наставната работа во Косово а во споредба со минатото истиот претрпел големи измени од аспект на вкупното организирање, формите и посебните ерго-дидактички содржини.

Освен овој систем на организирање на наставата, во дидактичката литература се среќаваат и други системи за организирање на наставата, како што се воспитниот систем на М. Монтесори, наставниот систем според Декрол, Планот Далтон, Планот на Јена, наставата според методот на проектот и др.

Голем дел од овие концепти, модели и системи се уште ја негуваат својата идеологија во многу образовни институции ширум светот. Нивното постоење е многу значајно поради поедноставното сфаќање на историскиот развој на педагошката наука, големите промени што се случувале во неа, како и можноста да бидат избор за создавање на нови посовремени воспитно- образовни концепти. (Дамовска, Л.,& Тасевска, А., 2010, стр. 18).

Одделенски-часовниот систем, како и многу други системи на организирање на наставната работа, подлежел на голем број критики, особено од аспект на доминирањето на фронталната форма и занемарувањето на учениците со слаби резултати, како и на оние со посебни потреби. Поради тоа намерите за внесување на иновации во самиот систем биле инспирирани од голем број фактори а во тој правец како аргумент во прилог на изменување и дополнување на самиот систем и на негово суштинско осовременување, биле и се дефинициите за самиот систем кои водат до заклучок да се прецени формалниот аспект и да се заборави повеќедимензионалниот карактер на наставата, кој во голем број случаи бара флексибилност, поголема слобода за наставникот во врска со организирањето и др.

Усовршувањето, надополнувањето, осовременувањето и трансформирањето на наставниот систем е неопходно да продолжи и понатаму, во правец на постигнување на следните цели:

- Ученикот да биде активен учесник во наставата;

- Наставниот час да не изнесува секогаш 45 минути, туку да биде со променливо времетраење, да биде флексибилен и со можност за движење;
- Наставникот да биде слободен да при постапувањето во текот на наставниот процес;
- Наставните предмети да се реструктурираат, да се интегрираат, да се организираат во форма на циклуси, курсеви или други форми, согласно наставната технологија;
- Одделението да не биде единствена организациона единица за потребите на учениците.

Суштинскиот аспект на образованието е модернизирањето на одделенски-часовниот систем, во кој доминира дидактичката материјализација бидејќи наставниците не се доволно спремни за примена на активните наставни техники и методи а воедно и наставните материјали се подготвени или изготвени за традиционална настава.

Причините за таквата состојба во образованието се многу бројни. Првенствено треба да се има во предвид дека училишниот систем може да се изгради со многу напор. Според таквиот концепт, наставата е фокусирана врз примената на училишната програма а учениците треба да се прилагодат на училиштето и наставата, без оглед на нивните потреби и барањата на нивните родители.

Позначаен период од историјата на педагошката наука е крајот на XIX-от век и почеток на XX-от век, кој се карактеризира со голем пресврт на сето она што дотогаш ја претставувало теоријата и практика на воспитувањето и образованието. Во овој период се јавува најмасовниот педагошки правец кој во педагошката литература се препознава по терминологијата, обидот за воведување на нова школа или реформска педагогија. (Дамовска, Л., & Тасевска, А., 2010, стр. 15)

Новото училиште, според неговото изворно значење, е училиште кое во голема мера е централизирано, и насочено кон детето, кое се третира како личност а не само како ученик. Основни карактеристики на активното ново училиште подразбираат тоа да не мора да биде сеопфатно и да има претходно утврдени план и програма, туку да се предвидат еден вид на ориентациони планови и програми или еден задолжителен дел од програмата (образовниот стандард) и дел

кој е флексибилен и се променува во зависност од реалните услови на наставниот процес:

- Се тргнува од интересите на децата и учењето се надоврзува на таквите интереси;
- Учењето се поврзува со претходното знаење и личните животни искуства на детето;
- Мотивацијата за учење е лична (внатрешна).

Таквите училишта во кратки црти може да се опишат како *училишта насочени кон ученикот и учењето* или како *активна и интерактивна настава*. Основни карактеристики на таквите училишта се следните:

- Целта на учењето е да се стекне знаење, но и да се развие интелектуалниот, социјалниот и останатиот потенцијал на ученикот;
- Во текот на наставниот час доминантна улога има ученикот – учењето;
- Наставникот има задача да ги организира, насочува и води активностите поврзани со учењето.

Традиционалната настава е основата на интерактивното поучување. Таквото поучување ги прифаќа сите позитивни аспекти на традиционалната настава, се обидува да ги минимизира негативните аспекти и е поблиску до потребите на учениците. Интерактивното поучување се појави како потреба на општеството и времето во кое живееме. Традиционалното и активно училиште се меѓусебно поврзани а разликите помеѓу традиционалните и активни училишта се наведени во следната табела.

Комперативен преглед бр.1.

ТРАДИЦИОНАЛНО УЧИЛИШТЕ	АКТИВНО УЧИЛИШТЕ
Однапред дефинирани наставен план и програма	Се тргнува од интересите на детето
Наставата има за цел да се совлада програмата	Наставата има за цел да се развие личноста

Предавањето е доминантен метод	Се употребуваат активни методи на поучување
Ученикот слуша, се обидува да разбере и репродуцира	Ученикот истражува, прашува и учи
Оценките се мерат со степенот на кој е совладан наставниот план и програма	Се оценува напредокот, мотивираноста, развојот на личноста и работата
Надворешна мотивација за учење: оценки, пофалби, награди, казни	Внатрешна и лична мотивација на детето – активноста е награда
Детето во училиштето е само ученик	Детето е личност со свои чувства и цели а не само ученик

1.3. Дидактички идентитет на интерактивното поучување

Како што наведовме погоре, традиционалниот или затворен образовен систем, во рамки на кој стандардизирањето претставува норма а од истите материјали е учено со години, треба да се замени со отворениот систем. Традиционалниот начин на учење е крут, статички и не мотивира. Таквото поучување е насочено кон претставување на готовиот материјал, вербалните факти и обработените податоци и доминира теоријата, односно отсуствува практичната настава. Таквиот начин на работа е монотон и досаден и не ги поттикнува интересот и љубопитноста на децата.

Наставникот предава само лекции, кои во денешно време се сметаат за најниското ниво на организирање на интерактивна настава, односно поточно кажано наставникот пренесува готови знаења, а ученикот не се занимава со истражување и со решавањето на проблемите.

Во рамки на традиционалната настава ученикот не учествува во изборот на предмети и наставни содржини и го учи тоа што му се наметнува од страна на наставникот а таквиот начин на работа ја задушува слободата и кај ученикот предизвикува непријатни чувства.

Наставната програма во рамки на традиционалното училиште е преоптоварена со факти, со што ученикот неизбежно се насочува кон површинско учење и пасивно учење на наставната содржина. Традиционалното поучување не овозможува да се развие критичкото мислење на ученикот, не овозможува проблемска и истражувачка настава и воедно не се афирмира независноста на ученикот во текот на наставниот процес. Во рамки на традиционалната настава не се цени љубопитноста на ученикот а во голем број случаи, кога ученикот поставува невообичаени прашања или дава разни идеи, истите не се дискутираат. Во таквиот наставен процес доминира улогата на наставникот а ученикот повеќе се става во позиција на корисник на наставниот процес, отколку на активен учесник во процесот на поучување.

Наставникот воглавно ги применува традиционалните форми на работа и работи само во ограничените училишни простории. Досегашната пракса поврзана со наставната работа во училиштата беше фокусирана на совладувањето на одредена количина на факти и наставни содржини, што може да се смета за последица на влијанието на системот на наставните планови, кои биле многу традиционални.

Иновирањето на практиката на поучување низ интерактивни модели, новите улоги на наставникот и на ученикот и претпочитање на активноста на ученикот во процесот на учењето, се наоѓаат во основата на промените што се одвиваат во образованието во Косово. Станува збор за дејствија кои имаат за цел подобрување на квалитетот, трајноста и применливоста на знаењата кои учениците ги стекнуваат во училиштето.

Современиот наставен систем овозможува голем број наставни стратегии, кои наставниците можат да ги користат за подобрување на знаењето на учениците.

Наставната стратегија го подразбира текот на намерите на наставникот, кои се однесуваат на исполнувањето на поставените задачи во текот на наставниот процес. Наставната стратегија треба да има програмска подготовка и ориентација, вклучително и дејностите и активностите наведени за исполнување на дидактичките цели. (Zylfiu, N., 2011, стр. 237)

Поради тоа, со право можеме да кажеме дека интерактивното поучување претставува добра наставна стратегија и составен дел на современата наставна методологија и дел од развојот на наставниот процес.

Исто така, евидентно е дека поимите интеракција, активно учење и интерактивно поучување не се користат правилно, што предизвикува нејаснотии и дополнителни дилеми, особено кај наставникот, кој таквиот концепт треба да го спроведе во пракса.

Поради тоа, имајќи ги во предвид специфичностите на организирањето на воспитно-образовната работа, со овој труд интерактивното поучување се промовира како наставна стратегија, која има позитивно влијание врз ефикасноста на постигнувањето на наставните цели и задачи.

Поточно кажано, интерактивното поучување претставува посебна стратегија со широк спектар на интеракција, која кај учениците го стимулира активното учење. Таквата стратегија налага постапувањето и содржините поврзани со наставната работа да овозможат исполнување на воспитно-образовните задачи, со цел унапредување на ефикасноста на наставата.

Интерактивното поучување е доста користен и баран термин, кој наоѓа примена во одделението, со цел да се овозможи активно и долгорочно поучување. Интерактивното поучување овозможува добра работна атмосфера во одделението, со што учениците, поради взаемната соработка, стекнуваат нови знаења и искуства. Таквата наставна стратегија треба да се придружува со современите наставни методи и техники, кои се применуваат во одделението.

Интерактивното поучување го подржува интелектуалниот развој на учениците, поврзаноста на наставата и животот, во одделението овозможува атмосфера на поддршка и овозможува да се направи разлика и воедно може да се применува по сите наставни предметни. За спроведување на таквата наставна стратегија учениците се поттикнуваат да водат активни дискусии во врска со проблемите а добиените решенија се применуваат во пракса.

Истражувањата покажуваат дека интерактивното поучување го подобрува разбирањето и овозможува учениците да ги запомнат податоците или

информациите и истото може да биде многу ефективно за развивање на критичкото мислење кај учениците, како и за решавање на проблемите.

Интерактивното поучување претставува висок степен на организирање на наставата, од причина што со взаемната работа на учесниците во самиот процес успешно се остваруваат или исполнуваат поставените наставни цели и задачи. Поради тоа феноменот активна-интерактивна е составен дел на современата стратегија за организирање и развој на сите форми на наставна работа и нивните модалитети. (Zylfiu, N., стр.242)

Стратегијата на интерактивното поучување овозможува учениците да говорат, слушаат, пишуваат и да се искажуваат во однос на наставните содржини, кои ја наметнуваат потребата учениците да го применуваат нивното знаење или тоа што научиле.

Интерактивното поучување вклучува и активности кои на учениците им овозможуваат да ги појаснат прашањата, да стекнат знаење и да го усовршат истото, како и да го применат наученото.

Активната настава поседува обележја кои пред се имаат дидактичко методичен карактер.

Слика. бр .1. Обележја на активната настава

Стилското дизајнирање на процесот ова настава ја прави препознатлива по својата динамичност, интензивност и засилено темпо на работа. Бројните активности што се одвиваат на активната настава и даваат препознатливост, која не секогаш е видлива во текот на работниот ден. Динамиката што се манифестира во текот на работниот ден е поттикната и осмислена уште во планирањето од страна на наставникот, кој во соработка со ученикот ги оживотворува своите предвидувања. (Адамческа, С., 1996, стр. 15).

Интерактивното поучување има за цел да ги развие личноста и индивидуалноста на секое дете, а не само усвојување на наставните планови. Се оценува задоволство на децата од преземените дејствија, развојот на детето во споредба со почетното знаење, љубопитноста и интересот за работа и активности.

Имајќи ги во предвид предностите на интерактивното поучување, традиционалното училиште, со своите особини, постепено треба да го отстапи просторот на активното-интерактивното училиште во рамки на воспитно-образовниот систем на Косово, со што ќе се афирмираат интересите на учениците во текот на наставата а на тој начин ќе дојде до поврзување на наставата со секојдневието на учениците и нивното искуство.

Потребата за воведување на интерактивно поучување произлегува пред сè од потребите на децата и потребите на современиот образовен систем.

Сметам дека таквата наставна стратегија треба да најде на поголема примена во Косово, од причина што во земјите од регионот наставниците многу порано се обучувани за примена на истата наставна стратегија во нивните одделенија.

Предлагам како модел за подготовка на прирачник за наставниците да послужи делото со наслов “Активна настава” -Методолошки основи, на авторот Д-р Снежана Адамческа, објавено во 1996 година, во Скопје. Со овој труд авторот објаснува прецизно кои се новостите на активната настава, како се планира наставата, како се подготвува наставникот, како се подготвуваат наставните активности, како се уредува одделението и др.

Спроведувањето на таквата стратегија ја наметнува потребата од постоење на државна стратегија, односно национален концепт, кој ќе налага и воедно ќе го подржува спроведувањето на интерактивното поучување.

Меѓутоа, доколку не постои таква национална стратегија, како што е случај со Косово, интерактивното поучување е оставено на поединци, било да се работи за одредени училишта или одредени наставници (воглавно најголемите ентузијастички), кои се оставени сами со својот ентузијазам, без да им се овозможи сериозна поддршка. Во првиот случај интерактивното поучување се спроведува со помош на официјални или службени план и програма.

2. Дефинирање на основните поими во истражувањето

Во овој труд се споменуваат, објаснуваат и анализираат повеќе поими кои се носечки во определбата на предметот на трудот. Со тоа се исклучува можноста тие да бидат погрешно или различно разбрани. Основни поими што се јавуваат во насловот се:

- ✓ Поучување;
- ✓ Учење;
- ✓ Настава;
- ✓ Интеракција;
- ✓ Интерактивно учење;
- ✓ Интерактивна настава;

2.1. Поучување

Во Речникот на албанскиот јазик (2002, стр. 1329) е наведено дека поучувањето е процес преку кој искуството овозможува трајна промена на знаењето или однесувањето.

Според авторот Муса Краја, терминот поучување подразбира процес со кој секоја единка добива знаење, вештини и навики. (Краја, М., 2012, стр. 229).

Човекот учи во училиште, но и во општеството, преку книгите и другите извори на информации. Процесот на поучување, во кој учествуваат наставниците и учениците, е составен од наставата која воглавно се остварува од страна на наставниците како организатори и раководители и самата постапка која ја остварува ученикот постепено, имајќи за цел да се стекне со независно учење. Учењето во рамки на училиштето е организирано врз основа на одредени планови и програми.

Според Бардиљ Мусаи: “Поучувањето подразбира трајна промена кај лицето кое учи. Со цел да биде оквалификувана како учење, таквата промена може да се стекне со помош на искуството и со помош на взаемното дејствување на човекот со средината и др. (Мусаи, Б., 1999, стр. 89)

Поучувањето е намерна и планирана продуктивна дејност која има за цел да им помага на учениците во текот на учењето. Современото поучување ја наметнува потребата за пофлексибилно организирање на работата во училиштето. Во текот на наставниот процес целта е ученикот да биде активен, да тргнува од своето искуство и на тој начин самите ученици да се поттикнуваат на практични активности. Наставниот процес се одвива врз основа на современите методи и техники со кои ученикот учи со слушање, оценување, откривање и решавање на задачи. Во текот на наставата ученикот се поттикнува на разни активности за стекнување на нови знаења, притоа секогаш врз основа на искуството, интересот, потребите и способностите на учениците. Поради тоа и изворите на информации се многубројни и разновидни и истите се добиваат од страна на наставникот и преку искуството, текстовите, интернетот, разните енциклопедии и од соучениците преку интеракцијата.

Поучувањето е тешка и комплексна задача за која се потребни знаења, способности и голем број навики. Поучувањето претставува процес и дејност која постојано се менува.

Тоа ги оспособува учениците и истите ги поттикнува да се вклучат во наставните активности, самите да ги најдат изворите на податоци, да развиваат вештини и способности и да стекнат навики. За постигнување на таквите резултати потребно е да се создадат услови и погодна наставна средина. Поради тоа наставникот е должен да создаде што е можно попогодна и пријатна средина, во рамки на која секој ученик ќе се чувствува слободен да го искаже своето мислење, да верува во себе, да верува на наставникот и на своите другарчиња.

Поучувањето може да биде активно и пасивно. Во научната теорија и пракса познати се напорите кои поучувањето го делат на активно и пасивно. Поради тоа, активниот начин на организирање на наставата понекогаш се нарекува и современо поучување а пасивниот начин на организирање на наставата се нарекува традиционално учење. Независно од значењето на термините активниот начин или модел на поучување е карактеристичен за современото училиште. Во процесот на

активно поучување ученикот се обидува да мисли за тоа што го чита или слуша и воедно се труди да го запомни истото. Во рамки на процесот на пасивно учење ученикот не мисли во врска со тоа што го учи и не го поврзува тоа што го научил со претходно стекнатото знаење. Токму во тоа се состои една од причините зошто активното поучување е поефективно во споредба со пасивното учење.

2.2. Учење

Под учење во Педагошкиот речник II (1967, стр. 501) се подразбира „процесот на прогресивно менување и развивање на сите психофизички потенцијали на личноста, под влијание на природните и социјалните фактори, како и на сопствените можности, при што постои интеракциски однос меѓу индивидуата која учи и надворешните околности кои влијаат врз неа додека во Психолошкиот речник (1988, стр. 658) под поимот учење се подразбираат сите процеси кои водат кон некои промени во менталното или манифестираното однесување, кои потоа остануваат како дел од искуството на личноста, извонредна способност на организмот да развива и да менува ментални и телесни операции како одговор на апстрактни и конкретни задачи.

Учењето е процес во кој се стекнуваат искуства во усвојувањето на знаења, насочуван со образованието но зависен и од напорот што човекот како единка ќе го вложи во него. Учењето се дефинира како процес свесно насочен кон собирање, разбирање и усвојување факти, поими, заклучоци, ставови и генерализирање на предметите, појавите и начините на постапување со нив, преработени, воопштени и средени во системи на знаење.

Rather нагласува дека учењето е триполарен процес, кој ги вклучува учителите, учениците и ситуациите на учење и доведува до промени во однесувањето на учениците. (Rather A. R., 2004, стр.5).

Процесот на учење е дефиниран во Педагошка енциклопедија I, II (1989 стр.88) и подразбира постапка на наставникот и постапка на ученикот, кои претставуваат два дела на еден единствен процес кој се одвива според наставниот план и програма од страна на наставникот, со постојани или различни групи.

Терминот учење има пошироко значење од терминот кој се употребува во секојдневието. Учењето е процес кој овозможува создавање и усовршување на вештините и навиките на едно лице. Учењето ги опфаќа сите релативно стабилни модификации на однесувањето и активностите кои следуваат како последица на искуството.

Учењето подразбира релативно трајна промена на личноста под влијание на средината и постојана потреба на личноста за промени.

Учењето е комплетен процес кој го поминува човекот и стекнува знаење, вештини и навики, создава емоции, мотиви и карактеристики на личноста, а со самиот таков процес се оформува личноста во целина. На таквата комплексност и големина на влијанието на учењето во развојот на организирањето треба да се препише и големата важност која ја има учењето за разбирање на однесувањето на ученикот и интересот кој го покажува за таквиот процес.

Учењето е намерна и свесна активност на секое лице. Тоа е насочено кон постигнување на конечен резултат, а тоа подразбира стекнување на нови знаења и вештини. Ние учиме секојдневно, односно од првите години на нашиот живот па се до последните години од животот. Учениците учат од родителите, општествената средина и медиумите, а тоа подразбира дека ние секогаш се наоѓаме во процес на осознавање на информациите и разбирање на системите. Учењето подразбира трајна промена на лицето кое учи.

2.3. Настава

Во “Речник на образованието” (2004, стр.182) наставата се дефинира како чин на настава во образовна установа и претставува активност и насока на процесот на учењето од страна на наставникот.

Наставата се смета за дејствие кое се одвива во текот на наставно - образовниот процес, преку кое наставникот, инструкторот или воспитувачот, со ангажирањето на учениците им пренесува на нив знаења и ги раководи во совладувањето на таквите знаења и стекнување на способности, навики, убедувања и друго, врз

основа на барањата предвидени со наставните програми. (Османи, Ш., 1983, стр. 427).

Во една друга дефиниција, која е поприфатлива и ги содржи карактеристиките на многу други дефиниции, е наведено дека “Наставата е тешка и комплексна задача која бара познавања и голем број на вештини и навики. Независно од големиот број испитувања извршени во изминатите децении, една од најтешките задачи во воспитувањето денес е дефинирањето и опишувањето на карактеристиките на успешната настава”. (Мусаи, Б., 2003 стр.11).

Наставата секогаш била намерен организиран процес, преку кој би требало да бидат остварени одредени цели. Како и кај кој било друг намерен чин, наставата не се одвива случајно, таа претставува планиран процес кој бара ефикасна реализација.

Бардиљ Мусаи напиша: “Одржувањето на наставата е планирано дејствие, кое има за цел да помогне на едно лице или повеќе лица да учат. (Musai, B., 1999, стр. 24).

Наставата подразбира:

1. Пренос на знаење од учителот до ученикот, заедно со прашањето „Што?“ – што би требало да го научиме ученикот?
2. Организација и насока на работата на ученикот, заедно со прашањето „Како?“ и олеснување за ученикот (што ќе учи и како ќе се подучува ученикот?).

Наставата е меѓусебен процес или активност, во која учителот комуницира со еден или повеќе ученици и влијае врз нив.

Според Banks, наставата е активен процес во кој лицето дели информации со други лица, со цел да им пренесе знаење, што доведува до промени во однесувањето. (Banks, T., 2000 стр.1).

Наставата е главен одредувачки фактор на дидактиката. Самата настава се организира заради совладување на наставната содржина и добивање на знаење, вештини и навики, како и обучување на учениците за понатамошна работа.

Во текот на наставниот процес наставникот ги избира методите, ги подготвува изворите на наставната содржина, со цел учениците да разберат и да ги научат наставните содржини.

Активностите на наставникот во главно се нарекуваат поучување. Учениците набљудуваат активно и ги извршуваат дадените задачи, со цел да ги совладаат наставните содржини и да стекнат знаење и посебни вештини и навики.

Наставата е организиран процес, кој се планира со цел да овозможи совладување на знаења од разни области. Таа подразбира институционална дејност која се врши во специјализирани институции односно во училиштата.

Наставата има за цел ученикот да стекне знаење и да развие вештини и стекне навики кои се овозможуваат со помош на наставните предмети. Во текот на наставата важно е да се поттикне физичкиот и умствениот развој на учениците.

Наставата треба да ги подготви учениците да имаат активна улога во животот и да заземаат критички став кон реалноста. Исто така, **наставата** треба да се смета како интерактивен процес во рамки на кој учениците и наставниците работаат заедно. Таквиот процес подразбира наставникот својата доминантна улога треба да ја напушти и да стане соработник на учениците.

2.4. Интеракцијата

Има повеќе дефиниции за поимот интеракции, што во основа се разликуваат според толкувањето на овој поим, меѓутоа се ставени во контекст на извори кои имаат педагошки карактер, во кои интеракцијата повеќе е базирана на наставата. Во Педагошкиот лексикон (2003, стр. 203), интеракцијата се толкува како нешто пошироко, во контекст на филозофијата, на дијалектиката и на голем број посебни теории во различни науки. Основна појдовна точка сепак е дефиницијата според која: "интеракцијата се дефинира како општ назив за различни видови на взаемно дејствување меѓу два или повеќе системи“.

Братаниќ пишува дека интеракциите како актуелен однос се гледаат преку меѓусебното дејствување на лица кои меѓусебно го одредуваат своето однесување врз основа на ставовите кои ги заземаат едни кон други. Ако претходно истакнавме дека нема воспитување без меѓучовечки односи, сега можеме да нагласиме дека нема воспитување без интеракција. (Bratanić, M., 1993, стр.76).

Рот интеракцијата ја дефинира како „актуелен однос помеѓу две или повеќе единки, при што едната единка влијае врз однесувањето на другата единка“. Под поимот интеракција подразбира „меѓусебно делување на луѓе кои заземаат ставови едни кон други, што двострано го одредува однесувањето“.(Рот, Н.,1973, стр. 11).

Дуран интеракцијата воопшто ја дефинира како „актуелен однос на две или повеќе единки, со кој тие взаемно влијаат една на друга“.(Duran, M.,2000, стр. 187-200).

Интеракцијата во наставниот процес и самата настава подразбираат воспоставување социјални односи помеѓу наставникот и ученикот или наставникот и група ученици. Станува збор за реципрочен однос, условен од двете страни, со што се воспоставуваат социо-емоционални врски.

Интеракцијата е процес со кој се истакнуваат взаемните односи помеѓу две или повеќе личности, односи во кои успехот од нивната работа зависи од начинот на соработка. Како поинаку можеме да го разбереме погоре кажаното? На пример, одреден ученик ги забележува и следи активностите на членовите од групата и реагира на преземените дејствија, гестовите и нивните идеи, но во исто време тој ученик е следен од страна на другите ученици, кои исто така реагираат на дејствијата преземени од страна на ученикот.

Во рамки на класот таквиот процес се одвива на следниот начин или согласно следниот принцип: “Наставникот презема акција - ученикот стапува во реакција, ученикот презема акција – наставникот стапува во реакција”. (Од семинарот со наслов “Интеракција во наставата” Струга, 2008).

Таквиот начин на активна настава подразбира динамичен процес во взаемните односи помеѓу две или повеќе лица, чии доживувања и однесување се реципрочно зависни. Тоа подразбира дека во текот на наставниот процес настануваат ситуации во кои ученикот како личност воспоставува непосредни контакти, ги согледува активностите на соучениците и оние на наставникот и воедно реагира на истите.

2.5. Интерактивна настава

Под поимот интерактивна настава подразбираме дидактички модел во кој доминира интеракцијата како доминантен однос меѓу учесниците во воспитно-образовната работа и процесот на интерактивното учење, во усвојувањето на содржините кои се предвидени со наставниот план и програма.

inter – меѓу, измеѓу, помеѓу	меѓу-дејствување
	
actio – делување, акт, дејство	меѓусебно влијание
Меѓусебен однос!	

Во The National Numeracy Strategy интерактивната настава е дефинирана како: „Двонасочен процес во кој се очекува учениците да имаат поактивна улога, одговарајќи на прашања, придонесувајќи во дискусиите и објаснувајќи и покажувајќи ги своите модели во класот“. (The National Numeracy Strategy , 1999, DfEE: 1999, стр. 11).

Авторот Абрахамсон наведува три причини зошто наставниците би требало да ја изберат интерактивната настава. (<http://www.bedu.com/Publications/PueblaFinal2.html>).

Доколку вие сте наставник и учествувате во одделението, давате и прегледувате домашни задачи или ги делите учениците во групи и организирате активности во групи и притоа водите дискусија, во тој случај вие веќе применувате интерактивна настава. Во суштина интерактивната настава ги подразбира дејствијата кога на учениците им даваме да направат нешто.

Во секој случај, каква и да е причината, без активното вклучување и соработување со учениците (наједноставниот начин е преку поставување прашања) наставникот нема да знае дали неговите напори да ја објасни темата биле успешни.

Тоа упатува кон првата од трите значајни причини за интерактивна настава.

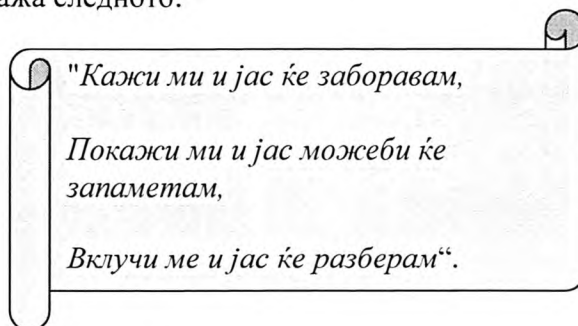
Втората причина е „формирачката“, кога наставникот има за цел преку поставување на задачи да ја насочува умствената работа на учениците по соодветен

пат кон „просторот на конципирање“. Намерата се состои во тоа - додека учениците размислуваат за прашања кои ја обликуваат поентата, која како резултат се одвива во главата на учениците, да ги стекнат оние конкретни особини кои наставникот се труди да ги пренесе. Како што нагласува Сократ, доброто прашање може да даде подобар резултат отколку едноставно да го кажеш одговорот.

Третата причина може да се именува како „мотивациска“. Совладувањето на знаења е напорна работа и една вид инекција на мотивација, со која во вистинскиот момент може да се промени сè. Мотивацискиот фактор применет од интерактивниот наставник е услов да се постигне поврат во оживеана обработка на задачите на час. Тоа служи за да се раздвижат и провоцираат учениците кон активното учество, својот ум да го извадат надвор од извежбаното, па така и да зборуваат. Дополнително, веднаш потоа следат уште посуптилни и пријатни настани кои ќе се надоврзуваат и ќе ги умножуваат резултатите на спонтаната креативност. Една од наведените е последица од нашите социјални тенденции како луѓе. Кога наставниците ги тераат учениците да работат во мали групи за да решат некој проблем, дискусијата која произлегува од тоа, самата по себе, служи не само за да изгради посолидна структура на познавањето, туку воедно и мотивира. Очекувањето на непосредна повратна информација под формата на реакција од нивните соученици или пак од наставникот е навистина многу силна мотивација. Ако тоа не ги засрамува или заплашува, учениците се нестрпливи да дознаат дали нивното знаење бележи напредок или пак само се носи бесцелно во концепцискиот простор. Имајќи на ум дека не им е дозволено премногу да заскитаат од зададениот пат, дава неверојатна енергија да се продолжи напред. (<http://www.bedu.com/Publications/PueblaFinal2.html>)

2.6. Интерактивното поучување

Ако помислите дека поимот интерактивно учење е нешто ново, ќе го цитирам познатиот Бенџамин Френклин (лицето од банкнотата од 100 долари), кој пред повеќе од 2000 години го кажа следното:

Разни теоретичари даваат различни дефиниции на овој поим. Дали интерактивното учење е меѓусебна интеракција или интеракција личност-медиум или некој трет вид на интеракција?

Интерактивното поучување е процес на учење заснован врз социјална интеракција. Суштината на таквиот процес на учење се гледа во меѓузависноста и меѓудејството на субјектите кои учат заеднички. Интерактивното учење резултира со релативно перманентни промени во размислувањето и однесувањето, кои настануваат врз основа на разните знаења, способности и искуства на учениците и групите ученици.

(Milijević, S., 2003, стр.23), објаснувајќи го активното и интерактивното учење, констатира дека „Поимите активно и интерактивно учење, површно гледано, се многу блиски, скоро истозначни, но сепак се многу различни“. Ние ќе се обидеме да ја дефинираме таа различност. Ако ориентацијата е кон доминантната активност на ученикот и кон развојот на неговата личност и индивидуалност а не само кон усвојувањето на училишната програма, тогаш сме поблиску до дефиницијата на поимот активно учење, самоучење. Детето мисли, чувствува, комуницира, се интересира и работи.“

Во својата книга “Активна настава” Адамческа пишува: „Поимот активна настава - интерактивно учење претставува комплексна дидактичко-методска и психолошка

категорија, чии аспекти ќе се манифестираат во одредени правци на т.н. "ново училиште". (Адамческа, С., 1996, стр. 5).

(Ivić, I., 2001, стр. 123) во проектот Активно учење и настава – оваа настава ја дефинира како процес на училишно учење, кој според својата оригинална природа е интерактивен процес зашто вклучува два мошне различни партнери: наставникот и ученикот, кои се собрани околу заедничка цел – усвојување на систем на нови знаења и нови компетенции. Активното учење и настава се конципирани врз природната склоност на децата да го истражуваат светот околу себе со сопствена активност а се реализира така што овозможува поттикнување разновидни ученички активности во разните видови на учење. Активностите на ученикот во процесот на учење можат да бидат физички и интелектуални.

Од причина што кога зборуваме за училишното учење ги разликуваме поимите учење (активност превземена од страна на ученикот) и поучување (активност превземена од страна на наставникот), два процеси кои се меѓусебно поврзани, во продолжение ќе го дефинираме поимот интерактивно поучување.

Интерактивното поучување подразбира учење со постапување. Истото се карактеризира со висок степен на вклучување на ученикот. Основата на интеркативното поучување се наоѓа во конструктивизмот, кој учењето го подразбира како процес на одразување со помош на личното искуство. Интерактивното учење бара наставникот да игра улога на тренер и помошник, кои ги користат нивните реални искуства и кои воедно треба да имаат трпение или очекувања учениците да постигнат одредено ниво на квалитет. (Musai, B., 2014, стр. 52).

Во Речникот на воспитувањето, на авторот Козма Грило, е наведено дека интерактивното поучување е процес на учење кој се става во движење со помош на интересот на ученикот и постапките за разгледување. (Grillo. K., 2002, стр. 304).

Интерактивното поучување во рамки на наставата претставува ниво на учење со соработување бидејќи во рамки на заедничката работа на учесниците успешно се остваруваат поставените наставни цели и задачи. Од таа причина феноменот активен – интерактивен е составен дел од современата стратегија на организирање и одржување на сите форми на наставна работа и модалитетите на истата.

Според Зилфиу, интерактивното поучување, како дел од глобалната стратегија на системот на работа на наставните методи, е активен модел на учење во современото училиште, кое има поддршка во процесот на развој на проблемот на учење со истражувачките елементи. Кај интерактивното учење кооперативните елементи го подигнуваат квалитетот на знаењето. (Zylfiu, N., 2011, стр. 239)

Интерактивното поучување претставува нов пристап во наставниот процес. Во овој процес сите треба да се вклучуваат со нови идеи, мислења, искуства и различни столони на учење.

За интерактивното поучување се многу важни следните елементи:

- ✓ Создавање на поволна емоционална клима за учење;
- ✓ Создавање на односи кои овозможуваат комуницирање (размена на податоци);
- ✓ Овозможување на активно учество.

Интерактивното поучување е процес кој предизвикува релативно трајни промени на начинот на мислење и однесување, промени кои настануваат врз основа на искуството, традицијата и практиките на взаемна соработка. Таквиот начин на поучување, кој се заснова на достигнувањата, создава позитивни односи помеѓу наставникот и учениците и на тој начин се постигнува социјалната цел.

Само со активна работа со учениците можеме да обезбедиме ефективно учење. Интеракцијата е предуслов за развој на активниот начин на поучување. За постигнување на таквиот предуслов важно е одделението како група во себе да содржи помали групи или екипи кои ќе создадат ефикасна интеракција и соработка во текот на наставата. Спроведувањето на интерактивното поучување во пракса подразбира примена на разни наставни форми за работа и примена на современите методи и техники на настава.

Интерактивното поучување го вклучува организирањето на наставната работа и е составен дел на секоја форма на организационите системи и системите за развој на наставниот процес.

Интерактивниот карактер на наставата има за цел доминантната улога на наставникот да ја замени со елементи на взаемно дејствување на учениците, со создавање на педагошка екологија во одделението, стремејќи се кон подобрувањето на ефикасноста во одделението. (Zylfiu, N., 2011, стр. 201).

Организирањето на учениците во одделението со помош на интерактивниот пристап создава повољна педагошка средина која овозможува успешна примена на активностите кои ќе се спроведуваат преку интерактивна форма.

Примената на интерактивното поучување ја налага потребата за разни наставни средства, повољни услови за работа, уредување на ентериерот и оспособување на наставниците за примена на интерактивното поучување, односно таквото поучување зависи од поголем број важни фактори. (Meta, N., 2011, стр. 180).

За успешна примена на интерактивното поучување важни се следните елементи:

- Квалитетот на интеракцијата помеѓу учениците и наставникот;
- Соработката помеѓу родителите и другите поддржувачи на училиштето;
- Програмата за поучување;
- Создавањето на средина која ќе одговара на потребите на учениците;
- Улогата на наставникот како лице одговорно за спроведување на интерактивното поучување.

Како што може да се види, интерактивното поучување има сложена структура и тек и истото го сочинуваат различни елементи кои не се истакнуваат подеднакво со наставната содржина и позицијата на учениците во текот на наставата. Во овој контекст, научно-дидактичкиот аспект на интерактивното поучување се заснова на визијата поврзана со целите, работната средина во која се вклучуваат сите ученици и насочувањето на процесот на учење и можностите за стекнување на знаење. Таквиот модел на настава се одликува по активното учество на учениците во подготвувањето на наставата и начинот на одвивање на самата настава. (Murati, Xh., 2002, стр.293).

Интерактивно поучување влијае на следното:

- На ефективното совладување на знаењето и стекнување вештини во различните наставни области;
- Го подобрува задоволството и ја поттикнува љубопитноста на учениците во текот на наставата;
- Ги поттикнува добрите односи помеѓу учениците во текот на наставата, но и во други ситуации поврзани со наставата;
- Го поттикнува подобрувањето на различните социјални вештини;

➤ Ги зацврстува самодовербата и самооценувањето на учениците.

Во суштина, интерактивното поучување е спротивно на традиционалниот начин на учење или поточно кажано таквото поучување е спротивно на објаснувањето, со кое учениците се релативно пасивни приматели на информацијата која ја контролира наставникот.

Според авторот Мусаи, интерактивното поучување, споредено со другите активности организирани во одделението, овозможува подобри резултати бидејќи таквиот вид на поучување го стимулира интелектот и на тој начин е по ефикасно во постигнувањето, одржувањето на мотивираноста и интересот на учениците во текот на училишните активности. (Musai, B., 2003, стр. 102).

Овој вид на поучување е поефикасен за стекнување на многу важни вештини поврзани со учењето, кои се дел од процесот на организирање на активностите во рамки на училиштето, како на пример, вештините за организирање на работата поврзана со индивидуалните активности и вештините за меѓусебно дејствување и комуникација со помош на активностите поврзани со соработката и др.

Исто така, ваквиот вид на поучување овозможува задоволство и можност за напредок. Придобивките од овој вид на поучување се многу големи споредено со активностите превземени од страна на наставникот и истите им помагаат на учениците да заземат позитивен став спрема себеси како ученици, како и кон учењето.

Ефикасноста од интерактивното поучување зависи од вкупната клима во одделението и поради тоа со цел активноста да се заврши успешно сите ученици треба да учествуваат активно во совладувањето на наставната содржина.

3. Досегашни истражувања на проблемот

Во рамки на ова глава ќе бидат претставени досегашните истражувања кои разни автори ги направиле во врска со интерактивната настава, интерактивното учење и интерактивното поучување. Сакаме да нагласиме дека до сега во Косово не е направена студија во врска со интерактивното учење во раната училишна возраст.

Abrahamson, L. "Teaching with Classroom Communication System - What it Involves and Why it Works Better Education" 4824 G. Wash. Mem. Hwy, Yorktown, VA 23692, USA (la@bedu.com) <http://www.bedu.com/Publications/PueblaFinal2.html>

Dr. Louis Abrahamson напишал дека интерактивното учење не е нешто ново или нешто мистериозно. Доколку вие сте наставник и поставувате прашања во вашето одделение, одредувате и проверувате домашни задачи или одржувате настава во групи во рамки на одделението преку дискусија, во тој случај вие веќе ја применувате интерактивната настава.

Bueh D., (2014). Classroom Strategies for Interactive Learning, нагласува дека идентификувањето на рамките од текстовите во текот на играта, овозможува учениците да читаат и учат и да ги поврзуваат процесите на разбирање во сите фази на примена на самата стратегија.

„Teaching”, www.arma.org/learningcenter/facilitator/uploads/interactiveteaching.ppt

Авторот напишал: Воспитувачите кои употребуваат ефективни техники на раководење во одделението и ги користат добрите практики на наставата и интерактивниот начин на учење, имаат моќ да им овозможат на учениците полесно совладување на содржините од наставата.

Ilić, I., Pešikan, A., Antić, S., (2001). Aktivno učenje - Priručnik za primenu metoda aktivnog učenja / nastave. Beograd: UNICEF

Во овој прирачник се разгледуваат бројни образовни прашања, како што се: што е тоа активност, што е учество на учениците, каква е поврзаноста на одделните сегменти на образованието, каква е природата на процесот на учење, кои ментални процеси стојат зад одделни активности, што е критериум на ефикасност на образовниот систем и како да се вреднува, што е прототип на посакуван наставник.

Gvozdenović, S., (2000). Aktivno učenje teorijsko- praktični aspekt www.skolapkb.edu.rs/.../AKTIVNO%20UCENJE%20.

Авторката пишува дека овој начин на работа се заснова на донекаде изменети улоги на наставникот и ученикот. Наставникот е организатор на наставата, со нагласена мотивациска улога, со улога на партнер во ефективната интеракција и регулатор на социјалните односи во одделението како група. Всушност, се работи за нов пристап до ученикот каде што се усвојуваат претходни знаења, потреби, способности, интереси и искуства на самите ученици.

ŠAŠIĆ, S& SORIĆ, I., (2009). Zadar: Sveučilište u Zadru.

Се нагласува дека однесувањето на наставникот директно влијае врз однесувањето на учениците (на пример: времето на академско учење), додека однесувањето на учениците е во директна врска со мерките на успехот на учениците.

Индивидуалните карактеристики на наставникот дејствуваат врз однесувањето на наставникот, па така и врз однесувањето на учениците, односно врз нивниот успех.

Seleš, M., (2005). Interaktivna nastava - kooperativno usenje – rad u parovima. Vršac: Strucni rad.

Интерактивната настава се заснова врз хуманистичките теории на Роџерс и Маслов. Овој вид настава се одвива во мали групи. Учениците во оваа настава не слушаат, туку совладуваат знаење.

Адамческа, С. (1996), Активна настава, Скопје: Легис.

Проф. Адамческа во рамки на истражувањата во Македонија ја користела техниката на партиципативното набљудување, со цел да ги открие методичките аспекти на активната настава (начинот, формите, содржините на наставната, работата и условите во кои таа се одвива), комуникацијата меѓу наставникот и учениците и односите меѓу самите ученици.

Bratanić, M. (1993), Mikropedagogija, Interakcisko- komunikacijski aspekt odgoja, Zagreb: Školska knjiga.

Во овој труд авторот го наведува следното: “Еден од важните моменти во воспитната дејност на наставните содржини е токму комуникацијата што наставникот ја воспоставува со учениците. Наставникот комуницира со учениците вербално и невербално. Искуството ни покажува дека едни исти ученици различно

се однесуваат кон различни наставници, но исто така и дека еден ист наставник може да предизвика различни реакции кај учениците, и тоа ако не успеал со сите да воспостави ист степен на интеракција.

Roders, P. (2003). *Interaktivna nastava*, Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta.

Во наставата и во учењето се активираат многу различни системи од кои секој одделно има потенцијал на можности. Ако ученикот го набљудуваме како корисник на наставата, имаме неколку личности со сите свои способности и слабости, наставник, соученици коишто сите заедно го формираат одделенскиот социјален систем.

Suzić, N.,(2001). *Interakcia kao vid učenja i poučavanja*, Banjaluka: Filazofski fakultet.

Едно истражување што го спроведе *Британското друштво за аудиовизуелни истражувања* покажа дека човекот памти 10% од она што го чита, 20% од она што го слуша, 30% од она што го гледа, 50% од она што го гледа и слуша, 80% од она што го кажува и 90% од она што во исто време го кажува и го прави.

Значи, гледаме дека вербалната и репродуктивната настава е на најниско ниво на ефикасност, а тоа подразбира дека само со активна работа на учениците може да обезбедиме ефикасно учење.

Popović, A., (2007). *Obrazovna tehnologija* – Beograd.

Основната цел на интерактивното поучување е пренесување на активностите од наставникот на ученикот, обучување на учениците да соработуваат за време на обработката на содржините и оценување на наставниот процес. Спроведувањето на интерактивното поучување влијае на подобрувањето на нивото на мотивираност во одделението, развојот на соработката помеѓу учениците и преземање на одговорноста од страна на учениците. Со интерактивното поучување тие се обидуваа да ги прилагодат своите ставови, да соработуваат, толерираат и комуницираат на еден модерен начин, притоа користејќи различни начини на знаење.

4. Форми на интеракција

Редерс во својот труд се осврнува на формите на интеракција и наведува дека бараат соодветен избор на целите на учењето кои го детерминираат изборот на формата на интеракција, а имаат влијание врз напредокот во учењето. Учењето и наставата не се насочени исклучиво кон стекнување на стручно знаење и вештини, туку на развојот на креативноста, самодовербата и самопочитувањето на ученикот, како и на развојот на социјалните компетенции. (Roeders, P., 2003, стр.39).

Картер ги издвојува следниве видови интеракција: (Karter, T., 2011)

http://www.ehow.com/info_7887420_theories-classroom-interaction.html

- Интеракција на целото одделение;
- Интеракција ученик – наставник;
- Интеракција ученик-ученик.

The National Numeracy Strategy за секој вид настава користи усвоени оперативни дефиниции кои ќе бидат елаборирани во продолжението на овој труд.

4.1.Интеракција на целото одделение

Дел од интерактивното поучување е интеракцијата во рамки на целото одделение, што се совпаѓа со фронталниот начин на работа. Интеракцијата се одвива согласно планот на наставникот. Тој е поттикнувач на интеракцијата, додека пак учениците се фокусирани на слушањето и гледањето на тоа што го објаснува наставникот.

Оперативната дефиниција на интерактивното поучување во сите одделенија е следната: „Интерактивната настава во целото одделение е двонасочен процес, во кој сите ученици имаат активна улога одговарајќи ги поставените прашања, со што придонесуваат во дискусиите и даваат објаснувања и покажуваат колкав е нивниот степен на вклученост во самата настава“. (The National Numeracy Strategy , 1999, DfEE: (1999a).

Се смета дека интерактивниот начин на поучување во рамки на одделението игра суштинска улога во подобрувањето на стандардите на пишување и читање,

притоа промовирајќи го дијалогот на високо ниво на квалитет и дискусијата во рамки на одделението, како и подобрувањето, вклучувањето, разбирањето и карактеристиките на учењето.

Успешното учење се карактеризира со интерактивна и поттикнувачка работа, која го подобрува придонесот на учениците во текот на наставата. Интеракцијата во рамки на одделението може да биде успешна доколку сите ученици имаат активна улога во совладувањето на наставните содржини.

4.2.Интеракција ученик – наставник

Интерактивното поучување е процес на активно учење кое го почитува пред сè интересот на ученикот. Суштината на таквиот процес на учење се состои во интерактивноста на субјектите кои заеднички учат.

Во наставната литература сеуште не е обезбедена јасна дефиниција на интеракцијата помеѓу наставникот и ученикот, но воедно најприфатена дефиниција дава Wagner, според кој интеракцијата претставува "реципрочен настан кој налага најмалку два предмета и две дејствија. (Wagner, P., 1994, стр.8). Вообичаено се мисли на интеракцијата помеѓу наставникот и ученикот.

Sahlberg (2007) оценува дека најважниот елемент поврзан со квалитетот на наставата е начинот на реагирање на учениците на наставните активности, што фактички ја подразбира интеракцијата помеѓу наставникот и ученикот.

(Hammond, L. (2010). *The Flat World and Education*. New York. Retrieved on 15th January, 2016, from: <https://books.google.com/books>)

Amidon и Hunter (1967) ја дефинираат интерактивната настава како содејствување во рамки на одделението, кое го опфаќа разговорот помеѓу наставникот и ученикот. (Amidon, E. & Hunter, E. (1967). *Improving Teaching*. Holt: Reinhart and Winston. Retrieved on 13th January, 2016, from: <http://www.amazon.com/>)

Во традиционалниот начин на учење наставникот игра главна улога, со што наставата воглавно ја организира во форма на лекции, со што на учениците им овозможува готови информации и на тој начин учениците се навистина пасивни приматели на податоци.

Flanders (1970) истакнува дека наставниците ги пасивизираат учениците со тоа што не им дозволуваат да постапуваат по своја иницијатива, а притоа многу малку ги земаат во предвид нивните идеи и мислења (преку дискусиите, работата во групи и самостојната работа). (Flanders, N. (1970). *Analyzing teaching behavior*. Addison-Wesley: University of Michigan. Retrieved on 13th January, 2016, from: <https://scholar.google.com/>)

За самостојна и успешна работа учениците треба да развијат разни способности, како на пример внимателно слушање на наставата, фаќање забелешки во текот на наставниот процес, поврзување и споредување на стекнатото знаење, обработка и анализа на текстовите, решавање на проблемите, чување и податоците, критичко мислење и креативност.

Улогата на наставникот во интерактивното поучување не е на учениците да им овозможи знаење, туку да го организира и води наставниот процес и со својата активност да ја подобрува наставата. Интеракцијата помеѓу учениците и наставникот се забележува со самото влегување на наставникот во одделението, со вниманието и почитта кои ги покажува наставникот кон учениците, со еднаквата положба на наставникот и учениците и со посветеноста на наставникот за организирање на активностите во одделението.

Слика. бр .2. Интеракција ученик – наставник

Размената на ставови и соработката помеѓу учениците во одделението ретко се случува спонтано. Наставникот кај учениците треба да ја развие културата на дијалог и соработка помеѓу учениците. Еден од основните предуслови за таквиот начин на поучување е атмосферата во одделението. Доколку учениците не се наклонети за размена на нивните искуства и доколку тие мислат дека нивните идеи и искуства не се ценат, во тој случај интерактивното поучување тешко дека ќе може да се примени.

Наставникот треба да остварува блиска соработка со учениците. Тој ги избира методите и формите на работа, обидувајќи се да го направи што е можно поквалитетен наставниот процес, но воедно и интересен и соодветен за возраста на учениците.

Резултатите од активната настава и интерактивното поучување се позитивни бидејќи овозможуваат максимална соработка помеѓу наставникот и учениците. Со интерактивното поучување наставникот ги поттикнува одговорноста и слободата кај учениците и со користење на разни методи, соодветни на способностите на учениците, тој станува многу близок со нив и ги занемарува незначајните случувања. Учениците и наставникот во тој случај ќе бидат среќни и нема да има потреба за наметнување на правила.

Со заедничката работа на учесниците успешно се остваруваат поставените наставни цели и задачи, бидејќи се постигнува промена меѓу активноста на наставникот и на учениците.

4.3.Интеракција ученик-ученик

Интеракцијата помеѓу учениците во рамки на одделението овозможува големи развојни перспективи за секој ученик. Познавањето на таквите односи и нивното стимулирање им нуди големи можности на наставниците со цел тие да имаат високо ниво на ефективност во наставниот процес и во рамки на поучувањето. Голем број аспекти на развојот, тргнувајќи од елементите кои на прв поглед се многу едноставни, како што се поделбата на учениците по групи, па се до

посложените елементи кои се однесуваат на соработката помеѓу учениците, имаат важно влијание врз ефективностa на активностите кои се организираат во рамки на одделението.

Традиционално, интеракцијата ученик-ученик не се одвива во рамки на одделението и воедно постои само интеракција наставник – ученик. Работата во групи и парови ја поттикнува повеќе интеракцијата помеѓу учениците. Учениците од рана училишна возраст, со помош на интеракцијата ученик-ученик, учат да работаат со другите ученици и да се самоконтролираат. Учениците ги проверуваат нивниот однос, причини и ставови преку реакциите и размислувањата на нивните школски другари.

Одделението не е место каде што учениците доаѓаат само за учење и претставува општествена структура во рамки на која тие содејствуваат меѓусебно. Јасно е дека учењето е индивидуален процес, но многу е важно дали во текот на таквиот процес учениците соработуваат меѓусебно. Интеракцијата помеѓу учениците е многу силна во случаите кога тие треба да најдат решение за одредена задача.

Интерактивното поучување поттикнува нови односи помеѓу учениците во одделението, имајќи за цел да обезбеди примарно место на учениците во текот на наставниот процес. Учениците понекогаш учат подобро преку меѓусебната соработка, споредена со учењето кое им го пренесува наставникот. Поттикнувањето на соработката помеѓу соучениците со помош на разните активности или задачи овозможува релаксирана средина во одделението и воедно на наставникот му овозможува да постапува како олеснувач наместо во својство на предавач.

Интерактивното поучување го овозможува следното:

- Активно вклучување во наставниот процес;
- Здружување на иницијативите;
- Говорење во име на групата во која работаат;
- Носење одлуки во врска со можните и очекувани заклучоци;
- Воспоставување на нови односи на комуникација помеѓу учениците и со наставникот;
- Подобрување на квалитетот на заедничкото учење, со зајакнување на интеракцијата во одделението.

5. Формите на наставна работа и интерактивното поучување

Посебна важност во организирањето на интерактивното поучување во раната училишна возраст имаат формите на наставна работа. Со формите на наставна работа ги подразбираме формите на организирање и ангажирање на учениците во процесот на совладување на знаењето, кој бидејќи е кооперативен и творечки процес, е условен со успехот кој се постигнува со наставните содржини.

Наставните форми треба да се прилагодат на потребите на учениците во одделението, групата или личноста.

Работата во парови, групи, индивидуалната работа и дискусиите во рамки на одделението се само некои од формите кои се засноваат на идејата за интерактивно поучување.

Кога зборуваме за интерактивното поучување, согласно критериумот на бројот на учениците или социјалните односи, познати се следните форми на наставна работа;

- Фронтална форма на наставна работа (со сите ученици)
- Групна форма на наставна работа (со неколку ученици)
- Наставна работа со парови и двојки (со по два ученика)
- Индивидуална форма на наставна работа (со по еден ученик).

5.1. Фронтална форма на наставна работа во интерактивното поучување

Ова форма на наставна работа е со долга и богата наставна историја и традиција. Таквата форма е присутна во сите образовни системи и дидактички училишта кои се среќаваат во XIX и XX век.

Со фронталната форма на наставна работа, наставникот во исто време работи со целото одделение. (Zylfiu. N., 2011.стр.187).

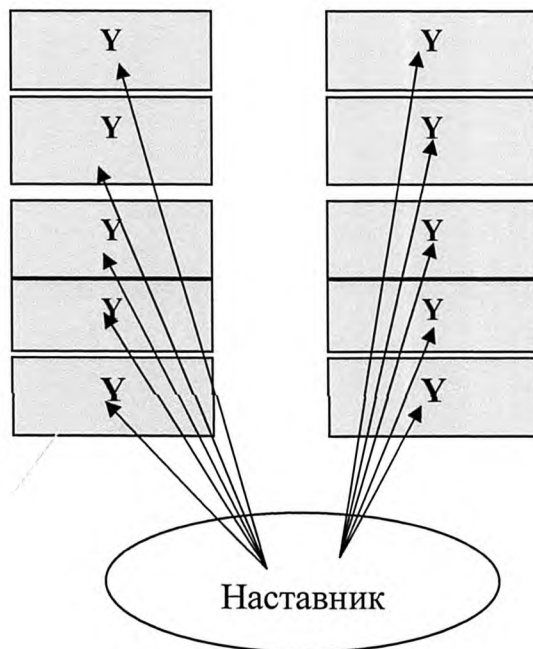
Таквата форма на работа ја карактеризира заедничкото организирање на наставата со сите ученици во рамки а одделението и во исто време и има карактер на

колективна работа. Пристапот на поучувањето се заснова на пренесување на знаењето од наставникот на ученикот.

Ramsten (1992), истакнува дека учениците со оваа форма се активираат по своја иницијатива. Таквиот начин на настава се фокусира на пренесувањето на информацијата или податоците. (Biggs, J. (1999) *What the Student Does: teaching for enhanced learning*, Higher Education Research & Development. Retrieved on 13th January, 2016, from: <http://dx.doi.org/10.1080/0729436990180105>)

Фронталната работа претрпи голем број измени и прилагодувајќи се на современите барања доби нови карактеристики, но во интерактивното поучување се применува многу ретко бидејќи нуди мали можности за вклучување на учениците во наставниот процес.

Една од посспецифичните слабости на фронталната форма на наставна работа е немањето интеракција помеѓу учениците во текот на наставната работа, од причина што интеракцијата се одвива со наставникот, како што е прикажано со следниот графикон.

Слика. бр .3. Графички приказ на интеракцијата на наставникот со целото одделени

Позитивни страни на фронталната форма на наставна работа се:

- ✓ Рационалноста и економичноста;
- ✓ Брзиот пренос на знаењето;
- ✓ Подеднаков пристап кон учениците во текот на наставниот процес;
- ✓ Контрола на работата на сите ученици;
- ✓ Користење на исти извори на знаење;

Негативни страни на фронталната форма на наставна работа се:

- ✓ Воглавно доминира наставникот, а учениците се ставени во пасивна позиција;
- ✓ Учениците се пасивни бидејќи целата работа ја извршува наставникот;
- ✓ Не се прави разлика на наставата поврзана со интересите на учениците;
- ✓ Недостасува вистинска комуникација помеѓу наставникот и ученикот и помеѓу учениците;
- ✓ Таквата форма на работа е еднолична и создава монотонија и досада кај учениците;
- ✓ По својот состав одделението е хетерогено, но со фронталната форма на наставна работа се создава вештачки хомоген состав;
- ✓ Личниот контакт на наставникот со учениците е редок.
- ✓ Фронталната форма на наставна работа нуди ограничен број можности за практична примена на знаењето и стекнатото знаење се заборава брзо.

Фронталната форма на наставна работа во интерактивното поучување се применува во случаите кога се комбинира со групната форма, формата во парови и индивидуалната работа.

5.2. Групната форма на наставна во интерактивното поучување

Со наставната работа во групи се подразбира поделбата на учениците по групи за успешно и квалитетно спроведување на наставата и совладување на знаења, вештини и науки или посебни елементи на наставната содржина.

За успешно спроведување на наставната содржина при примена на интерактивното поучување не е доволно да се одредат само наставните средства, методи и техники. Со таквиот

начин на работа квалитетното совладување на знаењето се заснова и на утврдување и примена на најсоодветната форма на наставна работа. Таква форма, која во моментот има најголема поддршка од страна на учениците и наставниците во рамки на наставниот процес и има за цел да го надмине традиционалниот начин на учење, е работата во групи.

Организирањето на наставата преку групната форма на наставна работа ја променува позицијата на наставникот и онаа на учениците, наспроти современите барања за одржување на современа настава и активно и интеракциско поучување.

Работата во групи од дидактички аспект се разликува од фронталната форма на наставна работа бидејќи наставниот материјал не го објаснува директно наставникот, туку истиот се образложува од страна на учениците кои се поделени во групи и ги раководи наставникот. (Grillo, K., 2002. стр.258)

Оперативната дефиниција на интерактивното поучување во група (3-6 ученици) гласи:

„Интерактивното поучување во групи е двонасочен процес, каде секоја група ученици (3-6 ученици) има активна улога при одговарањето на прашањата, со што придонесуваат во дискусиите, објаснувајќи и покажувајќи ја нивната улога во групата“. (The National Numeracy Strategy, 1999, DfEE: (1999a).

Учење во група (групна работа – како што кај нас вообичаено се нарекува) е еден организациски вид на интерактивно поучување.

Одделението се дели на помали групи (обично 3 до 5 членови) и секоја група обработува по еден аспект од заедничкиот проблем. Важно е на крајот од часот да се обезбеди меѓусебна размена на знаење и искуствата кои се остварени во секоја од групите.

Овој вид на учење се темели на претпоставката дека учениците веќе имаат определени предзнаења за некои аспекти на проблемот што се изучува. До колку оваа претпоставка не е исполнета, учењето преку размена на знаења и искуства во група не е можно. Друг важен факт е дека предзнаењата на учениците се различни. Разликите може да потекнуваат од разликите во нивото на развој на учениците (ученици од иста календарска возраст сместени во едно одделение меѓусебно може да се разликуваат и по неколку години во смисла на менталната возраст); разликите може да бидат резултат на различни предзнаења (на претходно учење) или на

различно вонучилишно искуство (секој ученик има специфично вонучилишно искуство и со тоа искуство доаѓа на училиште).

Одредена група да може да функционира добро треба да се заснова на следните карактеристики:

1. Образложување на потребата за конкретната работа за поделба на учениците во групи.
2. Прецизирање на наставните работи и наставните активности за секоја група.
3. Подготовка на наставните содржини (наставната тема) и материјалот потребен за работа.

Ова форма на работа на учениците им овозможува да бидат активни во текот на наставниот процес и да соработуваат меѓусебно. При спроведувањето на овој метод учениците се чувствуваат еднакви а самата групна форма на наставна работа има за цел да се совлада наставната содржина и да се овозможи интеракцијата помеѓу учениците.

Учениците поделени по групи имаат двојна задача:

- ✓ Ученикот носи одговорност за тоа што ќе го научи самиот како единка;
- ✓ Ученикот носи одговорност за другите членови од групата на која припаѓа.

Наставниците при спроведувањето на интерактивното поучување во групи ги поттикнуваат учениците да собираат податоци, да фаќаат забелешки и да се подготвуваат за претставување на нивната работа, како и за дискусија.

Работата во групи ги има следните предности:

- Носители на главната работа се самите ученици.
- Учениците имаат непосредна врска со наставната содржина и изворите на знаење од кои учат, со што се зголемува нивниот интерес за учење.
- Работата во групи овозможува постојана и непосредна соработка помеѓу учениците.
- Извршувајќи ја својата работа сами учениците стекнуваат работни вештини.
- Ова форма на наставна работа на учениците им овозможува повеќе физичка активност.
- Работата во групи влијае врз социјализацијата на учениците. Тие во слободно време и по завршувањето на наставата се групираат полесно за спроведување на разни заеднички активности (игри, спортување и др.).

- Преку работата во групи учениците подобро се запознаваат меѓусебно и на тој начин се поттикнува развојот на пријателства. Ова форма на наставна работа создава услови за интеракција помеѓу учениците.
- Работата во групи се применува при изучувањето на сите наставни предмети.

Наставникот е активен во подготвителната фаза, додека учениците во фазата на учење, во рамки на наставниот процес..

Поделбата на учениците во мали групи создава можност учениците да се дружат и притоа таквата поделба влијае поволно врз квалитетот на нивното комуницирање и врз развојот на социјалните аспекти.

Во главниот дел од наставата учениците работаат независно. Наставникот дава насоки и на учениците им нуди помош. Улогата на наставникот е да раководи со наставниот процес по групи и да го олесни самиот наставен процес.

Групите функционираат како интерактивни и организирани целини кои ги раководи наставникот а од функционирањето на секоја група зависи успехот и организирањето на работата. Со цел да се постигне потребната ефикасност одделенијата треба да се снабдат со потребните средства за работа. Работната методологија и динамика зависат од неколку фактори, како што е позицијата на ученикот во рамки на групата. Во групата ученикот е во постојана комуникација и интеракција, создава цели, ги доживува промените и се труди да помага и да му помагаат, а со формирањето на мрежа од групи учениците се социјализираат. (Novačevska, B., 2007, стр.17)

Формирањето на групите во рамки на интерактивното поучување зависи и од одредените задачи, од интересот на учениците за содржината на задачите, од нивната желба да завршат одредена работа, од вештините на учениците и др.

Примената на интерактивното поучување во групи воглавно може да се организира на следните три начини:

- Првиот начин подразбира сите групи да работаат на иста наставна содржина или да решаваат иста задача, да реализираат еден ист експеримент или иста лабораториска задача односно да спроведат едно исто набљудување.

- Вториот начин подразбира секоја од групите да извршува различни задачи. Како и вообичаено, групите претставуваат целина односно микро одделенија, но не случајни микро одделенија. Таквите групи претставуваат посебни целини во рамки на одделението, меѓусебно организирани со одредени задачи зададени од страна на наставникот. Секоја од групите има свои наставни задачи и планови, кои треба да се остварат во текот на наставниот процес. Диференцијални задачи можат да се дадат и во рамки на групите, а секој член на групата ќе добие задача зависно од способностите и стекнатото ниво на знаење.
- Третиот начин подразбира групите повремено да ги менуваат задачите меѓусебно или да ги извршуваат работите со ротирање на задачите.

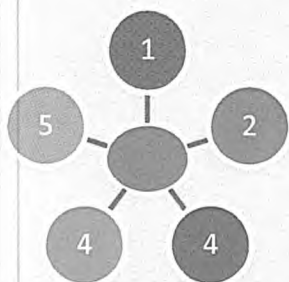
Важни за ефикасната интеракција во рамки на групите се следните елементи:

- Правилното формирање на групите;
- Поддршката на личното вклучување;
- Позитивната интеракција помеѓу членовите на групата;
- Развојот на интерперсоналните и знаења;
- Создавањето на поволна емоционална клима;
- Анализирањето и оценката на групната работа;
- Избирањето на соодветните форми и методи на интерактивното поучување.

Секоја од работните групи работи независно, но работата воглавно се одвива под водство и со помош на наставникот, од самата фаза на подготовка, па се до проверката на резултатите односно во текот на целиот процес на организирање на активностите и за време на развојот на интерактивните односи на комуникација помеѓу наставникот и членовите на групата и обратно.

Според Vesna Đorđević (2007), пред формирањето на групите наставникот треба да ги заврши следните работи:

1. Да го подели одделението во групи

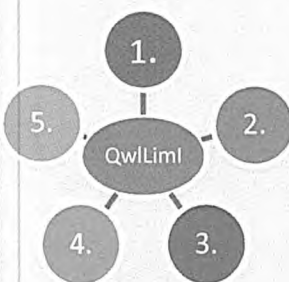
Поделба на улогите во групата.

Создавање интеракција помеѓу членовите во сите групи.

Избор и примена на потребните техники со цел да се постигне доверба и соработка во рамки на групата.

Анализа на функционирањето на групата.

2. Да ги анализира односите во групата и работната цел

Наставникот ги испитува целите на учениците.

Создава врска помеѓу индивидуалните и групните цели.

Истражува како учениците го гледаат придонесот на групата при постигнувањето на нивните цели.

Создава општо расположение за да се постигнат целите.

3. Да го уреди раководењето на групите

Наставникот често избира задачи кои изгледаат како слободен избор на учениците или групите.

Обезбедува атрактивност на дадените задачи.

Ги зема во предвид мислењата на учениците во поглед на наставниот материјал.

Ја планира групната работа и истата им ја дели на учениците.

Целите на наставата треба да бидат привлечни за сите ученици.

Поточно кажано, на секој член од групата треба да му се овозможи улога и функција на раководител на групата. Членовите на групата треба да се ангажираат лично со помош на конкретни задачи. Во спротивно, ќе се случи задачите да ги решаваат 2-3 ученици, додека останатите ученици ќе останат пасивни, со што работата во групи – интеракцијата во групите ќе ја изгуби својата цел. Суштината и динамиката на учењето по групи се засноваат токму на хармонизирањето на различните искуства и погледи на членовите на групата. (Đorђеvić, V., 2007, стр.92).

4. Ја подготвува и пренесува интеракцијата во групата

Ја набљудува интеракцијата во групата, како и согласноста да се прифатат задачите и динамиката на групата.

Посветува внимание на личните односи помеѓу учениците од групите.

Стимулира позитивна интеракција.

Особено ги набљудува учениците кои имаат потешкотии со комуницирањето и ги штити и им помага внимателно на учениците со психо-трауматска состојба.

Ги анализира активностите на групата, го оценува постигнатиот успех и ја истакнува добрата соработка помеѓу учениците.

5.2.1. Формирање на групите

Поделбата на учениците по групи не претставува вообичаена поделба на учениците по групи или одредување на задачи. При формирањето на групите, во рамки на интерактивното поучување, треба да се земат во предвид неколку детали.

Групите треба да се формираат врз основа на степенот на способноста за учење, интересите, карактеристиките на личноста, друштвените навики или со комбинација на наведените фактори. Групите вообичаено се формираат со ученици со различен степен на способности, кои даваат меѓусебна поддршка на повеќе начини. (Musai, B., 2014. стр. 289).

При формирањето на групите постојат следните дилеми: да се формираат хомогени групи, хетерогени групи или ad hoc групи. Треба да се напомене дека секој од моделите има свои предности.

Во рамки на хомогените групи се здружуваат учениците со прилично еднакви знаења и способности. Хомогеноста на групите ќе создаде ситуација во која групите ќе бидат еднакви од аспект на нивниот интелектуален потенцијал. Некои од групите се подобри, а другите ќе останат со послаби ученици. Во групите со хомоген состав, од аспект на знаењето, во одредени услови може да произлезат многу оригинални решенија за различни проблеми. Меѓутоа, во таквите групи секогаш постои опасноста за носење одлуки за едногласно решавање на задачите.

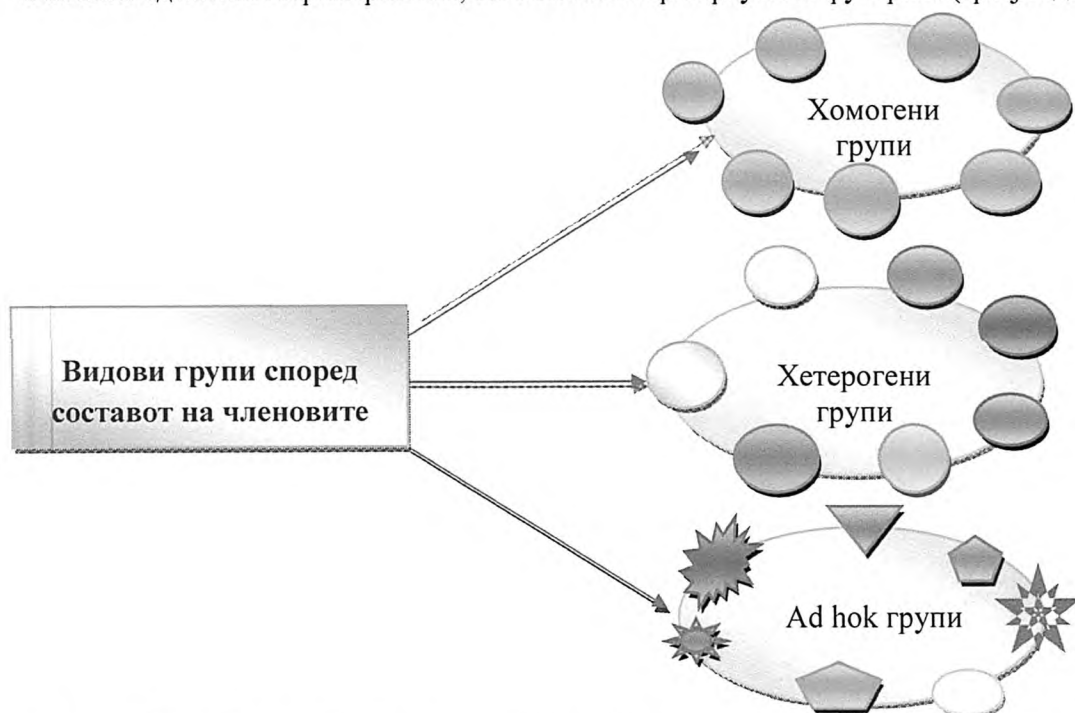
Доколку не сакаме да се носат едногласни решенија, во тој случај пожелно е да се практикува учењето преку откривање.

Хетерогените групи ги сочинуваат ученици со различен степен на знаење и психофизички способности. Поточно кажано, хетерогените групи се мешани групи. Тргувајќи од фактот дека во секојдневието постојат само мешани групи, аналогно на таквата ситуација и во рамки на интерактивното поучување се формираат хетерогени групи. Таквите групи се подинамични и интеракцијата помеѓу членовите на групата е на повисоко ниво.

Работата во мали хетерогени групи е еден од подобрите начини за стекнување на нови знаења од страна на учениците. Разликата помеѓу учениците кои ја сочинуваат групата не треба да биде многу изразена бидејќи постои можност во одредени фази од мисловниот процес и развојот дел од нив да бидат неуспешни.

Ad hoc групите или спонтаните групи во одредени случаи се формираат со цел да се исполнат желбите на учениците за работа во групи.

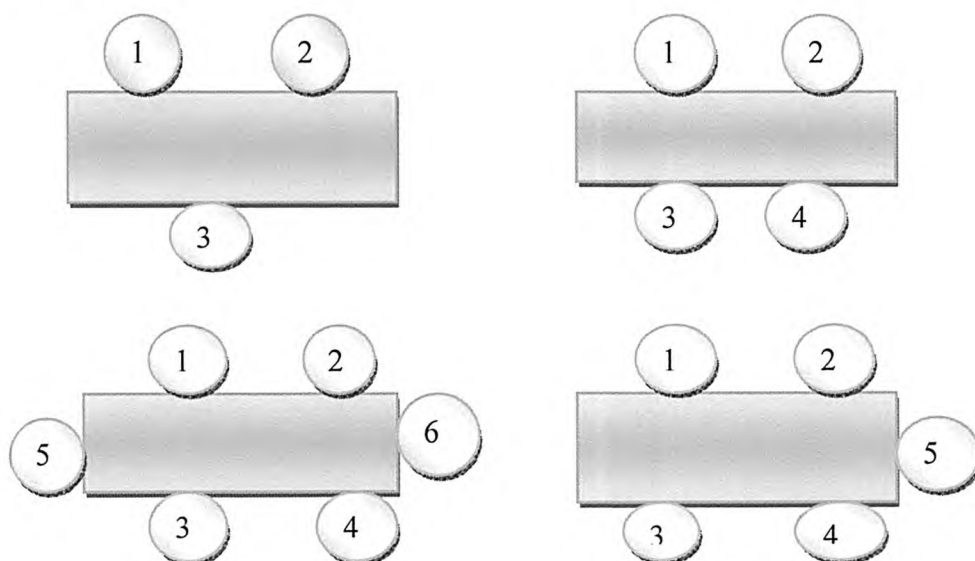
Исто така, таквите групи се формираат во случаите кога е потребно брзо формирање на одредена група. Начинот на поделба по групи е арбитрарен и вообичаено се врши со броење на членовите, независно од нивните карактеристики, без било какви критериуми за групирање (броејќи до 5).

Слика. бр .4. Видови групи според составот на членовите (Ѓорђевиќ, V., 2007, стр.93)

Интеракцијата и комуникацијата помеѓу членовите на групата се од суштинска важност за постигнување на добри резултати во текот на учењето. Фокусирањето на работата во групи суштински ја менува улогата на ученикот и улогата на наставникот, притоа менувајќи го и начинот на вршење на интеракцијата помеѓу нив.(Ismajli,H., 2012. стр. 324).

Најпрепорачливите форми за распределба на членовите на работните групи, со цел создавање можности за реципрочно комуницирање, можат да се видат со помош на графичките прикази. Следните графички слики ги покажуваат можностите за целосен развој на взаемната – двонасочна комуникација и комуникација во сите правци.

Слика. бр .5. Правилна распределба на учениците во рамки на работните групи

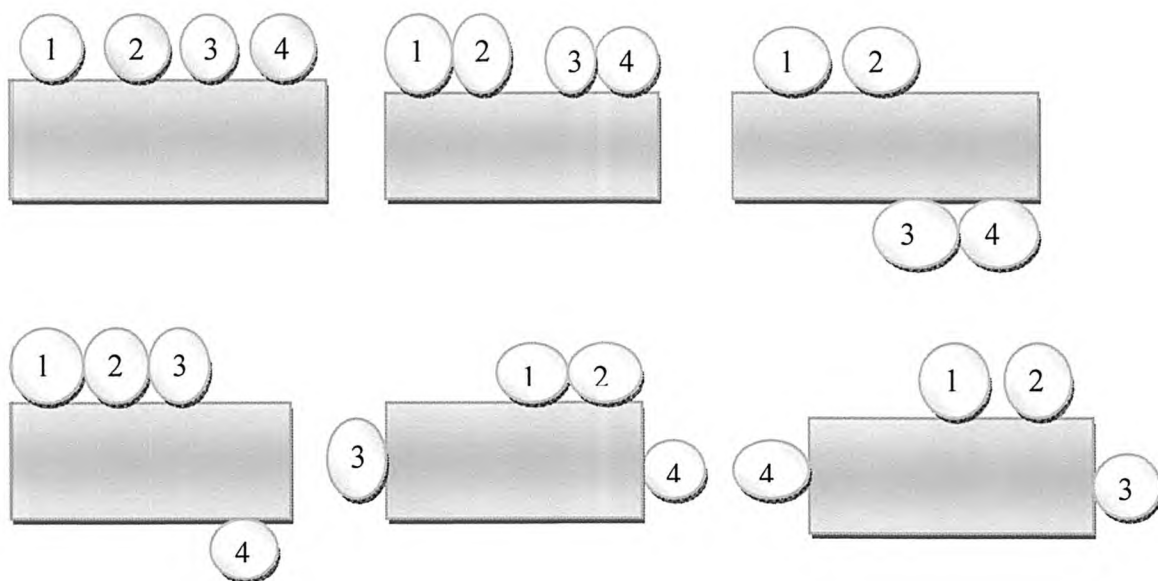
Со цел взаемната комуникација и интерактивниот карактер на работата во групи да се одвиваат што е можно подобро, треба да се нагласи дека крајниот резултат зависи и од позицијата на секој член од групата. (Zylfiu, N., стр.187)

Позицијата на ученикот видно се разликува од позицијата која ја има истиот во случаите кога се применува традиционалното учење. Работата во групи го зголемува активното учество во наставниот процес. Во таа насока, улогата на ученикот зависи од неговата возраст.

Учениците комуницираат со членовите на групата, разменувајќи ги нивните искуства и знаења. Тие се независни при стекнувањето на знаењето и учењето, а тоа влијае на поттикнувањето на творечките способности, на развојот на критичкото мислење и на решавањето на задачите. Учениците прават план за начинот на решавање на дадената задача, дискутираат за информациите, пишуваат, цртаат, сечат, ги решаваат задачите, ја претставуваат нивната работа и ги оценуваат резултатите од нивната работа.

Работата во групи им овозможува на учениците да се чувствуваат задоволни и да се почитуваат меѓусебно. Работејќи во групи се зголемува и одговорноста кон себеси и одговорноста кон групата, а воедно се овозможува социјално интегрирање.

Успехот постигнат со групната работа ги мотивира учениците, притоа создавајќи позитивна емоционална клима во самата група, што овозможува позитивни промени во делот на когнитивните и емоционалните компетенции.

Слика. бр .6. Неправилно поставување на учениците во работните групи

Активната дискусија во насока на решавање на различните задачи преку различни форми на интеракција дава поголем придонес во постигнувањето на подобри резултати од страна на учениците. Еден од предусловите е таквата активна дискусија да се води во пријатна атмосфера.

5.3.Наставната работа во парови во рамки на интерактивното поучување

Интеракцијата и односите на паровите и помеѓу паровите во одделението имаат многу значајна улога во наставната работа. Токму од таквата интеракција и односи зависи и успехот на организирањето на наставата во парови.

Работата во парови (двојки) е форма на работа со која дадената задача ја решаваат двајца ученици. Овие два члена учествуваат во дискусијата и можат да ги спротивстават своите мислења. Со цел работата во парови да ги даде очекуваните резултати, потребно е учениците да воспостават добра комуникација.

The National Numeracy Strategy за секој вид настава користи усвоени оперативни дефиниции.

Оперативната дефиниција на интерактивно поучување во парови (ученик - ученик) гласи: „Интерактивната настава во парови е двонасочен процес, каде секој од двата ученика има активна улога одговарајќи на прашања, со што придонесуваат во дискусиите, објаснувањата и демонстрирањето во дискусиите и објаснувајќи и покажувајќи како неговиот пријател се однесува“. (The National Numeracy Strategy , 1999, DfEE: (1999a).

Парот претставува еден вид велосипед кој го возат истовремено двајца. Двајцата треба да ги движат педалите на велосипедот за тој да тргне, но иако двајцата се обидуваат, само еден од нив го насочува правецот на движењето на велосипедот. (Rodgers, P., 2003. стр. 99).

Според Зилфиу организирањето на наставната работа во парови (двојки) или како што поинаку се нарекува, со партнери, претставува посебен и специфичен дидактички модалитет, како од аспект на составот, исто така и од аспект на внатрешниот и надворешниот начин на организирање. (Zylfiu. N., 2011. стр.187)

Интеракцијата и комуникацијата во парови и помеѓу паровите во одделението имаат значајна улога во наставната работа. Од таквата интеракција и комуникација зависи и организирањето на наставата во парови. Со работата во парови кај учениците се подигнува на високо ниво одговорноста во поглед на задачите, од

причина што учениците самоиницијативно се залагаат за организирање на наставата, притоа применувајќи и различни форми на интерактивни односи.

Според Стефановиќ, примената на наставата работа во парови овозможува да воспостават различни видови на интеракција, поточно да се воспостават следните видови на интеракција:

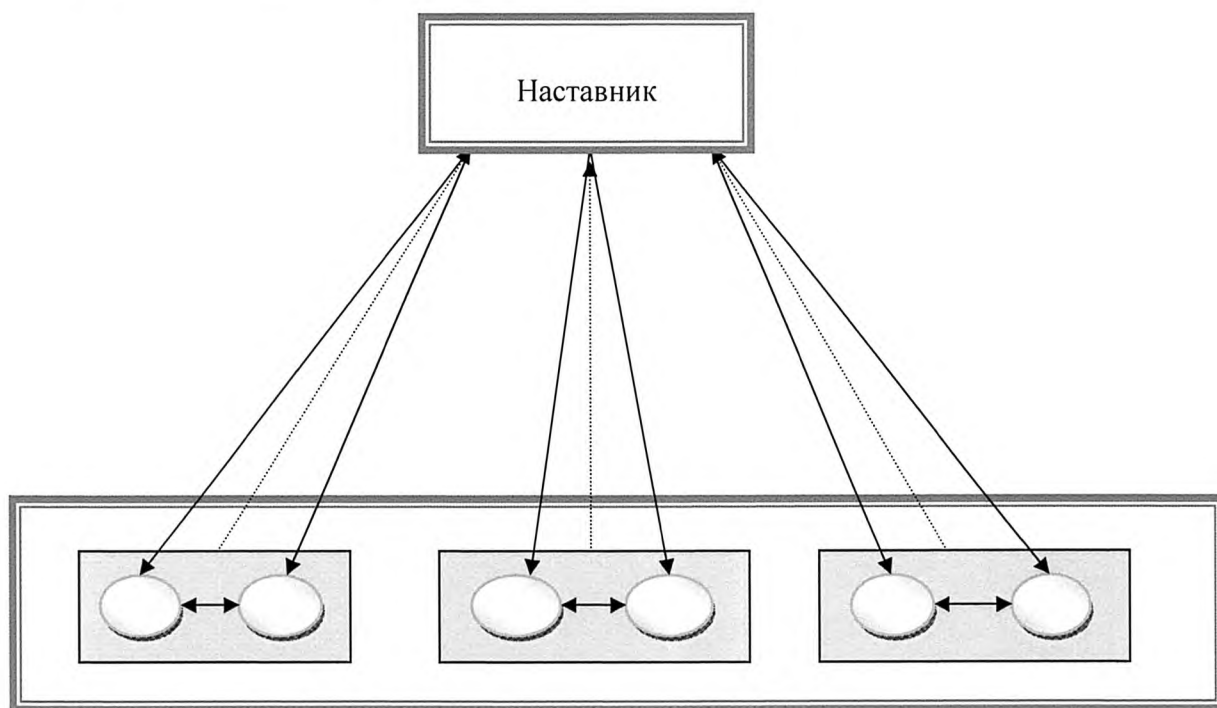
Ученик - ученик (од истиот тандем);

Наставник - ученик;

Наставник – тандем;

Тандем – тандем;

Одделение – наставник. (Stevanović, M., 1998, стр.34).

Слика. бр .7. Интерактивните односи за време на работата во парови

Причините за примена на работата во парови во рамки на интерактивното поучување се многубројни. Работата во парови ги развива навиките на учениците да работаат меѓусебно и ги учи да ја користат помошта на другите во случаите кога им е потребна. Работата во парови создава повољна атмосфера за учење и емоционален баланс. Воедно помага за рационално користење на времето и побрзо да се дојде до

посакуваните резултати. Работата во парови придонесува учениците заеднички да сносат одговорност за работата која ја вршат, на повлечените ученици им помага самоволно да се вклучат во наставниот процес и воедно учениците ги развиваат своите способности за разбирање и прифаќање на погледите и ставовите на другите ученици.

Постојат два вида на парови:

- Хомогени или еквивалентни парови и
- Хетерогени или диференцирани парови.

Хомогените групи ги сочинуваат двајца ученици кои не се разликуваат многу од аспект на нивните способности и вештини. Таквиот состав овозможува две предности. Како прво, во рамки на хомогените парови постојано можат да се менуваат улогите на учениците. Втората предноста на еквивалентниот пар е тоа што оваа форма може да се практикува во сите видови на настава.

Хетерогените групи ги сочинуваат ученици-партнери кои се разликуваат меѓусебно од аспект на постигнатите резултати во рамки на наставата. Со помош на разликите во поглед на стекнатите знаења и вештини се прави и поделбата на улогите на учениците. Предност на хетерогениот пар е тоа што наставникот не е принуден во секоја наставна активност да се грижи за поделбата на улогите на учениците од причина што поделбата на улогите се прави според способностите и вештините на учениците.

Заедничката работа во парови овозможува да се развијат творечките способности на учениците. Во рамки на интерактивното поучување членовите на паровите се независни и слободни во својата работа, имаат можност за откривање на нови и невообичаени работи и да ги прикажуваат флексибилноста и изворноста на новите идеи. Учениците во парови можат да пишуваат поезија, да компонираат песни, да пеат заедно, да решаваат математички задачи, да цртаат и др.

За успешно организирање на интерактивното поучување наставниците и учениците можат да користат различни извори на знаење, како што се:

- ✓ Училишните текстови;
- ✓ Разни упатства - прирачници;
- ✓ Дидактички материјали;

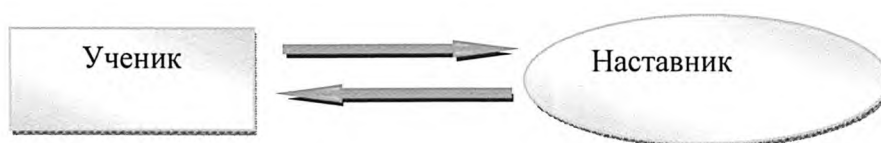
- ✓ Фотографии, цртежи;
- ✓ Записи на касета или ЦД;
- ✓ Разни филмови;
- ✓ Културно-историски објекти;
- ✓ Лични искуства на учениците и колективни искуства и
- ✓ Други природни ресурси.

Со работата во парови учениците се дружат, ги развиваат способностите за соработка и размена на мислења, дискутираат за извлечените заклучоци и начинот на практичното прикажување на истите, изјавуваат спротивставени мислења и учат заеднички да носат заклучоци. Во одредени практични задачи ги искажуваат нивните моторички способности и способностите за поврзување на знаењето и активностите.

5.4.Индивидуалната форма на наставна работа во интерактивното поучување

Поимот индивидуална форма на наставна работа ја подразбира работата на учениците при извршувањето на разните наставни активности (врз основа на барањата дадени од страна на наставникот). Ученикот самиот ги избира и решава задачите, сам ги наоѓа изворите и експериментира или врши лабораториски работи со цел да се стекне со знаење.

Индивидуалната настава е форма на наставна работа која овозможува непосредна интеракција помеѓу наставникот и ученикот во рамки на наставниот процес.

Слика. бр .8. Интеракцијата ученик – наставник во рамки на индивидуалната форма на наставна работа

Индивидуалната форма на наставна работа во својата суштина ја содржи независната работа на ученикот, го поттикнува истиот и му го отвора патот до

индивидуализација на наставата. Независната работа до степен на индивидуално учење има свои предности во афирмирањето на ученикот како активна единка. Наставникот треба да ги подготви учениците за независна работа.

Стевановиќ нагласува дека со независната работа ученикот ги уредува своите активности.

- Учи независно и на тој начин стекнува знаење, навики и вештини;
 - Одлучува за начинот на решавање на задачите;
 - Ја одредува динамиката на работа;
 - Во дадени моменти бара помош од наставникот, соучениците или родителите;
 - Дава иницијативи;
 - Може да ги промени областите на своите активности;
 - Ја оценува извршената работа;
 - Ги применува во пракса стекнатите знаења;
 - Користи независно разни материјали и разни извори на податоци;
 - Набљудува, истражува, изложува, потцртува и собира независно податоци.
- (Stevanović, M., 1998, стр.34)

Педагошкиот аргумент истакнува колку самостојната настава ги развива во целост способностите на ученикот над просекот и ги намалува слабите резултати.

Индивидуалната форма на наставна работа има свои предности во правец на афирмирање на ученикот како активен субјект во рамки на наставниот процес, со цел да учи согласно можностите, способностите, степенот на оформеност, предиспозициите, интересите и карактеристиките на секој ученик поединечно. Таквата форма на работа има за цел да помогне ученикот да се самоорганизира, самоконтролира и самокорегира. (Dibra, G., & Dizdari, I., 2004, стр.50)

Позитивната страна на оваа форма на наставна работа е тоа што ученикот има можност да го совлада знаењето, способност и навика согласно динамиката и личниот ритам на развој и да напредува согласно интелектуалниот и работниот капацитет кој го поседува.

Негативна страна на оваа форма на наставна работа е тоа што учениците доживуваат голем доза на индивидуализам и на тој начин самиот ученик се

насочува кон прифаќање само на неговата работа. Оваа форма на наставна работа ги затвора учениците во себе и не може да се искористи искуството на другите ученици, се прекинува односот помеѓу учениците и воедно нема соработка и комуникација во рамки на наставниот процес.

Наставникот треба сериозно да се подготви за спроведување на индивидуалната форма на наставна работа (да подготви разни материјали, текстови, задачи, тестови и др.)

Резултатите кои можат да се добијат со индивидуалната форма на наставната работа во рамки на интерактивното поучување зависат од вештото комбинирање на оваа форма со другите форми на наставна работа. Наставникот, исто како и кај групната форма на наставна работа, повеќе има подготвителна улога. Тој треба да работи посериозно на подготовката на наставните содржини и материјали.

6. Наставни методи во интерактивното поучување

За разлика од традиционалните методи со кои наставникот е пренесувач на знаењето а учениците се пасивни слушатели и приматели на таквите знаења, интерактивното поучување овозможи активно вклучување на учениците во наставниот процес, со што доаѓаат до израз нивната креативност, што воедно претставува и цел на современата настава.

Педагозите кои ги земаат во предвид активностите на учениците ги разликуваат следните методи: **активен метод и пасивен метод**, доколку како основа се земе текот на движење на наставниот процес.

Во интерактивното поучување доминираат методите на активна настава, како што се практичните, работните, рачните активности, креативните активности (цртање, литературни состави...), лабораториските вежби, социјалните активности и теренската работа.

Активното учење се заснова на природната тенденција на децата да го истражуваат светот околу нив со сопствени активности и се спроведува со цел да се овозможи стимулирање на различни ученички активности, преку различни форми на учење. На тој начин во процесот на учење се овозможува опуштена атмосфера, во која се намалува напнатоста и се зајакнуваат позитивните емоции, кои стануваат силна движечка сила за нови активности.

Методи на активното поучување се:

- Дијалошки
- Истражувачки
- Учење со решавање на проблемите

Дијалошкиот метод датира уште од времето на Сократ. Со текот на времето овој метод се модифицираше и истиот наоѓа примена и во интерактивното поучување. Дијалогот како наставен метод може да биде присутен во речиси сите фази на наставата, односно се работи за форма на комуницирање помеѓу наставниците и учениците или пак помеѓу самите ученици, кои преку дијалог ги разменуваат своите искуства, перцепции и ставови во врска со наставните содржини, кои се предмет на мислење и истражување. Новото знаење се

открива или осознава со помош на прашања и со вклучување во процесот, со цел учениците да истражуваат и да творат.

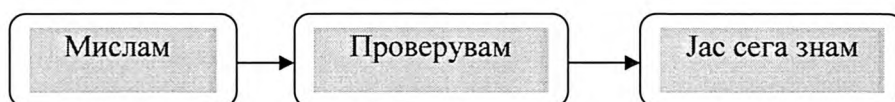
Дијалошкиот метод има ориентациски и мотивациски карактер. Тој овозможува учениците да се воведат во програмата, да изготват работен план и да се мотивираат за претстојните активности, тргнувајќи од важноста на извршувањето на програмата, односно од целта која треба да се постигне.

Доколку наставниците можат настава потпирајќи се воглавно на логичните принципи, тие треба да бидат мајстори на процесот на подготовка на прашањата, со цел да можат да ги водат мисловните процеси на учениците, и тоа со стручна способност и јасност на мислењата. Тоа подразбира дека наставникот треба да ги подготви прашањата на начин на кој на ученикот ќе му помогне да ги постигне специфичните цели на конкретната наставна тема. (Orlich,D., Harder, R., Callahan, R.,1995, стр.197)

Наставникот треба да поставува прашања кои се поврзани со разни наставни предмети.

Прашањата ни овозможуваат одговори. Од ученикот се бара следното:

- Да истражува;
- Да претпоставува;
- Да потврдува.

Прашањата и одговорите стануваат точки на дискусија и на тој начин служат како заедничко искуство за целото одделение. Од друга страна, наставникот треба да подготви јасни, прецизни и содржински прашања, со цел да може да ефективно да ги поставува и да ја води дискусијата а одговорите на учениците треба да бидат поткрепени со факти, односно да бидат поткрепени со истражувања или податоци. Одговорите на учениците може да се обезбедат со помош на разни извори, како на пример од разни книги, календари, извештаи, енциклопедии, од природата, со помош на компјутерот, телевизорот и др.

6.1.Истражувачки постапки во интерактивното поучување

Интерактивното поучување подразбира смислено учење, учење преку откривањето, творечко учење. Ученикот учи самостојно како да стигне до потребната информација, како да ја обработи и употреби истата. Тој е активен во потрагата по знаење и не се плаши од незнаењето. Ученикот слободно ги искажува своите идеи, предлози и мисли.

Истражувачкиот метод - подразбира самостојно пребарување на факти, пронаоѓање на релевантни врски и односи помеѓу одредени податоци, реструктурирање на податоците, нивно рedefинирање и самостојно обезбедување на нови резултати.

Името на овој наставен метод потекнува од грчкиот збор *heureka (грчки)* – да пронајдеш или да откриеш.

Истражувачкиот метод ги ориентира учениците да стекнат самостојно знаење, со тоа што наставникот со помош на одредени прашања ги упатува учениците тие да можат да откријат нови факти, модели и правила и на тој начин учениците стекнуваат нови вештини.

Учењето преку откривање во неговото најопшто значење претставува еден од основните најстари и најзначајни методи на знаење и ја променува средината во која живеат и работаат луѓето. Овој метод произлегува од практиката со која човекот ја открива суштината на природата, со тоа што самиот човек го менува и прилагодува истиот во зависност од своите потреби. (Popović, A., 2007. Стр,74)

Досегашните искуства укажаа дека во нашата наставна практика успешно може да се реализираат истражувачки постапки чии носители се учениците. Интерактивниот однос на наставниците и учениците во овие рамки е условен од повеќе моменти, и тоа од:

- Изборот на проблем што ќе се истражува;
- Изборот на истражувачки постапки;
- Изборот на програмско подрачје;

- Возраста на учениците;
- Материјално - техничката опременост.

Таквото обележје е резултат на сеуште неразвиениот методолошки сензибилитет на учениците што се должи на недоволното чувство за проблемската ситуација и доживување на проблемот како предизвик и предмет на истражување. (Адамческа, С., 1996, стр. 137).

Истражувачката настава започнува од проблемот, со тоа што од ученикот се бара постепено да стигне до решавање на таквиот проблем. Истражувачкото учење ги опфаќа сите фази на процесот на знаење односно дефинирањето на проблемот, а со личните активности на ученикот да се дојде до решение – заклучок.

6.2. Интерактивно поучување преку решавање на проблеми

Проблемската настава се заснова на решавање на проблемот, со тоа што учениците ќе имаат активно учество во решавањето на самиот проблем. После одредувањето на проблемот, се преминува на неговото решавање, што се карактеризира со ангажирање на учениците во истражувачка работа. Ученикот станува истражувач на новите проблеми, со помош на кои тој го совладува новото знаење. Проблемското учење овозможува високо ниво на креативност на ученикот и претставува највисока и форма на учење.

Проблемската настава налага постоење на висок степен на организација, од причина што содржи активни и интерактивни елементи на постапување. За решавањето на проблемот како дидактички феномен може да се каже дека истиот претставува новост во праксата во нашето училиште.

Интерактивното поучување со решавање на проблемите се карактеризира со ангажирањето на учениците во истражувачка работа бидејќи тие стануваат истражувачи на новите проблеми со помош на кои стекнуваат нови знаења, а на тој начин ги активизираат сите интелектуални и работни потенцијали со цел да стигнат до конечниот резултат. (Zylfiu, N., стр.249)\

Бројни се наставните ситуации кога ученикот се служи со одредена истражувачка техника а не е свесен за тоа или проучува проблем без да умее своите активности да ги обликува со едноставни методолошки компоненти и сл. Овие моменти се потврдуваат преку искажувањата на учениците кои одредени истражувачки постапки ги именуваат со сопствена терминологија:

- Јас анализирам нешто?
- Ние учевме со експеримент!
- Имавме истражувачко набљудување!
- Учевме со хипотеза!

Ова говори дека на проблемот на истражувачките постапки во одделенска настава учениците гледаат како на поинаков начин на учење, а тоа за наставникот е битна претпоставка со цел да ги усовршува моделите кои ќе овозможат ученикот да анализира, експериментира, набљудува, претпоставува и сл. (Адамческа, С., 1996, стр. 137).

Интерактивното поучување преку решавање на проблемите, без разлика за кој степен станува збор, е најефикасно во групи. Само во групи се остварува целосна интеракција помеѓу членовите на групата.

Имајќи ја во предвид комплексноста на учењето преку решавање на проблеми, важно е поединците во групата меѓусебно да се охрабрат со цел да се стимулира активноста и истите меѓусебно да се помагаат во сите фази во решавањето на проблемите и учењето. (Poročić, A., 2007. стр,66) Разни автори наставата преку решавање на проблеми ја дефинираат различно, но сите тие се согласуваат дека решавањето на проблемот е творечка работа и за разни барања се бараат нови решенија.

7. Наставни техники во интерактивното поучување

Активностите на учениците ја подразбираат суштината на интерактивното поучување. Главен елемент на интерактивното поучување се активностите извршени од страна на учениците. Од таа причина во рамки на интерактивното поучување големо внимание се посветува на наставните техники и форми кои ги поттикнуваат учениците да бидат активни во рамки на наставниот процес.

Согласно предностите на современата настава, интерактивното поучување се фокусира на проширувањето и примената на наставните техники кои го афирмираат процесот на учење преку активната работа на учениците.

Наставните техники се стандардни постапки кои ги користат наставниците во соработка со учениците за прикажување на наставните материјали и активности, со цел достигнување на наставните цели.

Техниките на интерактивното поучување можеме да ги примениме преку следните форми на наставна работа: индивидуална, во парови, групна и фронтална.

Во литературата која се однесува на техниките во нашата земја и пошироко се забележува нагласена наклонетост да се даде предност на техниките кои ги активираат учениците, кои имаат еден многу значаен препознатлив елемент, а тоа е интеракцијата помеѓу страните учесници на наставниот процес.

Се повеќе се бара практичните знаења да бидат применливи, а тоа ја наметнува потребата за промена во наставниот процес и промена на улогите на ученикот и наставникот во самиот наставен процес. Наставните техники можат да се разликуваат помеѓу самите наставници, од едно до друго одделение и во рамки на училиштата. Меѓутоа, секоја цел на наставниот процес треба да содржи одредена структура или флексибилен процес за унапредување на учениците.

Интерактивните техники на настава подразбираат одреден број на цели кои треба да се остварат под еден ист покрив. Одделенијата каде што се спроведува интерактивна настава се водат од следниот основен принцип: без практична примена учениците често не успеваат да ја разберат содржината на наставниот материјал.

Имајќи во предвид дека учениците често го губат интересот во текот на наставниот процес, интерактивните техники на настава поттикнуваат атмосфера на внимание и вклученост и воедно наставата ја прават поинтересна, поемоционална и повпечатлива.

Поточно кажано, пасивноста на учениците за време на наставниот процес во голема мера може да се редуцира со користењето на разни интерактивни техники. Таквите техники овозможуваат активностите да се пренесат од наставникот на ученикот.

Методологијата на интерактивното поучување претставува кохерентна заедница на техники кои овозможуваат учењето во одделението да се спроведе во соработка и интеракција, кои се постигнуваат во случаите кога учениците работаат заеднички, поделени во парови или во групи, со цел истакнување на одреден заеднички проблем, откривање на заедничка тема или воспоставување на взаемно разбирање при создавањето на нови идеи и нови комбинации. (Hyseni, H., Mita, N., Salihaj, J., & Rucovski, D., 2003, стр 287).

Познати се голем број техники кои може да се употребат за поттикнување на учеството на учениците во наставниот процес. Некои од техниките се посоодветни кога се работи за раната училишна возраст. Таквите техники често се сфаќаат како еден вид забава и истите често се поефективни и од поголем број лекции.

Наставникот најпрвин ја избира работната форма со која ќе работаат учениците (во група, во парови или индивидуално) и потоа треба да избере една од големиот број техники. Исто така, на почетокот од наставата може да се примени одредена активност за загревање, со цел да се обезбеди поквалитетна соработка помеѓу учениците.

За подобрување на наставниот процес и целосен развој на когнитивните способности на учениците, потребно е да се применуваат интерактивните техники на настава. Интерактивните техники им овозможуваат на учениците да ги остварат наставните цели преку соработка со соучениците и воедно го олеснуваат и го прават поефикасно самото поучување.

Списокот на техники на интерактивно поучување е многу долг, па дури може да се рече и неограничен. Во продолжение ќе претставиме неколку од наставните техники кои се применуваат во рамки на интерактивното поучување:

“Стебло на мислења” е интерактивна наставна техника која ги поттикнува учениците слободно и отворено да се изразат за одредена тема. Оваа техника придонесува за ефикасно учење. Таа може да се применува во разни фази од наставата. Со цел да се утврди знаењето на учениците за одредена наставна тема која треба да се изучува, наставникот може лесно и брзо да оцени колку учениците ја совладале наставната содржина.

Steele и колегите (2003), наведуваат дека “стеблото на мислењата” претставува флексибилна техника.

Таквата техника често се сваќа како забава, но истата често може да биде поефективна споредена со голем број лекции, кои имаат за цел учениците да се стекнат со знаење. Со оваа техника може да се работи во групи, парови или индивидуално. Во форма на групна активност оваа техника може да служи како почетна точка за идеите на групата, што ќе овозможи учениците да ги поврзат нивните идеи со идеите на другите членови од групата. (Steele, J., L., Temple, Ch., & Meredith, K., S., 2003, стр.78).

Техниката Brainstorming – Оваа техника подразбира разговор во форма на прашања и одговори со учениците односно слободно давање на одговори од страна на учениците за одредена задача. Давањето на такви мислења може да биде индивидуално, а потоа да прерасне во спој на идеи во парови и групи. Исто така, одговорите може да бидат дадени и фронтално (во случаите кога задачата ќе биде претставена пред целото одделение). Примената на оваа техника е многу едноставна. Се поставува едно прашање, а таквото прашање им овозможува на учениците да даваат разни одговори. Прашањето треба да биде дадено во форма која нема да ги ограничи учениците при давањето на одговорите.

Прашањето може да биде дадено на следниот начин: „Што мислите дека знаете за...?“ Оваа техника се применува во воведната фаза, со цел започнување со темата, но исто така може да се употреби и во фазата на изведувањето на заклучоците и идеите за содржината која е предмет на учење.

Измешани делови – Со техниката со овој наслов на учениците им се дава одредена реченица поделена на парчиња хартија, и на зборови, со цел подредување на зборовите и составување на реченицата. Во албанскиот јазик може да се дадат

анегдоти, дефиниции и друго, кои не се подредени правилно, со цел истите да се подредат според нивното логично значење и принципот причина – последица од страна на учениците. Во однос на предметот математика може да се даде одредена геометриска фигура (коцка), поделена на помали фигури, чија комбинација или спојување ќе ја даде бараната фигура (коцката).

Мисли, работи во парови, кажи на групата – Учениците се здружуваат во парови и потоа се постапува на следниот начин: Едниот од членовите на парот има за задача да напише за време од 5 минути одредена тема (на пример: Опишете едно ваше искуство, кога сте имале работа со еден бирократ), додека еден член од другиот пар треба да напише за одредена спротивна ситуација (на пример: Да напише за одредена работа која ја завршил и притоа имал лошо искуство).

Откако ќе завршат со пишувањето паровите треба да ги разменат своите искуства, а потоа истите ќе ги претстават пред групата.

Табела графички организатор – Таквата табела претставува графикон за водење, собирање и категоризација на забелешките од одредена дискусија или учење на одредена нова содржина, при што дадените одговори и аргументи се бинарни. Табелата се дели во два дела. На левата страна се запишуваат аргументите „за“, предностите и добрите страни на одредена појава или феномен, додека на десната страна се запишуваат аргументите против и недостатоците.

Разгледување со прегрупирање – Секоја од групите добива по еден лист на кој е дадена одредена лекција, задача, прашање или проблем. Потоа, откако групите ќе ја завршат својата работа на дадениот лист, таквите листови се пренесуваат од една група на друга, додека сите групи ги напишат своите мислења за дадената тема или да ги пополнат мислењата кои ги дале другите групи.

Тркалезна маса – Се работи за техника на соработка со која се добива мислењето на членовите на групите за одредено прашање. Листот на кој е наведено (на крајот од листот) одредено прашање, име и др., се пренесува на сите членови, тргнувајќи од левата страна, при што членовите од групите ќе ги додадат своите идеи за дадената задача. Секој член откако ќе ја напише својата идеја за дадената задача ќе го свитка делот од листот врз кој напиша (со цел другите да не можат да прочитаат што напишал) и ќе го предаде листот на партнерот кој се наоѓа на неговата лева

страна. Се препорачува да не се пишува со исто мастило, туку секој член од групата да има пенкало со различно мастило.

Во различни групи може да се третираат исти теми, а во рамки на една група може да се третираат една или повеќе теми. На групата може да и се даде лист на кој е наведен одреден проблем или задача или секој член од групата ќе добие лист со засебен проблем или засебна задача и потоа дадените листови се пренесуваат помеѓу членовите на групите. Освен по групи, оваа техника може да се примени и во целото одделение со што учениците ќе застанат во форма на круг – тркалезна маса.

Техника на кружен тек – Станува збор за варијанта слична на техниката тркалезна маса, но од истата се разликува по тоа што не се пишува туку се води дискусија за даден проблем или задача и воедно се почитува начинот на ангажирање кој се применува кај техниката тркалезна маса. Секој член од групата, во форма на кружен тек, дава свое усно мислење за дадениот проблем или задача.

Галериска тура – Учениците поделени во групи од по 3-5 ученици работаат на дадена задача (цртаат, коментираат, решаваат одредена задача и др.). По завршувањето, сработеното се поставува на сидовите од училницата. Учениците се движат во училницата, го гледаат сработеното, дискутираат по истото, пишуваат свои коментари и др.

На крај, групите ги земаат своите листови, ги разгледуваат, ги споредуваат со сработеното од страна на другите ученици и ги читаат коментарите дадени од страна на другите ученици.

Мрежа на бои – Се формираат групи од по 3-5 ученици. Секоја од групите ја запишува темата која се образложува во круг на средина од листот. Потоа секој член ќе додаде идеја во форма на мрежа. Членовите на групата треба да ги напишат само клучните зборови за кои треба да го образложат концептот. На крај, учениците цртаат кругови во бои околу групите на слични идеи (под теми), а на крај целата група ќе напише заклучок за соодветните информации.

Подготвување на телевизиски реклами – За примена на оваа наставна техника не се потребни посебни материјали. Некои групи можат да изберат и да употребат разни текстови со цел да ја појаснат пораката. Од учениците се бара да направат

телевизиска реклама со времетраење од 30 секунди, со која ќе рекламираат одреден прехранбен производ. Пред групите да започнат со планирањето на нивните реклами, ќе се продискутираат карактеристиките на неколку познати реклами. Потоа пред целото одделение ќе се претстават рекламите изработени од страна на групите. Доколку се подготват цртани реклами, тие треба да се постават на училишната табла.

Читање за двајца – Оваа наставна техника се применува во парови. На почеток се избира текстот кој ќе го читаат учениците. Потоа учениците се делат во парови, а партнерите се помагаат взаемно за објаснување на значењето на текстот. Партнерот означен со буквата А во кратки црти го запознава партнерот Б со главните елементи на текстот, а потоа партнерот означен со буквата Б ќе ја објасни содржината на прочитаниот текст. Оваа техника особено е корисна за учениците од прво одделение.

Група експерти – Со оваа техника учениците се делат во групи кои се нарекуваат матични групи. Темата која треба да се учи се дели на четири дела. Во рамки на матичната група учениците се означуваат со броевите 1, 2, 3 и 4. Секој ученик добива дел од текстот и сите ученици кои добиле ист број формираат група на експерти, кои заедно работејќи на ист дел од текстот стануваат експерти за истиот. Откако учениците ќе го научат дадениот дел од текстот, тие се враќаат во матичната група и содржината ќе им ја научат на другите ученици. Експертите треба да бидат подготвени да одговорат на прашањата поставени од страна на другите членови на групата.

Техника на коцката – Станува збор за техника која помага во разгледувањето на одредена тема од различни агли. За спроведување на оваа техника потребна е коцка со должина на страна од 15-20цм. На секоја страна од коцката се запишуваат шест кратки барања: опиши го, спореди го, придружи го, анализирај го, примени го и оцени го (за или против). Оваа техника може да се примени во групи или парови. Еден член од групата ја врти коцката, а во зависност од страната која ќе падне учениците ќе одговараат на соодветното прашање. За помалите ученици може да се употребат полесни прашања или да се искористат помалку страни од коцката.

8. Одделенски амбиент

Одделението го претставува основниот, педагошкиот и просторниот елемент на училиштето. Како суштински елемент на секоја образовна институција тоа има особена важност бидејќи процесот на воспитување на еднката, односно неговото образование и воспитување во организирана форма, започнува токму во одделението. Одделението е дел од образовниот систем каде што се одвива наставниот процес според дидактичките принципи и во согласност со потребите на образованието.

Основната функција на секое одделение е спроведување на настава. Одделението во 21 век треба да претставува динамична и променлива средина, исполнета со интересни и интерактивни елементи кои се во согласност со фазите на интересите и личниот развој на децата.

Работата во одделението треба да се врши во центри за активности или во таканаречени центри на интереси или агли за учење.

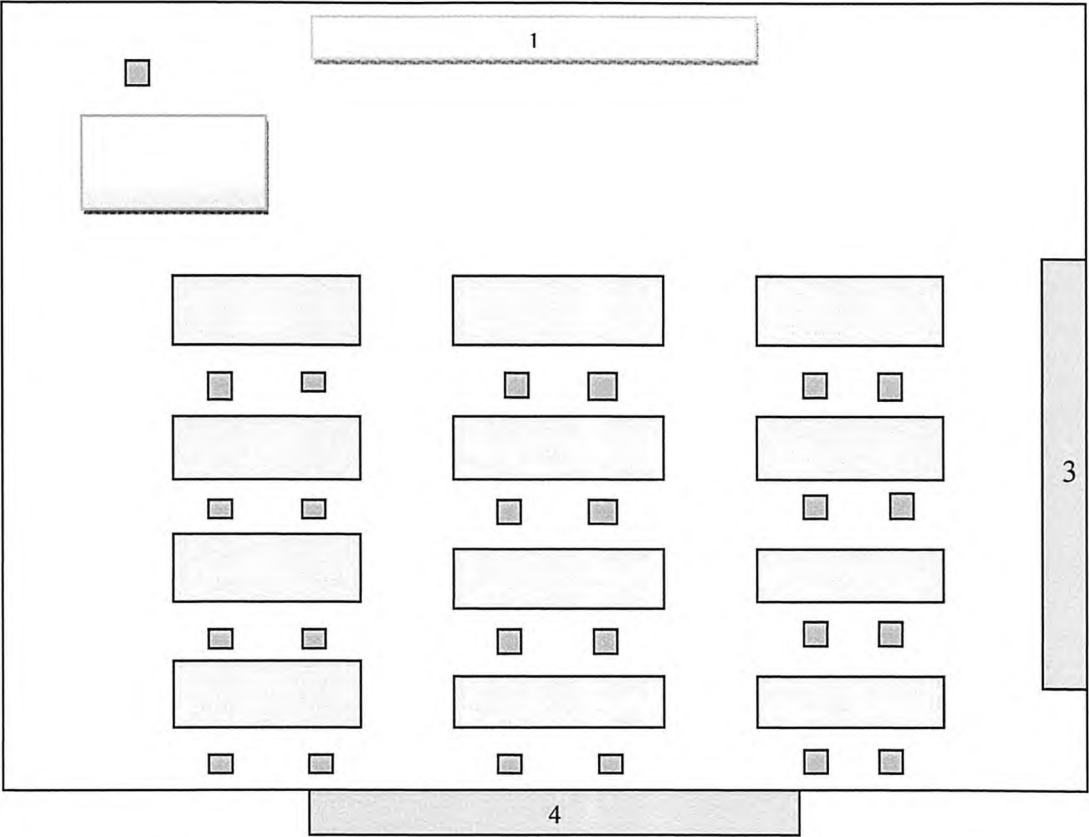
Бројот на центри или агли за активности е променлив. Истиот се променува и се прилагодува на потребите на програмата, интересите на учениците и на воспитните и образовните цели, кои се прилагодени на спроведувањето на настава.

Активната настава промовира поинаков распоред и организација на просторот во училницата. Таа негува односи кои подразбираат еднаква положба на секој ученик и негува соочување со другите. (Адамческа, С., 1996, стр. 25).

Интерактивната училница е полна со разни дидактички средства, инструменти и материјали. Таблата, картата, глобусот и другите средства направени од домашни ресурси придонесуваат училницата да биде место за учење. Таа треба да биде што е можно посоодветна и попривлечна за учење. Големiot број на форми на седење (во група, во форма на круг, во форма на потковица) можат да ја променат атмосферата. Исто така и држењето часови надвор од училниците е многу повољно за примена на одредени интерактивни активности.

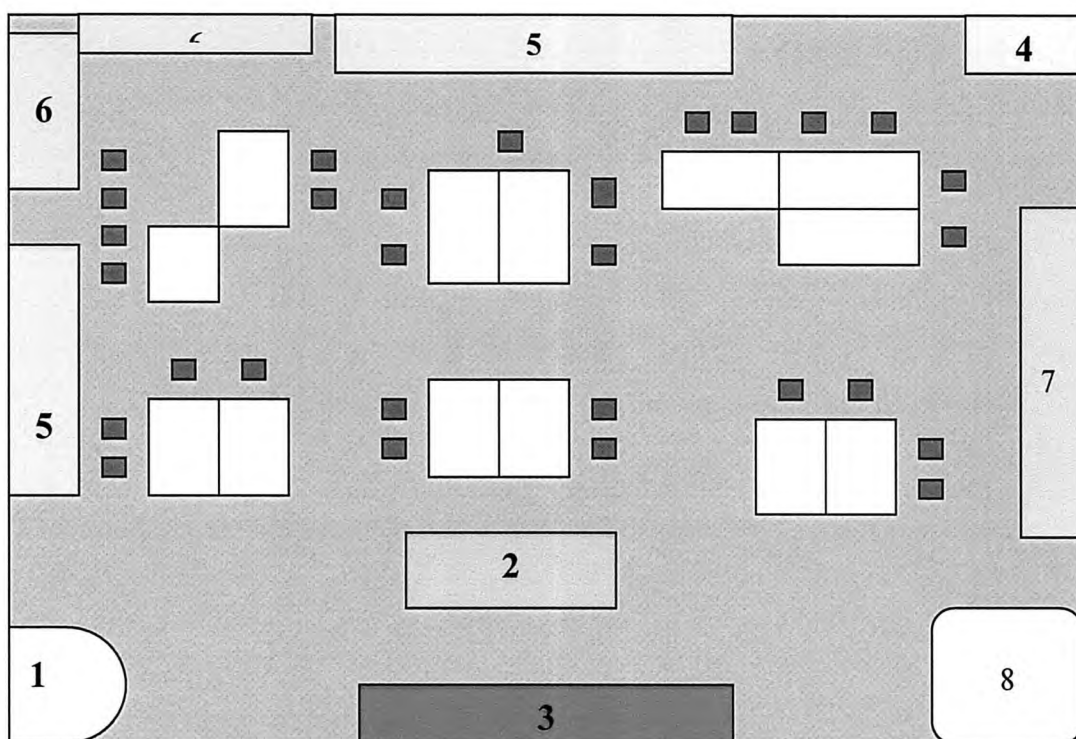
Наставните форми и техники кои се применуваат во рамки на интерактивното поучување не функционираат добро во случаите кога училницата е организирана на традиционален начин.

Иако сите нови училишта се опремен со подвижни клупи и столчиња, во голем број училници учениците седнуваат во редови а таквиот начин на седење во училницата не соодветствува со интерактивното поучување.

Слика. бр .9. Распоредот во рамки на училницата при примена на интерактивното поучување

ЛЕГЕНДА	
1.	Табла
2.	Работна маса на наставникот
3 и 4.	Изложбени катчиња

Слика. бр .10. Стилизиран дизајн на училница за примена на интерактивното поучување

ЛЕГЕНДА

1.	Влез во училницата
2.	Катедра
3.	Табла
4.	Одделенска библиотека
5.	Изложбени паноа
6.	Кабинет со материјали и досиеја на учениците
7.	Истражувачко катче
8.	Работна површина за наставни средства

9. Климата во одделението во интерактивното поучување

Кога се работи за училиштето и за животот во училиштето и во училницата, таквата средина ја дефинираме како работна клима во одделението. Секако, да може во целост да го согледаме проблемот на работната клима во одделението, како фактор за создавање недоразбирања и потешкотии во комуникацијата меѓу учениците и наставниците, мораме да го објасниме и самото значење на наведените поими.

Со соодветни истражувања е докажано дека поуспешните наставници имаат поповолно и поубаво мислење за своите ученици, за позитивната работна клима во одделението, за демократскиот стил на водење, како и за своите колеги и за претпоставените. Оттука произлегува дека е многу голема улогата на наставникот во воспоставувањето успешна комуникација во воспитно-образовниот процес, како и во нивната интеракциска поврзаност. Уште ако кон ова се додаде и квалитетната одделенска клима ги имаме исполнето сите предуслови за добар развој на интерперсоналните односи во рамките на комуникацискиот аспект на воспитно-образовниот процес.

Создавањето на поволна емоционална и социјална клима за работа во одделението е многу важно за резултатите во учењето и напредокот на учениците. Емоционалната клима во одделението зависи од зрелоста на учениците, но и од начинот на работа на наставникот. Многу е важно да се создаде пријатна атмосфера за работа и учењето и творењето да се претворат во интеракција помеѓу наставникот и учениците во рамки на наставниот процес.

Значајни студии, кои се однесуваат на интерактивното поучување и ефективната на истото, ја нагласуваат улогата на климата во училницата.

Позитивната клима во рамки на интерактивното поучување влијае на процесот на учење, правејќи го истиот да има цел, да биде ориентиран, релаксирачки, да овозможува блискост, поддршка и да биде еден вид правило.

Во рамки на интерактивното поучување се создава средина која го олеснува поучувањето, овозможувајќи му на ученикот да ја одржува позитивната средина и да биде мотивиран за учење. Поттикнувачката и топла клима произлегува од

начинот и методот на односите кои наставникот ги воспоставува со учениците. Таквите односи придонесуваат учениците да бидат пољубопитни и да се зголеми нивниот интерес за учењето.

Општата атмосфера во одделението при спроведувањето на наставните содржини може да биде директен показател на степенот на ефикасност на интерактивното поучување. Во овој контекст може да го споменеме случајот кога во училницата преовладува ненаметнатата тишина, која е резултат на големата концентрација на учениците или случаите на шепотење, кои говорат за работата која се одвива во групи, во кои сите ученици даваат свој придонес.

10. Комуникациска работна средина во интерактивното поучување

Децата не се раѓаат со инстинктот кој им помага да имаат ефективна комуникација. Ова вештина се стекнува бидејќи во животот на човекот е многу важна. Една од таквите вештини е и способноста на детето да работи со другите. Стекнувањето на учениците на ова вештина не претставува посебно барање на одреден наставен предмет и претставува обврска која на учениците ќе им овозможи да соработуваат. Комуницирањето е процес на испраќање и примање на пораки кои може да се остварат на следниот начин: со говор/слушање, читање/пишување, со гестикулации/изразување на емоции и др.

Комуницирањето секогаш претставува еден вид интеракција. Терминот интеракција има пошироко значење споредено со терминот комуницирање. Комуницирањето е составен дел на интеракцијата бидејќи пораката не може да се даде или прими без интеракција.

Интеракцијата во наставниот процес најчесто се постигнува со помош на комуницирањето. Комуницирањето може да се дефинира како однос помеѓу личности кои користат знаци. Поточно кажано, информацијата се пренесува со знаци. За да може да се оствари комуницирањето, знаците треба да бидат јасни и да кажуваат се. Наставникот содржината која сака да ја пренесе на учениците првично треба да ја претвори во одредени знаци. Во текот на наставата наставникот ја пренесува содржината со помош на повеќе зборови. (Bratanić, M., 1993, стр. 77).

Без комуникација не може да се оствари педагошкиот процес, нагласува V. Mužić, според кој педагошкиот процес може да ја постигне својата цел само со двонасочно движење на информацијата. (Mužić. V., 1979, стр. 61).

Можеме да кажеме дека комуницирањето во образованието претставува интеракција помеѓу две или повеќе лица или интеракција помеѓу едно лице и одреден објект, со цел да се пренесе пораката (да се пренесе информацијата) и на тој начин да се создадат оптимални услови за самоостварување. (Matijević, M., 1985, стр. 230).

Во енциклопедијата Википедија комуницирањето е дефинирано како процес кој ја опфаќа размената на информациите со користење на симболи, кој има за цел да ја пренесе пораката.

Интерактивното комуницирање е процес со кој луѓето примаат и даваат информации. Таквиот начин на комуницирање претставува размена на мислења и идеи. Комуницирањето во рамки на наставата може да биде непосредно и сеопфатно, еднострано, двострано и повеќестрано. Комуницирањето најчесто се остварува преку разговор, а особено со помош на прашања и одговори, но воедно постојат и други начини на комуницирање. Комуницирањето е важно за учениците кои вршат групни или колективни активности, но и во други случаи во рамки на организирањето на наставниот процес.

Современите трендови на настава се повеќе ја нагласуваат важноста на интерактивниот/комуникацискиот аспект, чија вредност се состои во свеста на наставниците и учениците. Таквиот пристап во образованието ги одредува взаемните меѓучовечки влијанија врз чии основи понатаму се воспоставуваат комплекси воспитни активности. (Bratanić, M., 1993. стр. 25).

Комуникациската одделенска работна средина односно пријатната одделенска работна средина што наставникот ќе ја воспостави со учениците во значителна мерка може да влијае врз мотивацијата и односот на ученикот кон учењето. Ние можеме да ја дефинираме како посебен вид на социјални односи во одделението, изразена низ форми на комуникација на наставниците и учениците, а проткаена со нивните емоционални врски кои водат кон трајно добри резултати во учењето, секако, со зачувување на здравите емоционални односи како кон другите, така и кон самиот себеси. „Пријатната атмосфера во одделението“ која ги поттикнува учениците на активност е онаа којашто се опишува како: целесобразна, работна, опуштена, поттикнувачка и средена. Целесобразноста и работливоста главно се засноваат врз начинот на кој наставникот ја истакнува потребата од постојан напредок во учењето.“ (Osmić, I., 2001. стр. 81).

Гледано во глобала, повеќето автори во педагошката литература разликуваат две комуникациски клими.

Првата е дефанзивно-заканувачка, а втората поддржувачко-отворено-соработничка.

Во дефанзивно заканувачката комуникациска клима меѓусебно се оценуваме, се контролираме, стратешки се насочуваме, се однесуваме без емпатија (неутрално), супериорно се натпреваруваме и полни сме со меѓусебна недоверба.

Поддржувачко-отворено-соработничка комуникациска клима е онаа во која ги препознаваме проблемите, се однесуваме спонтано, се соживуваме со соговорникот (емпатија), со него рамноправно се однесуваме, провизорно планираме, соработуваме и негуваме меѓусебна доверба.

Се поставува прашањето, каква одделенска клима владее во нашите училишта? За жал, овде „со жалење можеме да констатираме, а врз основа на искуствата од досегашната практика во наставниот процес, дека нашите училишта не може да се пофалат со задоволително присуство на поддржувачко-отворено-соработничка клима, дури побрзо би можело да се каже, дека кај повеќето наставници можеме да забележимо дефанзивно-заканувачка клима, како и евидентно изразена неподготвеност за било каква позитивна промена во оваа насока.“ (Ivanek, P., 2011, стр. 86.).

Ваквата квалитетна и креативна комуникациска клима може да се развие со односот на поддржувачка, отворена и соработничка комуникација, која претставува и единствениот пат кој води кон квалитетен и креативен разговор меѓу ученикот и наставникот. Предусловите за квалитетна и креативна комуникација се слободата, незагрозеноста, прифаќањето и искреноста, и тоа во сите сегменти на комуникацијата, дури и кога се работи за изборот на партнер, односно на соговорник, за содржините, просторот и времето, како и за самото доживување на ученикот во врска со овие сегменти.

Тој мора слободно да врши избор, без никакво чувство на загрозеност, без понуда за прифаќање, а под влијание на искреноста на наставникот. Прифаќањето треба да биде од страна на сите соговорници, тоа произлегува од слободата и незагрозеноста, а исто така, само доколку сме слободни и незагрозени можеме да бидеме и искрени.

Во училиштето, како воспитно-образовна институција се појавуваат неколку видови на комуникација, во зависност од ситуацијата. Комуникацијата помеѓу две лица се остварува на следниот начин:

- ✓ Наставник - ученик;
- ✓ Ученик – ученик;
- ✓ Наставник - наставник.

Најповолна форма за воспоставување на интеракција е комуникацијата во парови, помеѓу две лица кои во голема мера изразуваат емпатија еден кон друг и достигнуваат висок степен на интеракција. (Bratanić, M., 1993. стр. 83).

Важно е да се нагласи дека лицата кои комуницираат одблиску, меѓусебно примаат и даваат пораки, а таквите пораки можат да содржат вербално или невербално стимулирање.

При спроведувањето на интерактивното поучување учениците имаат можност да разговараат со своите соученици и со наставникот, кој ќе им помогне да стекнат самодоверба за изразување. Интерактивната средина е добра за учениците кои во една таква средина можат да се самоистакнат. Со претставување на нивната работа тие се охрабруваат за понатамошна работа или идна кариера и за себепретставување. Поточно кажано, интерактивното поучување им помага на учениците да ги подобрат нивните способности за комуницирање со останатите лица. Квалитетот на комуницирањето во рамки на наставата во голема мера зависи од разбирањето и задоволството на учениците во рамки на наставниот процес.

11.Интегриран курикулум во интерактивното поучување

Зборот *curriculum* потекнува од латинскиот јазик и во главно значи „патување“. На таквото „патувања со упатства“ се исполнуваат наставниот план и програма. Меѓутоа, значењето на зборот курикулум е комплексно и нема соодветен збор кој може да го замени, и поради тоа и во албанскиот јазик е прифатен самиот збор курикулум.

Терминот курикулум од дидактичко – методолошки аспект ги опфаќа следните елементи: општата цел, посебните цели, содржините, насоките, планирањето, организирањето, структурата, материјалите и средствата за работа, наставните стратегии, работните форми, изворите, наставниот процес и достигнувањата во рамки на истиот, оценувањето на резултатите и разгледувањето на општата воспитно-образовна ефикасност.

Терминот интегрирање потекнува од латинскиот јазик односно од зборовите *integer* - *integralitas* - *integrans* –*integrare* и значи цело, целосно, целина, нешто кое припаѓа на една целина, кое го исполнува како еден значаен состав, обнова, исполнување со нешто значајно, а зборот планирање потекнува од латинскиот збор *planare*, кој значи изедначување, има цел, изготвување на проект-план за развој.

Интегрираниот курикулум се грижи за сите аспекти на холистичкиот развој на децата, одговара на нивните потреби, стилот на учење и нивните претходни искуства.

Треба да се истакне дека овај поим во педагошката смисла се толкува како систем од интеграциони зафати во рамките на севкупниот процес на настава. Ваквиот синтетизиран приод во дефинирањето на поимот укажува на фактот дека станува збор за “заеднички назив”, за бројни интеграциони процеси и постапки во училиштето и наставата. (Адамческа,С., 1996, стр. 18).

За интегрираниот курикулум се покажува големо внимание во образовната средина бидејќи им помага на учениците да имаат контрола врз учењето.

Во случаите кога активностите се сегментирани и се претставуваат посебно, децата се соочуваат со посебните делови на информацијата кои им го отежнуваат разбирањето на информацијата и користењето на истата во еден друг контекст. Доколку детето нема можност да ги поврзе информациите, тоа нема да биде во состојба да го користи знаењето од практичен аспект во подоцнежните активности. Поддржувачите на интегрираниот курикулум потврдуваат дека наставната содржина треба да произлегува од повеќе области кои се поврзуваат со одредена тема од интерес за децата. Знаењето стекнато на тој начин е поквалитетно бидејќи се стекнува и практично се применува на начин и контекст разбирлив за децата. (Slunjski, E., 2001. стр. 23).

Во рамки на интерактивното поучување, при составувањето на интегриран курикулум, наставникот бара начини да им помогне на децата тоа што го учат на училиште да го користат во пракса, поточно кажано се обидува да ги оспособи децата стекнатото знаење да го користат во секојдневието.

Интегрираниот курикулум во рамки на интерактивното поучување овозможува планирање на наставата и интерактивното поучување кое го отсликува реалниот свет. Таквата различност на курикулумот дозволува користење на различни наставни методи и различни наставни стилови во одделението.

Според Едита Слунски, независно од различните модели кои ја нагласуваат важноста на интегрирањето на компонентите на курикулумот, повеќето автори кои го изучуваат ова прашање и се согласуваат за следното:

- Курикулумот не треба да се дава во форма на претходно одреден план, туку на наставникот и учениците треба да им се даде можност да го создадат и развијат истиот;
- Активностите треба да опфатат различни области на знаење;
- Ја нагласуваат важноста на групната работа на наставниците и учениците;
- Препорачуваат дружење на учениците со различни способности и на различна возраст;
- Наставната средина и стекнатото искуство треба да дејствуваат поттикнувачки и да бидат забавни;

- Времето треба да се искористи флексибилно а наставата да биде поделена според утврдениот распоред;
- Ја нагласуваат важноста на соработничките односи помеѓу наставникот и учениците, помеѓу самите наставници и наставниците и стручната екипа. (Slunjski, E.,2001. стр. 24).

Современите методолошки принципи, со кои ученикот е ставен во центарот на наставниот процес, овозможуваат поголем број на постулати – претпоставки за ефикасната настава.

Меѓутоа, таквата работа ја налага потребата за долгорочно планирање и координирање на содржините од разните предмети и ја налага потребата за подобра подготовка за работа.

11.1. Интегрираната настава и учењето по теми

Со радикалните промени кои се вршат во наставната методологија се соочуваме со концептот на интегрирањето. Дефинициите за појаснување на овој концепт постојано се формулираат, надополнуваат и понатаму се збогатуваат. Помеѓу другото, Хумфреис го нагласува следното:

“Интегрираното поучување овозможува децата да го подберат нивното знаење за разни наставни предмети, кои се однесуваат на посебните аспекти на средината во која живеат...” (Humphreys, A., 1981).

Интегрираната настава во себе опфаќа интегрирани содржини од повеќе области (јазик и комуникација, физичко воспитување и спорт, рачна работа, ликовна уметност, технологија, природни науки, математика, општествени студии, граѓанско воспитување и др...)

Шумеикер интегрираната наставна програма ја дефинира на следниот начин:

“Интегрираната наставата организирана на таков начин да овозможи различни аспекти на наставата програма и да се фокусира на широки области на проучувања,. Таа гледа на учењето и наставата на холистички начин и го прикажува реалниот свет кој е интерактивен. (Shoemaker, B., 1989. стр. 33).

Со разните студии спроведени низ целиот свет, интегрираната настава се дефинира на следниот начин:

- Широки познавања стекнати со истражувањата по разни предмети, кои се однесуваат на аспектите на средината во која живеат децата;
- Краток пат кој на логичен начин ги поврзува различните аспекти на наставата и го прикажува вистинскиот интерактивен свет;
- Единствена слика за заедничките знаења, која претставува основа за воспоставување на нови односи, за изнаоѓање на нови модели, системи и нови структури;
- Комбинација на неколку наставни предмети во форма на активен проект, начин на кој учениците ги совладуваат предметите во секојдневието;
- Нов начин на размислување. (Lake, K., 1994).

Таквите дефиниции ја поддржуваат идејата дека интегрираната настава претставува наставно достигнување кое ги подготвува учениците за долгорочно учење.

Основа за интегрирана настава претставува тематската настава која вообичаено започнува од одредена тема и се интегрира во разните наставни области. Тематската настава е интердисциплинарна, исто како и животот и ситуациите со кои треба да се соочат децата во животот.

Работата по теми, поинаку позната како тематска настава, е нова појава во училишната пракса во Косово. Тематската настава е особено соодветна за рана училишна возраст, со која се третираат проблемите од секојдневието, кои според нивната природа обично се интердисциплинарни.

Тргувајќи од централизираната и тврда структура на наставните план и програма, наставниците често се соочуваат со потешкотии при комбинацијата на различните теми.

Тематското планирање е интерактивен процес кој ги подобрува интерперсоналните вештини помеѓу учениците и наставникот. Со таквото планирање, наставникот повеќе добива улога на соработник отколку на авторитет. Наставната тема ја сочинуваат различните поврзани активности, подготвени за одредени прашања, кои се однесуваат на одредени области.

Преку решавањето на задачите, наместо апстрактното и неразбирливо учење на материјалот, децата учествуваат активно во наставниот процес, кој вообичаено се спроведува преку истражувачка работа и игра.

Таквиот интегриран пристап промовира поширок опфат на наставната програма, што му овозможува на наставникот да подготви наставни активности кои исполнуваат одреден број цели, споредено со подготовките за посебна тема.

Таквиот начин на настава ги развива интелектуалниот, социјалниот, емоционалниот, физичкиот и естетскиот аспект на децата и во исто време помага во нивниот балансиран развој. (Burke W., 2004).

Освен интегрирањето на наставата содржина, карактеристично за овој вид настава е и организирањето на активностите за учениците преку разни наставни ситуации на дневна или неделна основа, што не се совпаѓа во целост со системот на работа по предмети - часови. Бидејќи наставниот процес не се организира по предмети, наставата се одвива во неколку фази наречени наставни ситуации, кои се меѓусебно поврзани.

Тематската настава се фокусира на активностите за кои се потребни следните елементи:

- Критичко мислење, искажување на личните искуства;
- Способности за препознавање и донесување на одлуки;
- Иницијатива и остроумност;
- Самоконтрола и соработка;
- Поврзување на теоријата со праксата.

Со помош на тематската настава, кај учениците се поттикнува интересот и љубопитноста да бидат оценети како „способни и изворни мислители“. На нив им се нудат голем број околности и можности за изразување на нивното знаење. Тие ги истражуваат и откриваат постоечките врски помеѓу различните области и поврзаноста на таквите области со работата и животот.

Тематската настава секогаш се става во функција на подготвување на децата за соочување со различните предизвици, како што се: интелектуалниот, емоционалниот, физичкиот, здравствениот, моралниот, социјалниот, естетскиот, етичкиот, карактерниот, предизвикот поврзан со волјата и др...

Од тематската настава имаат корист сите, се сензибилизираат и активираат не само наставниците и учениците, туку и нивните родители и општеството. (www.bedri-jaka.com).

Темата избрана за обработка во својата основа треба да ги содржи интересот, способноста, очекувањата и желбите на учениците, имајќи ја во предвид нивната возраст. Самата тема треба да биде интересна, инспирирачка, , практична и привлечна за сите ученици.

Тематската настава, од аспект на местото на одржувањето на истата, претставува поширок поим. Таквата настава ги опфаќа просториите во и надвор од училишната средина.

Најчесто, тематската настава во пракса се спроведува во текот на еден наставен ден. Учениците на почеток се запознаваат со наставата тема која ќе се обработува тој ден.

Според Bognár и Matijević (2002) постојат три можни варијанти за примена на тематската настава:

- Според првата варијанта сите ученици обработуваат иста наставна содржина, но времето за работа се структурира согласно потребите;
- Друга варијанта е учениците да се поделат по групи и да работаат на различни наставни содржини. По одредено време групите се променуваат;
- Третата варијанта е секој ученик да работи независно и самиот да одлучува за следната активност. (Bognar, L., Matijević M., 2002. стр. 245).

Таквите варијанти во пракса се среќаваат често во нивната изворна форма бидејќи во наставниот процес најчесто се среќаваат комбинирани меѓусебно. Начинот на комбинирање зависи од вештините на наставникот за организирање на работата согласно одредените цели и вештините на учениците. На крајот од училишниот ден наставата завршува со разговор во рамки на кој учениците со помош на наставникот анализираат што работеле и што научиле.

Со овој начин на настава учениците работаат, дискутираат, соработуваат, разменуваат, творат, оценуваат и стануваат задоволни за дадената помош и придонес. Сите ученици се чувствуваат корисни и ценети и воедно сите се

подготвени за преземање на нова иницијатива и за вклучување во истата. (Gjokuta, M., 2005. стр.43)

Таквата работа ја налага потребата за долгорочно планирање и координирање на содржината од разните наставни предмети и воедно ја наметнува потребата за подобра подготовка за работа.

Интегрираната настава е секогаш актуелна бидејќи со истата се поврзуваат и организираат разни содржини во тематски единици односно содржини кои се слични или заеднички за различни предмети.

11.2. Тематско пано во интерактивното поучување

Тематското пано е место на кое се претставуваат илустрираните материјали со кои се изразува темата на која одредено време работеа сите ученици во одделението.

Тематското пано е добар начин за претставување на трудовите на учениците. Таквиот начин на претставување на трудовите на учениците овозможува наставната содржина да се зачува подолг период.

Со помош на таквото пано се овозможува и корелација помеѓу предметите со цел да се постигнат подобри резултати при совладувањето на наставните содржини.

Тематското пано во училницата го подготвуваат заеднички наставникот и сите ученици од одделението, одлучувајќи заедно за следните елементи:

- Бојата на позадината на паното;
- Насловот на темата;
- Изложените трудови - учениците постојано го надополнуваат со пишани творби, уметнички дела, исечоци од списанија, слики, текстови, коментари, предмети кои се поврзани со главната тема и др.

Заклучокот на наставната тема може да се добие со дискусија за содржината на изложените работи или со подготвување на концепциска мрежа за соодветната тема.

Главна цел на тематското пано во интерактивното поучување е вниманието на учениците да се насочи на одредена тема. На тој начин учениците стануваат свесни за одредени прашања, работи и проблеми. Тие имаат чувство на учесници во заедничка цел и заеднички активности.

Друга важна цел на тематското пано е постигнувањето на активно учество на учениците за време на наставата. Учениците ќе бидат активни при набљудувањето на средината и при собирањето и класифицирањето на материјалите кои се поврзуваат со темата, притоа разговарајќи со нивните родители и подготвувајќи ги работите кои ќе ги изложат на тематското пано.

Третата важна цел на тематското пано е учениците да ги подобрат и продлабочат своите знаења, да се поттикне активноста и креативноста и конкретната наставна единица да се поврзе со други области и теми.

Со помош на тематското пано, освен подобрувањето на знаењето се стимулира активноста и креативноста за одреден период и се задржува интересот на децата и по завршувањето на работата поврзана со соодветната наставна целина.

12. Наставникот во интерактивното поучување

“Да ги водиш учениците во интерактивното поучување, да ги почитуваш како соработници, постојано да им отвориш нови хоризонти на нивниот пат на знаењето и демократските слободи, да им дадеш слобода за промовирање на нивните творечки способности значи да им помогнеш да бидат среќни..

Pavao Skok, 2005

Освен развојот на педагошката мисла, работата на наставниците секогаш била цел на интерес на познатите мислители, кои нагласуваат различни аспекти во однос на улогата и позицијата на наставникот.

Примената во интерактивното поучување во рамки на класот ја диктира и промената на улогата на наставникот. Таквата промена налага наставникот да поседува знаење, да биде воспитувач, советник, пријател, организатор, координатор, соработник, оценувач, односно со еден збор да биде сестрано лице. Поточно наставникот има многу поширока и поразновидна улога во интерактивното поучување. Тој треба да биде активен во училиштето, надвор од истото, во текот на слободните активности и при спроведувањето на културните активности на училиштето. Добриот наставник не ги наметнува своите ставови, но неговата улога му наметнува тој да соработува со учениците. Да се соработува со учениците не подразбира наставникот само да ги слуша нивните предлози. Добрата и демократска работа во класот подразбира наставникот да го прифати влијанието на учениците.

Со интерактивното поучување ученикот се става во улога на субјект и рамноправен партнер на наставникот. Наставниците кои ги почитуваат учениците и нивното мислење ја организираат наставата на начин на кој учениците полесно го стекнуваат знаењето а воедно кај нив ги поттикнуваат задоволство и љубопитност за време на спроведувањето на програмските содржини.

За улогата на наставникот се зборува без престан од самото постоење на училиштето. не постои педагошко прашање во кое не се зборува за наставникот.

Според Бардиљ Мусаи, ние обично го употребуваме терминот **наставник** за лицата кои имаат за главна, функционална и стручна задача да им помагаат на другите на добијат знаење и да стекнат навики, како и нови начини на однесување .(Musai, B., 2014. стр. 3).

Во Педагошкиот лексикон во потесното значење се наведува дефиницијата за поимот наставник, кој е лице квалификувано за изведување на наставата, за воспитно - образовна работа со деца, млади и возрасни. (Педагошкиот лексикон, 2000).

Педагогот Нијази Зилфиу напиша дека со терминот наставник го подразбираме квалификуваниот наставен кадар, кој држи настава и кој по своја желба и волја е насочен кон вршење на воспитно – образовната работа, која претставува работа која бара висок степен на одговорност. (Zylfiu, N., 2011, стр. 239).

Зеигер истакнува дека улогата на наставникот подразбира многу повеќе отколку стоење на нозе пред учениците и само предавање. Добриот наставник со наставата подразбира голем број активности, со цел да се осигура дека сите ученици добиваат квалитетна настава. (Zeiger, S., 2014).

Бардиљ Мусаи во својата книга со наслов “Методологија на наставата” напиша дека наставникот е лицето кое има задача да им помага на другите да научат и да се однесуваат на еден начин, поинаков од стариот начин на однесување (Musai, B., 2014 стр.2).

Според Ланиер најважната задача на наставникот е да се потруди да овозможи добро разбирливи наставни искуства, кои ќе им овозможат на учениците да ги решаваат проблемите од реалниот живот и да покажат дека ги научиле големите идеи, стекнале добри способности и ги исполнуваат законите на паметот и срцето, усогласувајќи се со образовните стандарди (Lanier, J. T., 1997).

Killion напишал дека наставниците треба да се грижат за учениците. Еден наставник има способност да ја изгради или сруши самодовербата на ученикот, односно да го направи ученикот задоволен или да му го уништи задоволството во еден единствен миг (Killion, J., 2001).

Rajs открива дека добрите наставници ја нагласуваат важноста на самостојноста на учениците и ги поттикнуваат да ја искажуваат нивната имагинација. Учениците се

мотивирани да учат од содржините или лекциите прилагодени на нивните интереси и инспирација. Тоа подразбира дека наставниците имаат влијание и одговорност врз оформувањето на учениците како личности. Со таквото влијание и одговорност тие чувствуваат голема чест и радост. Токму затоа сите наставници треба да се обидуваат да бидат добри наставници. (Rice, J. K., 2003).

12.1. Улогата на наставникот во традиционалното поучување

Професијата наставник е една од најстарите професии која влече корени од периодот пред основањето на училиштето како институција. За вршење на ова достоинствена професија се избираа лица кои уживаа почит во општеството. Од самиот наставник и од неговите стручни способности во голема мера зависи и нивото на стекнато педагошко знаење, како и примената на таквото знаење на соодветен начин во пракса. Од наставникот секогаш се очекува со неговите однесување, образование и работа да биде пример за учениците, како и за општеството во целина. Од степенот на таквите способности зависи типот на активностите кои наставникот ќе биде во можност да ги изврши успешно и целта на самите активности.

Улогата на наставникот во традиционалниот систем на настава се покажала како неефективна и несоодветна за учениците. Наставникот во традиционалниот начин на настава се јавува како главен носител на воспитно – образовните активности во училиштето. Тој при таквиот тип на настава тој е носител на активностите во класот. Наставникот се појавува во улога на давател на информациите, односно предавач кој се потпира на книгата. Изменувањето на улогата на наставникот од пасивен извршител во активен извршител претставува тешка работа поради традиционалната практика применувана подолго време а воедно постои инерција помеѓу наставниците за отворање кон најновите трендови и развои.

Интерактивната настава претставува предизвик за наставниците бидејќи од нив се бара да го променат начинот на работа а воедно и висок степен на стручна подготовка.

12.2. Улогата на наставникот во интерактивното поучување

Во процесот на поучувањето многу важна улога има наставникот. Неговата улога ги промени и потребите на современото време. Наставникот во интерактивното поучување нема само воспитна и образовна улога туку тој треба да биде проектант, програмер, дијагностичар, истражувач, организатор, раководител, иноватор, воспитувач и советник. (Ilić, M., 1999. стр.141).

Поточно, наставникот е организатор на наставата и партнер во текот на комуницирањето со своите ученици.

William Glasser за потребите на современото училиште ја покажува патеката за постигнување на високо квалитетно образование, кое нема да се заснова на принудата и авторитарниот стил на наставникот. Во текот на таквиот процес треба да се промени раководната улога на наставникот. (Glasser, W., 1994. стр.25).

Според овој автор, интерактивен наставник може да се смета оној кој успева сите негови ученици да бидат активни во текот на наставниот процес. Авторот исто така нагласува дека наставата е тешка активност, со која треба да се остварат потребите на учениците. За продуктивна работа и мотивирање на учениците важно е во класот да се создаде позитивна клима, која ќе го поттикнува задоволството на учениците, како и нивната љубопитност да учат.

За разлика од традиционалната настава, со која големо внимание се посветува на наставната содржина, со интерактивната настава се дава поголемо значење на начинот на кој се стекнува знаењето.

Интерактивен наставник е оној кој со начинот на дејствување и неговите ставови ги почитува сите ученици, ги слуша истите и им помага самите да ги решаваат проблемите, како и да ги разменуваат меѓусебно добрите идеи. Исто толку важни се ставот и однесувањето на наставникот, кои се подеднакво важни како и активностите кои ги спроведува наставникот со децата. Интерактивен наставник е оној кој ги знае и разбира некои од основните принципи во однос на тоа како учи детето а воедно знае да користи различни форми и методи во врска со наставата, со цел да им помогне на сите деца.

Со примената на интерактивното поучување односите помеѓу учениците стануваат по пријателски, се овозможува подобро разбирање за заедничката цел, комуникацијата е отворена и воедно се постигнуваат подобри резултати при совладувањето на наставните содржини.

Примената на интерактивното поучување не претставува лесна работа. Поголемиот број наставници се навикнати да одржуваат настава врз основа на начинот на кој им било предавано на нив кога биле ученици, со стекнување на некои дополнителни знаења при завршувањето на Педагошкиот факултет, како и преку разните обуки. Менувањето на старите навики на предавање и пронаоѓањето на нови начини е прилично тешко, од причини што не знаеме како всушност да се дојде до интерактивно поучување и која е неговата цел.

Создавањето можности за интерактивно поучување бара наставниците да се запознаат со повеќе стратегии за да ја олеснат и поддржат комуникацијата помеѓу учениците. Тоа значи дека наставниците треба да знаат и да бидат способни да ги користат интерактивните модели во кои често се вклучуваат учениците во мали и големи групни активности.

Наставникот улогата на предавач во комуникацијата со учениците ја заменува со рамноправен партнер.

Наставникот треба да постапува на следниот начин:

- Внимателно да ги слуша мислењата на учениците;
- Да ги споделува со учениците чувствата и да овозможи меѓусебно почитување;
- Да развива доверба и самодоверба кај учениците и во рамки на групите;
- Да ги насочува учениците во зависност од нивните лични способности, да ги поттикнува и да им помага;
- Да ги цени иницијативите на учениците;
- Да ги ангажира учениците да работаат и да бидат посветени;
- Да ги поттикнува самостојноста и носењето одлуки од страна на учениците;
- Да ги поттикнува учениците да поставуваат прашања;
- Да поттикнува интеракција во рамки на групите и во одделението.

Наставникот да може да стане рамноправен партнер на учениците за време на интерактивното поучување неопходно е да ја почитува личноста на ученикот, а потоа истото да го бара и од ученикот. Поента се става врз дејствувањето и акцијата на ученикот. Тој се повеќе се става во ситуација да раскажува, опишува и слично, а наставникот настојува да го поттикне во тие активности.

Поради тоа активната настава внесува нов вредносен систем кој видно ја изменува улогата на наставникот. Наставникот се повеќе треба да негува пермисивен говор кој го активира ученикот, а во одделението од тишина и здодевност треба да создаде работна атмосфера. (Адамческа, С., 1996, стр. 42).

Според авторот, Адамческа, ќе ги презентирме компаративен преглед на улогата на наставниците во досегашната практика и улогата на наставниците во активна настава.

Компаративен преглед бр.2.

Наставници	
Досегашна практика	Активна настава
- се подготвува за секој час - уме да го држи вниманието на учениците - ги сака децата - има солидно образование - има заења од психологијата на децата - умее да ги заинтересира учениците со своите излагања - изработува наставни ливчиња и друг матерјал - ја контролира работата на учениците - заедно со родителите работи за добро на децата - постигнува резултати и со слаби ученици	- добро ја организира работата на учениците - внимателно ги следи учениците до дека работат - соработува со учениците - го осмислува секој детал на работниот ден - соработува со родителите - ја поттикнува самостојната работа на учениците - организира воннаставни активности - организира набљудувања - организира истражувања на учениците - ги сфаќа проблемите во учењето - умее и неуспешните ученици да ги поттикне да работат

- обезбедува наставни средства - има соработка со педагогот - работи во лоши услови за мала плата - е заинтересиран за индината на своите ученици	- успешно одредува задачи според способностите на учениците - работи тимски - ги мотивира учениците да работат со задоволство
--	---

Доминантната улога на наставникот не подразбира тој да предава знаење, туку да го организира и води процесот на учење на учениците. Знаењето претставува индивидуална конструкција на секој ученик поединечно и секој сам, преку сопствените активности на учење, мора да ја создаде таквата конструкција.

Јасно е дека активностите на наставникот се најизразени во фазата на подготовка на наставните теми (при организирањето на наставната работа), а во останатите фази на работата наставниците се јавуваат во улога на организатори, координатори, ментори и слично. Во интерактивната настава учениците се активни во сите фази на работата односно од фазата на припрема до фазата на евалуација, што не е случај со традиционалниот начин на организирање на наставата.

Интерактивно поучување бара од наставниците подобра стручна подготовка, како и поголемо ангажирање. Со цел успешна примена на интерактивното поучување во класот, наставникот претходно треба да ги испланира и подготви наставните активности.

13.Предности на интерактивното поучување во рана училишна возраст

Интерактивното поучување нуди голем број предности, споредено со традиционалното училиште и начин на учење. Веќе се утврдени предностите и ефективностa на интерактивното поучување споредено со традиционалната настава.

Примената на интерактивното поучување во наставниот процес овозможува учениците од пасивни слушатели да станат активни учесници односно таквиот начин на поучување не остава простор учениците да го изгубат интересот за време на наставата.

Почетна точка на интерактивното поучување е интересот на детето и секоја лекција се надоврзува со претходно стекнатото знаење и животното искуство на детето.

Интеракцијата е предуслов за развој на независноста, љубопитноста и задоволството на учениците при спроведувањето на наставата содржина и овозможува ефективна настава. Со цел овозможување на интеракција важно е во одделението како една целина да се создадат помали групи или екипи кои ќе создадат ефикасна интеракција и соработка во текот на наставата. Интерактивното поучување е процес кој предизвикува трајни промени во однесувањето и начинот на размислување на учениците.

Интерактивното поучување во одделението им помага на учениците успешно да се подготват за надворешниот свет. Учениците се ангажираат да земат активно учество во нивното воспитување и да бидат по наклонети да запомнат што е можно повеќе од конкретната лекција и потоа стекнатите вештини да ги користат во разни ситуации.

Интерактивното поучување ја развива личноста и индивидуалноста на секое дете, а воедно не служи само за усвојување на училишната програма.

Исто така со интерактивното поучување се зголемува задоволството на децата од превземените активности, се забележува напредување на детето во споредба со

почетната состојба на знаењето, се зголемува љубопитноста и заинтересираноста на децата и се намалува учењето на фактите напамет.

Степенот и квалитетот на совладување на знаењето во голема мера зависи од начинот на организирање на работата во одделението и поради тоа интерактивното поучување е еден од клучните фактори за подобрување на ефикасноста и квалитетот на поучувањето.

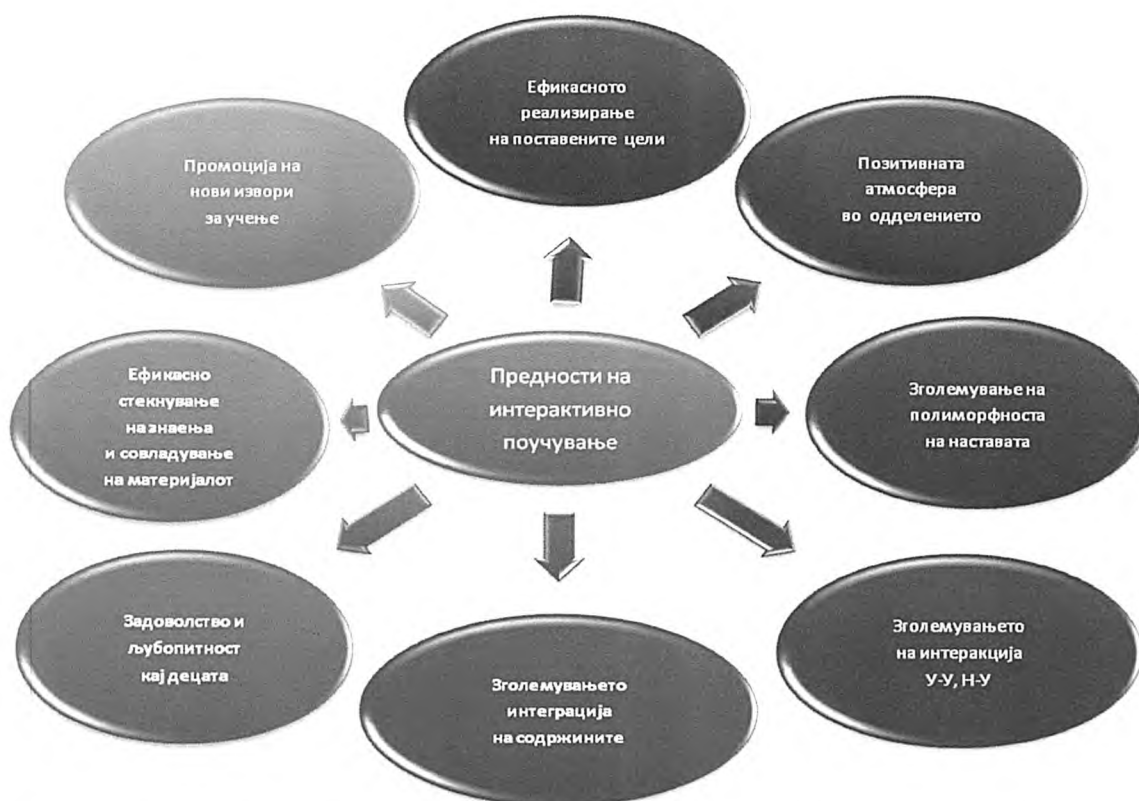
Интерактивното поучување овозможува ефикасно стекнување на знаења и совладување на материјалот.

Основната цел на интерактивното поучување е пренесување на дејноста од наставникот на учениците, обука на учениците заеднички да учат, заеднички да работат на целите на учењето, обработка на содржината, примена на наученото и вреднување на процесот.

Интерактивното подучување влијае врз повисокото ниво на мотивација во одделението, се развива соработка меѓу учениците и се активира одговорноста на учениците. Тие се учат на усогласување на ставовите, на заедничко дејствување, толеранција и модерна комуникација, користејќи различни извори на знаење.

Примената на интерактивното поучување, како важен фактор во модернизирањето на наставничката работа, ги става наставниците, учениците и другите учесници во наставниот процес во нови ситуации и односи. Наставникот се повеќе се обврзува да ја познава личноста на ученикот, неговите реакции во новите работни услови и да го афирмира самиот ученик како активен субјект во наставниот процес. Од друга страна, со самото тоа што наставата станува појасна и попривлечна, истата ги мобилизира и активира сите интелектуални и работни сили на ученикот.

Друга предност на интерактивното подучување за учениците е развојот на нивните социјални вештини. Со помош на наставата и играјќи децата ќе научат да зависат еден од друг и да веруваат еден на друг, со цел да добијат одредена игра или да ја постигнат нивната цел. Игрите исто така промовираат соработка и работа во групи, елементи кои се од голема важност во секој аспект од животот.

Слика. бр .11. Предности на интерактивно поучување претставени со дијаграмот

13.1. Задоволството кај децата од интерактивното поучување

Според Perkins & Saris (2001), познато е дека предавањата за учениците се монотони и ја наметнуваат потребата за прераскажување на кажаното од страна на наставникот, но во случаите кога учениците се активни се добиваат поволни резултати додека учениците се поттикнуваат да учат, се поттикнува нивната љубопитност и се зајакнува нивната доверба. Yoder, J. & Hochevar, C. (2005). *Encouraging active learning can improve students performance on examinations*. University of Acron. Retrieved on 15th January, 2016, from: <http://bama.ua.edu/~sprentic>

Во рамки на современото образование Barr & Tagg (1995), нагласува дека улогата на ученикот во одделението е сменета од пасивен примател на податоци во активен ученик, согласно моделот на настава кој наставниците постепено го прилагодуваат како начин на работа. (Barr & Tagg, (1995). *From Teaching To Learning - A New*

Paradigm for Undergraduate Education. Change, Vol.27, No.6. Retrieved on 15th January, 2016, from: <http://www.maine.edu/>)

Врз задоволството на ученикот во рамки на наставниот процес влијаат соодветните наставни и поттикнувачки методи кои служат за поттикнување на размислувањето и учењето кај учениците. Важните елементи за постигнување на задоволство кај учениците се поврзуваат со улогата на наставникот и учениците, а таквите елементи можат да го стават во центарот на вниманието самиот ученик.

Интерактивното поучување со добро осмислена и насочена содржина е докажано како добро решение за подобрување на степенот на задоволство на учениците со интеракција во виртуелни средини.

Интерактивното поучување им нуди задоволство на учениците, но и голем број придобивки од аспект на развојот на благосостојбата на детето, училишните вештини и социјалните вештини на однесувањето. Со таквиот начин на поучување играта не е само обична активност, туку еден добар извор на знаење особено кога спроведените активности ќе овозможат видливи резултати во иднина. Голем број ученици и млади тврдат дека се задоволни со примената на интерактивното поучување воглавно бидејќи се работи за возбудлив начин на читање на една случка и начин кој им дозволува на учениците да бидат многу активни и вклучени. Учениците многу сакаат да дојдат до решенија на задачите. Тие го ценат интерактивното поучување бидејќи истото претставува предизвик да ги научат и решат дадените задачи.

13.2. Љубопитноста кај децата во рамки на интерактивното поучување

Според Robson (1998), интерактивната настава има голем број предности, како што се поттикнување на вниманието на учениците, развој на вештините (за комуницирање, образложена дебата, упорност, почитување на другите, соработка, активно слушање, емпатија), развој на креативното, критичкото и различното размислување, а со поголемата мотивација се намалуваат негативните чувства (вознемиреноста, стравот и стресот) и се ценат учењето, знаењето и позитивните

ставови. (Robson, J. (1998). *A Profession in Crisis: status, culture and identity in the further education* University of Greenwich, London, United Kingdom. Retrieved on 15th January, 2016, from: <http://www.itslifejimbutohasweknowit.org.uk/>)

Loewenstein (1994), напишал дека љубопитноста е внатрешна мотивација која го насочува учењето, а особено е изразена кај малите деца. (Litman, J. (2005). *Curiosity and Pleasure of Learning*. USA. University of South Florida. Retrieved on 15th January, 2016, from: <http://isites.harvard.edu/>)

Во соодветната литература е наведено дека љубопитноста воглавно го подобрува академското учење. Friedman (2006) во својата книга со наслов "Светот е рамен" наведува дека љубопитноста е поважна од интелигенцијата, во однос на резултатите кои може да се постигнат во образованието. Friedman, T. (2006). *The World Is Flat*. Amazon. Retrieved on 15th January, 2016, from: <http://www.amazon.com/The-World-Flat>

Pluck & Johnson, (2011), напишал дека истражувањата во областа на образованието покажуваат дека љубопитноста го промовира „длабинското учење“, кое резултира со подобри резултати во учењето За поттикнување на љубопитноста се предлагаат разни практични стратегии. (Pluck, G. & Johnson, H. L. (2011). *Stimulating curiosity to enhance learning*. GESJ: Education Sciences and Psychology. Retrieved on 13th January, 2016, from: <http://eprints.whiterose.ac.uk/>)

Арnone (2003) наведува неколку наставни стратегии за поттикнување на љубопитноста, кои вклучуваат создавање на атмосфера за поставување прашања, доволно време за истражување, можност за решавање на темите, контрола на степенот на поттикнување, поттикнувањето за истражување со нудење на награди и моделирање на љубопитноста. Arnone, M. (2007). *Central Bank Autonomy: Lessons from Global Trends*. International Monetary Fund. Retrieved on 14th January, 2016, from: <https://books.google.com>

Интерактивното поучување го провоцира креативното размислување, особено во комбинација со уметничката творечка игра и истражувачката работа во групи и влијае врз развојот на внатрешното мотивирање и љубопитноста кај учениците. (Šefer, J., 2005. стр.25).

Примената на интерактивното поучување ја поттикнува љубопитноста на учениците бидејќи тоа е еден вид игра. Учениците со помош на интерактивното поучување можат да истражуваат и да ја решат загатката. Стнува збор за начин на работа бидејќи овој вид поучување го активира креативното размислување со користење на детската имагинација. Во рамки на интерактивното поучување учениците и наставникот соработуваат во врска со наставата содржина, притоа решавајќи ги задачите, учејќи во група и преземајќи други групни активности.

13.3. Самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски во рамки на интерактивното поучување

Интерактивното поучување не е група на општи практики, туку група на одлуки донесени во врска со наставата. Ефективните наставници не ја користат истата група практики за секој наставен час. Ефективните наставници водат сметка за својата работа со набљудување дали учениците стекнуваат знаење а потоа ги уредуваат нивните практики согласно околностите (Glickman, C., 1991, стр 6).

Исто така, Burns и Myhill предлагаат да се избегнува насочувањето на наставниците и на учениците да им се овозможи да бидат независни. (Burns, C. and Myhill, D. 2004. стр 35).

Примената на интерактивното поучување во рамки на наставниот процес им овозможува на учениците да бидат независни бидејќи интеракцијата ја поттикнува независноста и одговорноста на учениците за нивната работа и за работата на другите членови од групата.

Самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски поврзани со интерактивното поучување е резултат на низа наставни методи дадени со цел да го поттикнат развојот на личната иницијатива на учениците, самовербата и самоподобрувањето.

Многу е важно наставникот да биде сигурен дека учениците ги поседуваат потребните вештини за исполнување на обврските.

Независноста во учењето е многу флексибилна. Таа може да биде искористена како наставна стратегија со целото одделение, во комбинација со други стратегии или може да се употреби со едно или повеќе лица, а друга стратегија може да се употреби за останатиот дел од одделението.

Независноста на учениците во текот на интерактивното поучување ги учи учениците да бидат активни учесници во општеството, што претставува важна цел на воспитувањето.

Ние сметаме на интерактивните методи како ефективен начин за запознавање со независноста на учениците. Освен знаењето, интерактивното поучување ги зајакнува вештините на учениците за соработка и усогласување на нивните потреби и интереси. Исто така се развива независното творечко размислување и се создаваат позитивни навики како што се: упорноста во текот на работата и способноста за завршување на започнатата работа. Самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски во рамки на интерактивното поучување започнува во училиштето и продолжува надвор од истото.

ВТОР ДЕЛ

Методологија на истражувањето

1. Дефинирање на предметот на истражување

Предметот на истражувањето во оваа докторска дисертација е интерактивното поучување во раната училишна возраст.

Истражувањето се движи во насока на тоа колку поставените цели во воспитно-образовниот процес се рализираат поефикасно, односно колку интерактивното учење продонесува навистина за учење со разбирање, колку се овозможува висок степен на самостојност на учениците во наставата, дали се зголемува интересот на учениците и колку се задоволува нивната љубопитност и иницијативност. Исто така, предмет на истражување се и другите компоненти на ефикасноста на интерактивното поучување во раната училишна возраст. Имено, за предметот на истражување ќе добиеме по целосна претстава и доколку дознаеме дали интегрираното планирање има значење врз примена на интеркативното поучување во рана училишна возраст, колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракција У-У, Н-У, колку примената на интерактивното поучување влијае врз успешната креативна комуникациска клима во одделението, колку интеркативното поучување влијае врз зголемувањето на полиморфноста на наставата и колку врз интегрирањето на содржините во наставниот процес.

Истражувањето промовира сосема нов пристап во реализацијата на наставата со децата од рана училишна возраст во Косово, каде последниве години се одвиваат големи реформи во образовниот систем. Ова истражување, меѓудругото има за цел да утврди колкаво е влијанието на интерактивното поучување во рана училишна возраст во процесот на реализирање на воспитно-образовните цели и задачи.

2. Важноста на истражување

Анализата на педагошката и дидактичката литература поврзана со оваа проблематика и податоците од училишната пракса ја поддржуваат идејата дека истражувањето има педагошка, дидактичка и методичка важност.

Педагошка важност – Постигнувањата во областа на науката влијаеја врз зголемената потреба за нови знаења и големи промени во училишната пракса. Критиките шестопати се упатуваат на сметка на училиштата бидејќи наставникот е предавач а ученикот само набљудувач, кој само слуша, наместо да учи и да ги обезбеди знаењата кои ги посакува. Интерактивното поучување ја променува улогата на наставникот и тој станува организатор, соработник и програмер, а помалку носител на знаењето и единствениот извор на информации. Воедно се променува и улогата на ученикот кој сега станува активен учесник во поучувањето. Врз основа на погоренаведените факти, истражувањето има педагошка важност бидејќи ги третира предностите на интерактивното поучување, споредено со традиционалното поучување.

Дидактичка важност – Истражувањето на предметот дава можност наставната теорија и пракса да биде ослободена од традиционалноста и да се отворат нови насоки за развивање на современата настава. Со помош на ова истражување се забележуваат ефектите на интерактивното поучување врз подобрувањето на ефикасноста на наставата. Постигнатите резултати влијаат позитивно, посредно или непосредно, врз наставната пракса и овозможуваат прогресивни промени врз одредени аспекти на наставната работа, а сето тоа ќе биде добра основа за понатамошната истражувачка работа.

Методичка важност – Со самото тоа што ова истражување се остварува во раната училишна возраст, истото има и методичка важност. Ова истражување претставува обид за утврдување на влијанието на интерактивното учење врз ефикасноста на наставната работа. Ефектите од примената на истото, споредено со традиционалната наставна работа ги надминува вербалноста и механичкиот начин на учење, како начини за подигнување на квалитеот на знаењето и унапредување на истото.

3. Цел на истражувањето

Основната цел на истражувањето во овој докторски труд е да се испита ефикасност на реализација на воспитно-образовниот цели преку примената на интерактивното поучување во работата со децата во рана училишна возраст.

1. Да се испитаат ставовите и мислењата на наставниците за улогата на интегрираното планирање врз интеркативното поучување кај децата од рана училишна возраст.
2. Да се испитаат ставовите и мислењата на стручната служба за влијанието на интеркативното поучување кај децата од рана училишна врз реализацијата на поставените цели.
3. Да се испитаат ставовите и мислењата на родителите за влијанието на интеркативното поучување врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски
4. Да се добијат податоци за тоа колку примената на интерактивното поучување влијае врз зголемување на полиморфноста на наставата, интеграција на содржините
5. Да се добијат податоци за тоа колку примената на интерактивното поучување влијае врз зголемување на интеракција У-У, Н-У
6. Да се проучи колку примената на интерактивното поучување влијае на зголемениот интерес, задоволство и љубопитност кај децата за време на реализација на програмските содржини.
7. Да се добијат податоци за тоа колку примената на интерактивното поучување влијае врз промоција на нови извори за учење.
8. Да се проучи интерактивното поучување од аспект на позитивната атмосфера во одделението.
9. Да се проучи интерактивното поучување од аспект на овозможување полесно стекнување на знаења и полесно совладување на материјалот.

4. Хипотези на истражувањето

Од предметот на истражувањето, а врз основа на задачите, произлегоа следните хипотези:

Генерална хипотеза:

Примената на интерактивното поучување во рана училишна возраст влијае врз ефикасноста во реализација на воспитно-образовните цели.

Посебни хипотези:

1. Наставниците сметаат дека интерактивното поучување во рана училишна возраст е од големо значење за примена на интегрираното планирање.
2. Стручната служба во училиштата смета дека постои позитивно влијание на интерактивното поучување врз ефикасното реализирање на поставените цели со децата во рана училишна возраст.
3. Постои разлика помеѓу наставниците и стручната служба во однос на практикување на интерактивното поучување во воспитно-образовната работа со децата од рана училишна возраст.
4. Родителите имаат позитивно мислење за влијанието на интерактивното поучување врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски.
5. Примената на интерактивното поучување влијае врз зголемување на полиморфноста на наставата и интеграција на содржините во наставниот процес.
6. Интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракција У-У, Н-У
7. Примената на концептот на интерактивното поучување влијае на зголемениот интерес, задоволство и љубопитност кај децата за време на реализација на програмските содржини.
8. Интерактивното поучување во секојдневната наставна практика, влијае врз промоција на нови извори за учење.
9. Интерактивното поучување во секојдневната наставна практика, влијае на позитивната атмосфера во одделението.

10. Примената на интерактивното поучување овозможува ефикасно стекнување на знаења и совладување на материјалот.

5. Варијабли на истражувањето

Зависни вариаблично истражувањето:

- Промоција на концептот на интерактивно поучување;
- Примена на концептот на интегрирано планирање;
- Аспектите на интерактивно поучување во наставата;
- Промоција на: полиморфноста во наставата, позитивната атмосфера во одделението и нови извори на знаење;
- Квалитетот на интеракцијата У-У, У-Н;
- Ефикасност цели.

Независни варијабли се:

- Работното искуство во образование;
- Образование на наставниците;
- Интерактивното поучување.

6. Методи, техники и инструменти на истражувањето

Истражувањето по својот карактер е квалитативно, квантитативно и емпириско. Во истражувањето ќе се користи дескриптивно – аналитичката метода. Во ова истражување ќе се користи методот на анализа и синтеза, како и дедукција и индукција.

Во истражувањето ќе се користат следниве инструменти:

- Анкетен лист-скалер – наменет за примерокот на наставници.
- Партиципативно набљудување – наменет за следење на воспитно-образовниот процес, базиран на концептот на интерактивно поучување во рана училишна возраст.
- Полуструктурирано интервју наменето за стручна служба.

- Полуструктурирано интервју наменето за родители.
- Полуструктурирано интервју наменето за учениците.
- **Анализа на документацијата** на Секторот на Просветниот Инспекторат на регионот Гњилане, која се однесува на оценувањето на наставните часови, анализирајќи одредени показатели поврзани со интерактивното поучување.

7. Примерок на истражувањето

Примерокот во ова истражување е случаен, и во себе содржи неколку субпримероци.

7.1. Структура на истражувачкиот примерок

- Првиот примерок се однесува на споредување на техника анкетен лист-скалер наменет за примерокот на наставници. Овој субпримерок е составен од 9 основни училишта со вкупно 151 паралелки.

Бр.	Основно училиште	Општина	Бр. наставниците
1	Мето Бајрактари	Приштина	15
2	Исмајл Кемајли	Приштина	27
3	Зекирија Реџа	Гјаково	20
4	Ўл Морина	Гјаково	24
5	Муса Зајми	Гњилане	12
6	Селами Халлачи	Гњилане	21
7	Фан Стелиан Ноли	Каменица	9
8	Екрем Чабеј	Митровица	13
9	Абдула Шабани	Митровица	9
Вкупно	9	5	151

Табела бр.1 Анкетираните наставници според училиштата во кои работаат

- Партиципативно набљудување – наменет за следење на воспитно-образовниот процес, базиран на концептот на интерактивно поучување во рана училишна возраст. Набљудувањето на наставата ќе се одвива во периодот од 16 март до 17 јуни 2015 година, во просек два пати неделно, од почетокот до крајот на училишниот ден на паралелката I-2, при основното училиште “Сељами Халачи” во Гњилане, Косово.
- Субпримерок на стручна служба (училишен педагог и инспектор), рачличен состав од разни институции.

Примерок на директори и стручни соработници		
Директори	Стручни соработници	
	Инспектори	Педагози
3	3	4
Вкупно	10	

Табела бр.2. Примерок на директори и стручни соработници

- Субпримерок на фокус групи на родители - учествуваат 15 родители на ученици од I-2 одделение, при основното училиште “Сељами Халачи” во Гњилане, Косово.
- Субпримерок на фокус групи на ученици - учествуваат 15 ученици од I-2 одделение, при основното училиште “Сељами Халачи” во Гњилане, Косово.

Добиените податоци од истражувањето се одработуват квалитативно и квантитативно. Најпрво податоците се собираат, групират, табелираат во бројки и проценти .

Податоци добиени од партиципативно набљудување и од структурираното интервју со стручни работници, родители и ученици се прибирани и бележани рачно.

ТРЕТ ДЕЛ

Анализа и интерпретација на податоците од истражувањето

Анализа и интерпретација на податоците од истражувањето

Од самиот почеток на нашата истражувачка работа, во соработка со менторот, изготвивме план на истражувањето. Во рамки на самиот план предвидовме сондажа со 151 наставници од прво до трето одделение и спроведување на партиципативното набљудување од 16 март 2015 до 18 јуни 2015, во I-2 одделение, во рамки на основното училиште „Селами Халачи,, во Гњилане. Исто така, во рамки на самото истражување беа одржани три средби со фокус групите, односно средби со:

- Вработените од стручните служби (инспекторот, директорот, педагогот);
- Родителите на учениците од I-2 одделение;
- Учениците од I-2 одделение.

Најпрво ги посетив сите училишта, разговарав со нивните директори и нив им ја објаснив целта на истражувањето а воедно од нив побарав да дозволат на наставниците да им ги поделам прашалниците наменети за самото истражување. Кај сите директори наидов на добар прием и истите лично се ангажираа прашалниците да им бидат поделени на наставниците а во секое училиште беа анкетирани одреден број на наставници.

Партиципативното набљудување беше спроведено во одделението I-2, при основното училиште “Селами Халачи”, во Гњилане.

Истражувањето беше спроведено во природна средина, што дозволи да се изучи интерактивното поучување во училишната пракса. Во споменатото одделение имаше многу да се види, допре и осети, но заради набљудување на интерактивното поучување во самото одделение беше изготвен контролен список, во кој се запишуваа настаните кој беа набљудувани или беа водени белешки во врска со ситуациите настанати во одделението предмет на истражување.

Средбата со вработените од стручните служби (инспекторот, директорот, педагогот), како фокус група, се одржа во еден локал а од 15 поканети лица, на средбата учествуваа 11 инспектори, педагози и директори на училишта. Дискусиите ги водев јас, согласно претходно изготвениот протокол. Дискусијата со

вработените од стручните служби, како фокус група, траеше 2 часа и 15 минути и 19 секунди. Тие во текот на средбата ги изразија нивните мислења во однос на темите кои беа предмет на дискусија. Од таквата средба се направи и аудио запис а самата средба се одви според планираното.

Средбата со групата родители, како фокус група, се одржа неколку дена пред завршувањето на учебната година, во просториите на основното училиште "Селџами Халачи", во Гњилане. На средбата учествуваа 15 родители, колку што беа и поканети. Ова средба траеше 1 час и 12 минути.

Податоците беа добиени на два начини. Во текот на дискусијата со фокус групата рачно беа водени белешки а интервјуираните лица прифатија да се водат и аудио и видео записи. Учесниците од фокус групата беа намерно избрани бидејќи сите тие се родители на учениците од I-2 одделение, во кое се применуваше инерактивното поучување.

И средбата со учениците, како фокус група, се одржа во просториите на основното училиште "Селџами Халачи", во Гњилане. Во дискусијата беа вклучени 15 ученици. Средбата со ова фокус група траеше 50 минути. Во текот на дискусијата со фокус групата рачно беа водени белешки а воедно беа водени и аудио и видео записи.

Интервјуто со учениците, како фокус група, содржеше 6 прашања. Поголемиот број ученици даваа кратки одговори, но самото интервју и покрај тоа што се работеше за деца на мала возраст, понуди примери и факти од голема важност за темата предмет на истражување.

Во текот на истражувањето обезбедивме и други споредни податоци, кои се однесуваат и го збогатуваат нашиот труд. Со истражувањето се опфатени анализи на некои показатели од документацијата на Одделот на Просветниот Инспекторат за регионот на Општина Гњилане.

1. Анализа и интерпретација на резултатите од истражувањето на наставниците

Бидејќи предмет на овој труд беа основните училишта (од прво до трето одделение), предмет на истражувањето поврзано со истиот труд беа девет основни училишта од пет општини во Косово. Во самото истражување беа вклучени 151 наставници. Прашалниците за наставниците беа изготвени според Ликеровата скала, составена од 17 изјави и едно отворено прашање, со кое од наставниците се бараше да ги запишат нивните предлози за понатамошно подобрување на интерактивната настава во раната училишна возраст. Од табела со број 1 може да се види дека прашалникот го одговориле 151 наставници од петте различни општини во Косово, ангажирани во девет различни училишта. Податоците покажуваат дека прашалникот го одговориле речиси сите анкетирани лица, во секое основно училиште.

Бр.	Основно училиште	Општина	Бр. наставниците
1	Мето Бајрактари	Приштина	15
2	Исмајл Кемали	Приштина	27
3	Зекирија Реџа	Ѓаковица	20
4	Ил Морина	Ѓаковица	24
5	Муса Зајми	Гњилане	12
6	Сељами Халачи	Гњилане	21
7	Фан Стилиан Ноли	Каменица	10
8	Екрем Чабеј	Митровица	13
9	Абдула Шабани	Митровица	9
Вкупно	9	5	151

Табела бр.3. Анкетираните наставници според училиштата во кои работаат

Работното искуство на наставниците е прикажано во табелата со број 4. Од истата табела може да се види дека поголемиот процент на наставниците ангажирани во основните училишта во кои се анкетирани истите се со искуство од 11 до 20 години, односно со такво работно искуство се 32% од нив, 47 наставници или 31% од вкупниот број на анкетирани наставници се со работно искуство во образованието подолго од 20 години, следат наставниците со 5 до 10 години работно искуство, кои сочинуваат 22% од вкупниот број на наставници а во најмал број се наставниците со работно искуство до 5 години. Такво работно искуство имаат 22 наставници, кои сочинуваат 15% од вкупниот број на анкетирани наставници.

Од погоренаведеното може да се утврди дека поголемиот број од анкетираниите наставници припаѓаат на категоријата стручни лица со пресудно значење во образованието.

<i>Работно искуство во образование</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
<i>До 5 години работно искуство</i>	22	15%
<i>Од 5 до 10 години</i>	33	22%
<i>Од 11 до 20 години работно искуство</i>	49	32%
<i>Над 20 години работно искуство</i>	47	31%
Вкупно	151	100%

Табела бр. 4. Анкетираниите наставници според работното искуство

Од табелата со број 3 може да се види дека поголемиот број од наставниците завршиле Педагошки Факултет, односно овој факултет го завршиле 86 од анкетираниите наставници или 57% од вкупниот број на анкетирани наставници, 51 од нив или 34% завршиле Виша Педагошка Школа, 12 наставници или 8% од вкупниот број на анкетирани наставници се изјасниле дека имаат стекнато мастер

степен а двајца од анкетираниите наставници или 1% од вкупниот број се изјасниле дека следат докторски студии. Врз основа на таквите податоци можеме да заклучиме дека поголемиот број од анкетираниите наставници имаат стекнато соодветни квалификации, кои им овозможуваат да работаат како наставници.

Стручната подготовка	<i>f</i>	%
<i>Виша Педагошка Школа</i>	51	34%
<i>Педагошки Факултет</i>	86	57%
<i>Мастер студии</i>	12	8%
<i>Следат докторски студии</i>	2	1%
Вкупно	151	100%

Табела бр.5. Анкетирани наставници според стекнатите квалификации

Анализа и интрпретацјиа на резултатите од скалата на проценка на наставниците, во однос на интерактивното поучување во рана училишна возраст

Интерактивното поучување, како перспективен пристап, претставува предизвик не само за наставниците туку и за учениците. Традиционалното поучување, со кој доминира вербалниот пристап и меморирањето на наставниот материјал, се заменува со сосема други активности, како во процесот на следење на поучувањето, така и во процесот на учење на материјалот. Со цел проучување на влијанието и ефикасноста на интерактивното поучување во рана училишна возраст, податоците за ова истражување ги добивме со анкетен лист – скала, во кои беа сублимирани 17 прашања за наставниците.

Табела бр.6. Скала на проценка на наставниците за интерактивното поучување во рана училишна возраст

Влијанието и ефикасноста на интерактивното поучување во рана училишна возраст	Бодови	X	Рангирање
1. Колку го практикувате интерактивното поучување во работа со децата од рана училишна возраст	619	4.09	12
2. Колку интерактивното поучување во рана училишна возраст има значењето врз примената на интегрираното планирање	665	4.35	7
3. Колку постои позитивно влијание на интерактивното поучување врз ефикасното реализирање на поставените цели со децата во рана училишна возраст	666	4.38	4
4. Колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракција У-У.	646	4.29	10
5. Колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракција Н-У	673	4.42	3
6.. Колку интерактивното поучување во секојдневната наставна практика влијае врз промоција на нови извори на учење	666	4.38	4
7. Колку примената на интерактивното поучување влијае врз зголемување на полиморфноста на наставата	641	4.24	11
8. Колку примената на интерактивното поучување влијае врз интегрирање на			

<i>содржините во наставниот процес</i>	647	4.29	10
<i>9. Колку примената на интерактивното поучување влијае врз позитивната атмосфера во одделението</i>	688	4.48	1
<i>10. Колку примената на интерактивното поучување влијае овозможување полесно стекнување на знаења</i>	674	4.37	5
<i>11. Колку примената на интерактивното поучување влијае за полесно совладување на материјалот</i>	650	4.33	8
<i>12. Колку примената на интерактивното поучување влијае врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски</i>	649	4.32	9
<i>13. Колку примената на интерактивното поучување влијае на зголемениот интерес, кај децата за време на реализација на програмските содржини</i>	647	4.29	10
<i>14. Колку примената на интерактивното поучување влијае на задоволството и љубопитноста кај децата</i>	686	4.44	2
<i>15. Колку примената на интерактивното поучување влијае врз успешна креативна комуникациска клима во одделението</i>	677	4.36	6
<i>16. Какво е влијанието на интерактивното поучување врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски</i>	615	3.97	13
<i>17. Напишете ги Вашите предлози за понатамошно подобрување на интерактивното поучување во рана училишна возраст</i>			

Скалата на проценка на резултатите на наставниците за интерактивното поучување во рана училишна возраст содржи 16 скалила за поттикнување и манифестирање на интеракција со група од 151 наставници. Последното прашање во анкетниот лист беше од отворен тип.

На 17- те поставени прашања на скала од 1 до 5 бода се добија следните резултати:

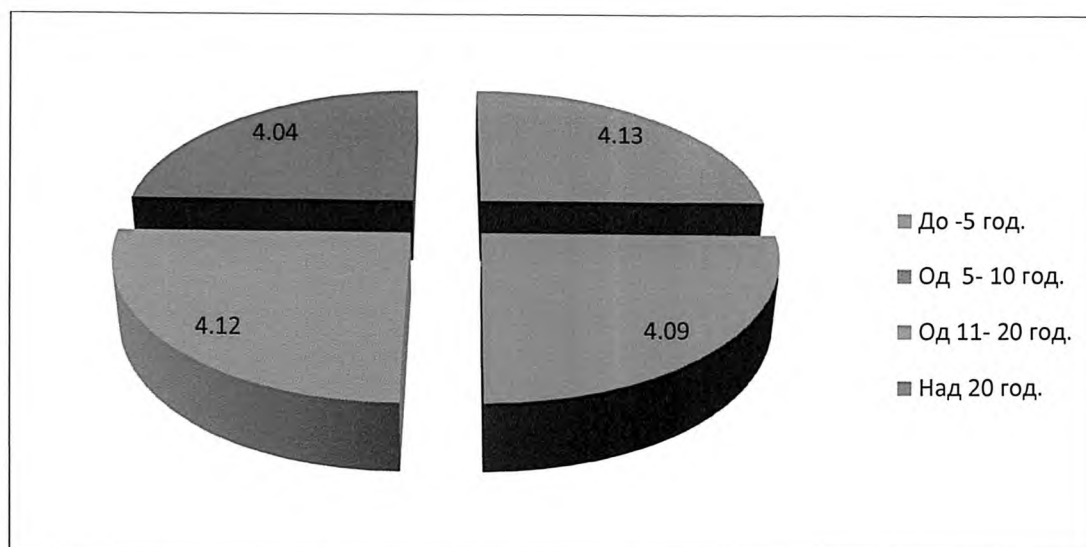
1. Првото прашање, *колку го практикувате интерактивното поучување во работата со децата од рана училишна возраст*, анкетираниите наставници го оценија со оценката 4.09, што значи дека наставниците потврдија дека во текот на нивната работа со учениците ја практикуваат интерактивната настава на многу високо ниво.

Во однос на нивната оценка постои статистички значајна разлика помеѓу наставниците и стручната служба, во делот на практикување на интерактивното поучување во воспитно -образовната работа со децата од рана училишна возраст.

Бод	X	Ранг
619	4.09	12

Наставниците со работно искуство до 5 години практикувањето на интерактивната настава го оценија со средна оценка 4.13, нивните колеги со работно искуство од 5 до 10 години дадоа средна оценка од 4.09, оние со работен стаж од 11 до 20 години во однос на практикувањето на интерактивната настава дадоа средна оценка од 4.12 а наставниците со работно искуство над 20 години по истото прашање дадоа средна оценка од 4.04.

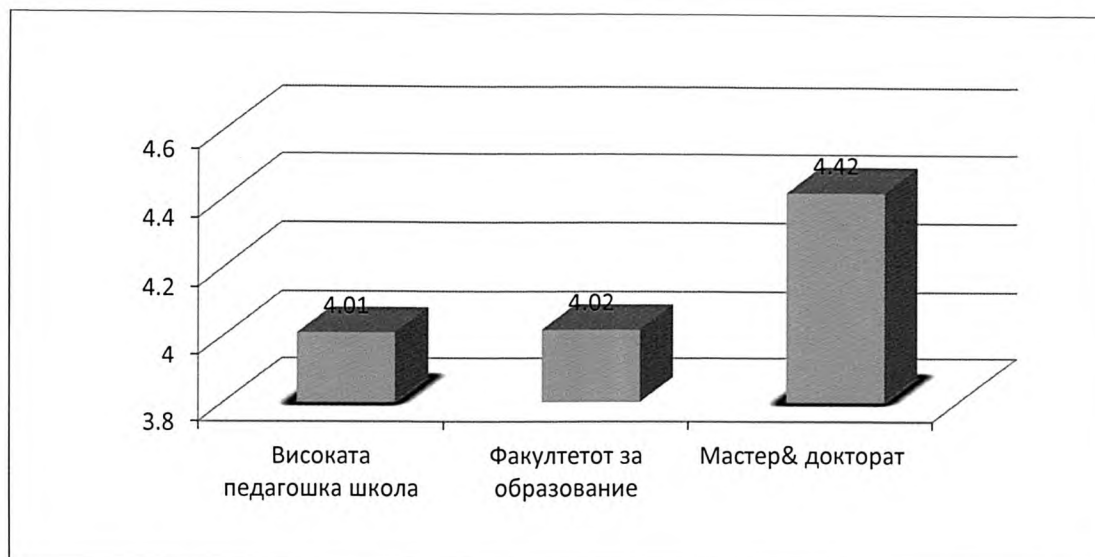
Од добиените резултати може да се утврди дека наставниците со пократко работно искуство повеќе ја практикуваат интерактивната настава, додека наставниците со подолго работно искуство и наставниците во поодминати години интерактивната настава ја практикуваат помалку во текот на нивната работа со децата од рана училишна возраст.

Графикон 1. Графички приказ на резултатите по прашањето:

Колку го практикувате интерактивното поучување во работа со децата од рана училишна возраст, според работното искуство во образованието

Во врска со првото прашање се анализираа и резултатите добиени по основ на квалификациите на наставниците. Оние со завршена Виша Педагошка Школа, по однос на практикувањето на интерактивната настава, дадоа просечна оценка од 4.01, нивните колеги кои завршиле Педагошки Факултет по истото прашање дадоа просечна оценка од 4.02 а оние кои стекнале мастер ниво практикувањето на интерактивната настава според Ликеровата скала го оценија со средна оценка од 4.42. Од добиените резултати може да се заклучи дека наставниците со повисоки квалификации ја практикуваат повеќе интерактивната настава во рана училишна возраст.

Графикон 2. Графички приказ на резултатите на прашање:

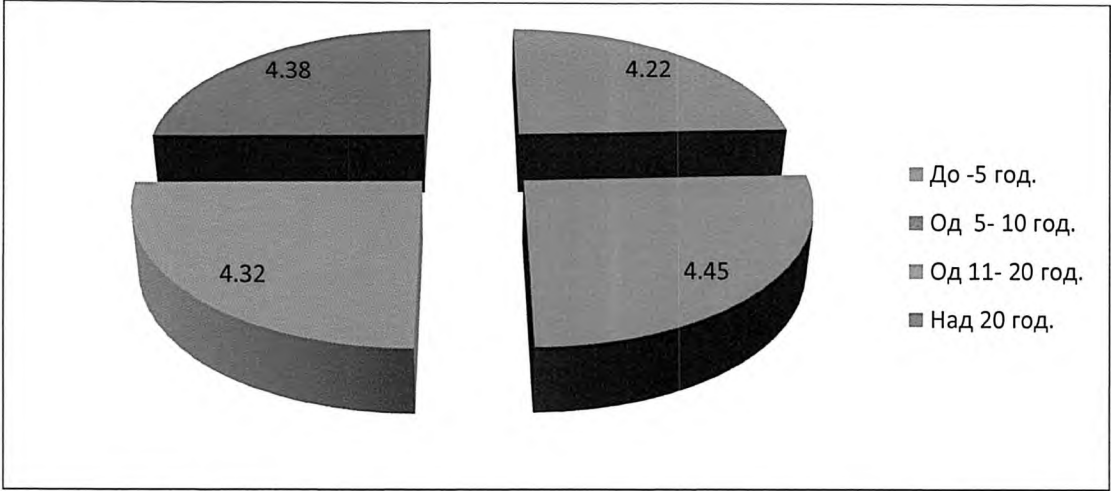
Колку практикувате интерактивното поучување во работа со децата од рана училишна возраст, по професионална подготовка

2. Второто прашање, колку интерактивното поучување во рана училишна возраст има значење врз примената на интегрираното планирање од страна на анкетираниите наставници беше оценето со просечна оценка од 4.35, што значи дека интерактивното поучување во раната училишна возраст има значењето врз интегрираното планирање. Со тоа се потврдува и нашата хипотеза дека “наставниците сметаат дека интерактивното поучување во рана училишна возраст е од големо значење за примена на интегрираното планирање”.

Бод	X	Ранг
665	4.35	7

Наставниците со работно искуство до 5 години прашањето по однос на важноста на практикувањето на интерактивната настава врз спроведувањето на интегрираното планирање ја оценија со средна оценка 4.22, нивните колеги со работно искуство од 5 до 10 години дадоа средна оценка од 4.45, оние со работен стаж од 11 до 20 години по однос истото прашање дадоа средна оценка од 4.32 а наставниците со работно искуство над 20 години дадоа средна оценка од 4.38. Од добиените резултати може да се утврди дека наставниците со работно искуство од 5 до 10

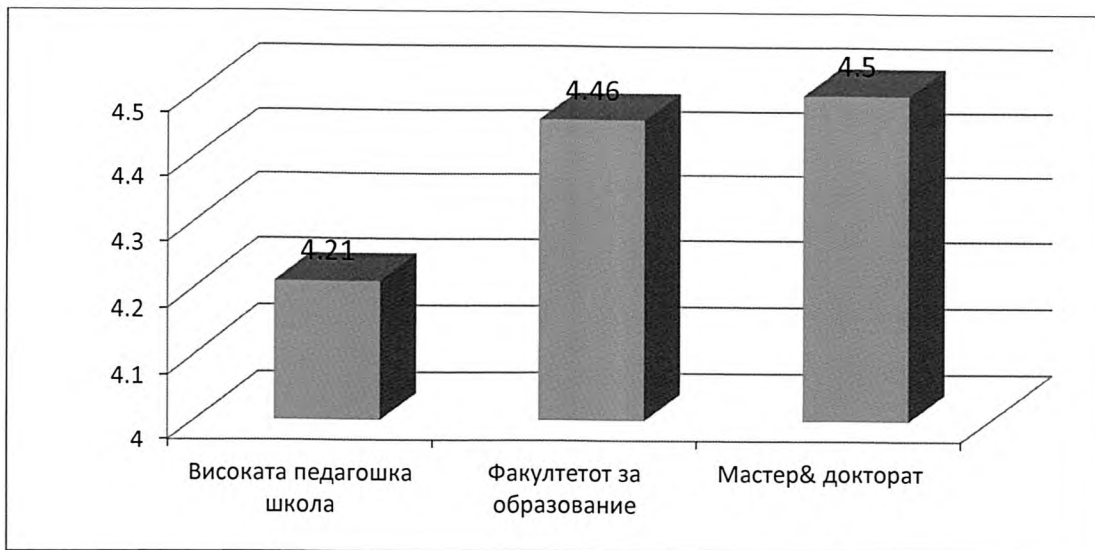
години дадоа највисока оценка по однос на прашањето поврзано со важноста на интерактивната настава врз спроведувањето на интегрираното планирање. *të integruar.*

Графикон 3. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку интерактивното поучување во рана училишна возраст има значење врз примената на интегрираното планирање, според работното искуство во образованието

Добиените податоци покажуваат дека наставниците со стекнат мастер степен или оние кои следат докторски студии дадоа просечна оценка од 4.50 по однос на прашањето поврзано со важноста на интерактивната настава за спроведување на интегрираното планирање, нивните колеги кои завршиле Педагошки Факултет дадоа просечна оценка од 4.46 а анкетираниите наставници кои завршиле Виша Педагошка Школа по однос на наведеното прашање дадоа просечна оценка од 4.21. Врз основа на оценките на анкетираниите наставници можеме да утврдиме дека наставниците со највисоко ниво на стручна подготовка ја ценат повеќе важноста на интерактивната настава за спроведување на интегрираното планирање.

Графикон 4. Графички приказ на резултатите од прашањето:

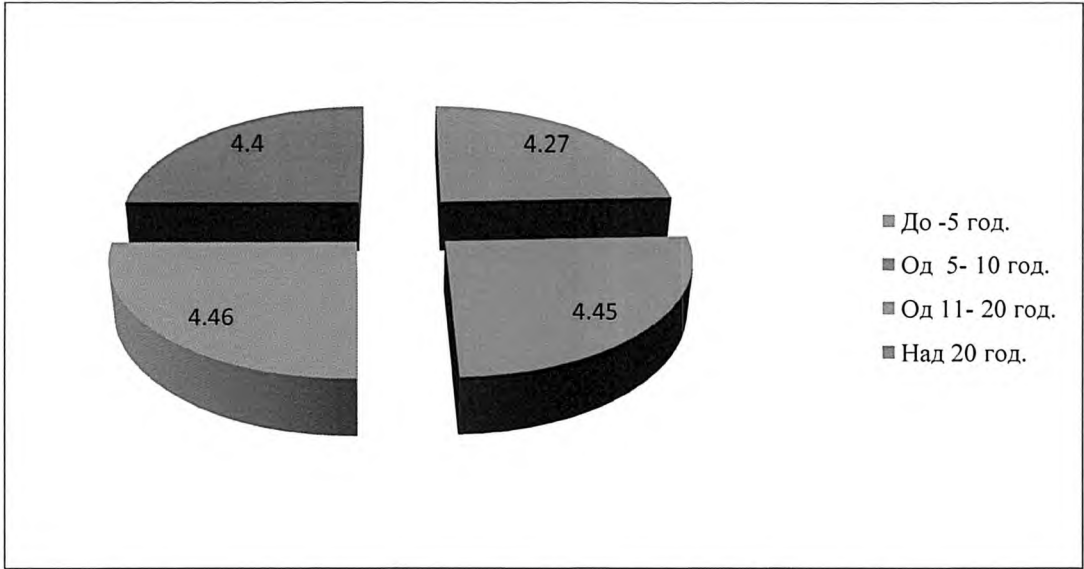
Колку интерактивното поучување во рана училишна возраст има значењето врз примената на интегрираното планирање, според стручната подготовка

3. Третото прашање, колку интерактивното поучување има позитивно влијание врз ефикасното спроведување на поставените цели со децата во рана училишна возраст, од страна на анкетираниите наставници беше оценето со просечна оцена од 4.38, што значи дека наставниците имаат високо мислење во врска со влијанието на интерактивното поучување врз ефикасното спроведување на образовните цели. Со тоа се потврдува општата хипотеза дека “примената на интерактивното поучување во рана училишна возраст влијае врз ефикасноста во спроведувањето на воспитно - образовните цели”. Притоа би биле многу среќни кога начинот на рангирање на позитивното влијание на интерактивното поучување врз ефикасното спроведување на поставените цели со децата од рана училишна возраст од страна на наставниците не бил само декларативен.

Бод	X	Ранг
666	4.38	4

Со претходното прашање добивме податоци по прашањето за позитивното влијание на интерактивното поучување врз ефикасното спроведување на поставените цели со децата од рана училишна возраст. По истото прашање, наставниците со работно искуство до 5 години дадоа средна оцена од 4.27,

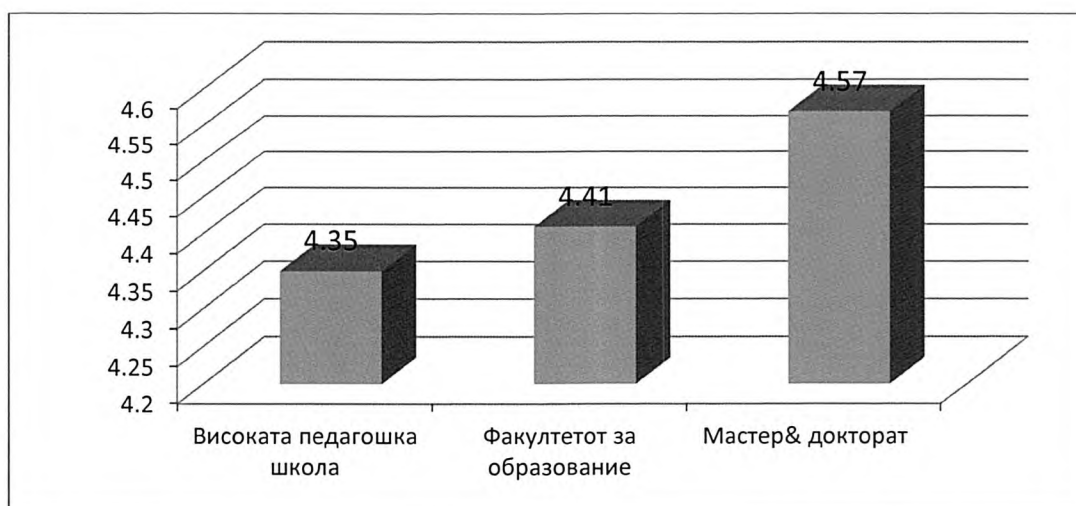
нивните колеги со работно искуство од 5 до 10 години дадоа средна оценка од 4.45, анкетираниите наставници со работен стаж од 11 до 20 години дадоа просечна оценка од 4.46 а наставниците со работно искуство во образованието подолго од 20 години по истото прашање дадоа средна оценка од 4.40.

Графикон 5. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку интерактивното поучување има позитивно влијание врз ефикасното спроведување на поставените цели со децата од рана училишна возраст, според работното искуство во образованието

Според податоците добиени од наставниците, гледано од аспект на нивните квалификации, можеме да заклучиме дека наставниците со највисок степен на квалификации дадоа највисоки оценки по однос на влијанието на интерактивната настава врз ефикасното спроведување на воспитно – образовните цели. Тие по истото прашање дадоа просечна оценка од 4.57, нивните колеги кои завршиле Педагошки Факултет дадоа просечна оценка од 4.41 а наставниците кои завршиле Виша Педагошка Школа дадоа просечна оценка од 4.35.

Графикон 6. Колку интерактивното поучување има позитивно влијание врз ефикасното спроведување на поставените цели со децата од рана училишна возраст, според стручната подготовка

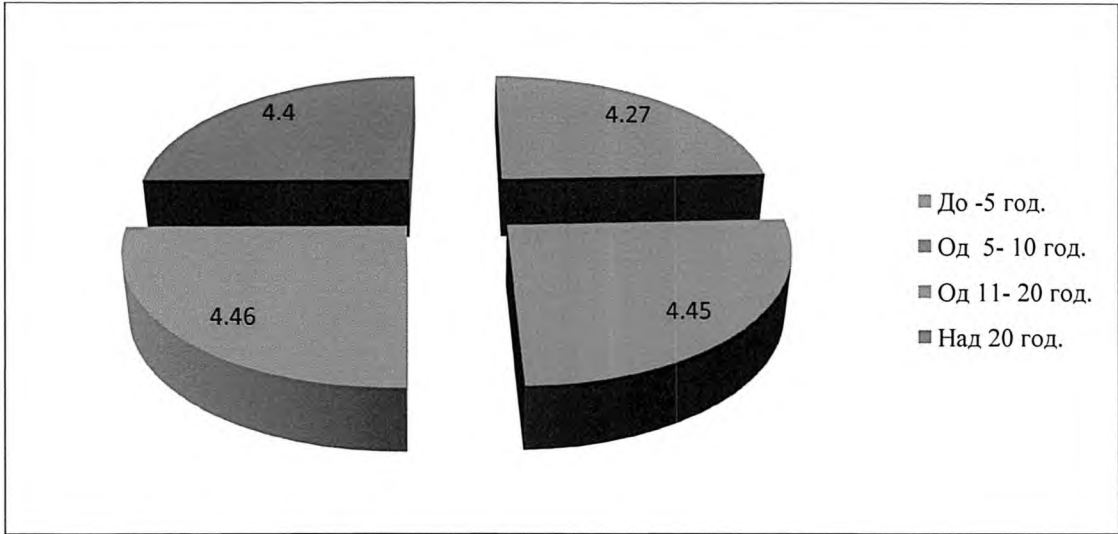
4. Четвртото прашање, колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракција У-У, анкетираниите наставници го оценија со просечна оценка од 4.29 и тоа во петте скалила на оценување, што значи дека интерактивната настава влијае врз подобрувањето на интеракцијата ученик – ученик во текот на наставниот процес.

Добиените податоци се поволни и одат во прилог на нашата хипотеза, според која “примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето или подобрувањето на интеракција У-У”.

Бод	X	Ранг
646	4.29	10

Добиените податоци покажуваат дека анкетираниите наставници со работно искуство до 5 години, по однос на влијанието на интерактивната настава врз подобрувањето на интеракцијата помеѓу учениците, дадоа просечна оценка од 4.27. Нивните колеги со работно искуство во образованието од 5 до 10 години по истото прашање дадоа просечна оценка од 4.45, оние со работно искуство од 11 до 20 дадоа просечна оценка од 4.46 а наставниците со работен стаж од над 20 години по

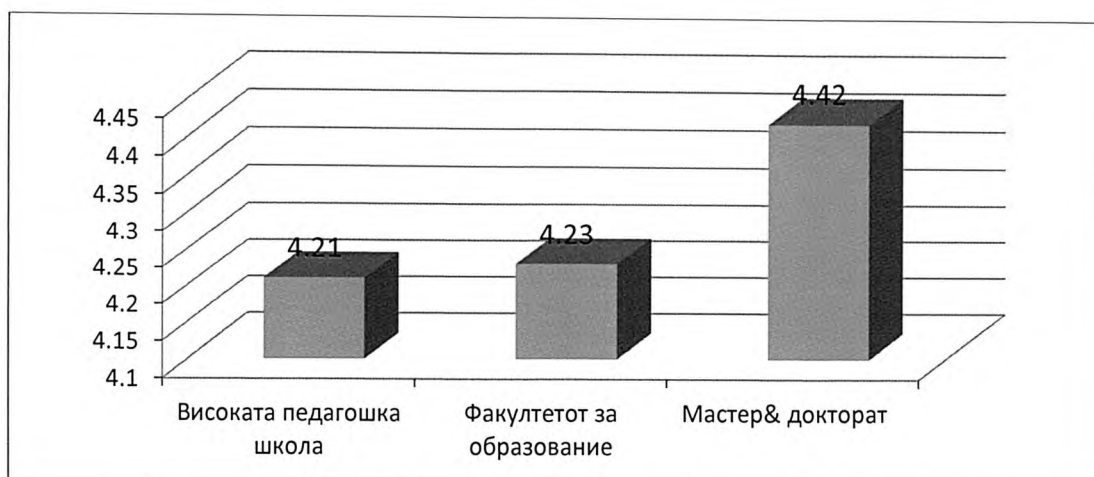
наведеното прашање дадоа средна оценка од 4.40. Судејќи според оценките на анкетираниите наставници може да се утврди дека оние со работно искуство од 11 до 20 годни имаат највисоко мислење во врска со влијанието на интерактивната настава врз подобрувањето на интеракцијата ученик – ученик.

Графикон 7. Графички приказ на резултатите по прашањето:

Колку интерактивното поучување влијае врз подобрувањето на интеракцијата У-У, според работното искуство во образованието

Добиените податоци покажуваат дека наставниците со завршена Виша Педагошка Школа по прашањето на влијанието на интерактивната настава врз подобрувањето на интеракцијата ученик – ученик дадоа просечна оценка од 4.21, нивните колеги кои завршиле Педагошки Факултет дадоа средна оценка од 4.23 а анкетираниите наставници со високо стручно образование по однос на наведеното прашање дадоа највисока просечна оценка од 4.42.

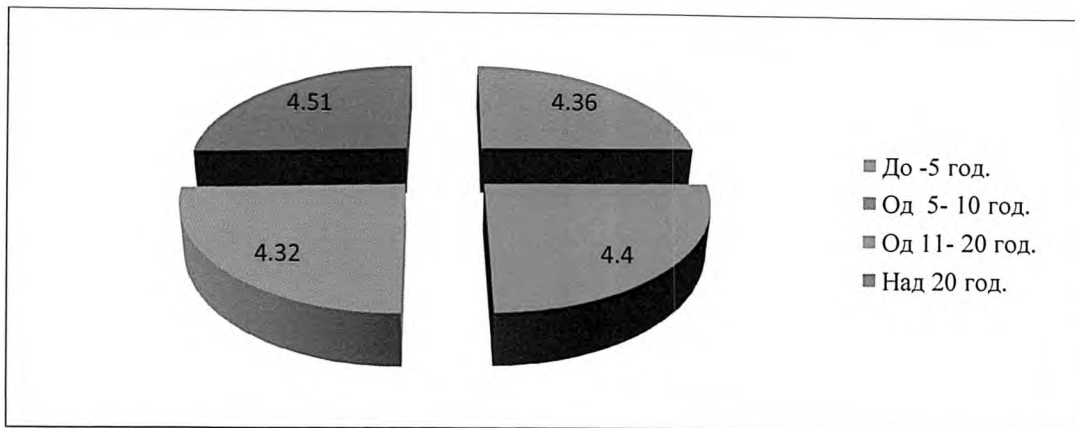
Графикон 8. Графички приказ на резултатите по прашањето:

Колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракцијата У-У, според стручната подготовка

5. Петтото прашање, колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракцијата Н-У, анкетираниите наставници од петте училишта во кои беше спроведена анкетата го оценија со највисока оценка од 4.42. Судејќи според оценките на наставниците можеме да заклучиме дека интерактивното поучување ја подобрува интеракцијата наставник – ученик во текот на наставниот процес и на тој начин се потврдува хипотезата според која “примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракцијата Н-У”.

Бод	X	Ранг
673	4.42	3

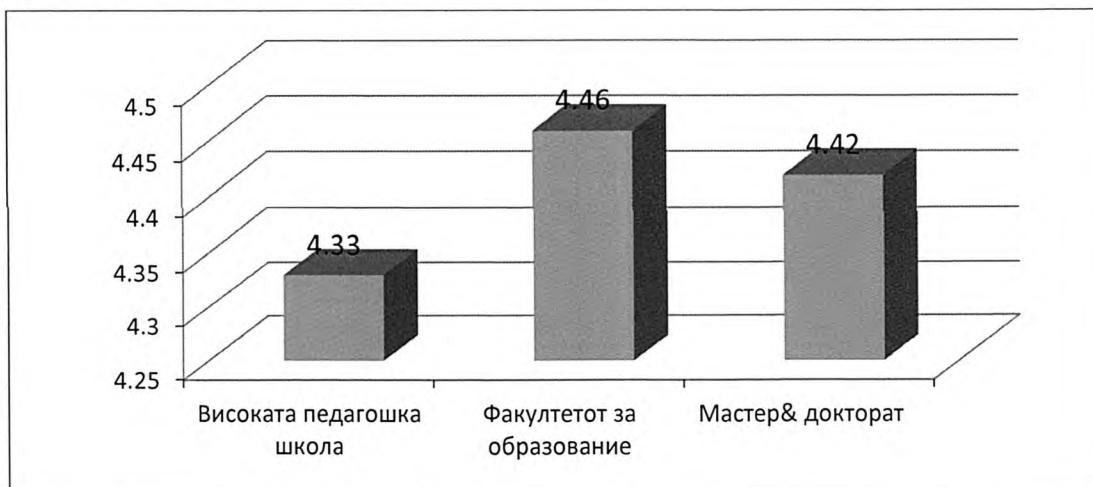
Добиените податоци покажуваат дека анкетираниите наставници со работно искуство до 5 години, по однос на влијанието на интерактивната настава врз подобрувањето на интеракцијата наставник – ученик, дадоа просечна оценка од 4.36, нивните колеги со работно искуство од 5 до 10 години по ова прашање дадоа средна оценка од 4.40, анкетираниите наставници со работен стаж од 11 до 20 години дадоа просечна оценка од 4.32 а оние со работно искуство во образованието подолго од 20 години по наведеното прашање дадоа средна оценка од 4.51. Судејќи според оценките на анкетираниите наставници може да се утврди дека сите имаат високо мислење за влијанието на интерактивната настава врз подобрувањето на интеракцијата наставник – ученик.

Графикон 9. Графички приказ на резултатите по прашањето:

Колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракцијата Н-У, според работното искуство во образованието

Анализа на резултатите добиени во врска со наведеното прашање е направена и врз основа на стручната подготовка на наставниците. Ценејќи според оценките на анкетираниите наставници можеме да заклучиме дека наставниците кои завршиле Педагошки Факултет дадоа највисока оценка во однос на влијанието на интерактивната настава врз подобрувањето на интеракцијата наставник – ученик и тоа оценка од 4.46 а наставниците со завршена Виша Педагошка Школа по истото прашање дадоа најниска оценка од 4.33.

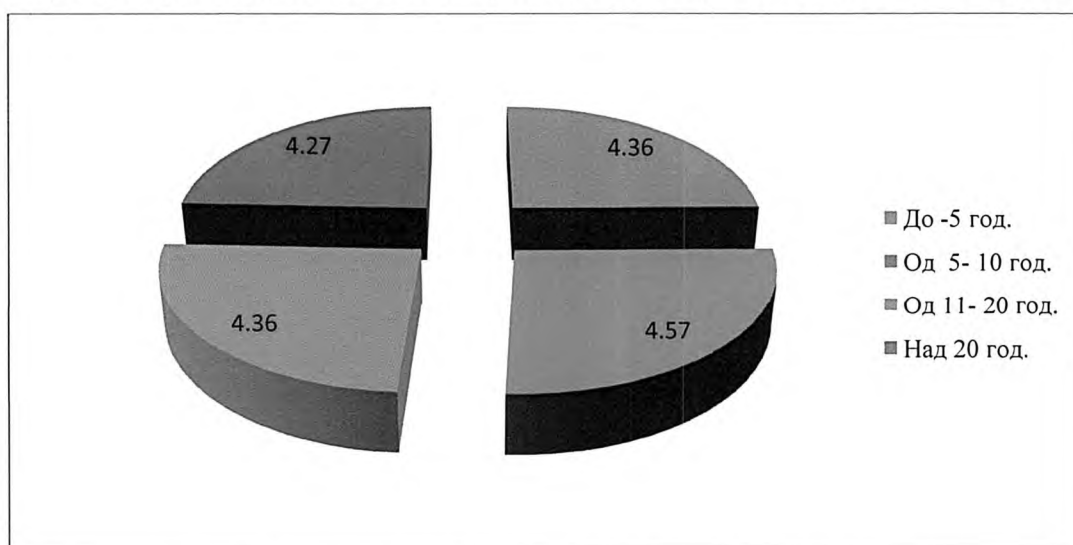

Графикон 10. Графички приказ на резултатите од прашањето: Колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракцијата Н-У, според професионалната подготовка

6. Шестото прашање, колку интерактивното поучување во секојдневната наставна практика влијае врз промоцијата на нови извори на учење, анкетираниите наставници го оценија со висока оценка од 4.42. Судејќи според оценките на анкетираниите наставници може да се утврди дека интерактивното поучување во секојдневната наставна практика влијае врз промоцијата на нови извори на учење. Резултатите добиени со испитувањето на мислењето на наставниците ја потврдуваат хипотезата според која „примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна практика влијае врз промоцијата на нови извори на учење”.

Бод	X	Ранг
673	4.42	3

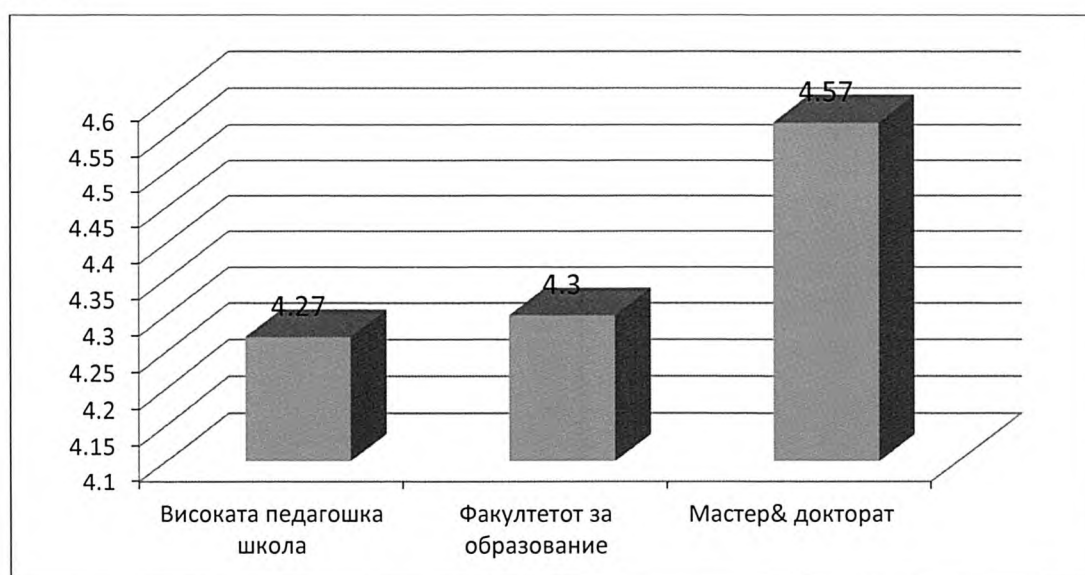
Од добиените податоци може да се види дека највисока оценка од 4.75 по однос на наведеното прашање дадоа анкетираниите наставници со работно искуство од 5 до 10 години, просечна оценка од 4.36 дадоа наставниците со работно искуство до 5 години, како и нивните колеги со работно искуство од 11 до 20 години а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по прашањето колку примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна практика влијае врз промоцијата на нови извори на учење дадоа просечна оценка од 4.27.

Графикон 11. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку интерактивното поучување во секојдневната наставна практика влијае врз промоцијата на нови извори на учење, според работно искуство во образованието

Од следниот графикон може да се види дека наставниците со највисоко ниво на образование влијанието на интерактивната настава врз промовирањето на нови извори на учење го оценија со просечна оценка од 4.57, нивните колеги со завршен Педагошки Факултет по истото прашање дадоа просечна оценка од 4.30 а анкетираниите наставници со завршена Виша Педагошка школа по наведеното прашање дадоа средна оценка од 4.27. Од добиените податоци можеме да заклучиме дека анкетираниите наставници со највисок степен на образование дадоа највисока оценка во однос на примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна практика и влијанието врз промоцијата на нови извори на учење.

Графикон 12. Графички приказ на резултатите од прашањето:

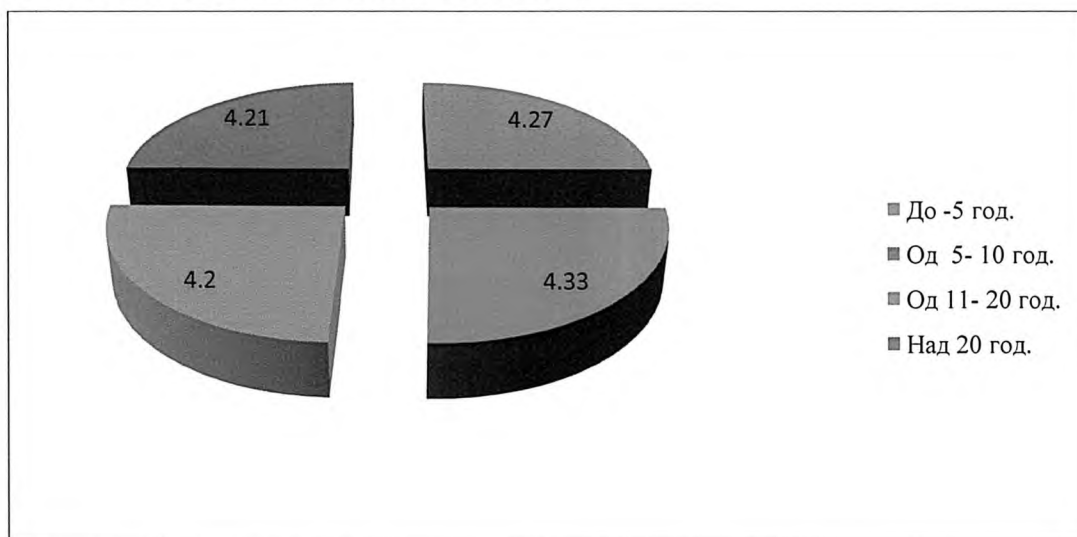
Колку интерактивното поучување во секојдневната наставна практика влијае врз промовирањето на нови извори на учење, според професионалната подготовка

7. Седмото прашање, колку примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на полиморфноста на наставата, анкетираниите го оценија со просечна оценка од 4.24, што значи дека примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на полиморфноста на наставата. Таквите податоци се директно условени од начинот на организирање на наставата од страна на наставниците, но истите се поволни и ја потврдуваат хипотезата според која

“примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на полиморфноста на наставата”.

Бод	X	Ранг
641	4.24	11

По однос на прашањето колку примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на полиморфноста на наставата анкетираниите наставници со работно искуство до 5 години дадоа просечна оценка од 4.27, наставниците со работно искуство од 5 до 10 години во образованието дадоа просечна оценка од 4.33, нивните колеги со работно искуство од 11 до 20 години истото прашање го оценија со средна оценка од 4.20 а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по однос на наведеното прашање дадоа просечна оценка од 4.21. Од добиените податоци можеме да заклучиме дека анкетираниите наставници со работно искуство во образованието од 5 до 10 години дадоа највисока оценка во однос на примената на интерактивното поучување и нејзиното влијание врз зголемувањето на полиморфноста на наставата.

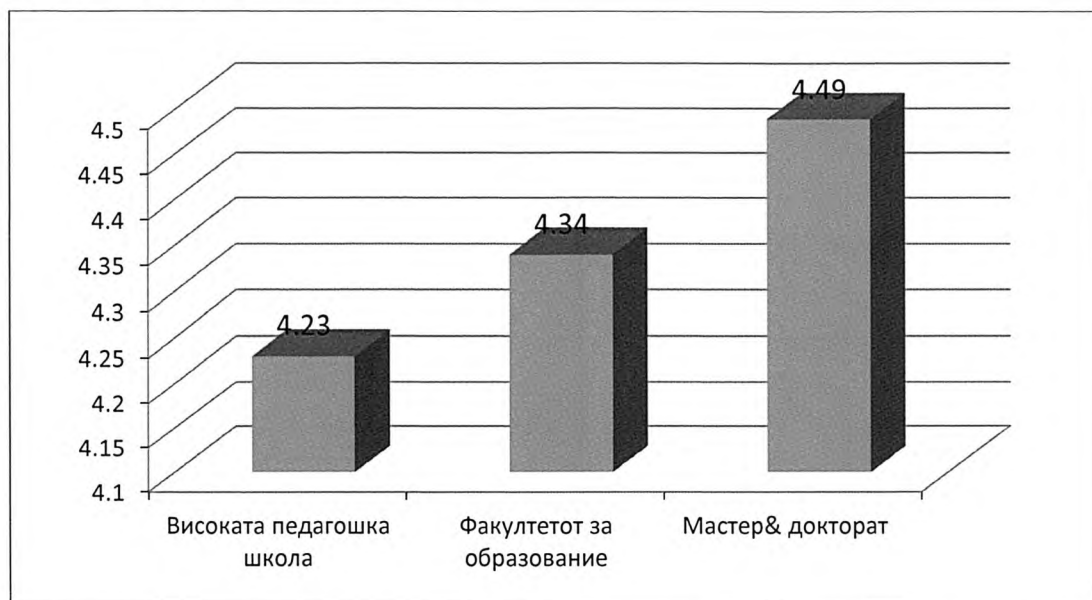

Графикон 13. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на полиморфноста на наставата, според работното искуство во образование

Во контекст на ова прашање ја испитавме врска помеѓу мислењата и степенот на нивното образование. Притоа се добиени следните резултати: Наставниците со

високо образование, магистерски студии и докторски студии, по однос на наведеното прашање дадоа просечна оценка од 4.49, нивните колеги кои завршиле Педагошки Факултет дадоа средна оценка од 4.34 а најниска средна оценка од 4.23 по истото прашање дадоа наставниците кои завршиле Виша Педагошка Школа. Со помош на графиконот со број 14 може да се утврди дека анкетираниите наставници со највисок степен на образование дадоа највисока оценка по прашањето на примената на интерактивното поучување и влијанието на истото врз зголемувањето на полиморфноста на наставата.

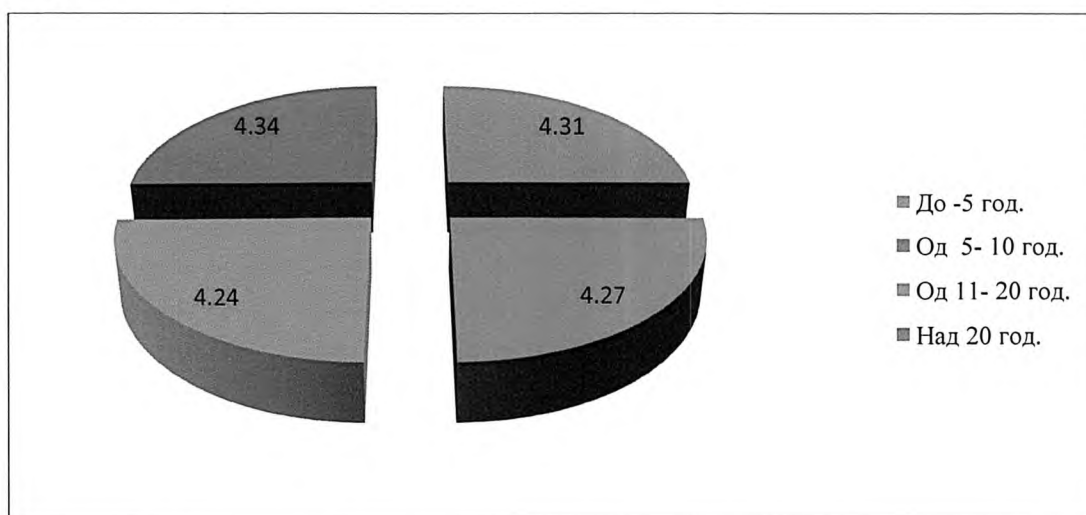
Графикон 14. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на полиморфноста на наставата, според стручната подготовка

8. Осмото прашање од соодветната скала, колку примената на интерактивното поучување влијае врз интегрирањето на содржините во наставниот процес, анкетираниите наставници го оценија со просечна оценка од 4.29. Од оценките дадени од страна на наставниците може да се утврди дека примената на интерактивното поучување влијае врз интегрирањето на содржините во наставниот процес. Оттука, и добиени податоци се поволни и одат во прилог на нашата хипотеза според која “примената на интерактивното поучување влијае врз интегрирањето на содржините во наставниот процес”.

Бод	X	Ранг
647	4.29	10

Како што може да се види од графиконот, највисока оценка од 4.31 по наведеното прашање дадоа анкетираниите наставници со работно искуство до 5 години. По истото прашање наставниците со работно искуство од 5 до 10 години дадоа просечна оценка од 4.27, нивните колеги со работен стаж во образованието од 11 до 20 години дадоа средна оценка од 4.24 а анкетираниите наставници со работно искуство подолго од 20 години по споменатото прашање дадоа средна оценка од 4.34.

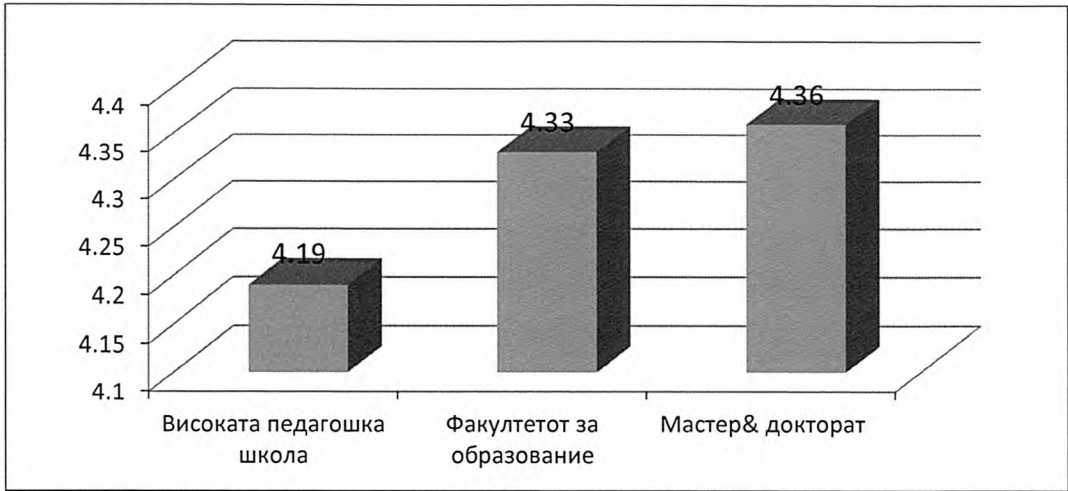

Графикон 15. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното поучување влијае врз интегрирањето на содржините во наставниот процес, според работно искуство во образованието

Анкетираниите наставници со највисок степен на стручна подготовка прашањето за примената на интерактивното поучување и влијанието на истото врз интегрирањето на содржините во наставниот процес дадоа средна оценка од 4.36, нивните колеги со завршено високо образование по истото прашање дадоа просечна оценка од 4.33 а анкетираниите наставници со завршена Виша Педагошка Школа по наведеното прашање дадоа просечна оценка од 4.19. Од добиените резултати можеме да заклучиме дека анкетираниите наставници со највисок степен на стручна подготовка дадоа највисока просечна оценка по однос на прашањето на

примената на интерактивното поучување и влијанието на истото врз интегрирањето на содржините во наставниот процес а нивните колеги со најнизок степен на стручна подготовка по истото прашање дадоа најниска просечна оценка.

Графикон 16. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното поучување влијае врз интегрирањето на содржините во наставниот процес, според стручната подготовка

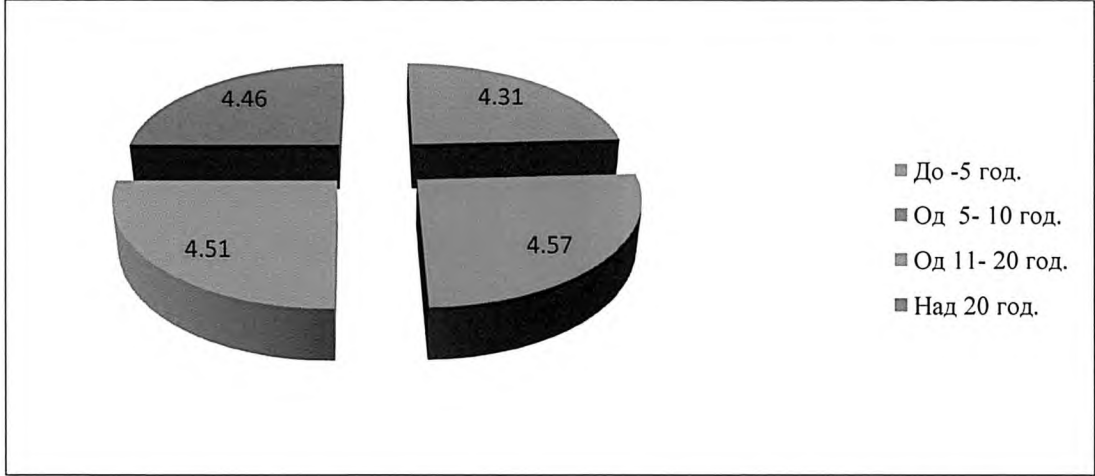
9. Десеттото прашање, колку примената интерактивното поучување влијае врз позитивната атмосфера во одделението, анкетираниите наставници го оценија со највисока оценка, односно со оценката од 4.48 од соодветната скала, со што ова прашање доби најмногу поени, односно 688 поени. Од добиените резултати можеме да дојдеме до заклучокот дека примената на интерактивното поучување е основниот двигател на позитивната атмосфера во одделението и затоа оценката од 4.48, како средна вредност, го рангираше истото прашање на прво место. Воедно, таква оценка на анкетираниите наставници ја потврдува хипотезата дека “примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна практика влијае врз позитивната атмосфера во одделението”.

Бод	X	Ранг
688	4.48	1

Овој показател наведува на заклучокот дека проценката на наставниците во однос на примената на интерактивното поучување влијае врз позитивната атмосфера во

одделението. По однос на истото прашање анкетираниите наставници со работно искуство

до 5 години дадоа просечна оценка од 4.31, наставниците со работно искуство од 5 до 10 години во образованието дадоа просечна оценка од 4.57, нивните колеги со работно искуство од 11 до 20 години наведеното прашање го оценија со средна оценка од 4.51 а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по однос на споменатото прашање дадоа просечна оценка од 4.46. Од добиените податоци можеме да заклучиме дека сите анкетирани наставници, независно од нивното работно искуство, дадоа висока оценка во однос на интерактивното поучување во секојдневната наставна практика и влијанието на истото врз позитивната атмосфера во одделението.

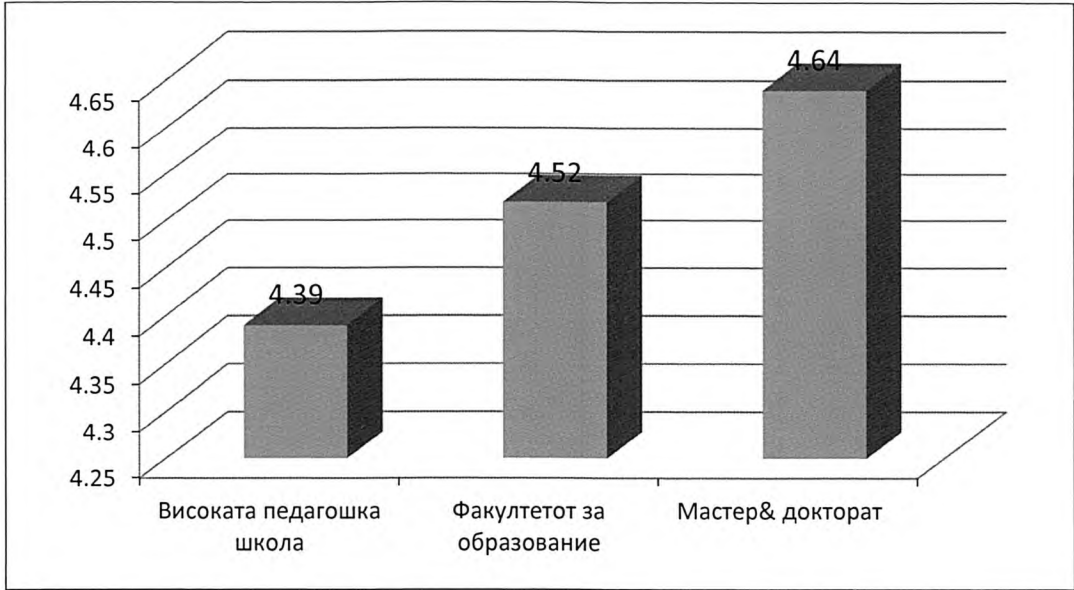

Графикон 17. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното поучување влијае врз позитивната атмосфера во одделението, според работното искуство во образованието

Од аспект на стручната подготовка, анкетираниите наставници со мастер или докторски степен на образование по прашањето колку примената на интерактивното поучување влијае врз позитивната атмосфера во одделението дадоа одлична оценка од 4.46, наставниците со завршен Педагошки Факултет по истото прашање дадоа просечна оценка од 4.52 а нивните колеги со завршена Виша Педагошка Школа по наведеното прашање дадоа средна оценка од 4.39. Во конкретниот случај постои голема разлика помеѓу оценките дадени од страна на

анкетираните наставници со мастер или докторски степен на образование и нивните колеги со завршена Виша Педагошка Школа. Таквата разлика може да се види во графиконот со број 18.

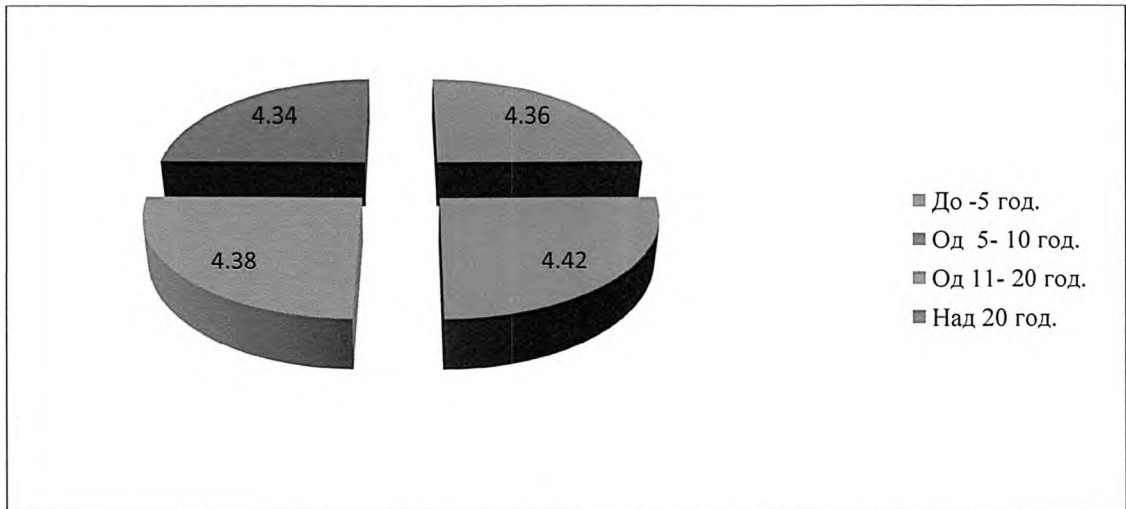
*Графикон 18. Графички приказ на резултатите од прашањето:
Колку примената на интерактивното поучување влијае врз позитивната атмосфера во одделението, според стручната подготовка*

10. Десеттото прашање, колку примената на интерактивното поучување овозможува полесно стекнување на знаење, анкетираните наставници го оценија со средна оцена од 4.37, според Ликеровата скала, со што ова прашање се најде на шесто место. Таквата оцена дадена од страна на наставниците ја потврди хипотезата според која “примената на интерактивното поучување овозможува полесно стекнување на знаење”. Добиените податоци ги презентираме со цел да биде појасна сликата за ова проценка.

Бод	X	Ранг
674	4.37	6

По однос на истото прашање анкетираните наставници со работно искуство до 5 години дадоа просечна оцена од 4.36, наставниците со работно искуство од 5 до 10 години во образованието дадоа просечна оцена од 4.42, нивните колеги со работно искуство од 11 до 20 години наведеното прашање го оценија со средна

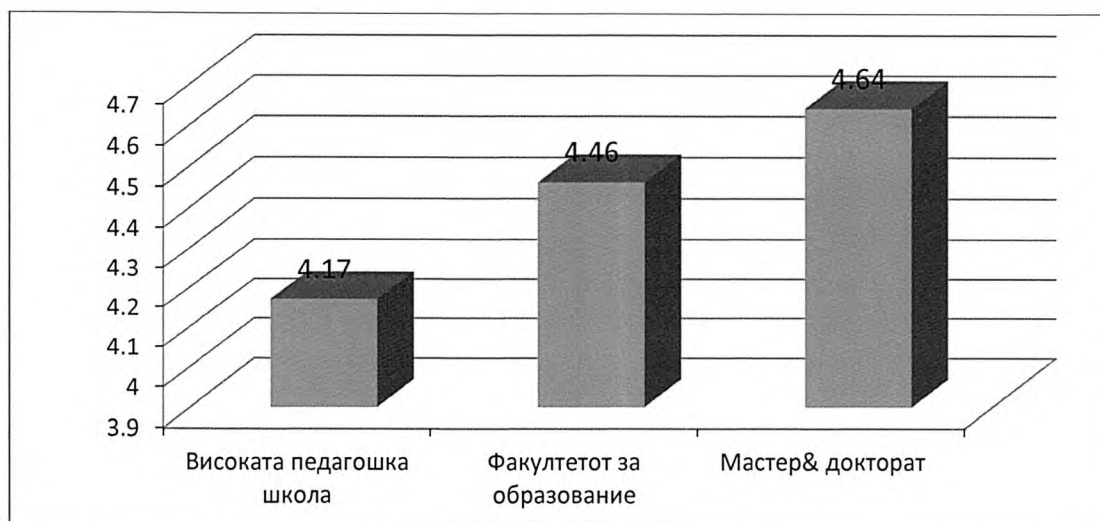
оценка од 4.38 а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по однос на споменатото прашање дадоа просечна оценка од 4.34. Од графиконот со број 19 може да се види дека оценките на анкетираниите наставници, групирани според нивното работно искуство, немаат големи разлики.

Графикон 19. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното поучување овозможува полесно стекнување на знаење, според работно искуство во образованието

Од добиените резултати може да се види дека анкетираниите наставници со завршена Виша Педагошка Школа прашањето за интерактивното поучување и влијанието на истото за полесно стекнување на знаење го оценија со просечна оценка од 4.17, нивните колеги со завршен Педагошки Факултет истото прашање го оценија со средна оценка од 4.46 а оние со мастер и докторски степен на образование дадоа просечна оценка од 4.64. Оценката од 4.64 претставува највисока оценка дадена од страна на анкетираниите наставници, според Ликеровата скала. По истото прашање постои значајна разлика помеѓу оценките на анкетираниите групи, според нивната стручна подготовка, односно постои разлика помеѓу групата на анкетирани наставници со завршена Виша Педагошка Школа и групата наставници со мастер и докторски степен на образование, како и разлика помеѓу групата наставници со завршен Виша Педагошка Школа и групата анкетирани наставници со завршен Педагошки Факултет.

Графикон 20. Графички приказ на резултатите од прашањето:

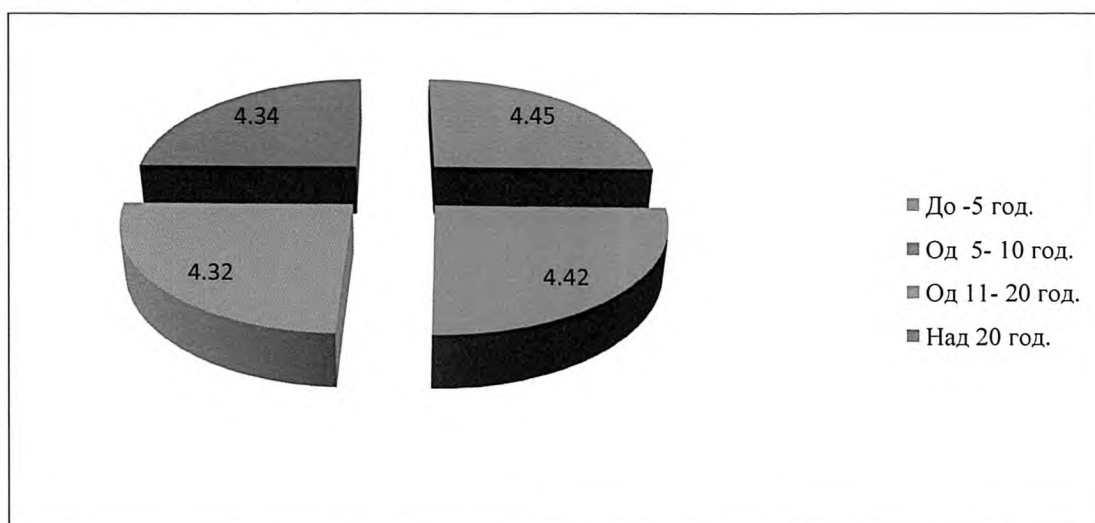
Колку примената на интерактивното поучување овозможува полесно стекнување на знаење, според стручната подготовка

11. Единаесеттото прашање, *колку примената на интерактивното поучување влијае за полесно совладување на материјалот*, исто така, е оценето со помош на оценките дадени од страна на анкетираниите наставници. При оценувањето на ова прашање, со средната оцена од 4.33, истото е позиционирано на осмото место, што фактички ја нагласува важната улога на наставниците во однос на совладувањето на наставниот материјал, со помош на примената на интерактивното поучување. Добиени резултати, според очекувањата, ја потврдуваат хипотезата според која *“примената на интерактивното поучување влијае за полесно совладување на наставниот материјал”*.

од	X	Ранг
650	4.38	8

По однос на прашањето колку примената на интерактивното поучување влијае за полесно совладување на наставниот материјал според работното искуство во образованието, анкетираниите наставници со работно искуство до 5 години дадоа просечна оцена од 4.45, наставниците со работно искуство од 5 до 10 години во образованието дадоа просечна оцена од 4.42, нивните колеги со работно искуство

од 11 до 20 години наведеното прашање го оценија со средна оценка од 3.32 а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по однос на споменатото прашање дадоа просечна оценка од 4.34. Како што може да се види од следниот графикон, оценките на анкетираниите наставници се слични, без разлика на нивното различно работно искуство во образованието.

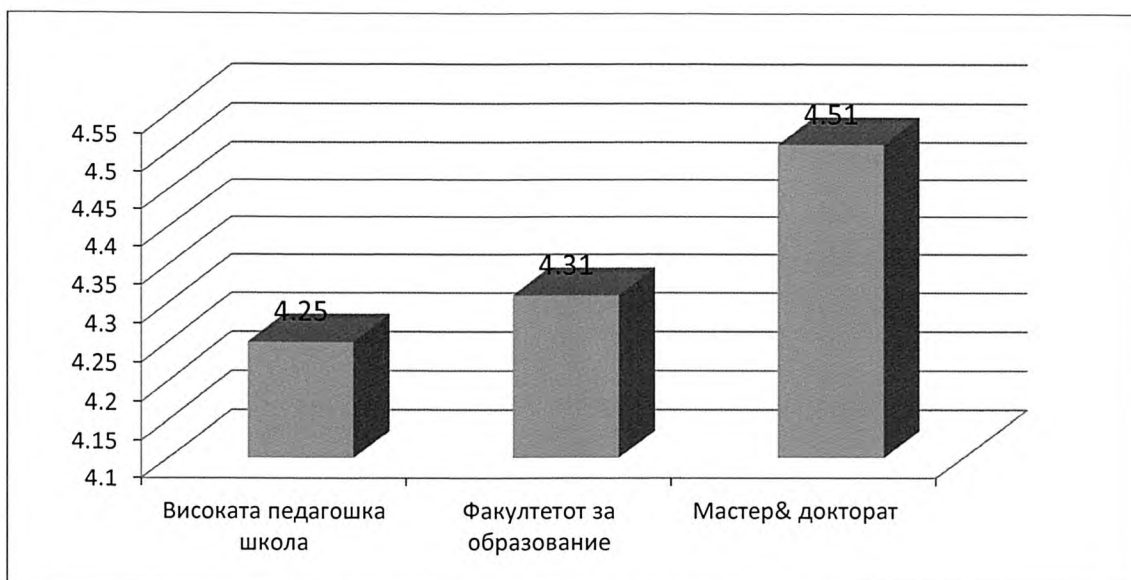

Графикон 21. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното учење влијае за полесно совладување на материјалот, според работно искуството во образованието

Од обработените резултати може да се утврди дека анкетираниите наставници со мастер и докторски степен на образование наведеното прашање го оценија со просечна оценка од

4.51, нивните колеги со завршен Педагошки Факултет истото прашање го оценија со оценка од 4.31 а наставниците со завршена Виша Педагошка Школа дадоа оценка од 4.25. Таквите податоци покажуваат дека највисока оценка по однос на споменатото прашање дадоа анкетираниите наставници со највисок степен на образование. Позначајна разлика е утврдена помеѓу анкетираниите наставници со завршена Виша Педагошка Школа и нивните колеги со мастер и докторски степен на образование.

Графикон 22. Графички приказ на резултатите од прашањето:

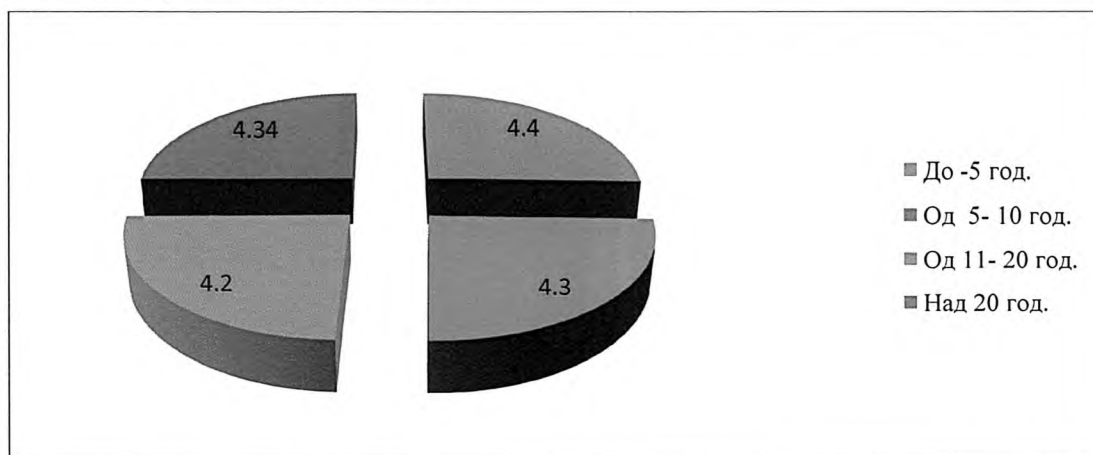
Колку примената на интерактивното поучување влијае за полесно совладување на материјалот, според стручната подготовка

12. Дванаесеттото прашање, колку примената на интерактивното поучување влијае врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски, значителен број од анкетираниите наставници го сметаат за важно во однос на осамостојувањето на учениците при извршувањето на училишните обврски. Обработката на податоците покажува дека по однос на наведеното прашање од страна на анкетираниите наставници е дадена средна оценка од 4.32, односно со добиените 649 поени истото прашање е позиционирано на деветто место, од вкупно 17 скалила, колку што содржи Ликеровата скала. На тој начин уште еднаш се потврдува хипотеза според која: *”примената на интерактивното поучување влијае врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски”*.

Бод	X	Ранг
649	4.32	9

Добиените резултати по однос на прашањето колку примената на интерактивното поучување влијае врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски потврдуваат дека анкетираниите наставници со работно искуство до 5

години по ова прашање дадоа просечна оценка од 4.40, наставниците со работно искуство од 5 до 10 години во образованието дадоа просечна оценка од 4.30, нивните колеги со работно искуство од 11 до 20 години наведеното прашање го оценија со средна оценка од 4.20 а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по однос на споменатото прашање дадоа просечна оценка од 4.34. Од наведените податоци може да се заклучи дека меѓу оценките на анкетираниите наставници не постојат големи разлики, гледано од аспект на нивното различно работно искуство во образованието.

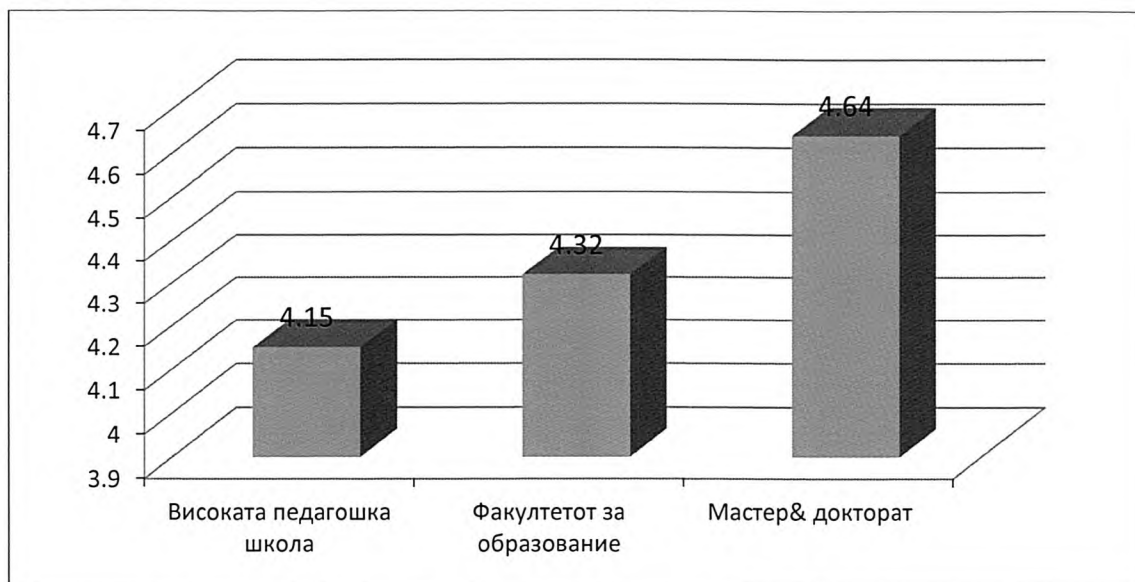

Графикон 23. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното учевање влијае врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски, според работно искуство во образование

Според добиените податоци, највисока оценка во однос на споменатото прашање, од 4.46, дадоа анкетираниите наставници со мастер и докторски степен на образование, нивните колеги со завршен Педагошки Факултет дадоа просечна оценка од 4.32 а наставниците со завршена Виша Педагошка Школа по истото прашање дадоа средна оценка од 4.15. Од овие податоци може да се утврди дека оценките на наставниците, од аспект на нивната стручна подготовка, имаат значајни разлики, односно колку што е по висок степенот на образование на анкетираниите наставници, толку е повисока и оценката во врска со влијанието на интерактивното учевање врз осамостојувањето на учениците при извршувањето

на училишните задачи. Таквата разлика може да се види и со помош на следниот графикон.

Графикон 24. Графички приказ на резултатите од прашањето:

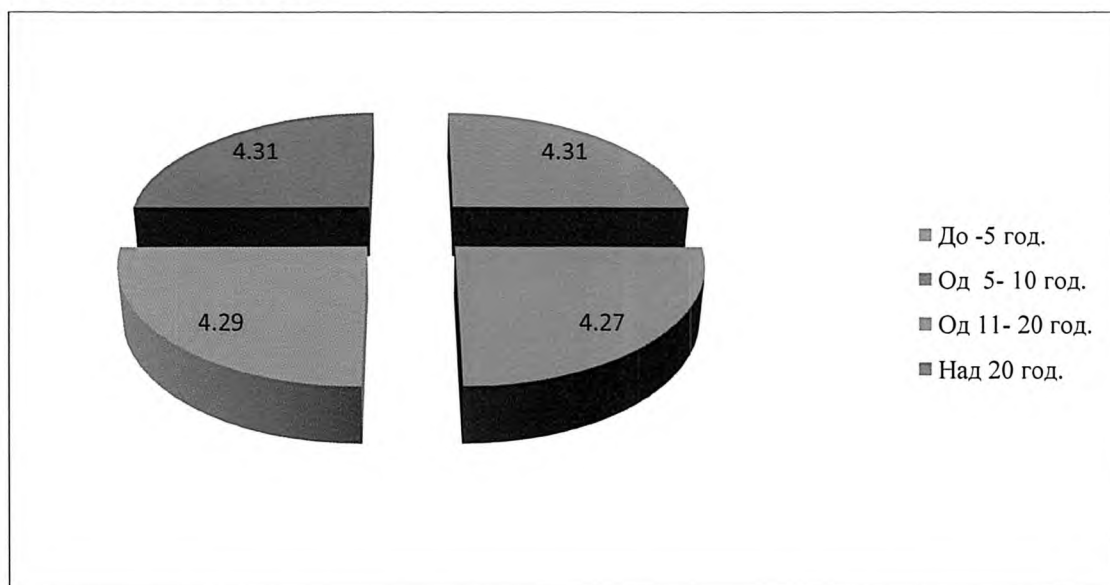
Колку примената на интерактивното поучување влијае врз самостојноста на учениците при извршувањето на училишните обврски, според стручната подготовка

13. Тринаесеттото прашање, колку примената на интерактивното поучување влијае на зголемениот интерес кај децата за време на реализација на програмските содржини, се рангираше на десетто место од Ранг листата, со средна вредност или аритметичка средина од 4.29, што покажува дека наставниците сметаат дека интерактивното поучување влијае врз интересот на децата при спроведувањето на наставната содржина.

Бод	X	Ранг
647	4.29	10

Добиените резултати по прашањето колку примената на интерактивното поучување влијае на зголемениот интерес кај децата за време на реализација на програмските содржини потврдуваат дека анкетираниите наставници со работно искуство до 5 години по ова прашање дадоа просечна оценка од 4.13, наставниците со работно искуство од 5 до 10 години во образованието дадоа просечна оценка од

4.27, нивните колеги со работно искуство од 11 до 20 години наведеното прашање го оценија со средна оценка од 4.29 а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по однос на споменатото прашање дадоа просечна оценка од 4.31. Од наведените податоци можеме да заклучиме дека анкетираниите наставници со работно искуство до пет години и нивните колеги со работно искуство подолго од 20 години во образованието по однос на споменатото прашање дадоа иста просечна оценка. Појасна сликата за погореспоменатото може да се добие со помош на графиконот со број 25.

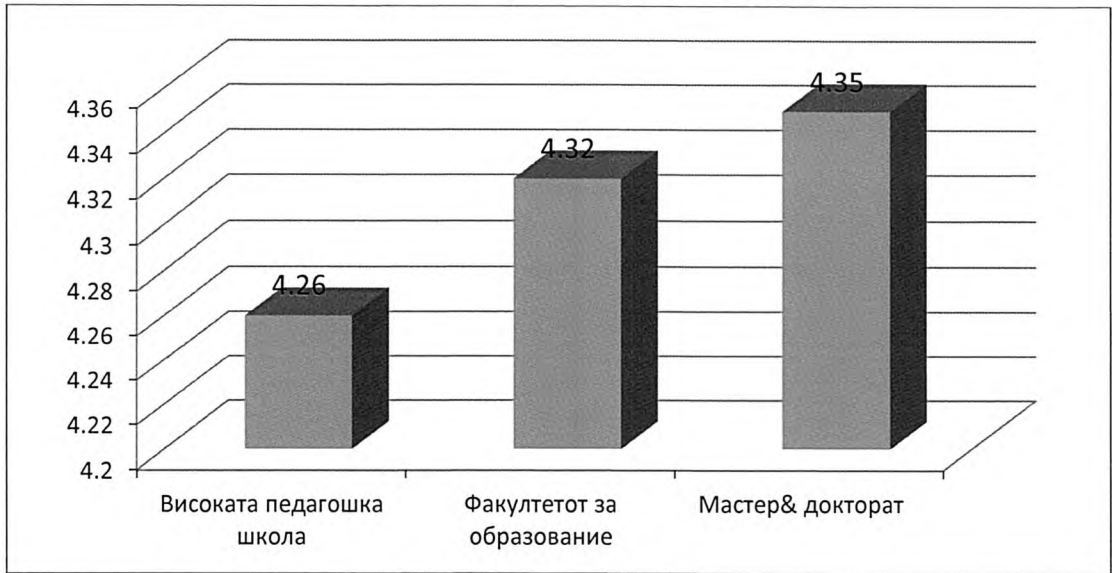

Графикон 25. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното учење влијае на зголемениот интерес кај децата за време на реализација на програмските содржини, според работното искуство

Иако обработените податоци, од аспект на работното искуство во образованието, покажуваат дека помеѓу дадените оценки од страна на анкетираниите наставници нема големи разлики, во делот на податоците добиени од страна на наставниците, поделени според нивната стручна подготовка, постојат разлики во дадените оценки. Наставниците со висока стручна подготовка дадоа повисоки оценки за влијанието на интерактивната настава во зголемувањето на интересот на децата за време на реализација на програмските содржини. Анкетираниите наставници со

завршена Виша Педагошка Школа по однос на споменатото прашање дадоа просечна оценка од 4.26, нивните колеги со завршен Педагошки Факултет дадоа малку повисока оценка, односно 4.32 а наставниците со мастер и докторски степен на образование за наведеното прашање дадоа средна оценка од 4.35.

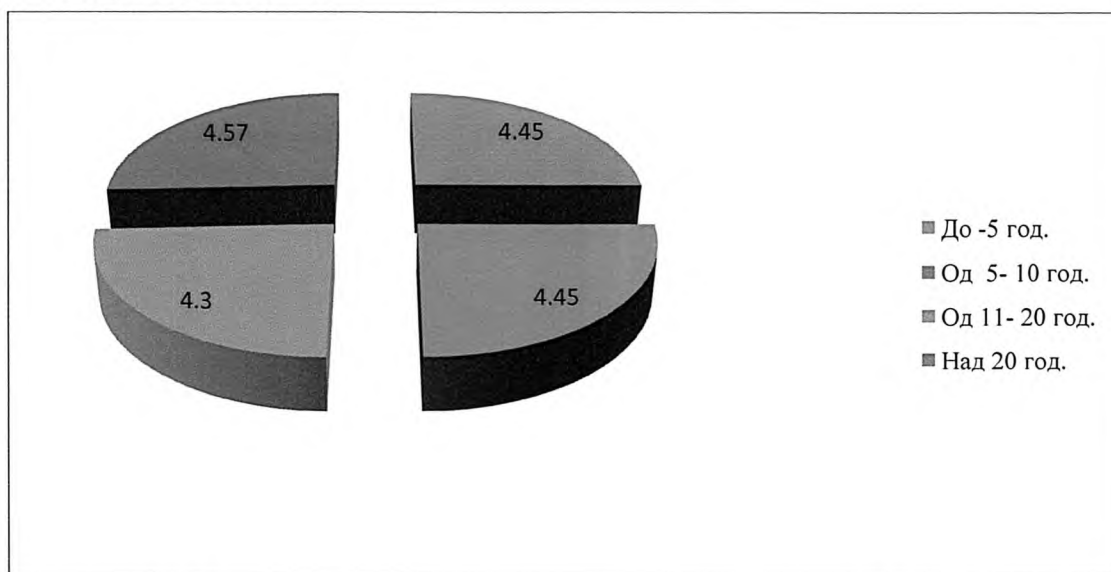
Графикон 26. Графички приказ на резултатите од прашањето: Колку примената на интерактивното поучување влијае врз зголемениот интерес кај децата за време на реализација на програмските содржини, според стручната подготовка

14. Следното прашање, односно прашањето колку примената на интерактивното поучување влијае на задоволство и љубопитност кај децата, е значајно прашање во скалата на проценка на наставниците, која се однесува на задоволство и љубопитност кај децата за време на примената на интерактивното поучување. Од страна на испитаните наставници ова прашање е позиционирано на второто место, со средна вредност од 4.44 а добиените податоци се очекувани. Нашето истражување воедно успеа да ја потврди и хипотезата според која ”примената на интерактивното поучување влијае на задоволството и љубопитноста кај децата”.

Бод	X	Ранг
686	4.44	2

Статистичката обработка и анализата на добиените резултати по прашањето колку примената на интерактивното поучување влијае на задоволство и љубопитност кај

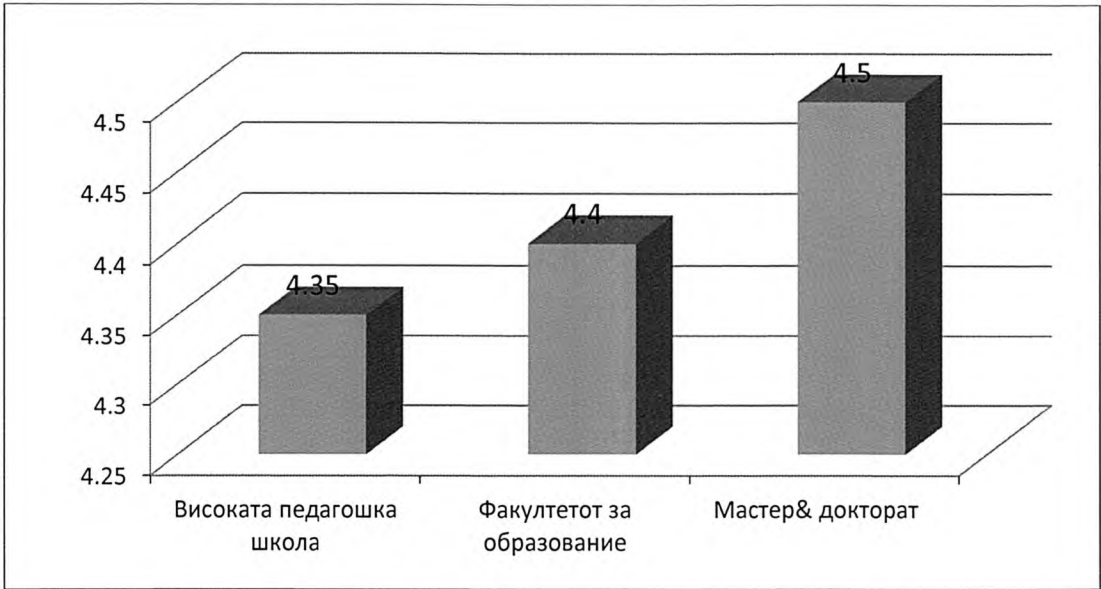
децата потврдуваат дека анкетираниите наставници со работно искуство до 5 години по ова прашање дадоа просечна оценка од 4.45, наставниците со работно искуство од 5 до 10 години во образованието дадоа иста просечна оценка, нивните колеги со работно искуство од 11 до 20 години наведеното прашање го оценија со средна оценка од 4.30 а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по однос на споменатото прашање дадоа просечна оценка од 4.57. Судејќи според наведените податоци можеме да заклучиме дека анкетираниите наставници со најдолго работно искуство во образованието по однос на споменатото прашање дадоа највисока оценка.

Графикон 27. Графички приказ на резултатите од прашањето: Колку примената на интерактивното поучување влијае на задоволство и љубопитност кај децата, според работното искуство во образованието

Според добиени податоци може да се утврди дека анкетираниите наставници со завршена Виша Педагошка Школа влијанието на интерактивната настава врз зголемувањето на задоволството и љубопитноста кај децата го оценија со просечна оценка од 4.35, нивните колеги со завршен Педагошки Факултет по истото прашање дадоа средна оценка од 4.40 а наставниците со мастер и докторски степен на образование дадоа највисока просечна оценка од 4.50. Од дадените оценки од страна на анкетираниите наставници во однос на наведеното прашање може да заклучиме дека примената на интерактивното поучување во наставниот процес

придонесува учениците да бидат задоволни а воедно на тој начин кај нив се поттикнува љубопитноста за учење.

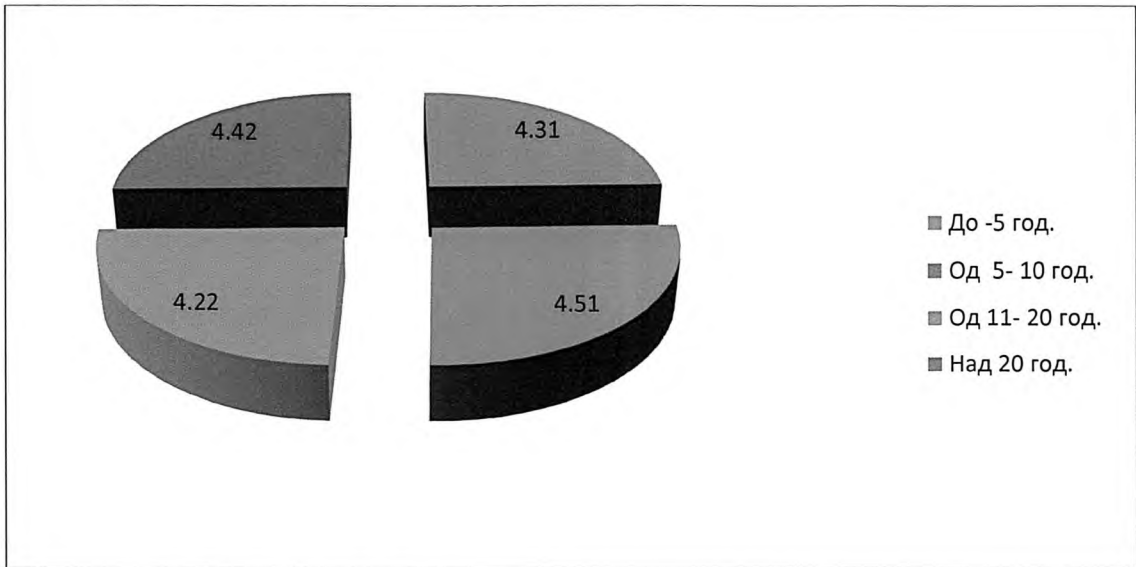
Графикон 28. Графички приказ на резултатите од прашањето: Колку примената на интерактивното поучување влијае на задоволство и љубопитност кај децата, според стручната подготовка

15. Петнаесеттото прашање, колку примената на интерактивното поучување влијае врз успешната креативна комуникациска клима во одделението, анкетираниите наставници го оценија со просечна оценка од 4.36, со што ова прашање е позиционирано на шестото место а на тој начин се потврди нашето предвидување дека примената на интерактивното поучување влијае врз успешната комуникација во одделението.

Бод	X	Ранг
677	4.36	6

Со помош на претходното прашање добивме податоци за тоа колку примената на интерактивното поучување влијае врз успешната креативна комуникациска клима во одделението. По ова прашање анкетираниите наставници со работно искуство до 5 години дадоа просечна оценка од 4.31, наставниците со работно искуство од 5 до 10 години во образованието дадоа просечна оценка од 4.51, нивните колеги со

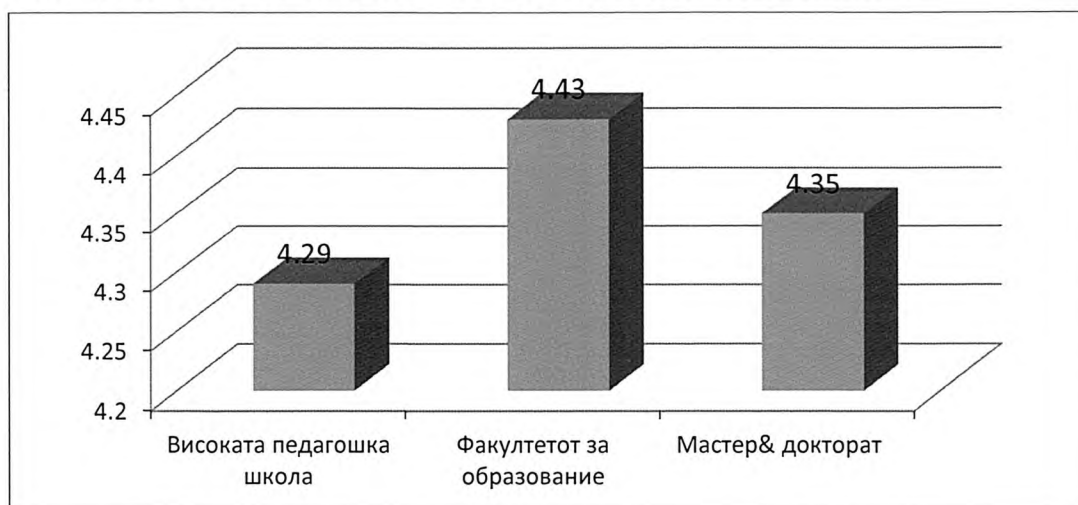
работно искуство од 11 до 20 години наведеното прашање го оценија со средна оценка од 4.22 а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по однос на споменатото прашање дадоа просечна оценка од 4.42. Таквите добиени податоци се очекувани бидејќи одделенската работна средина која овозможува комуникација, односно пријатната одделенска работна средина влијае врз мотивацијата и односот на ученикот кон учењето.

*Графикон 29. Графички приказ на резултатите од прашањето:
Колку примената на интерактивното поучување влијае врз успешната креативна комуникациска клима во одделението, според работното искуство во образованието*

Добиените податоци покажуваат дека наставниците кои завршиле Виша Педагошка Школа по однос на прашањето колку примената на интерактивното поучување влијае врз успешната креативна комуникациска клима во одделението дадоа просечна оценка од 4.29, нивните колеги со завршен Педагошки Факултет по истото прашање дадоа средна оценка од 4.43 а наставниците со мастер и докторски степен на образование дадоа просечна оценка од 4.35. Како што може да се види од графиконот, највисока оценка во однос на влијанието на интерактивната настава во рана училишна возраст врз успешната комуникација во одделението дадоа

анкетираните наставници со завршен Педагошки Факултет а најниска просечна оценка дадоа нивните колеги со завршена Виша Педагошка Школа.

Графикон 30. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Колку примената на интерактивното поучување влијае врз успешната креативна комуникациска клима во одделението, според стручната подготовка

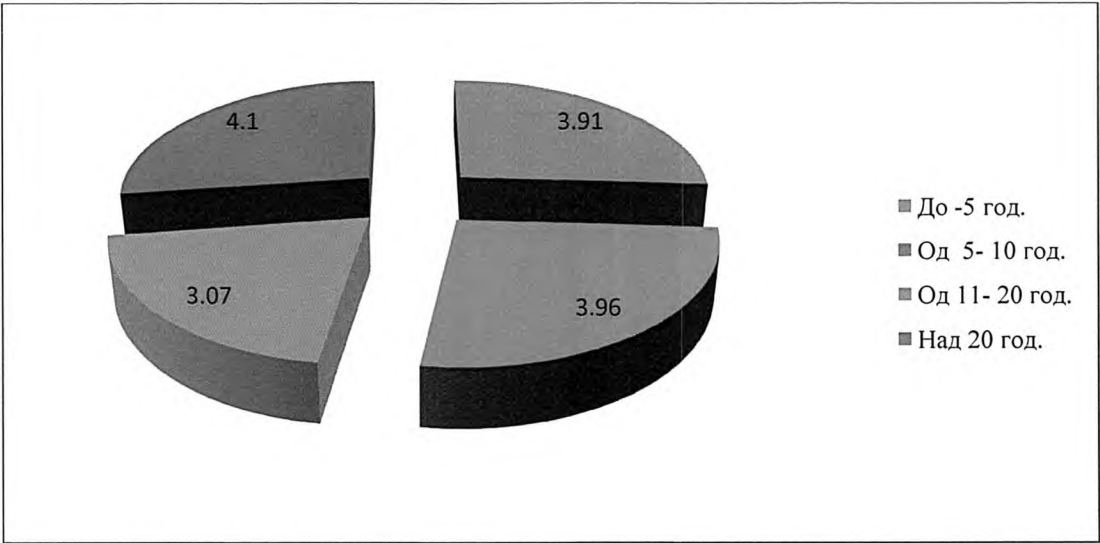
16. Шеснаесеттото прашање, какво е влијанието на интерактивното поучување врз самостојноста на учениците во стекнување на знаење анкетираните наставници го оценија на ниско ниво, со средна вредност од 3.97, со што истото се позиционираше на 13-то место на соодветната скала, што покажува дека наставниците не се критични, туку дека се објективни во проценката за влијанието на интерактивното поучување врз самостојноста на учениците, од аспект на стекнување на нови знаења.

Добиени податоци од наставниците и не се многу поволни, споредено со изјавите на родителите на учениците, според кои влијанието на интерактивната настава во осамостојувањето на децата за стекнување на знаење е многу големо.

Бод	X	Ранг
615	3.97	13

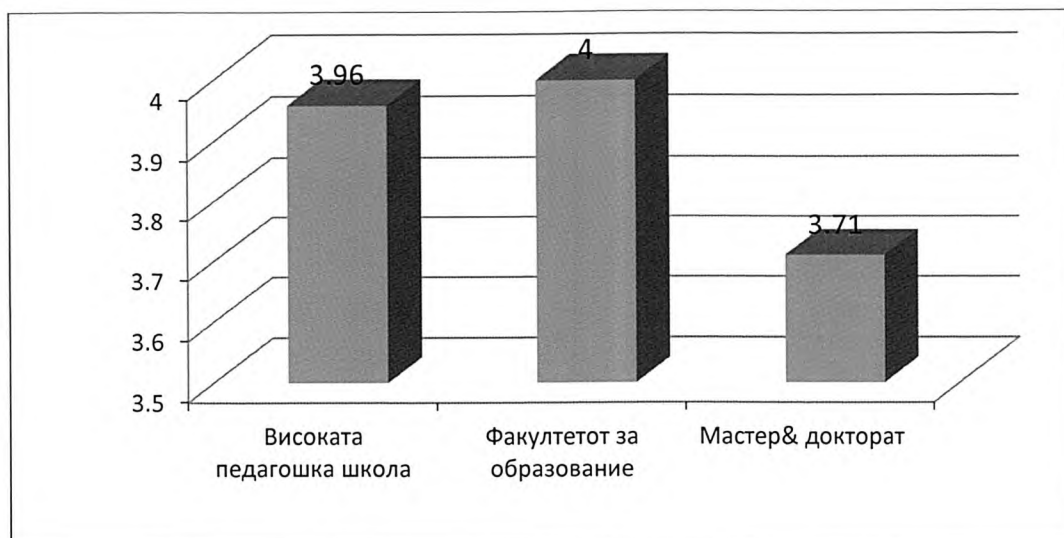
Анкетираните наставници со работно искуство до 5 години дадоа просечна оценка од 3.91 во однос на влијанието на интерактивната настава во осамостојувањето на учениците за стекнување на нови знаења, наставниците со работно искуство од 5 до 10 години во образованието дадоа просечна оценка од 3.96, нивните колеги со

работно искуство од 11 до 20 години наведеното прашање го оценија со средна оценка од 3.07 а наставниците со работно искуство подолго од 20 години по однос на споменатото прашање дадоа просечна оценка од 4.10. Со помош на добиените резултати можеме да заклучиме дека анкетираниите наставници со 5 до 10 години работно искуство во образованието дадоа највисока средна оценка по прашањето на влијанието на интерактивната настава во осамостојувањето на учениците за стекнување на нови знаења

*Графикон 31. Графички приказ на резултатите од прашањето:
 Какво е влијанието на интерактивното поучување врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски, според работното искуство во образованието*

Од обработените резултати може да се утврди дека анкетираниите наставници со мастер и докторски степен на образование наведеното прашање го оценија со просечна оценка од 3.71, нивните колеги со завршен Педагошки Факултет истото прашање го оценија со средна оценка 4 а наставниците со завршена Виша Педагошка Школа дадоа оценка од 3.96. Овие податоци покажуваат дека највисока оценка по однос на ова прашање дадоа анкетираниите наставници со завршен Педагошки Факултет а најниска оценка по истото прашање дадоа анкетираниите наставници со мастер и докторски степен на образование.

Графикон 32. Графички приказ на резултатите од прашањето:

Какво е влијанието на интерактивното поучување врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски, според стручната подготовка

17. Последното прашање од анкетниот лист беше од отворен карактер. Со истото на наставниците им беше овозможено слободно да дадат нивни предлози за понатамошно подобрување на интерактивно поучување во рана училишна возраст. Некои од наставниците не дадоа предлози за понатамошно подобрување на интерактивно поучување во рана училишна возраст а останатите нивни колеги ги дадоа следните предлози и сугестии:

- Доколку интерактивното поучување почне да се применува од рана училишна возраст, во тој случај ние ќе добиеме активни деца и истакнати мислители на модерното време...
- Знаејќи дека децата имаат развиена фантазија, таквата фантазија ние можеме да ја поттикнеме уште повеќе со помош на интерактивното поучување, овозможувајќи им на децата секогаш да работаат самостојно и слободно да се изразуваат, односно да се чувствуваат добро, особено во раната училишна возраст.
- Интерактивното поучување има позитивно влијание врз ефикасноста на самата настава.

- Обучувањето на сите наставници би било добредојдено, со цел интерактивното поучување да најде на севкупна примена.
- Опремувањето на училищата со училишни средства и средства и уреди од информативната и информатичката технологија би го олеснило спроведувањето на интерактивното поучување.
- Со примена на интерактивното поучување учениците стекнуваат полесно знаења а воедно се подобрува интересот и љубопитноста на учениците во текот на наставата.
- За успешна примена на интерактивното поучување треба да се намали бројот на учениците во одделението.
- За примена на интерактивното поучување потребна е поголема посветеност од страна на наставниците и нивно стручно усовршување.
- Потребно е тематско планирање, по одредени области.
- Наставниците треба да бидат блиски со децата и да делуваат мотивирачки во текот на организирањето на активностите во одделението.
- Примената на разни форми на работа и разновидноста на методите овозможува интеракцијата помеѓу учениците и наставникот да биде на повисоко ниво.
- Примената на интерактивното поучување дава задоволителни резултати во работата со учениците и поради тоа ние ве охрабруваме и понатаму да продолжите со промовирањето на овој вид настава.
- Освен поблиската соработка со родителите на учениците, би било добро и самите родители да учествуваат во планирањето на наставните содржини.

Проценката на наставниците за значајни прашања во однос на влијанието и ефикасност на интерактивното поучување во рана училишна возраст придонесува со овој труд да се согледаат основните параметри за успешно споредување на интерактивното поучување.

Основните рангирања, односно првите највисоки рангирања во скалата на оценување се однесуваат на следните заклучоци во однос на интерактивното поучување:

- Влијае на позитивната атмосфера во одделението;

- Влијае на задоволството и љубопитноста кај децата;
- Влијае врз зголемувањето на интеракција Н-У;
- Влијае врз ефикасноста во реализацијата на воспитно - образовните цели;
- Влијае врз промовирањето на нови извори на учење;
- Влијае врз успешната креативна комуникациска клима во одделението;
- Интерактивното поучување во рана училишна возраст има значењето врз примена на интегрираното планирање.

Во однос на основниот и носечкиот индикатор во скалата на процена на наставниците за влијанието и ефикасност на интерактивно поучување во рана училишна возраст, испитаните наставници ја проценија со средна вредност од 4.31, со што претпоставуваме дека ги согледале основните параметри во влијанието и ефикасноста на интерактивно поучување во рана училишна возраст и со тоа можеме да кажеме дека интерактивното поучување треба да се практикува во работата со учениците, поради големиот број предности кои ги нуди, споредено со традиционалниот начин на одржување настава.

Поради тоа, вреди да се нагласи дека анкетираниите наставници, без некои поголеми разлики во однос на нивното мислење, дадоа високи оценки за интерактивното поучување во раната училишна возраст.

2. Резултати од партиципативното набљудување

Основното училиште “Сељами Халачи” се наоѓа во населбата “Дарданија” и е едно од најстарите училишта и училиште со најголем број на ученици во градот Гњилане.

Во него учат 1.800 ученици од приградскиот дел, градското подрачје, но и ученици од другите региони кои секојдневно патуваат до училиштето (со возило, со своите родители).

Интересот на учениците и родителите за ова училиште е голем поради квалификуваниот наставен кадар кој е ангажиран во ова училиште.

Наставата во ова училиште се одвива во две смени. Во првата смена учат учениците од повисоките одделенија односно учениците од VI-то до IX-то одделение, а во втората смена учат учениците од пониските одделенија односно оние од I-во до V-то одделение.

Училишниот објект се состои од 3 ката и дополнителен дел, кој е изграден со цел да овозможи наставата да се одржува во две смени. Училиштето има два асфалтирани влеза. Пред главниот влез на училиштето има една поширока површина, каде учениците застануваат во ред и влегуваат во своите училници. Наставниците се задолжени да ги постројуваат учениците во ред и да ги придружуваат истите до училниците.

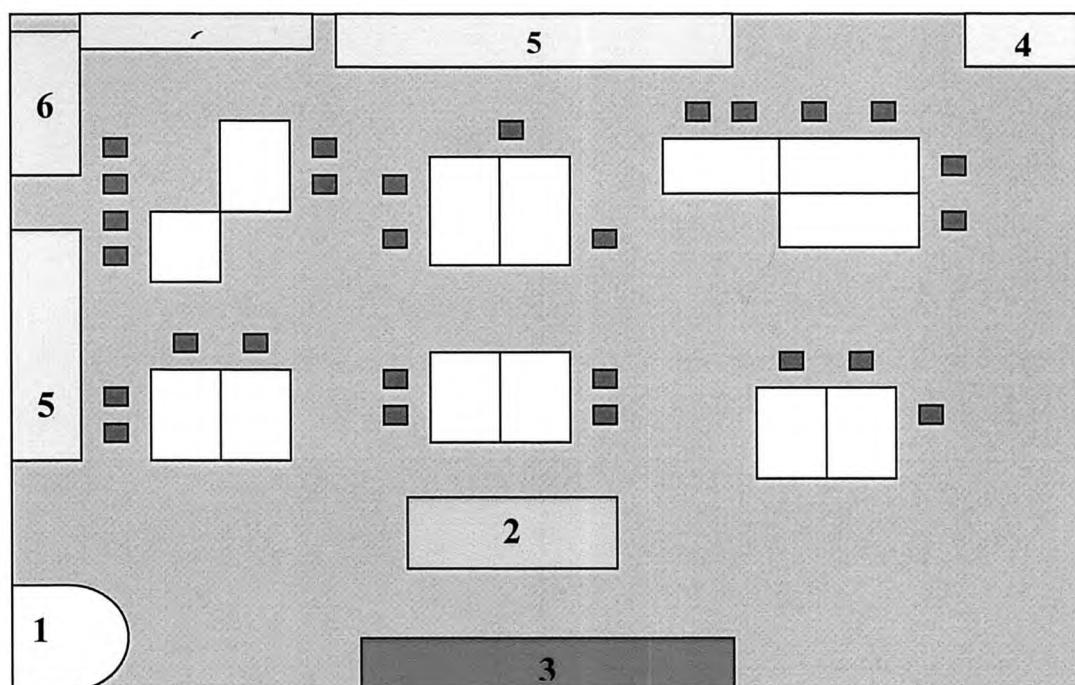
Пред училишниот објект се наоѓа голем двор со зеленило, додека пак на задната страна од училиштето се наоѓаат спортската сала, отвореното фудбалско игралиште и игралиштето за одбојка. Во рамки на училишниот двор се наоѓаат и две летни училници, во кои има услови за одржување на настава во природа.

Училиштето има свој педагог, директор и заменик директор, управна служба и технички персонал. Во училиштето има посебно катче посветено на своите патрони и катче за постојана изложба на ликовните творби на учениците.

Наставниците од ова училиште поседуваат сертификати за учество на голем број семинари, но методите на современата настава се применуваат повеќе од страна на наставниците од пониските одделенија, а предметните наставници повеќе претпочитаат да работаат според традиционалните наставни методи.

Во рамки на самото училиште сеуште не се реализираат проекти со кои битно би се изменил стилот на работа со учениците.

Предмети: Училницата на I-2 одделение е пространа и светла и се наоѓа на јужната страна на објектот. Клучите се наредени во група. Учениците се поделени во групи од по четири до шест ученици. Во просторотијата има голема зелена табла. На ѕидовите од училницата се поставени две паноа, кои служат за изложување на трудовите на учениците. На едното пано се наоѓаат изработките на учениците од повисоките одделенија, а на второто пано се наоѓаат изработките на учениците од пониските одделенија. Најчесто паноата ги користат наставниците и учениците од повисоките одделенија. Во училницата се наоѓа и плакар, каде учениците ги чуваат своите лични досиеја. Во своите досиеја учениците ги поставуваат своите изработки. Исто така, во училницата се наоѓа и плакар во кој се чува малиот број на предмети, кои се користат во текот на наставата, односно кредитите во боја, геометриските фигури, геометриските тела, приборот по геометрија, фломастерите, касетофонот и листовите во боја.

Шема 1 : Стилизиран изглед на набљудуваната училница

ЛЕГЕНДА

1.	Влез во училницата
2.	Катедра
3.	Табла
4.	Одделенска библиотека
5.	Изложбени паноа
6.	Кабинет со материјали и досиеја на учениците

Субјекти:

Паралелката I-2, која беше предмет на набљудување, се состоеше од 29 ученици на седум годишна возраст, од кои 13 женски и 16 машки.

Во одделението е ангажирана само една наставничка, која ги предава сите наставни предмети. Учениците во прво одделение ги учат следните предмети: албански јазик, математика, музичко воспитување, физичко воспитување и спорт, ликовно воспитување, рачна работа и предметот општествено воспитување, кој е избран предмет.

Планирањето се врши на класичен начин, според предметите и часовите.

Наставните содржини ретко се случува да имаат корелација помеѓу предметите. Најчеста корелација се забележува кај предметот албански јазик, со предметите ликовна култура, рачна работа или музичко воспитување.

Активности: Работниот ден на учениците од I одделение започнува во 13:00 часот и завршува во 16:25 часот. Во текот на еден ден учениците имаат по четири часа настава. Самата настава се одвива според утврден распоред и часови со траење до 45 минути. После вториот час учениците имаат голем одмор во траење од 15 минути, за време на кој ја јадат храната која ја носат од дома.

Во ова одделение (и училиште) наставата се одвива според два организациони типа на часови: часови за усвојување на нови знаења и часови за самостојна работа на учениците.

Обемниот материјал од истражувањето ќе го презентираме по хронолошкиот ред на случување, со одбележување на некои по карактеристични етапи на истражувањето. Сметаме дека ваквото прикажување на резултатите ќе укаже на текот на истражувањето и на континуитетот на набљудуваните појави.

Партиципативното набљудување претставува предизвик за секој истражувач. Со текот, етапите на одвивање и осмисленоста на ситуациите на истражувањето истражувачот добива непроценливи податоци.

Изборот на паралелката каде што се изврши истражувањето беше намерен бидејќи наставничката на ова одделение е воедно и автор на овој труд.

Истражувањето беше спроведено во природна средина, која овозможи да биде проучено интерактивното поучување во училишната пракса. Во одделението имаше што да се види, допре и осети, но за набљудување на интерактивното поучување во одделението беше изготвен контролен список во кој се напишаа настаните кои се набљудуваа или беа водени забелешки за ситуациите кои настануваа во одделението – оние кои се набљудувааа *in situ*.

Важно е да се напомене дека порано, во наставниот процес на ова одделение порано не било извршено интегрирање на наставната содржина, а најчесто се употребувале фронталната работа и работата во парови.

Податоците од набљудувањето и од неформалните разговори со учениците, за кои постојат рачно водени забелешки, ќе се обработуваат веднаш после секоја сесија. Се користи наративен стил и вербална дескрипција на одделните сегменти на испитуваната појава.

Набљудувањето на наставата се одвиваше од 16 март до 18 јуни 2015 година, во просек два пати неделно, од почетокот до крајот на училишниот ден.

Во овој дел се обработени деталните податоци од непосредното набљудување. Податоците се обработени врз основа на следните критериуми:

Аспекти на интерактивно поучување во наставата;

- Интеграција на содржините во наставниот процес;
- Полиморфноста во наставата;
- Позитивната атмосфера во одделението;

- Интеракцијата У-У, У-Н;
- Задоволство и љубопитност кај децата за време на реализација на програмските содржини;
- Полесно стекнување на знаења и полесно совладување на материјалот.
- Самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски.

Некои од истражувачките ситуации се поткрепени со фотографии, трудови и изработки (цртежи, состави, тестови) и фотокопии од самостојната работа на учениците во вид на прилози.

16 март 2015 година

Прв ден од набљудувањето. Училишниот двор е полн со ученици кои чекаат да влезат во класот. Тие разговараат меѓусебно и чекаат да дојде нивната наставничка за да ги испрати до нивниот клас. Некои од родителите чекаат учениците да влезат во училиштето. Откако засвони училишното свонче, учениците наредени во ред, по двајца влегоа во училниците. Само за илустрација, во училиштето има шест паралелки за прво одделение, шест за второ и шест за трето одделение итн.

Атмосферата во училиштето е раздвижена и помалку бучна. Учениците седнуваат на своите столчиња, разговараат и се подготвуваат за работа. Наставничката бара да се воспостави тишина во училницата бидејќи дојде време да се започне со наставата.

Таа ги стави етикетите во еден дел од училницата, на кои ги имаше запишано месеците од годината и ги повика учениците да се приближат до месецот во кој се родиле. Секој ученик се приближува до етикетата со месецот во кој се родил, а потоа според месеците го разликуваат годишното време во кое се родиле.

Наставничката ги прашува децата за тоа како се групирани?

У1: Ние сме групирани според годишните времиња. На учениците им се наложува да седнат во групи, онака како што се поделени според годишните времиња. Групите се именуваа според годишните времиња.

Наставничката го запиша насловот во табела: ***Година и годишни времиња***

Учениците поделени во групи разговараат меѓусебно за годишните времиња и за она што ги карактеризира. Во текот на оваа меѓусебна комуникација учениците

соработуваа во групата и изразија креативни идеи. Наставничката ја следеше работата во секоја група, ги прашуваше што сработиле и ги охрабруваше да работат и понатаму. Секоја група даде опис на едно од годишните времиња, наведувајќи и детали. Еден учесник од групата ја презентираше групната работа.

По прикажувањето на групната работа, учениците беа упатени секој од нив да даде опис околу тоа како се променува природата за време на различните годишни времиња. За време на нивната работа се забележува задоволство. Некои од учениците прочитаа тоа што запишале.

На крајот од оваа активност учениците меѓусебно ги разгледуваа и вреднуваа резултатите од сопствената работа.

После големиот одмор интеграцијата на содржината во наставниот процес беше извршена по предметите Математика и Ликовна култура.

По предметот Математика беа изготвени описни задачи, во кои беа опфатени собирањето и одземањето.

Првата група имаше за задача да препознае: Колку денови одмор имаат учениците во текот на еден месец.

Втората група: Колку денови настава имаат учениците во текот на еден месец.

Третата група: Колку часови поминуваат учениците на школо и колку часови поминуваат дома.

Четвртата група: Поделете ги месеците според годишните времиња.

Петтата група: Колку денови имаат две недели.

Наставничката на почетокот ги потсети учениците за тоа колку денови има еден месец и тргнувајќи од тој факт, вие треба да ги решите задачите со бројки.

Учениците работеа со голема заинтересираност. Некои од нив разговараа на висок глас, додека останатите си работеа тивко. Во училницата преовладуваше работна атмосфера. Учениците со голема леснотија ги решија задачите, а потоа ги решија и задачите на табла.

Преминот од математика кон ликовно образование се оствари преку насочен разговор за годишното време кое учениците го сакаат најмногу.

Наставничката им даде упатства на учениците да нацртаат пејзажи од природата во разни годишни времиња, онака како што ги опишаа и со зборови.

Ах, ова е лесно - рече некој од нив.

Додека работеа тие релаксирано се смееја и разговараа, давајќи идеи за тоа што ќе нацртаат:

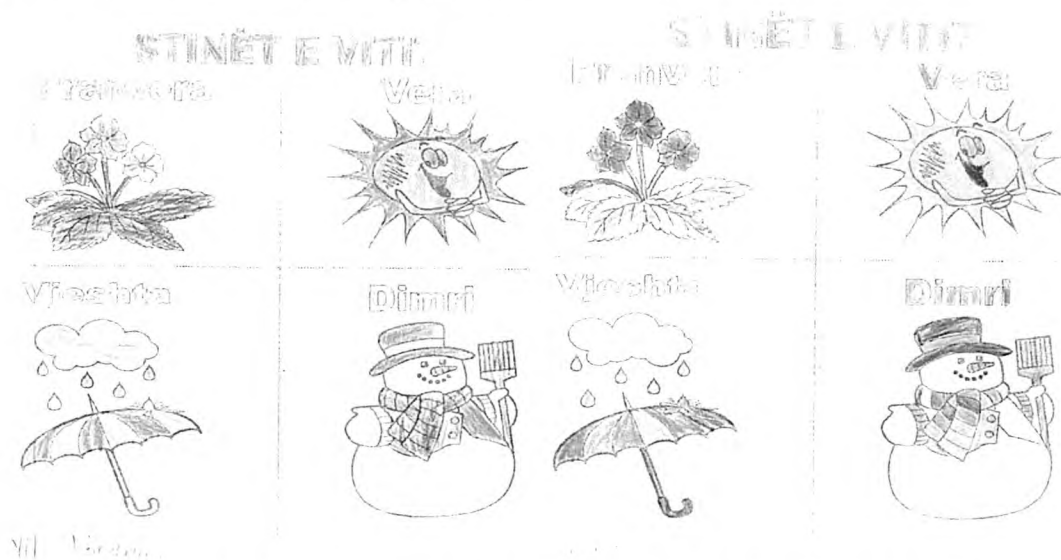
Y1: Јас ќе ја нацртам зимата, како се лизгам на снегот.¹

Y2: Мене повеќе ми се допаѓа летото бидејќи одиме на море.

Y3: И мене ми се допаѓа да се бањам во морето и др.

На крајот од активноста остана изложба од цртежите бидејќи сите беа потполно завршени. Активноста беше комплетно реализирана, а се добија и убави ликовни творби. За домашна задача учениците ќе напишат по една реченица за секое годишно време, како и да ги обојат изработките подготвени од страна на нивната наставничка.

Во текот на овој ден во наставниот процес беше применет современ метод на настава. Наставните содржини беа интегрирани во наставниот процес. Се оствари групна и индивидуална работа. Се забележуваше задоволство и заинтересираност за време на реализацијата на наставните содржини. Наставничката држеше белешки во списокот за набљудување.

Некои од изработките кои децата ги имаа за домашна задача.

¹ Некои ученици се дадени со вистинските имиња. За останатите ги користиме симболите Y1.Y2, Y3 итн. Симболот Y означува група ученици. Симболот H го означува наставникот.

19 март 2015 година

Само што засвони училишното свонче наставничката влезе во училницата. Ги поздрави учениците и ги провери домашните задачи. За домашна задача учениците имаа обврска да донесат од дома разни фигури во форма на коцка и паралелопипед. Пред започнување со наставата учениците се поделија на групи. Се формираа *ad hoc групи*, броејќи од 1 до 5, па од 5 до 10 и така натаму. Додека учениците се делеа во групи, два ученика си разговараа меѓусебно.

Се приближивме да го слушнеме нивниот разговор.

Y1: Ах, колку убаво, и денеска ќе учиме во групи.

Y2: И мене ми се допаѓа да учиме во група затоа што заеднички полесно ги решаваме задачите.

Наставничката, откако направи работна атмосфера, ги запозна учениците со новата наставна тема и го напиша насловот на табла: коцка и паралелопипед.

Наставничката побара од учениците да го стават врз клупите сетот од геометриските фигури.

Н: Која од овие геометриски фигури ни е позната?

Y: Коцката.

Н: Каде сме ја употребувале?

Y: Во игра со коцки и при собирање и одземање.

Н: Ја ставаме страната на коцката врз тетратката и ја прецртуваме од сите страни.

Н: Каква фигура се формира?

Y: Квадрат.

Н: Значи, каква фигура се страните од коцката?

Y: Сите се еднакви квадрати.

Учениците го ставија паралелопипедот врз тетратката и со пенкало прецртуваа покрај сите негови страни.

Н: Каква фигура се создаде?

Y: Правоаголник.

Н: Ставете една друга страна?

Y: Повторно правоаголник.

Н: Дали наликуваат на страните од коцката?

У: Не.

Н: Која е разликата?

У: Коцката ги има сите страни квадратни, додека паралелопипедот има правоаголни страни. (Две со две еднакви линии).

Учениците на крајот од оваа активност со црвена боја ја обоија внатрешната површина од правоаголникот, додека со жолта боја ја обоија внатрешната површина од квадратот.

Наставничката ја набљудува работата на учениците

Во текот на оваа активност имаше меѓусебна комуникација помеѓу наставничката и учениците на креативен и квалитетен начин. За време на активноста преовладуваше пријатна комуникација помеѓу учениците и наставничката. На ваков начин учениците активно учествуваат во учењето, полесно стекнуваат знања и полесно ги совладуваат материјалите.

Наставничката постави пред учениците една коцка и еден паралелопипед, направени од картон, со избоени страни.

Потоа се поделија задачите за секоја група. Учениците работеа во шест групи. За време на активноста учествуваа 28 ученици и нивниот број малку ја отежнуваше работата.

Првата група имаше за задача да ги изброи и каже страните на паралелопипедот.

Втората група имаше за задача да ги изброи и каже темињата на паралелопипедот.

Третата група имаше за задача да ги изброи рабовите на паралелопипедот.

Четвртата група имаше за задача да ги изброи и каже страните на коцката.

Петтата група имаше за задача да ги изброи и каже темињата на коцката.

Шестата група имаше за задача да ги изброи рабовите на коцката.

Сите групи многу брзо ги завршија нивните задачи.

Додека учениците го кажуваа бројот на страни, темиња и рабови, наставничката ја пополни табелата со поими.

	Број на страни	Број на темиња	Број на рабови
Паралелопипед	6	8	12
Коцка	6	8	12

Табела на поими

Потоа, наставничката ги праша учениците во што се состои разликата помеѓу коцката и паралелопипедот, бидејќи од пополнетата табела може да се забележи дека двете фигури имаат ист број на рабови, страни и темиња. Сите ученици кренаа рака сакајќи да ја кажат разликата помеѓу коцката и паралелопипедот.

У1: Страните на коцката се со иста површина, а паралелопипедот има по две исти страни.

У2: Рабовите на коцката се еднакви, а четири рабови на паралелопипедот имаат иста должина, а осум други се со друга еднаква должина.

Во текот на големиот одмор учениците ја изедоа храната која ја носеа со себе од дома, а потоа сите остатоци од храната ги фрлија во кантите за отпад.

Откако започна училишниот час, наставничката им го постави на учениците следното прашања. Во кои случаи повеќе ја употребуваат коцката? Учениците дадоа различни одговори, и тоа:

У1: Коцката се употребува во математиката.

У2: Коцката се употребува во игра со коцки.

У3 Коцката се употребува во домашни игри (правење на кули со коцки).

Н: Дали во училницата имаме тела кои наликуваат на паралелопипед?

У1: Да. Учениците ги именуваат:

Y1: Шифоњерот во училницата,

Y2: Кутијата со бои,

Y3: Гумата.

Од дадените одговори од страна на учениците, наставничката ги запиша на училишната табла следните зборови: игра со коцки, домашна игра, шифоњерот во училницата, кутијата со бои и гумата. Оваа задача учениците ја одработија во парови. Учениците ја започнаа оваа активност уште пред наставничката да објасни која е нивната задача, а притоа наставничката забележа дека учениците тешко дојдоа до нивните заклучоци. Некои од учениците имаа потешкотии да најдат збор со кои би ја опишале гатанката. Учениците работеа рамо до рамо и разменуваа идеи. Додека учениците работеа, наставничката ги посетуваше групите и им помагаше на самите ученици.

На крајот од активностите учениците ги прочитаа гатанките, а некои од нив се римуваа и беа добро прилагодени со дадениот збор. Еден дел од учениците правеа напори да изнајдат решенија.

Лира и Орјети напишаа гатанка за гумата:

*“Кога моето мало раче греша,
таа брзо чисти”.*

Тежиштето на истражувачките активности што се планират и организират на оваа возраст на учениците не е ставено на сознајните цели, туку на усвојувањето на елементарните истражувачки постапки.

Предметот физичко воспитување го сакаат сите ученици. Само што дознаа дека денеска ќе одат во спортската сала, тие силно извикаа „уес“. Играта која ја играа учениците беше наречена *“Учениците фрлаат коцка”*. Секоја бројка која ќе им се паднеше на учениците се совпаѓаше со одредена активност која требаше да ја извршат. Секој ученик ја фрлаше коцката, а зависно од бројот кој ќе му се паднеше, истиот ученик требаше да ја изврши соодветната задача.

- Оди како робот;
- • Трчај како војник;
- • • Трчај како што се трча низ шума со дрвја;
- • • • Трчање нанапред и наназад;

••••• Одење на пета;

•••••• Одење на врв на прсти.

Во оваа активност се вклучија сите ученици и тие беа љубопитни во врска со бројот кој ќе им се паднеше, а дадените задачи ги извршија сите, без разлика на полот. Во текот на активностите се издвоија три ученици кои имаа подобри моторички способности.

На крајот на овој ден сите ученици работеа во сите подрачја. Активностите беа комплетно реализирани, постоеше соработка помеѓу учениците и задоволство и љубопитност кај децата за време на реализацијата на програмските содржини. Атмосферата во училницата беше позитивна, а самите ученици работеа независно за завршување на училишните обврски.

25 март 2015 година

Пред почетокот на наставата, наставничката на одделението кое беше предмет на набљудување во ходникот на училиштето се сретна со студентката од четврта година со иницијалите М.Д., која во наредните денови требаше да одржи практична настава во истото одделение. Наставничката најпрво ги запозна учениците со студентката, а потоа и самата студентка се претстави пред учениците. Воедно и учениците добро ја прифатија истата.

Пролетта беше наставната тема за тој наставен ден.

Учениците потоа се наредија во ред од по двајца и излегоа во дворот од училиштето за да ја гледаат природата. Времето тој ден беше облачно, но не беше студено. Големиот и добро уреден училишен двор, богат со зеленило, беше место на кое на средина се наоѓаа двете летни училници. Летните училници во текот на зимскиот период беа оштетени и поради тоа учениците немаа каде да седнат. Во такви услови, учениците продолжија со разгледувањето, притоа разговарајќи за особините на пролетта.

Разгледување на природата во училишниот двор

Еве дел од разговорот во кој се забележуваат елементи на говорно творештво.

Y1: Какви дрвја се овие?

Y2: Украсни дрвја.

Н: Кои се украсни дрвја.

Y2: Украсни дрвја се елката и борот. Елката вообичаено ја украсуваме за Нова Година.

Н: Како се нарекуваат поинаку таквите дрвја?

Y3: Тие се зимзелени дрвја, на кои лисјата не им паѓаат ниту во зима.

Н: Браво Фрони, одговори многу добро.

Y4: Во училишниот двор имало и дрвја на кои во текот на зимата лисјата им паднале.

Н: Како се нарекуваат овие дрвја?

Y5: Се нарекуваат листопадни бидејќи на нив лисјата им паѓаат на есен.

Y6: Сега, кога веќе пристигна пролетта, истите ќе расцветаат.

Y7: На пролет природата раззеленува.

Y8: Доаѓаат и птиците преселници.

Н: Зошто на пролет природата раззеленува и доаѓаат птиците преселници...

Сите ученици дадоа едногласен одговор, бидејќи времето се затоплува. Учениците ја разгледуваа внимателно природата и секој од нив имаше нешто да каже.

Подоцна.

Откако учениците се вратија во нивната училница, на нив им беше тешко да се фокусираат на наставата. Учителката се обидуваеше да го поттикне нивното внимание. Таа побара од неколку ученици да бидат по тивки и да ја следат дискусијата која се водеше во одделението.

Н: Зошто велите дека пролетта е најубавото годишно време.

У1: Бидејќи цветаат разнобојни цвеќиња.

Н: Кои видови на цвеќиња ги садите вие?

У2: Љубичица, темјанушка.

У3: Трендафил.

У4: Каранфил, лалиња.

Н: Каде се садат цвечињата?

У1: Во градина.

У: Мајка ми ги сади цвеќињата во саксија бидејќи ние живееме во стан и немаме градина.

После фронталната дискусија се премина на групен начин на работа. Учениците беа поделени во четири хетерогени групи, иако повеќето ученици сакаа да бидат вклучени во групата на ликовна уметност и во подгрупата за рачна работа.

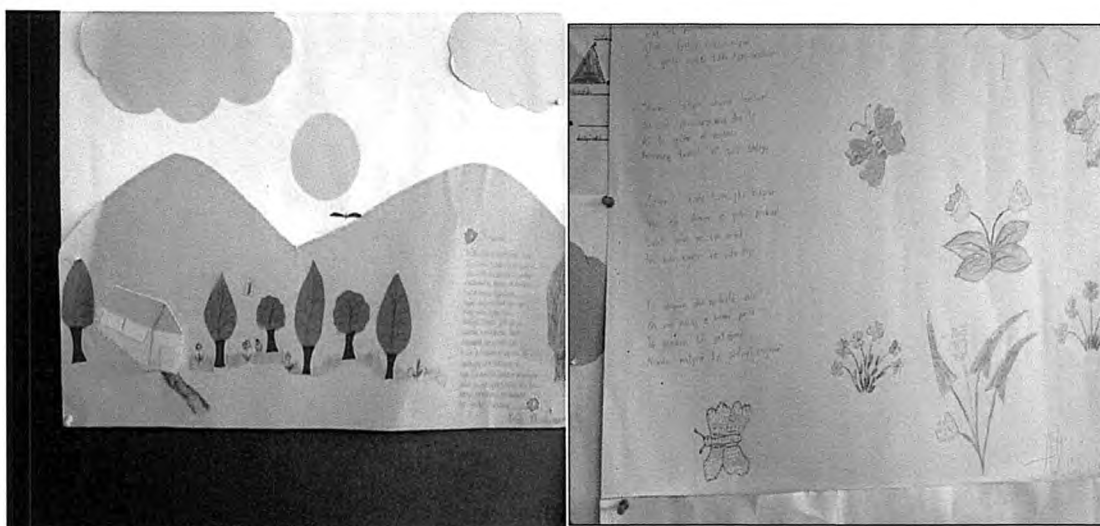
Учениците од првата група работеа задачи поврзани со албанскиот јазик. Тие имаа задача со претходните термини: пеперутка, зеленило, годишно време и природа, да напишат слободен состав. Учениците ја опишаа природата. Нивниот состав не беше долг, но беше состав со добра содржина.

Втората група работеше на темата Природа и општество. На оваа група и помогна и наставничката. Учениците од оваа група имаа задача да засадат цвеќиња. Потребните материјали за таа цел ги донесе наставничката од својот дом, и тоа саксиите, земјата и цвеќињата.

На почетокот, наставничката им објасни на учениците дека коренот на цвеќето треба да се стави во земја, а засадените цвеќиња треба да се наводнуваат и да се постават на место со многу светлина. Откако учениците ги засадија цвеќињата, истите ги поставија на надворешниот дел од прозерците на училницата. Групата која работеше во делот на рачната работа моделираше цвеќиња и пеперутки во

разни бои, кои беа изработени на хартија. Учениците беа многу креативни и нивните изработки беа прекрасни.

Четвртата група, која беше задолжена во делот на ликовната култура, изработи творба со која беше отсликана зелената природа, дрвјата, цвеќињата и сонцето кое грее.

Изработките на учениците поставени на училишното пано

Во текот на работата беа применети различни работни методи, и тоа методите на дијалог, илустрација и демонстрирање. Учениците работеа во групи и во текот на работењето истите беа независни. Речици сите ученици сакаа да цртаат и бојат и работеа независно. Наставната содржина беше интегрирана во сите наставни предмети. На крајот од наставата сите ученици беа среќни, а учителката за домашна задача им даде на учениците да напишат по неколку стихови за пролетта. Пролетта дојде и во нашиот клас. Ова беше замислата на учениците, а ние само треба да ја поттикнеме истата.

Пред да си одат дома, учениците гласно ја испеаја песната за пролетта, а заедно со нив пееше и наставничката:

*Од сите годишни времиња,
пролетта најмногу ја сакам.*

*Разубавена природа,
ох, колку ми се доп*

Следниот ден

Учителката само што влезе во училницата побара од учениците да ги прочитаат домашните задачи. Учениците прочитаа убави песнички од кои некои беа римувани и со нив се опишуваше најубавото годишно време.

Вчера активностите беа успешно завршени, но наставничката и учениците не успеаја да ги постават изработките на учениците во училницата. Поради тоа, денеска, наставничката заедно со учениците, ги поставија изработките на учениците на прозорците од училницата.

Ние сме задоволни од нашата работа!

27 март 2015 година

Наставничката само што влезе во училницата и почна да ги уредува училишните клупи во групи бидејќи класот кој одржува настава претпладне, истата ја одржува во клупи поставени во редици, со по двајца ученици во секоја клупа.

Во одделението има пријатна работна атмосфера. Учениците подготвени чекаат да започне наставата. Наставничката ги поттикнуваше да размислуваат и да даваат свои решенија за поставените прашања. Една од предвидените содржини за тој ден беше учење на буквата "С". Еве фрагмент од оваа наставна ситуација:

Н: Деца, кои букви сме ги учеле досега?

Повеќето ученици дигнаа рака за да дадат одговор на прашањето.

У: (набројуваат) А, Е, Ё, Н, М I,...

Наставничката ги поттикнува учениците да најдат зборови кои започнуваат со буквата "С".

Учениците одговараат: сито, спорт, сапун, сандали, супа, стоп и други зборови кои започнуваат на буквата "С". Потоа наставничката ги праша учениците кои зборови ја имаат буквата „С“ на средина од зборот и кои на крај од зборот.

Н: Дали може некој од вас да најде збор кој буквата „С“ ја содржи на средина?

У1: Зборот „наставничка“.

У2: Буквата "с" се наоѓа на средина и на зборот „постирам“.

Н: Дали можете да најдете збор во кој буквата „С“ се наоѓа на крајот од изстиот?

Учениците почнаа да се гледаат меѓусебно и да размислуваат. Поставеното прашање беше потешко од претходните. Во меѓувреме, од средината на училницата се слушна Ленди, најактивниот ученик во одделението.

У1: Се сетив, тоа а зборот "полицаец".

Наставничката во меѓувреме му објасни на Ленди и на сите други ученици дека зборот полицаец не завршува со буквата „с“, туку завршува со буквата „ц“.

Наставничката исто така им покажа на учениците како да ги пишуваат големата и малата печатна буква „с“ во работната тетратка и воедно им објасни како да работаат во истата тетратка. Учениците почнаа да пишуваат, а наставничката ја следеше нивната работа, а откако се увери дека учениците почнаа да работаат добро, ги остави да продолжат сами.

Потоа учениците го отворија Букварот. Наставничката побара од нив да ја најдат и да ја заокружат буквата „С“. Потоа учениците ги пополнија зборовите дадени во Букварот, испишувајќи ја буквата „С“. Пополнетите зборови во Букварот ги прочитаа на глас неколку ученици.

Во текот на активностите што следеа беше организиран диференциран приод во работата на учениците. По воведниот разговор и запознавањето со буквата „С“, наставничката ги подели учениците во 6 групи од по 3-5 ученици. Групите беа хомогени. Нив им беа дадени работи и задачи од различно ниво.

На пример, една од групите имаше задача да ја препознае, пронајде и заокружи буквата „С“, во текст изваден од еден весник.

Втората група имаше задача да нацрта буквата „С“, а потоа врз цртежот да постават зрна ориз. На крај зрната ориз беа обоени со различни бои.

Третата група имаше малку потешка задача од останатите две групи. Учениците од оваа група имаа задача да напишат две имиња на луѓе и два предмети кои ја содржат буквата „С“.

Четвртата група имаше задача да напише еден ред со „С“ голема печатна и „с“ мала печатна и да нацрта предмет кој почнува со буквата „С“.

Учениците од петтата група ги нацртаа „С“ голема печатна и „с“ мала печатна на листови во боја, ги исекоја истите и ги залепија на бел лист.

Учениците од шестата група имаа задача да смислат и напишат поговорка со збор кој ја содржи буквата „С“ (На пример: Знам нешто што игра, вежба, има убаво тело и дава глави... (спортист)).

Учениците од сите групи работеа заедно. Некои од нив беа погласни, а некои потивки. Во училницата владееше работна атмосфера. Наставничката ја следеше работата на учениците во групи, им помагаше на оние кои имаа потешкотии и ги охрабруваше да продолжат понатаму.

Учениците барајќи решение за дадената задача

На крајот од оваа активност учениците ги изложија своите изработки. Тие разговараа и ги оценуваа изложените изработки.

Во завршниот дел од оваа активност, наставничката напиша на табла три реченици. Денеска учевме за семафорот.

Семафорите се поставени на раскрстници.

Почитувај ги семафорот и сообраќајниот полицаец!

Зборовите во речениците беа составени од буквите што дотогаш ги научиле учениците. Тие се обидуваа да ги прочитаат речениците.

Н: Колку реченици се напишани на таблата?

У: Дали се три реченици?

Н: Како ги утврдивте речениците?

У1: Ова е лесно бидејќи секоја реченица почнува со голема буква и завршува со точка.

Н: Кој од вас сака да чита?

Речиси сите ученици кренаа рака, сакајќи да читаат. Учениците читаа точно и без грешки. Откако некои од учениците ги прочитаа речениците, се анализираше и содржината на прочитаните реченици.

Пред да свони училишното своно, наставничката им даде на учениците за домашна задача да ја напишат во тетратка научената буква и реченицата „Денеска учевме за семафорот“.

По завршувањето на големиот одмор, во одделението се одржа часот по математика, кој не се спроведе според дневната тема, туку според претходно изготвениот наставен план. Во текот на овој час учениците на почетокот ги ислушаа објаснувањата на наставничката, а потоа сами ги пополнија задачите дадени во книгата.

На крајот од училишниот ден учениците се раздижуваа со физичките вежби, кои ги изведуваа во училницата бидејќи надвор врнеше дожд.

Наставничката ја импровизираше активноста: “Ја играме играта со семафорот”. На секој ученик му беа дадени три листа во боја, односно во жолта, црвена и зелена боја. Кога наставничката ќе кажеше “Застанете”, учениците го подигнуваа листот во црвена боја. Кога наставничката ќе кажеше “Спремете се”, учениците го подигнуваа листот во жолта боја, а кога наставничката ќе кажеше “Тргни”, тие го подигнуваа листот во зелена боја. Во текот на целата активност учениците постапуваа согласно кажаното од нивната наставничка. Оваа активност беше забавна и интересна. Учениците се релаксираа играјќи по многуте активности спроведени во училницата. При спроведувањето на наставните содржини се забележуваше љубопитност и задоволство. Наставната содржина беше интегрирана во сите области. Наставничката постојано водеше белешки во контролниот лист.

30 март 2015 година

Во класот пред наставничката пристигна студентката која веќе неколку дена одржуваше практична настава во ова одделение. Таа ги подготви учениците за настава. Малку подоцна во училницата влезе наставничката. Таа најпрвин ги прегледа домашните задачи. Учениците беа погласни од претходните денови. Само Ера беше тивка и гледаше зачудено во училницата. Таа отсутствуваше целата измината недела бидејќи беше болна. Во продолжение ќе го напишам дијалогот кој се водеше помеѓу наставничката и Ера.

Н: Ера, дали си подобро?

Y1: Да наставничке, подобро сум.

Н: Штом си подобро, што те мачи?

Y1: Добро сум наставничке, ги гледам работите кои сте ги поставиле на прозорците од училницата и на паното.

Н: Дали ти се допаѓаат?

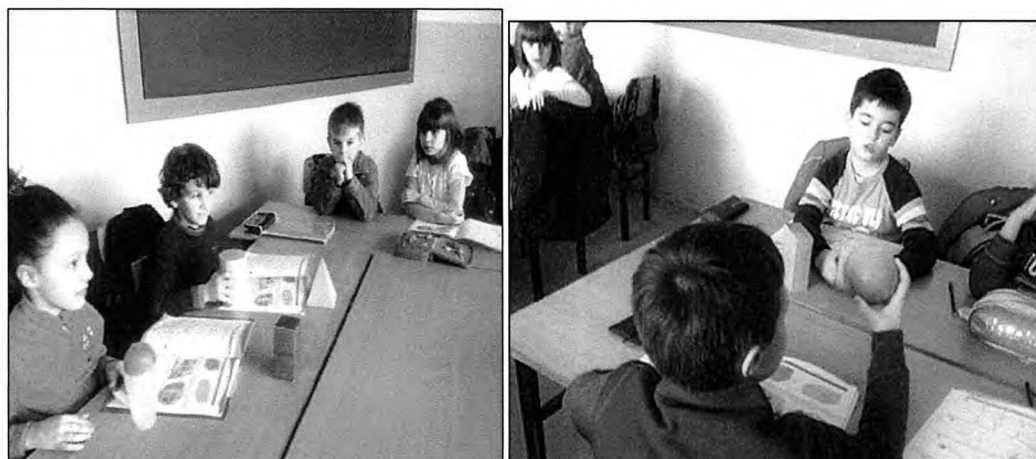
Y1: Сега училницата изгледа сосема поинаку. Многу ми се допаѓаат. Ех, како не бев и јас тој ден, кога ги изработивте и ги поставивте.

Наставничката ја погали Ера, ветувајќи и дека во училницата ќе се одржат уште многу други атрактивни активности.

Бидејќи претходните денови учениците учеа за коцката и паралелопипедот, тема на денешниот ден беа “Цилиндарот, конусот и куглата”.

Учениците на нивните клупи веќе ги имаа поставено геометриските фигури, кои ги имаа донесено од дома. Некои ученици таквите фигури ги имаа изработено од книга, а некои донесоа со себе разни кутии во форма на коцка или паралелопипед, мала топка и др.

Оваа активност започна со разговор помеѓу наставничката и учениците во врска со геометриските тела кои учениците ги имаа поставено на средина од групите. Разговорот се одвиваше по пат на прашања и одговори: Кои геометриски тела ги научивме претходно, кои други геометриски тела сте ги поставиле врз училишните клупи, колку страни имаат куглата, цилиндарот и конусот? Дали куглата и цилиндарот имаат темиња? Учениците почнаа да даваат различни одговори за секое геометриско тело, а нивните одговори беа точни.

Работна атмосфера во I-2

Ученикот кој одговараше, ги броеше страните и темињата на даденото геометриско тело, покажувајќи го геометриското тело за кое одговараше.

Во меѓувреме, наставничката пред учениците постави една слика. Таа побара од нив да ги препознаат геометриските тела и да ги избројат истите.

Атмосферата во одделението беше опуштена и учениците се чувствуваа слободни да кажат се што ќе им паднеше на памет. Дадената задача за учениците беше лесна. Тие немаа потешкотии да најдат колку коцки, кугли, конуси или цилиндри имаше на сликата. Меѓутоа, тие беа во дилема и беа љубопитни да дознаат колку паралелопипеди имаше на сликата. Во продолжение е даден извадок од разговорот на учениците.

У1: Јас на сликата гледам само три паралелопипеди.

У2: И јас ги гледам трите паралелопипеди кои се ставени наместо ногарки, но тука има уште еден паралелопипед кој не се гледа.

У3: Исто како и столицата, која има четири ногарки, јас мислам дека оваа слика исто така има четири ногарки.

Учениците ја отворија книгата по математика и ги обоија геометриските слики. Сликите во форма на цилиндар ги обоија со црвена боја, оние во форма на кугла ги обоија со сина боја, а со жолта боја ги обоија фигурите во форма на конус. Наставничката ја следеше работата на учениците и им помагаше на оние кои имаа потешкотии.

По завршувањето на големиот одмор, истата тема беше интегрирана во предметите ликовна култура и албански јазик. Секоја од групите имаше задача да нацрта по едно геометриско тело и истото да го именува со предметите кои ги користиме во секојдневието. Идеите на учениците беа различни и креативни.

Првата група нацрта паралелопипед и го нарече “Ташната за моливи”.

Втората група нацрта кугла и ја нарече “Мојата топка”;

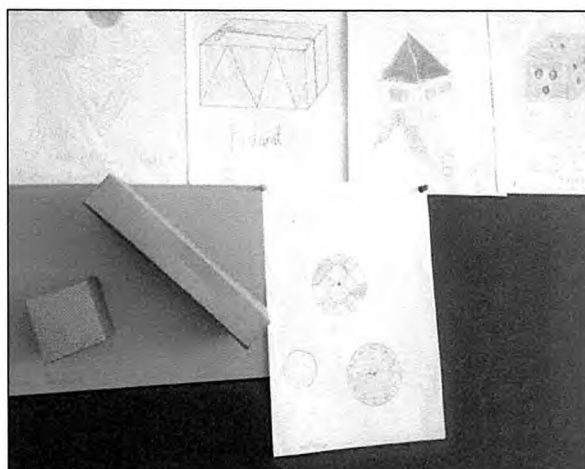
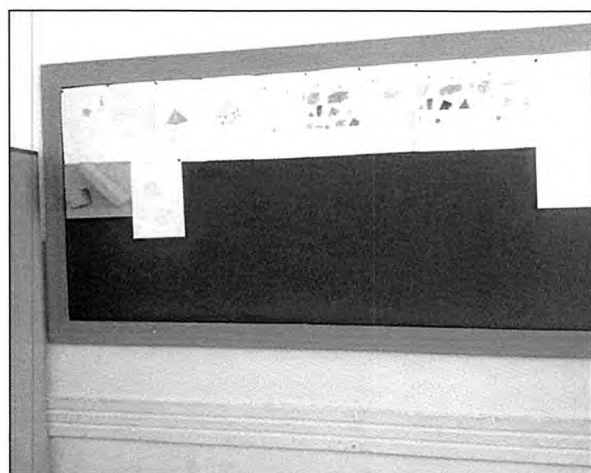
Третата група нацрта кочка и ја нарече “Коцка за игри на среќа”

Четвртата група нацрта кука, а покривот на истата го нацрта во форма на пирамида. Таквиот објект учениците го нарекоа “Мојата кука”.

Петтата група нацрта конус и истиот го нарече “Корнет за сладолед”

Откако ги именуваа нацртаните геометриски тела, следната задача која им беше дадена на учениците се однесуваше на албанскиот јазик. Секоја од групите за избраниот назив на геометриското тело требаше да напише по еден слободен состав. За учениците дадената задача не беше тешка. Тие веќе беа научени да работаат во групи и разговараа меѓусебно во врска со речениците кои требаше да се напишат. Пред крајот на часот учениците ги прочитаа нивните состави. Некои од напишаните состави имаа граматички грешки, а една од групите имаше употребено еден збор повеќе пати. Меѓутоа, сите групи успеаја да напишат краток состав, кој по содржината соодветствуваше со нивната возраст. Најдобриот состав беше оној со насловот "Коцка за игри за среќа". Еве што напишаа учениците: Ние ја сакаме играта која се вика "Не лути се човече". Оваа игра се игра со фрлање на коцката. Кога на некој ќе му се падне бројот шест, тој се радува бидејќи е поблиску до остварување на целта. Се работи за игра која ја играат и возрасните.

Трудот на учениците беше изложен на паното во училницата, како што налага и самото интерактивно поучување. Наставната содржина беше интегрирана во сите области, а учениците работеа независно при извршувањето на училишните обврски. Ти комуницираа слободно меѓу себа, како и со наставничката. Пред завршување на школскиот ден, наставничката на учениците им даде домашна задача и им посака пријатно попладне.

Геометриските тела и цртежи изработени од страна на учениците

2 април 2015 година

Почеток на месец април. Во влезот на училиштето се чувствуваше празнична атмосфера. Наредниот ден се одбележуваше училишниот патронат односно 42-годишнината од основањето на училиштето. Подготовките и програмата беа започнати претходно, а бината беше украсена со слики на народните херои и истакнати личности од областа на образованието. Во програмата ќе бидат вклучени и ученичките од нашето одделение. Наставничката веќе неколку денови ги вежба истите по завршувањето на четвртиот час. Нашите ученички ќе се играат на песната „Мартовските цвеќиња“. Оваа изведба го симболизира доаѓањето на пролетта.

Балерините пред излегување на сцена

Денеска наставата се одржа на традиционален начин, по предмети и часови.

Наставничката по предметот математика им објасни на учениците како се врши собирање на броевите до бројот десет. Поучувањето преку соработка и независната работа на учениците беа активности со кои беа решени дадените задачи во книгата по математика.

Учениците по предметот албански јазик учеа како се пишува „Ч“ голема ракописна и „ч“ мала ракописна. Потоа учениците ги пополнија зборовите со буквата „Ч“ во работната тетратка, според дадената форма.

По предметот ликовна култура учениците изработуваа со пластелин некои од научените букви. Секој од учениците работеше самостојно. Нивните изработки беа многу убави.

Вака изгледаат творбите на младите креатори

По предметот музичко воспитување беше предвидено учениците да ја научат песничката „Детето и врапчето“. Наставничката на почетокот им го прочита неколку пати на учениците текстот од песничката, додека мелодијата од истата тие ја служнаа од ЦД. Сите ученици ја пееа заеднн неколку пати истата песна, а потоа ја пееа и во двојки.

Пред завршување на училишниот ден, наставничката им даде на учениците домашни задачи, кои ги имаше подготвено за пролетните одмори, во форма на летоци, именувани како „Книга за одмори“. Во книгата за одморите имаше задачи по сите наставни предмети. Пред да застанат на ред, наставничката им посака на учениците пријатен пролетен одмор, а потоа ги испрати до влезот на училиштето.

Првата страна од Книгата за одмори

15 април 2015 година

По завршувањето на пролетниот одмор, наставата започна вчера, на 14 април. Учениците ги зазедоа своите места и почнаа да разговараат меѓусебно. Нив им недостигаше концентрација споредено со другите денови. Веднаш по влегувањето на наставничката учениците ги прекинаа меѓусебните разговори, а погледите ги насочија кон наставничката. Сите ученици ги имаа решено домашните задачи. Бидејќи стануваше збор за повеќе страни кои требаше да се прегледаат, наставничката ги собра тетратките со задачи и ги зеде да ги прегледа дома. Тоена ја наведнала главата и плачеше.

Н: Зошто плачеш Тоена?

Тоена: Јас ја завршив домашната задача, но истата ја заборавив дома.

Н: Па за тоа не се плаче (му ги брише солзите).

Тоена ги избриша солзите и полака почна да се подготвува за настава.

И денеска во училницата ќе вршиме партиципативно набљудување. Учениците се поделија во две групи од по 6 члена во секоја од групите, а само една група имаше 5 члена.

Тема на денот беше "Кловнот во продавница"

Активноста започна со разговор за циркусот. Наставничката како наставно средство употреби една илустрација од циркусот. Разговорот се одвиваше по пат на прашања и одговори:

Кажете ми што знаете вие за циркусот? Кој од вас бил во циркус? Кој од вас учествувал во циркус?

Учениците учествуваа во разговорот, се јавуваа за збор и даваа детални одговори на прашањата. Некои од учениците ги коментираа игрите кои ги виделе во циркус. Во продолжение се наведени неколку од коментарите на учениците:

Y1 Јас кога бев во циркус видов големи слонове.

Y2: Јас видов кловнови кои беа облечени во костими со разни бои, а на лицето носеа смешни маски.

Y3: Јас кога бев во циркус сите гледачи се смееја со мечката која знаеше да игра.

Y4: Кловнот ме правеше да се смеам.

Голем дел од учениците не присуствувале во циркус, а еден од учениците видел циркус на телевизија и клоvnот му изгледал многу смешен.

Наставничката ги запозна учениците со темата на денешниот ден. Учениците го отворија букварот и ја следеа наставничката читајќи го текстот со насловот „Кловнот во продавница“. Некои од учениците ја прочитаа содржината, а оние кои имаа потешкотии со читањето добија помош од наставничката.

Следната активност беше работа во групи.

Првата група го прочита расказот и ги поцртна зборовите во кои се наоѓаше буквата Ч, ч.

Втората група ги одговори следните прашања: Што направи кловнот? Зошто кловнот купи една чевла и една чизма?

Третата група имаше задача да создаде задача со собирање и одземање, со ковани и книжни пари. Тие погодуваа колку чинат црвената чевла и жолтата чизма кои ги купил кловнот.

Четвртата група во улоги го одиграа разговорот помеѓу кловнот и продавачката.

Петтата група правеше акробации како кловнот.

Драматизирањето беше еден од поубавите моменти во текот на денешниот ден. Во училницата и порано се изведуваа кратки драми, но истите не беа успешни како денеска.

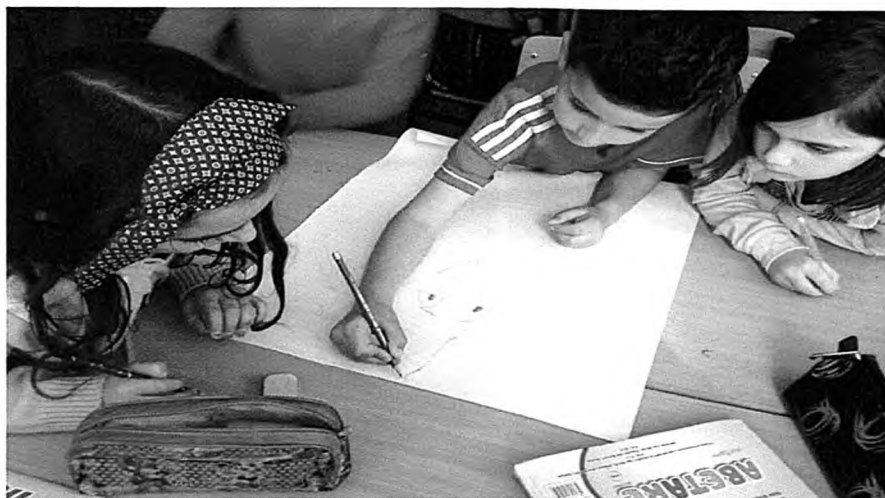
Акробациите како кловн беа многу интересни, учениците се чувствуваа добро иако не успеаја да направат акробации како во циркус.

Сите групи ги завршија дадените задачи. Учениците комуницираа во група и ги земаа во предвид идеите на другите ученици. Секој ученик земаше учество во процесот на поучување.

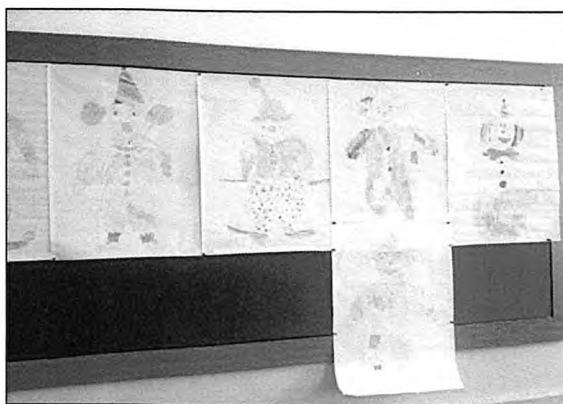
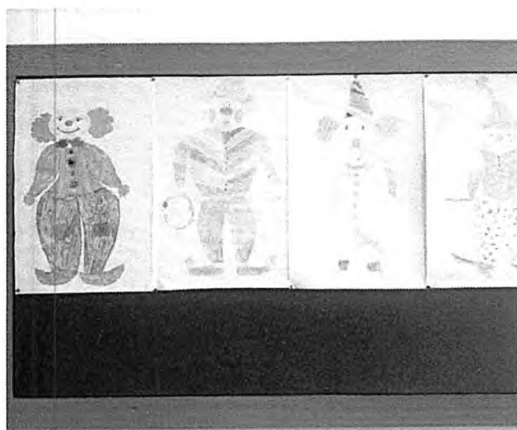
И оваа тема беше интегрирана во сите области. На часот по ликовна уметност наставничката им подели на учениците бели листови, ги подели во групи и ги насочи да цртаат кловн, кој би бил што е можно по интересен на изглед.

Учениците ја започнаа работата со многу ентузијазам. Тие нацртаа кловн користејќи ја нивната имагинација и на крај ги покажаа пред другите ученици сите детали на кловновите кои ги нацртаа.

За време на цртањето во класот владееше позитивна атмосфера. Сите цртежи на групите беа поставени на соодветната табла во училницата. Се забележува независноста на учениците при извршувањето на задачите во училницата, а самите ученици ги совладаа со леснотија наставните содржини. Цртежите на учениците беа поставени на соодветната табла во училницата.

Фотографии од училницата – учениците како цртаат клоун

Цртежите изработени во групи, претставени на паното во училницата.

17 април 2015 година

Кловн во училиште

Последниот ден од неделата. Наставничката уште вчера ги информираше учениците дека во училиштето ќе дојде кловн.

Учениците веќе беа влезени во училницата и возбудени разговараа, чекајќи го со нетрпение почетокот на претставата. Учителката пристигна во училницата пред да засвони училишното свонче и пред да биде означен почетокот на наставата. Таа ги построи учениците во редица и заедно отидоа во кабинетот по музика, каде беа направени сцени за претставата со кловнот. Претставата беше предвидена за сите ученици од прво одделение. Откако учениците ги зазедоа своите места, претставата започна. На сцена се појавија двајца актери кои носеа костими на кловн. Тие изведоа разни акробации на сцената а учениците се смееја без прекин. Во одредени моменти кловновите си играа со учениците, а дел од нивната игра стана и наставничката.

Моменти кога кловновите си играа со учениците

Овој беше еден убав ден за децата од прво одделение. Учениците проследија убава и воспитна програма. Атмосферата во текот на претставата беше пријатна, а наставната содржина беше претставена преку сценска игра. Кловновите ги усреќија и насмеаја децата!!!

Дел од нивната игра стана и наставничката.

Родителска средба

По завршувањето на наставата, класната наставничка ги покани родителите на родителска средба во 17.00 часот, по претходно одржаните индивидуални средби со родителите. Дневниот ред на родителската средба се состоеше од следните точки:

- Анализа на успехот на учениците во третиот оценувачки период.
- Текот на наставата и дисциплината.

На родителската средба присуствуваа 27 родители, кои дискутираа за успехот, текот на наставата и дисциплината на учениците. Пред завршувањето на родителската средба, иако не беше предвидено со дневниот ред, се разговараше и за новиот начин на работа во одделението. Збор зеде мајката на Алејна, која воочила промени кај нејзината ќерка. Таа рече: „Мојата ќерка со нетрпение чека да тргне во училиште, а тоа порано се случуваше многу ретко”.

И мајката на Енди рече:” Енди сега се променил. Тој сега сам ги прави домашните задачи, без притоа да бара помош од родителите”.

Сведоци сме на новини во одделението, за кои се надевам дека ќе продолжат и понатаму, притоа збогатувајќи ги со форми, методи и нови содржини, додаде мајката на Резе, која е професорка по албански јазик.

20 април 2015 година

Тема на денешниот ден беше “Виножитото”

Наставничката на табла ја напиша следната равенка: $\text{Дожд} + \text{Сонце} = \text{Виножито}$ и ги праша учениците што е тоа што го напиша на таблата?

Y1: Тоа е равенка.

Н: Кои се собироците? Учениците дигаат рака за да одговорат.

Y2: Собироците се дождот и сонцето.

Н: А збирот?

Y: Збирот е виножитото.

Н: Како можете да ја објасните равенката?

Учениците гледаат еден во друг, а потоа се слуша објаснувањето на Енди: “Доколу после дождот изгрее сонцето, во тој случај на небото се појавува виножитото”.

Н: Дали некогаш сте виделе виножито? Како изгледа?

Учениците ги искажуваат своите слободни мислења, опишувајќи го и анализирајќи го виножитото.

Наставничката во меѓувреме на табла напиша една од речениците која ја кажаа учениците.

“Виножитото има седум бои” Следната задача на учениците беше да ги избројат зборовите на оваа реченица, како и слоговите и буквите на истата. За учениците дадената задача не беше тешка. Тие многу брзо го најдоа решението на дадената задача.

Активноста продолжи со работа во групи. Беа формиранитри две групи, едната со задача по Албански јазик, а другата по предметот Природа и општество.

Секоја од групите беше поделна на две подгрупи. Учениците ги именуваа нивните групи.

Групите што работеа Албански јазик имаа задача да напишат краток состав на тема “Виножито”. На првата илустација беа прикажени едно дете, сонцето, облаците и

боите. Повеќето од учениците брзо добија идеја и започнаа со работа. Се интересираа дали може да им дадат имиња, со кои ќе ги именуваат ликовите од нивниот состав. Важно беше секој да смисли различно име од останите во неговата група. Учениците сами го определија и насловот на составот што го пишуваа. Еве некои од писмените состави на учениците:

Групата Пчелки за составот го избра следниот наслов: “Виножитото и Орјет”.

Еден дождлив ден, откако престана да врне, изгреа сонцето. Орјет, кој во едната рака држеше чадор, веднаш штом престана да врне го затвори својот чадор. Тој во меѓувреме забележа дека на небото се појавило виножитото и многу се израдува. Тој изброја дека виножитото има седум бои. Виножитото има многу убави бои, рече Орјет.

Групата Црвени јаболка за составот го избра следниот наслов: „Облаците и сонцето“. Нивниот состав имаше подобра содржина и помалку правописни грешки. *Денеска небото беше скриено од облаците. Сонцето не се гледаше воопшто. Тогаш сонцето се налуту и ги пушти своите зраци. На небото се појави лак со многу убави бои. Тоа беше виножитото. Или веднаш штом го виде виножитото се израдува многу и потрча да ги земе боите за да го наслика. Тој нацрта многу убав цртеж.*

Учениците од групите по предметот Природа и општество работеа индивидуално, со помош на наставни ливчиња. Наставните ливчиња содржеа прашања на кои се одговараше со дополнување, пополнување и отворени прашања.

Евце некои од прашањата:

Што знаете за виножитото?

(Виножитото е оптичка и метеоролошка појава и се појавува во атмосферата после дождот, кога сончевите зраци зрачат на ситните капки вода).

Кога може да се забележи виножитото?

(Виножитото може да се забележи секогаш кога има капки вода во зодухот и сончевите зраци зрачат од одреден агол и на мала височина над земјата).

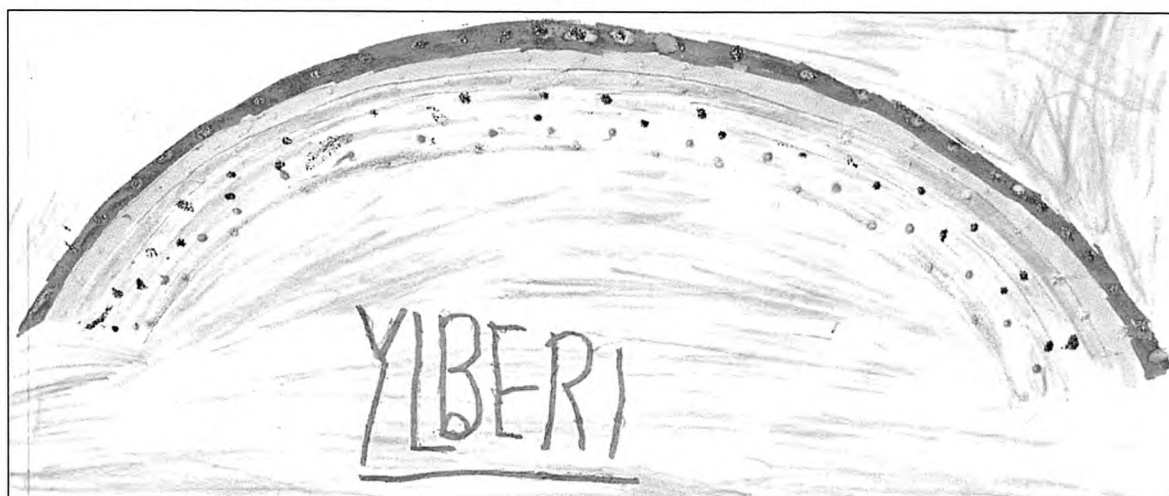
Колку бои има виножитото?

Виножитото ги содржи следните бои: црвена, портокалова (жолта), светло зелена, зелена (сина) и виолетова боја. Виножитото ги содржи сите бои на природата.

Каква форма добиваат боите на виножитото?

Боите на виножитото добиваат форма на полукруг, кој од својата надворешна страна започнува со својата црвена боја, а во внатрешната страна завршува со виолетовата боја.

За некои од учениците дадените прашања беа тешки. На нив им помогна наставничката за пополнување и формулирање на речениците.

Интегрирање на наставната содржина по предметот албански јазик со содржината по предметот ликовна култура

Последната активност беше “Играта виножито”. Сите ученици седнаа во круг на своите столчиња. Учениците се поделија по групи, земајќи ги имињата на боите односно црвена, портокалова, жолта и др. Кога сите бои се помешаа се доби виножитото. Наставничката кажа една од боите, а учениците станаа да играат. Кога престана музиката, учениците потрчаат да седнат на своите места. Еден од учениците остана без место бидејќи не беше доволно брз, а едното од столчињата беше отстрането. Ученикот кој остана без столже испадна од играта. Играта продолжи со другите бои на виножитото. Децата танцуваа и задоволно играа.

Овој начин на учење го задржува интересот на учениците во текот на целото време. Учениците беа активни во текот на целата активност и соработуваа со

наставничката и меѓусебно. На тој начин беше поттикната љубопитноста на учениците при остварувањето на наставните содржини.

24 април 2015 година

Денес е петок, последниот ден од неделата. Учениците разговараа меѓусебно и очекуваа да започне наставата. Наставничката претходниот ден побара од учениците да донесат од дома разни материјали за колаж. Веднаш по влегувањето на наставничката во училница и штом ги поздрави учениците, еден од нив излезе пред нејзе и и рече: “Јас од дома донесов ориз, што ќе работиме денеска?” Од позадина се слушна глас на девојче, кое рече дека донело со себе материјал за работа. Речиси сите ученици беа љубопитни да дознаат што ќе научат. Наставничката ги праша учениците што научиле вчера.

Во меѓувреме, наставничката им кажа на учениците дека поради тоа што буквата *Y* беше последната самогласка која ја изучуваа, тема на денот беа “**Самогласките**”

- Колку букви има албанскиот јазик?

- Колку од нив се самогласки и колку соггласки?

- Зошто ги нарекуваме самогласки?

Учениците одговараа на бројните прашања поставени од страна на наставничката. Сите ученици креваа рака за да добијат збор. Алејна ги изброи самогласките без грешка, а истите на табла ги напиша Ерин: *A, I, E, Ё, U, Y, O*.

Потоа со учениците се водеше разговор и за самогласките. Тие ги изговорија соггласките, а потоа истите ги напишаа на таблата во класот.

Активноста продолжи со работа во групи. Денеска групите беа именувани со по една самогласка. Во зависност од самогласката која им беше дадена на групите, тие со истата самогласка напишаа слогови, а потоа и зборови.

Групата со самогласката *a* напиша повеќе слогови, како на пример *ma, na, sa* и го составија зборот *nana*, додека групата со самогласката *y* го напиша слогот *ur*, а потоа го напишаа зборот *hekurudhë* (железница).

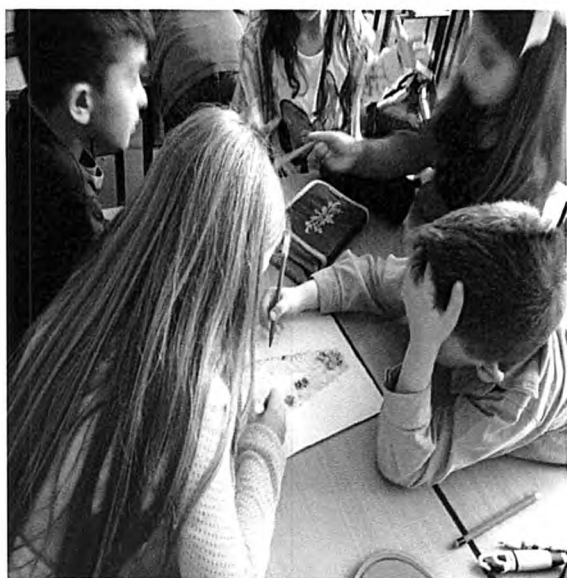
Темата насловена “Самогласките“, која беше обработена во текот на денешниот ден, се интегрираше и по предметот математика. Наставничката од весниците

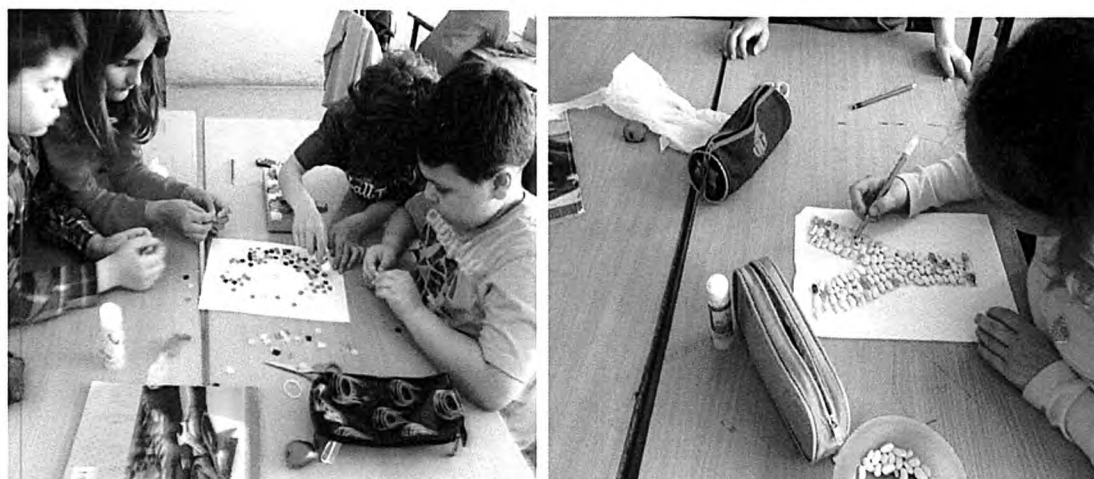
донесени од дома на учениците им подели делови од текстови, со цел тие да ги избројат самогласките и согласките, поделени во групи. Откако учениците заедно и по групи ги изброија самогласките и согласките, еден член од една од групите ги претстави резултатите.

Учениците донеле со себе разни материјали (грав, ориз, капачиња од пластични шишиња и хартија во боја), кои наставничката ги подготви со цел учениците со самогласките да изготвеа колаж. Учениците со нетрпение чекаа да започнат со работа. Учениците со нетрпение чекаа да започне училишниот час.

Учениците комуницираа и соработуваа слободно со наставничката и меѓусебно. Учениците беа независни во текот на работењето. За време на реализација на програмските содржини кај децата се забележуваше задоволство и љубопитност.

Учениците на тој начин имаа интерактивно поучување. Во текот на денешниот ден беа применети индивидуалниот начин на работа, работата во парови и работата во групи. Работата во групи овозможува позитивна клима на соработка во одделението. Задоволството на учениците го прикажуваме и преку следните фотографии, направени во училницата

Слики од работата во групи

Согласките изложени на паното во училиницат

27 април 2015 година

Тема на денешниот ден е: “Примената на собирањето и одземањето во решавањето на задачите”.

Учениците се движеа слободно во класот. Сите ученици држеа во рака по една комбинација, кои ги извлекоа по случаен избор од кутијата со комбинации, поставена во еден од аглите на училницата, согласно упатствата на наставничката. Секоја од таквите комбинации содржеше по еден математички знак. Во групата на комбинации се наоѓаа спротивни математички знаци за секој број, како на пример:

$+3$	$-3 \rightarrow$	$+4 \rightarrow$	$-4 \rightarrow$
------	------------------	------------------	------------------

По околу една минута движење, наставничката даде знак “Застани”. Учениците застааа веднаш и секој од нив со помош на соученикот до неговот направија двојки. Секој од учениците, поделени во двојки, го кажа спротивниот математички знак од знакот кој се наоѓаше на комбинацијата на неговиот соученик. Во текот на оваа активност наставничката внимаваше учениците да се изразуваат со цели реченици и да користат точно математичките термини. Таквата активност се повтори неколку пати, а учениците кажуваа математички знаци спротивни на оние кои се наоѓаа на нивните комбинации.

Тандемската работа раѓа пријателства и дружење

Следната активност именувана “Најди го скриениот број” се организираше во групи. Учениците во секоја од групите броеја еден после друг од 1 до 5. Во меѓувреме наставничката ги покани пред класот сите ученици кои се самоименуваа со бројот 3.

Секој од претставниците на групите доби задача да замисли еден број и истиот да го држи во тајност. Таквиот број требаше да го собере со бројот три. Кој е збирот на таквите броеви?

Во меѓувреме, секој од учениците кој беше именуван за поставување на задачата, резултатот од истата им го кажа на другите соученици. Оваа активност ги збунува децата, а наставничката на учениците им даде доволно време за мислење. Некои од учениците дадоа погрешни резултати.

Наставничката сметаше дека е потребно да ги насочи учениците за решавање на дадената задача.

Објаснување на наставничката:”Вашиот другар замисли еден број, кој го чува во тајност. Нему му рековме да додаде или одземе од таквиот број еден друг број. Откако ќе бидете запознаени со конечниот резултат со спротивниот математички знак, со бројот кој беше додаден или одземен направете собирање или одземање и збирот е еднаков на бројот кој го замислил вашиот другар на почетокот.

Наставничката во меѓувреме реши еден таков пример на училишната табла.

Замисли еден број.
Додај го бројот 3
Кој е збирот?

?
+3
7

?

+3

→

7

?

←+3

7

→-3

Во овој случај бараниот број е бројот

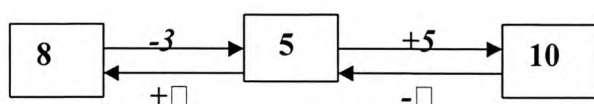
4

 бидејќи: $4 + 3 = 7$

Наставничката после објаснувањето побара од учениците да ја извршат таквата активност во нивните групи. Овој пат учениците немаа потешкотии да ја решат

дадената задача. По еден претставник од секоја група излезе на табла и ја реши соодветната задача. Притоа, се утврди дека три групи за зададената задача користеа одземање.

Наставничката им објасни на учениците дека за решавање на задачите може да има и по два или три математички знаци и напиша пример на училишната табла. Задачата запишана на училишната табла без грешка ја реши Диел.

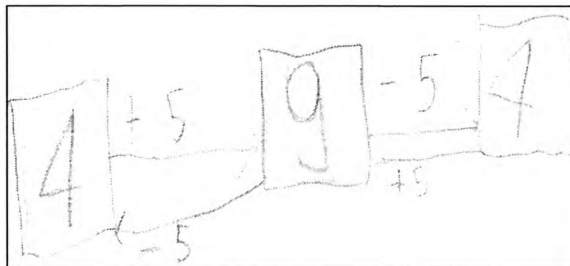
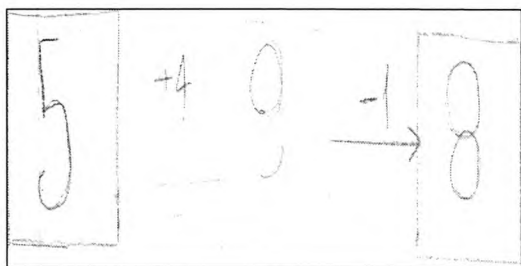

Во меѓувреме учениците почнаа да смислуваат задачи со два математички знака и ги пишуваа таквите задачи. при осмислувањето на задачите учениците си разменуваа мислења меѓусебно, во рамки на групите. Во случаите кога беше потребно интервенираше и наставничката, со цел појаснување на зададената задача на учениците.

По осмислувањето на задачите учениците ги разменија истите со соседните групи. Тие добија по 5 минути за решавање на задачите. Во решавањето на задачите учествуваа сите членови на групите. По решавањето на задачите секоја од групите избра по еден член за читање на резултатите, а листовите со решените задачи на секоја од групите беа поставени на паното во училницата.

Задачите осмислени од страна на групите изгледаа на следниот начин:

Нора имаше бонбони кои и ги дала нејзината баба. Таа на сестра и и даде 3 бонбони. Утредента, мајка и и даде на Нора уште 5 други бонбони и сега таа има вкупно 10 бонбони. Колку бонбони имаше Нора на почетокот?

Задачите решени од страна на групите “Пеперутки” и “Цвеќиња”

Следната активност во училницата беше играта со топка. Учениците формираа круг и ја подаваа топката еден со друг. Оваа игра ја започна наставничката. Таа му ја фрли топката на Валон и побара од него да го најде збирот на броевите $13+4$. Валон ја фати топката и одговори дека збирот на броевите $13+4$ е еднаков на 17. Потоа Валон и ја врли топката на Ера и побара од нејзе да го најде бројот што ќе се добие со одземањето на бројот 8 од бројот 17. Атмосферата во училницата беше пријатна, бучна и другарска. Играта продолжи се додека засвони училишното свонче, кое го означи завршувањето на наставата за тој ден.

Користењето на елементарните математички игри во интерактивното поучување се покажа како успешен начин за спонтано проверување на знаењето на учениците.

Во текот на денешниот ден учениците работеа со љубопитност и соработуваа во групи. Наставните содржини во наставниот процес се интегрираа и по предметите математика, албански јазик, со составување на задачите со зборови и по предметот физичко воспитување.

Интерактивното поучување се спроведе со помош на работата во парови, интеракцијата наставник – ученик и ученик – ученик, како и преку работата во групи. Воедно беа применети и техниките: Движи се/ Застани/ Направи двојки; Структуриран збир; Размени ја задачата. Учениците полесно го совладаа материјалот наведен во книгата по предметот математика. Пред завршувањето на наставата, наставничката им подели листови на учениците на кои таа ги имаше подготвено домашните задачи за следниот ден.

Gjej dhe shkruaj numrin misteriozë

- Nëse më shton 5 bëhem 8! Kush jam?
- Nuk jam më e madhe se 13 dhe as më e vogël se 13. Unë jam....
- Nëse më heq 5 mbetem 10. Unë jam....
- Nuk vlej aspak, por vendin tim e kam, para 1-shit jam....

Kompleto me >, =, <.

12 ☐ 13	18 ☐ 15	12 ☐ 14
6 + 2 ☐ 8	11 - 0 ☐ 11	4 + 5 ☐ 9
20 ☐ 10 + 9	16 - 4 ☐ 10	18 ☐ 10 + 8

Kompleto

15 $\xrightarrow{-2}$ 13 $\xrightarrow{-2}$ 11 $\xrightarrow{-2}$ 9 $\xrightarrow{-2}$ 7 $\xrightarrow{-2}$ 5 $\xrightarrow{-2}$ 3

Домашните задачи решени од страна на Орјет

30 април 2015 година

Иако наставничката имаше испланирано во текот на денешниот ден да надгледува, тоа не се случи бидејќи истиот ден, на целата територија на државата, се одржуваше штрајкот поради неисполнување на бенефициите предвидени со колективниот договор.

4 мај 2015 година

Продолжуваме онаму каде што застанавме. Учениците денеска во класот беа повеќе бучни, споредено со претходните денови. Можеби тоа се однесуваше на фактот што тие не беа видени едни со други неколку дена. Наставничката ги смири учениците и ги запозна со темата на денот, со насловот “Во парк”. На самиот почеток од часот наставничката им подели на учениците по еден коверт на кој беше напишан зборот ПАРК. Таа побара од учениците да напишат реченици со

зборот наведен на самиот коверт. Учениците по дадената задача работеа во двојки, и тоа по две минути. Речиси сите ученици смислија реченици со зборот ПАРК. По завршувањето на оваа игра, наставничката им го постави на учениците следното прашање:

Н: Дали сте биле во парк?

Сите ученици одговорија едногласно: Да!

Н: Добро, и денеска сите заедно ќе одиме во парк.

Наставничката побара учениците да се свртат еден спрема друг и да ги затворат очите. Сега ќе сонуваме заедно рече таа. Наставничката им рече на учениците да се обидат да гледаат со нивниот мозок (со затворени очи). Таа полека и со интонација како да кажува приказна, го кажа следното:

“Се доближуваме до паркот. Ја гледаме зелената природа. Ох...! Што е ова нешто толку лесно кое ми го разладува лицето. (Во тој дел наставничката ги поттикна учениците да дувнат лесно во лицето на соученикот од спротивната страна). Земјата е полна со... (Во тој дел наставничката направи кратка пауза со цел да им даде време на учениците да ја дополнат реченицата со соодветниот збор, како на пример трева, цвеќе или како што кажа Валон, кој беше најхрабар, и рече ѓубриво, без да ги отвори очите и без да дигне рака за да добие збор.

- Сакате ли да седнеме и да направиме венче?

- А сега, што сакате да правите? (да играме, да кажуваме приказни, да се тркаламе по тревата, да јадеме чоколадо и др.)

Наставничката продолжи да ја чита приказната, вклучително и дејствијата кои децата сакаат да ги прават во парк.

Воедно, во текот на раскажувањето, наставничката ги објасни и клучните зборови: одмарам, станувам вешт/а и свеж/а, користејќи синоними или тоа што го чувствуваат децата (кога другарот му дува во лице, како што беше случајот со ветерот).

После завршувањето на расказот учениците ги отворија очите. Наставничката ги праша учениците дали им се допадна патувањето. Се доби впечаток дека учениците биле навистина во парк. Тие беа многу задоволни по завршувањето на оваа активност наречена “Насочена имагинација”.

На следната активност учениците се поделија во групи. Наставничката нивните имиња ги стави над клупа, броејќи во насоката на движење на стрелките од часовникот. На клупата на секоја од групите наставничката стави по еден коверт, на кој таа напиша по едно прашање.

Во секој коверт наставничката ставила 2-3 ливчиња со зборови, од кои едо со точниот одговор и едно празно, на кое учениците можеа да напишат друг одговор, различен од оној кој го напишала наставничката.

Наставничката во меѓувреме ја објасни работата која требаше да ја изврши секоја од групите. На почетокот прочитајте го прашањето од ковертот, а потоа од него извадете ги ливчињата. Прочитајте ги внимателно ливчињата и заедно одберете еден одговор. Одговорот за кој мислите дека е најточен, ставете го во ковертот, а другите ливчиња оставете ги надвор од ковертот. Доколку не ви се допаѓа ниту еден од понудените одговори, на празното ливче напишете одговор и истото ставете го во ковертот.

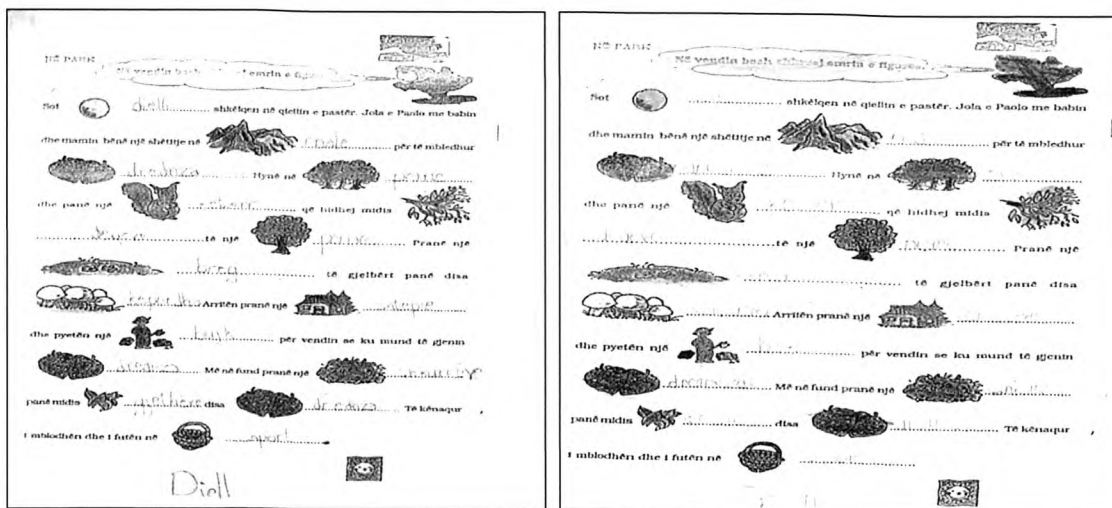
На ковертите беа запишани следните прашања:

1. Што е паркот?
2. Какви игри играме таму?
3. Какви ефекти има играта на чист воздух?
4. Зошто воздухот во парк е посвеж и почист?
5. Како треба да се однесуваме во парк?
6. Дали имате парк во вашата населба?

Учениците почнаа да дискутираат по групи. Некои од учениците имаа спротивни идеи во врска со точниот одговор. Тие во меѓувреме точниот одговор го ставија во коверт. Потоа учениците ги сменија своите групи. Ученикот кој остануваше во групата на ”гостите” им објаснуваше каков одговор даде неговата група. Потоа учениците се враќаа во нивните групи и кажуваа какви одговори дале другите групи. Откако учениците ги завршија разговорите, наставничката побара околу зборот „ПАРК“, кој им беше даден на почетокот од часот, да ги стават одговорите кои ги избрале. После десет минути, на таблата од училницата се исцрта заедничка шема со одговорите на сите групи.

Учениците вообичаено користеле само еден извор на податоци, односно основниот текст предвиден за соодветното одделение. Денес, во одделението, се употреби и еден расказ превземен од едно детско списание и од учениците беше побарано на празното место да го напишат името на сликата. Учениците читајќи го текстот ги пополнуваа зборовите кои недостигаа и работеа независно.

Вака изгледаа пополнетите листови од страна на учениците

По часот ликовна култура учениците го нацртаа паркот. Некои од учениците цртаа независно, а Валерона, која не беше сигурна, ги гледаше нејзините другари и другарки од групата, а потоа црташе во нејзината тетратка.

Во наставниот процес денеска се применија различни методи, техники и форми на работа. Учениците полесно го совладаа материјалот, а воедно беше забележана и нивната независност при извршувањето на училишните обврски.

Заедничката дискусија и соработката во групи овозможија точност при формулирањето на одговорите, ред во однесувањето и поврзување на дадените ситуации со конкретни ситуации од секојдневието.

Пред завршувањето на наставата, наставничката ги извести учениците дека во текот на утрешниот ден ќе отидат на прошетка во паркот од населбата. Сите ученици се израдуваа.

6 мај 2015 година Прошетка во паркот од населбата

За последниот ден од неделата беше предвидено учениците да излезат во природа. Иако во населбата Дарданиа, каде што се наоѓа училиштето, нема уреден парк со клупи и украсен со дрвја и цвеќиња, раководителот на училиштето решил учениците од прво одделение да го посетат паркот од населбата.

Денес учениците се собраа пред девет часот во училишниот двор, придружени од нивните родители. На грб ги носеа нивните ранчиња полни со разни јадења. Некои

од учениците со себе понеле и реквизити за играње. Откако се собраа сите, учениците наредени тргнаа кон паркот во населбата, кој се наоѓаше во близина. Децата наредени по двајца се движеа среќни. Тие ја следеа наставничката и никој не излегуваше на патот, иако тротоарот беше тесен. По неколку минути учениците заедно со нивната наставничка пристигнаа во паркот од населбата, кој се наоѓа во близина на училиштето. Учениците врз тревата ги послаа прекривките и седнаа да одморат, го извадија јадењето од нивните ранчиња и започнаа да јадат. Откако одморија малку, тие почнаа да играат. Некои од нив играа со топка, други играа со јаже, а останатите трчаа по тревата која беше мокра од утринската роса. И наставничката играше и правеше вежби заедно со учениците. Тие пред да се наредат и да тргнат накај дома, заедно со наставничката ги собраа отпадоците кои ги направија и истите ги фрлија во кантата за отпадоци.

Денешниот ден беше поинаков од другите, кога наставата се одвиваше во училницата. Учениците во текот на целото време беа активни. При извршувањето на физичките активности учениците беа задоволни и соработуваа меѓусебно, но и со наставничката.

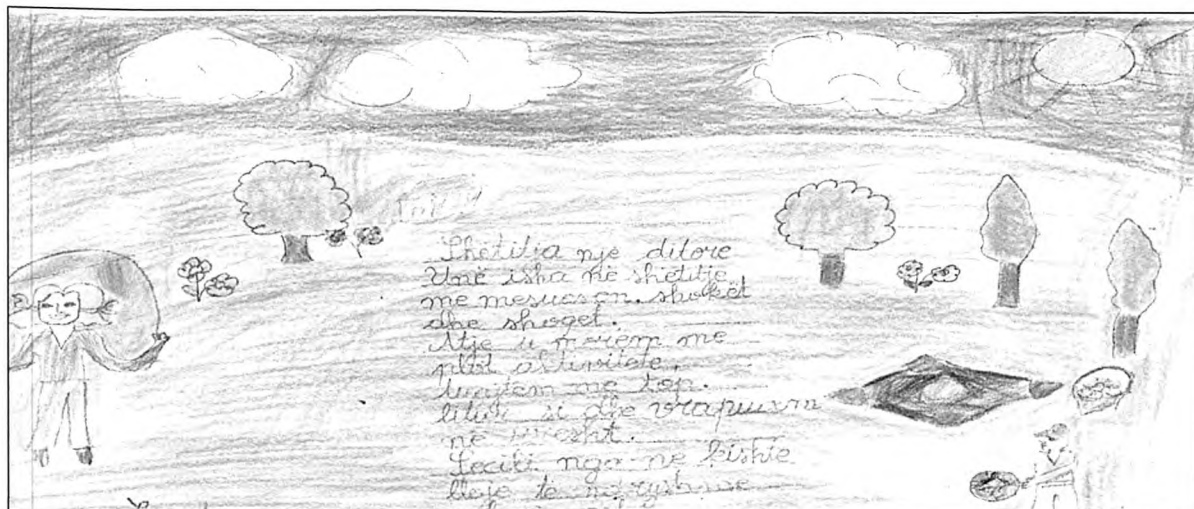

Некои пријатни моменти од шетањето во природа

7 мај 2015 година Следниот ден

Описот на учениците за прошетката во паркот, изразен преку пишувањето и цртањето, беше прекрасен. Енди го напиша следното: *"Јас бев на прошетка со наставничката, другарите и другарките. Во паркот имавме многу активности, игравме со топка, со јаже и трчавме. Секој од нас со себе носеше разнo јадење, а различните јадења ги поделивме меѓу себе"*. Ерин во својата тетратка напиша:

”Вчера бевме на прошетка. Времето беше сончево. Природата беше раззеленета. Јас си играв со моите другари и другарки од класот. Ова беше посебен ден за мене”.

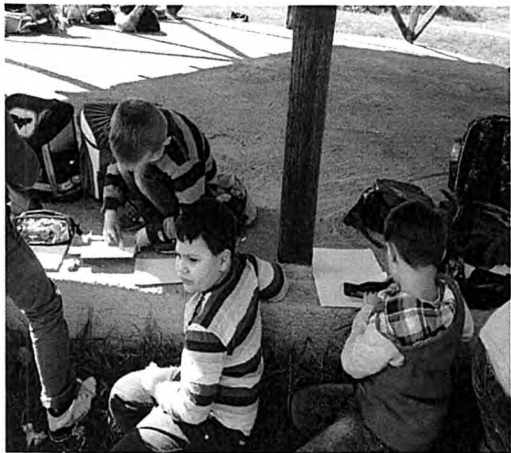

Интегрирање на наставната содржина

12 мај 2015 година

За оваа недела главна тема е “Работата со податоци”. После започнувањето на наставата наставничката и учениците излегоа во училишниот двор. Бидејќи клупите во летната училница се оштетени, учениците седнаа еден покрај друг и ги извадија нивните тетратки и моливи. Излегувањето во училишниот двор со учениците имаше за цел тие да запишат колку коли, автобуси, камиони, велосипеди и скутери ќе поминат на патот покрај училишниот двор за време од десет минути. Учениците потоа се вратија во нивното одделение. Откако се овозможи за

работа, се пополни табела со податоците на учениците, добиени од атмосфер

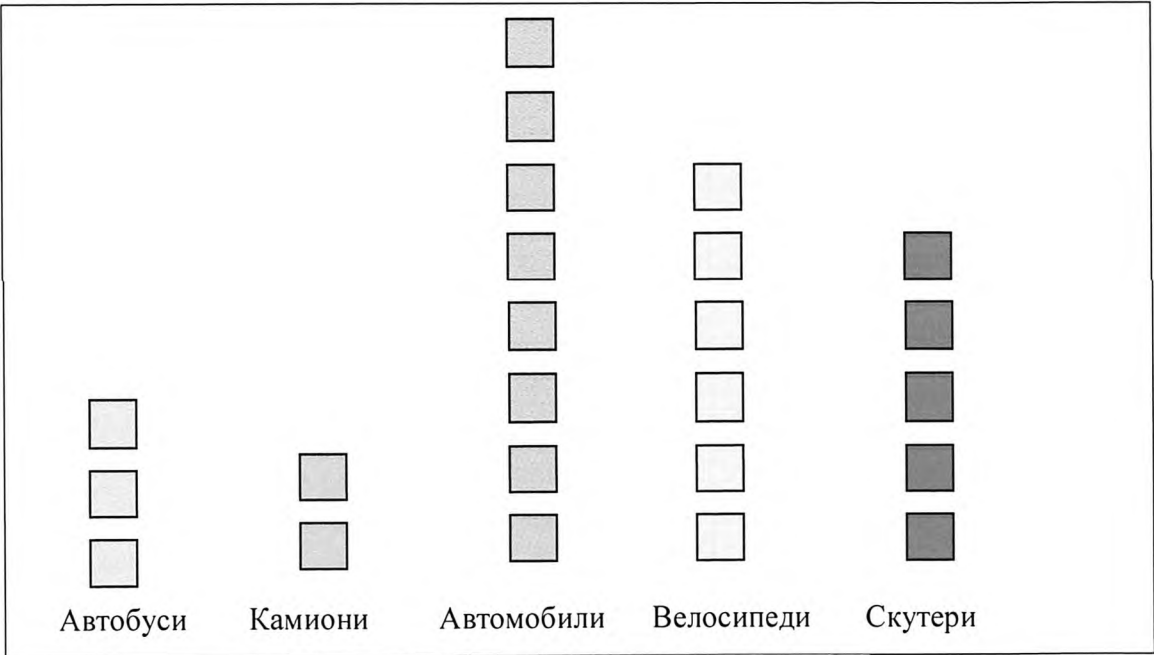

Учениците броејќи ги возилата кои се движееа по улица

Автобуси	Камиони	Коли	Велосипеди	Скутери
3	2	8	6	5

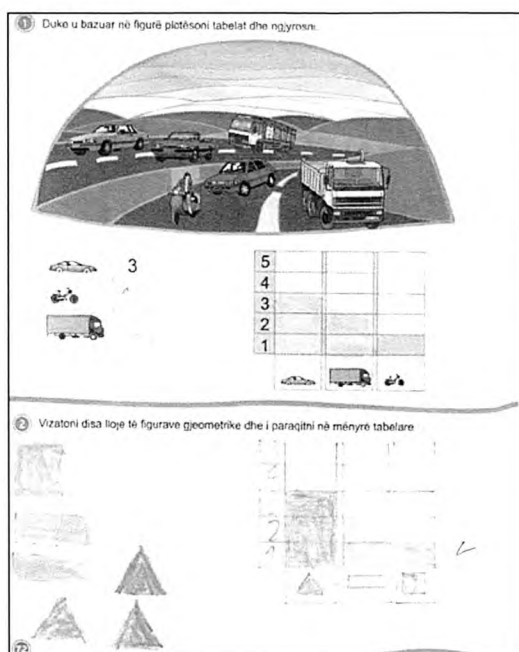
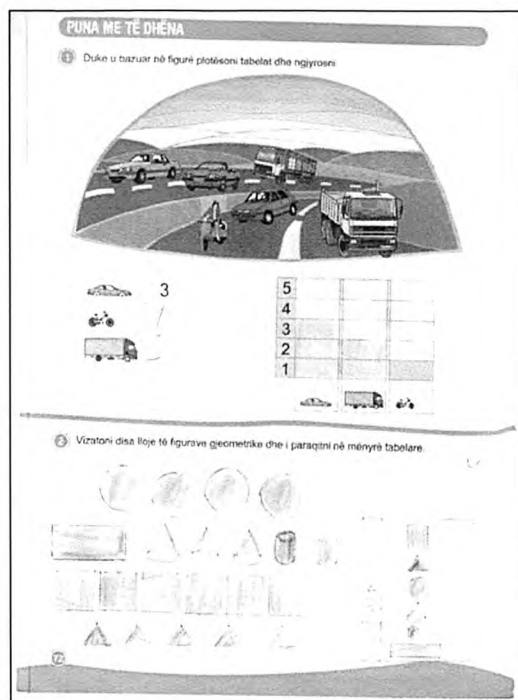
Табелата пополнета со податоците од набљудувањето

По прикажувањето на податоците во табела, учениците со помош на нивната наставничка ги прикажаа податоците и во форма на квадрати. За секое поминато моторно возило во сообраќајот тие запишуваа по еден квадрат.

Прикажување на податоците со квадрати

Наставничката им посочи на учениците да ја отворат книгата по предметот математика и им покажа како да ги пополнат дадените задачи. Учениците работеа сами и независно. Тие немаа потешкотии при решавањето на задачите, а наставничката внимателно ја следеше нивната работа.

Табеларно прикажување на податоците во книгата по предметот математика

Пред завршувањето на часот по математика, наставничката направи сондажа со учениците во врска со видовите на јадења кои учениците ги носат со себе на големиот одмор.

Учениците јадењето кое го носеа со себе го ставија врз училишните клупи.

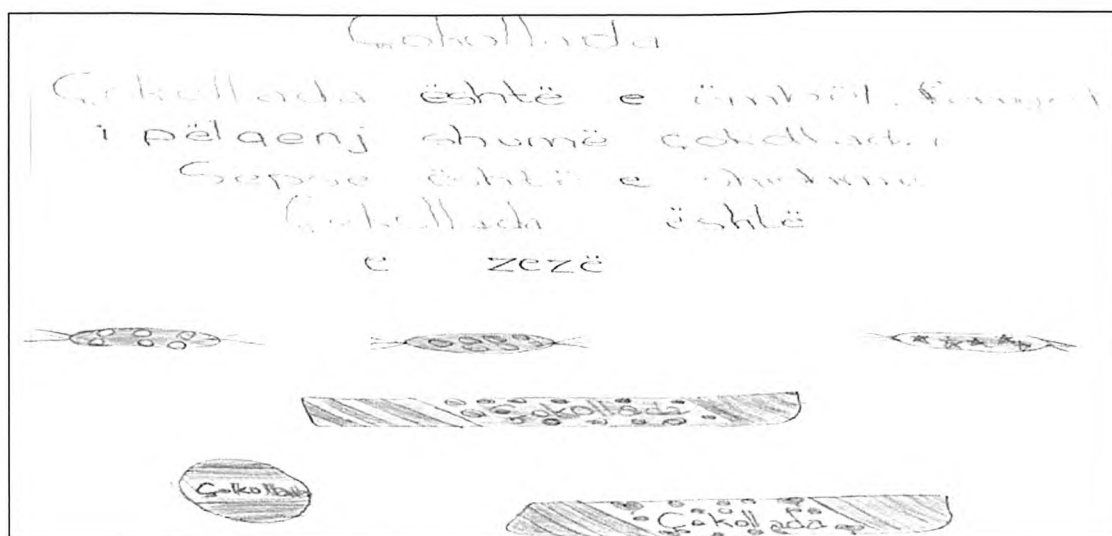
Наставничката во меѓувреме во табела ги напиша имињата на јадењата кои учениците ги носеа со себе: бисквити, чипс, овошје, чоколадо, кифли.

Наставничката и учениците заедно изброија колку од нив имаат со себе таква храна и добиените резултати ги напишаа во табела.

Бисквити	5
Чипс	4
Овошје	8
Чоколадо	5
Кифли	7

Наставничката побара од учениците да ги споредат резултатите и да кажат која им е нивната омилена храна (овошје) и која храна ја сакаат помалку (чипс)?

По завршувањето на големиот одмор преовладуваше пријатна работна атмосфера. Активностите започнаа со разговор во врска со исхраната. Разговорот се одвиваше по пат на прашања и одговори, и тоа со прашањата: какви видови храна јадете и каква храна треба да јадеме за да бидеме здрави. Учениците се поделија во групи со по пет ученици, според храната која ја сакаат повеќе. Наставничката им посочи на учениците секој од нив да напише по една реченица за нивната омилена храна. Тие требаше да пишуваат за составот на храната, потеклото на истата и колку е здрава таквата храна. Учениците во рамки на групите разменуваа мислења во однос на тоа што го напишале. Таквата активност се одвиваше во сите групи. Наставничката се доближи до клупата на првата група и одбра еден од моливите. Ученикот кој го имаше избраниот молив од страна на наставничката ја прочита својата реченица, како и речениците на неговите соученици. Денес ученикот кој ја претстави работата во групи беше избран од страна на наставничката. Таквата активност се изврши во сите групи. Учениците работеа независно, дадената задача не беше тешка и тие комуницираа слободно. Во меѓувреме, наставната содржина се интегрираше и по предметите математика, албански јазик и природа и општество. При спроведувањето на наставната содржина кај учениците се забележа задоволство, љубопитност и независност. При спроведувањето на наставните активности имаше интеракција ученик – ученик и наставник - ученик.

Опис на омилената храна

14 мај 2015 година

Наредните денови повторно се навративме на темата “Работата со податоци”. На учениците за домашна задача од страна наставничката им беше кажано да ја донесат играчката која најмногу му/и се доаѓа. Секој од учениците го кажуваше името на играчката, а наставничката го пополнуваше дијаграмот со имињата на играчките.

Учениците ги ставаа играчките на една клупа пред класот, групирани според нивниот состав односно: играчки во форма на животни, кукли, пластични возила и играчки за на маса односно игри со кои се игра на маса.

Учениците ги гледаа играчките со внимание, а потоа одговараа а прашањата поставени од страна на наставничката.

Н: Која е заедничката карактеристика на игрите?

Учениците едногласно одговорија. Тоа се играчки.

Н: Зошто служат играчките?

У: За забава.

Н: Како се разликуваат играчките една од друга? Од страна на учениците по ова прашање беа дадени различни одговори: според формата, бојата, составот и нивната големина.

Учениците ги идентификуваа животните според видови. Добиените податоци се запишаа на таблата во училницата на следниот начин:

- Графикон со коцки во различни, според колоните.

- Една коцка еднаква на едно животно.

Во училницата се работеше паралелно односно наставничката работеше на таблата а учениците во нивните тетратки.

Со следната активност, која се спроведе во училницата, наставничката направи една анкета во однос на предметот кој најмногу им се допаѓа на учениците. На почетокот учениците не ја разбраа добро зададената задача, дека тие треба да изберат само еден од предметите односно предметите кои им се допаѓаат најмногу. Нивните одговори се запишаа во графиконот нацртан на таблата од страна на наставничката. Според добиените податоци, најомилен предмет на учениците е предметот математика.

Предметите рачна работа, музичка култура и природа и општество се предмети кои учениците од одделението I2 ги сакаат помалку.

По предметот албански јазик наставничката побара од учениците да дадат аргументи, како на пример, да одговорат на прашањето “Зошто ви се допаѓа предметот математика?”.

Учениците дадоа аргументи зошто им се допаѓа избраниот предмет.

Со темата “Работа со податоци” беа содржани и содржините од другите програмски подрачја. Учениците особено се радуваа на играта наречена “Пикадо”.

На почетокот наставничката постави на табла пикадо, кое го донела со себе од дома, а потоа таа им ги објасни на учениците правилата на игра. Учениците во меѓувреме се поделија во три групи. Откако учениците гаѓаа со стрелките во правец на пикадото, наставничката ги запишуваше податоците во табела. Некои од учениците не добија воопшто поени бидејќи не го погодија пикадото. На крај, откако гаѓаа сите ученици, беа избројани резултатите. Трите групи имаа речиси под еднаков број на поени, а за победник на денешната игра се избра групата која имаше само четири поени повеќе од останатите групи. Оваа игра овозможи живост, лична одговорност, целосна вклученост и ентузијазам. На тој начин сите поставени цели се постигнаа со леснотија, на пријатен начин и без да бидат забележани истите. Поради тоа, на крајот од денешниот ден, можеме да заклучиме дека

учениците ја совладаа добро дадената тема, насловена како “Работа со податоци”. Оваа тема се интегрираше во сите области.

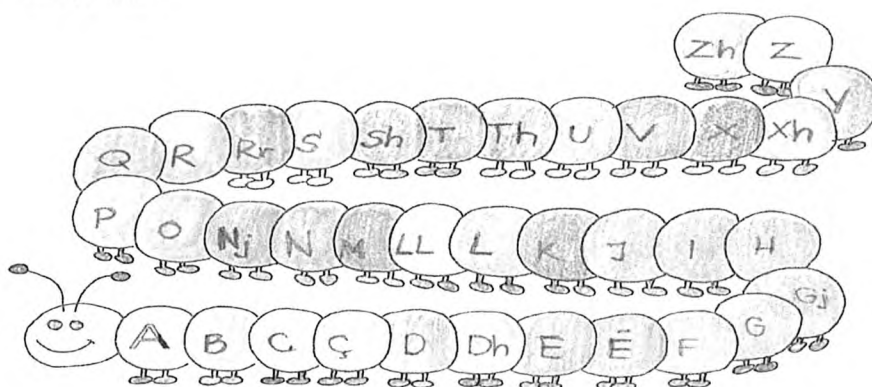

Ериола фрлајќи ги стрелките во правец на пикадот

18 мај 2015 година

Минатата недела се обработи и последната буква. Учениците беа среќни бидејќи веќе знаеја да читаат и пишуваат. Тема на денешниот ден беше „Азбуката”. На почетокот наставничката побара од учениците да ја кажат азбуката. Откако некои од учениците ја кажаа азбуката, наставничката подготви графички организатор, во кој учениците имаа за задача да ги напишат буквите од азбуката. Учениците работеа независно, а наставничката ја следеше нивната работа. Работата на учениците се изложи на паното во училницата, додека графичкиот организатор изгледаше како во продолжение.

Shkruaj alfabetin:

79 |

Графички организатор - азбука

По завршувањето на графичкиот организатор, учениците за секоја буква од азбуката напишаа по едно име.

Следната активност се организираше во четири групи. Секоја од групите доби по едно прашање и задача.

Првата група ги напиша сите букви од азбуката.

Втората група ги напиша само согласките.

Третата група ги напиша самогласките.

Четвртата група ги запиша буквите составени од две букви и оние кои имаат два симболи.

Sa shkronja ka alfabeti ? **36**
Shkruaj ato nëpër vija.

A B C D E F G H I J
K L M N O P Q R S T
U V X Y Z

Sa bashkëtingëllore ka alfabeti ? **29**
Shkruaj ato nëpër vija.

h g f e d c b a
n m l k j i h g f e d c b a
x y z

Sa zanore ka alfabeti ? **7**
Shkruaj ato nëpër vija.

a e i o u y

Sa shkronja dyshe ka alfabeti ? **9**
Shkruaj ato nëpër vija.

th sh dh

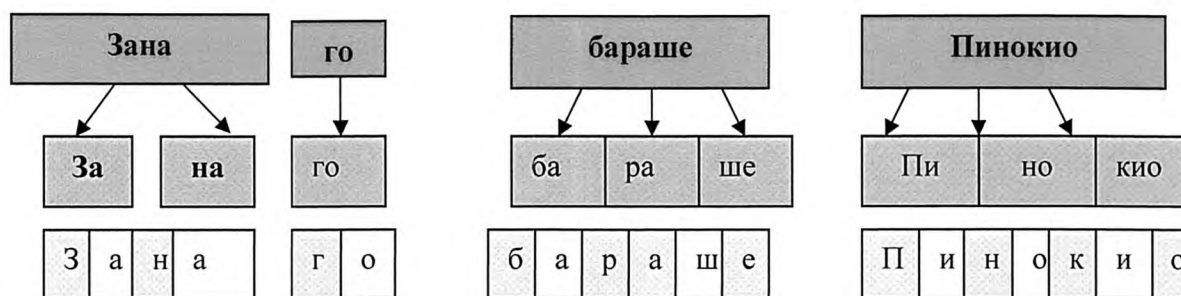
Работата на учениците по групи

Наставничката ги потсети учениците дека самогласките се гласни, додека согласките се помалку гласни и дека со спојувањето на согласките и самогласките се создаваат слоговите.

Секоја од групите доби по една книга од библиотеката која се наоѓа во училницата. Откако секоја од групите избра по една книга, наставничката побара еден од учениците да го прочита на висок глас насловот на избраната книга. Учениците, во меѓувреме, добија за следна задача од книгата да напишат по една реченица. Откако учениците ги напишаа избраните реченици, тие имаа за задача да најдат колку зборови содржеше реченицата, потоа да најдат колку слогови имаше реченицата и колку букви. Исто така, учениците имаа задача во напишаните учебници да ги поцртаат согласките и самогласките.

Откако групите завршија со работа, наставничката се доближуваше до клупите и земаше во раката по еден молив од секоја клупа. Учениците на кои наставничката

им го избрала моливот ја претставуваа групната работа пред другите соученици. Оваа активност се спроведе во сите групи. Откако учениците направија поделба на речениците по зборови, слогови и букви, наставничката побара од нив со жолта боја да ги обојат самогласките. На тој начин дојде до израз познавањето на самогласките и согласките.

Поделената реченица на слогови и букви

Секоја од групите беше именувана како една од самогласките и со таа самогласка учениците формираа слогови. Оваа задача беше лесна за учениците. Сите групи имаа запишано слогови со самогласките. Од напишаните самогласки учениците напишаа зборови и реченици. Напишаните реченици ги прочитаа пред сите соученици.

На последниот час учениците ја научија песната за букварот. Мелодијата на песната ечеше во одделението бидејќи текстот на истата го сочинуваа 36-те букви од азбуката. Учениците се наредија според редоследот на првата буква од нивните имиња, во согласност со усогласеноста на азбуката на албанскиот јазик.

Денеска беше еден вообичаен наставен ден. Учениците беа активни и љубопитни во текот на поучувањето. За време на наставата се примени групна и индивидуална форма на работа. Сите планирани активности на наставничката се реализираа. Учениците независно ги завршија училишните обврски. За време на активностите тие беа задоволни и љубопитни.

Пред учениците да се спремаат за да си отидат дома, учителката им ги даде домашните задачи.

20 мај 2015 година

Наставничката во моментот не е присутна. Училницата ви изгледа поинаку од минатиот пат. Една од предвидените содржини за овој ден е усвојување на темата “Правилата го прават нашиот живот полесен”.

Денешниот наставен ден започна со дискусија помеѓу наставничката и учениците. Се разговараше за сликите на страна 16 во текстот од предметот општествено воспитување, каде што се прикажани слики кога работите се на соодветното место и кога работите не се на своето соодветно место.

Која глетка е уредна? Зошто? Ова беа некои од прашањата кои наставничката им ги постави на учениците. Учениците слободно разговараа за сликите прикажани во книгата.

Следната активност се спроведе во парови. Наставничката побара од секој пар ученици да напишат по едно правило кое го применуваат дома, на улица или во училиште. Учениците размислуваа и се гледаа меѓусебно како нешто да не им е јасно. Тогаш наставничката им кажа едно правило: - На училиште се доаѓа точно на време. Примерот даден од страна на наставничката им помогна на учениците да ја завршат зададената работна задача. Некои од паровите ги напишале следните правила:

- Не зборувај со висок глас во училницата.
- Отпадоците фрлете ги во канта за отпадоци.
- Почитувај ги возрасните.
- Во продавница се користат зборовите: “ве молам”, “благодарам”, “до гледање” и др.
- Кога се разделуваме со другарот или другарката од класот кажуваме: “до гледање”.
- Да играме без да се карае едни со други.

Наставничката им објасни на учениците дека има кратки правила, како на пример: училишниот правилник, сообраќајните правила, фудбалските правила и др. Има и непишани правила, како на пример: да го одржуваме редот во билетарница, при купување на прехранбени производи, при влез во автобус, да бидеме односливи со

другите луѓе и др. И природата има свои правила (пролетта, летото, есента и зимата).

Во активностите што следуваа беше организиран диференциран приод во работата на учениците. Учениците се поделија во пет групи. На секоја од групите наставничката и даде различна задача, која требаше да се дискутира и реши од страна на секоја група.

Првата група – Напишете во вашите тетратки неколку правила кои треба да се применуваат во класот. Напишаните правила ги прочита еден ученик од членовите на групата, а потоа ги поставија на паното во одделението.

- Во класот треба да доаѓаме во точно определено време.
- Класот и училиштето треба да ги одржуваме чисти.
- Отпадоците треба да ги фрламе во канта за отпадоци.
- Треба да ги почитуваме другарите и другарките од класот или од училиштето.
- Да ја слушаме внимателно наставничката за време на наставата.
- Да ја одржуваме чистотата, да ги чуваме и да се грижime за предметите од класот.
- Да ги чуваме и одржуваме чисти нашите книги.

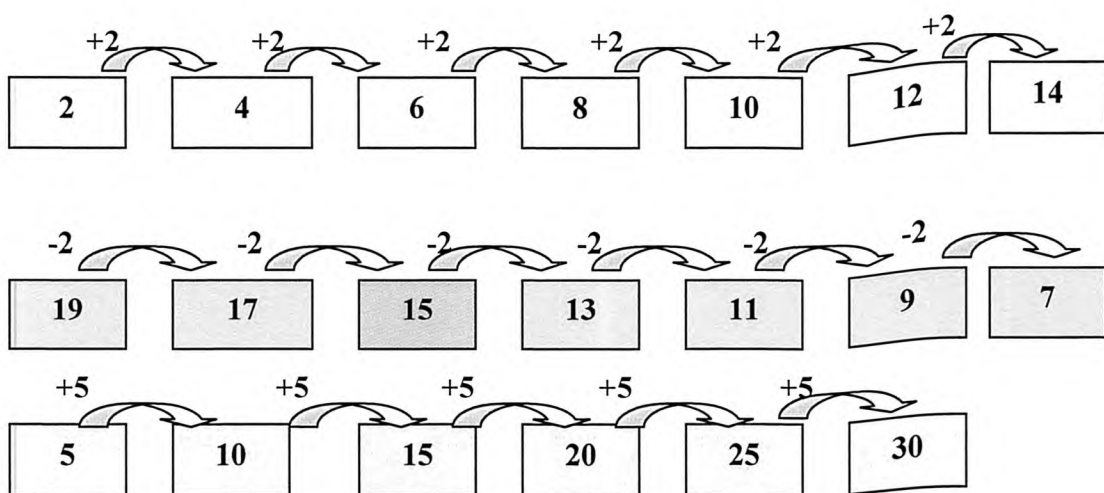
Втората група – Втората група имаше за задача да реши една ситуација: *Во куклениот театар една група другари чекаа ред пред театарскиот шалтер за да купат билети. Еден од нив, најнестрпливиот, влезе без да го почитува редот.* Учениците имаа за задача да напишат:

- *Како би постапиле вие во ваков случај?*

- *Со кои зборови ќе го убедите другарот дека постапил погрешно?*

Решавањето на оваа ситуација се направи на многу креативен начин од страна на членовите на втората група. Учениците ја одиграа оваа проблематична ситуација. За време на одигрувањето ученикот кој влезе без да го почитува редот го принудија да си држи ред.

Третата група – Третата група имаше за задача да го открие правилото и да го дополни со цел да се создаде низа броеви.

При решавањето на првиот и вториот пример учениците не се соочија со потешкотии при решавањето на истите, додека за третиот пример учениците побараа помош од наставничката. По завршувањето на зададените задачи еден претставник од групата задачите ги направи на училишната табла и го објасни правилата за создавањето на низа броеви за секој пример поединечно.

Четвртата група – Четвртата група имаше за задача да напише неколку правила во сообраќајот, кои учениците треба да ги почитуваат. Учениците ги напишаа следните правила:

Улицата треба да се премине само на место означено за пешаци.

Почитувај го семафорот.

Почитувај ги таблите и кога се движии со велосипед.

Не играј со топка на улица.

Членовите од четвртата група исто така ја презентираа својата работа пред другите групи.

Петтата група – Петтата група имаше за задача да игра една игра и да ги објасни правилата за таа игра. Учениците одбраа да ја играат играта “Со затворени очи” и ги напишаа следните правила кои требало да ги почитуваат за време на играта:

- На играчот му се врзуваат очите со марама.
- Марамата се врзува добро за играчот да не може да гледа.
- Учениците не треба да реагираат за ученикот да го/ја најде сам.

Наставничката им остави доволно време на учениците кое им беше потребно за да ги реализираат анимациите. Ваквиот начин на игра го направи интересно поставувањето на правилата на игра. На следниот начин учениците сфатија дека правилата освен во семејството и одделението треба да ги применуваме и во математиката, играта, сообраќајот и др.

Во текот на денешниот ден сите ученици беа активни и се почувствува клима на соработка помеѓу групите. Наставата содржина беше интегрирана и по предметите албански јазик, математика и општествено воспитување. За време на денешните активности се примени формата на индивидуална работа, работа во групи и во парови. За време на работата во парови учениците работеа независно за да ги решат нивните задачи. Интерактивната настава, која се состои од когнитивни, уметнички и практични активности, ги става во функција и срцето и рацете, а не само мозокот на учениците. На крајот од денешниот ден наставничката им даде на учениците за домашна задача да напишат едно правило од класните правила кое го примениле најдобро

25 мај 2015 година

Како и секој работен ден, и денешниот ден во училницата започна со проверка на домашните задачи. При проверката на истите, наставничката на некои од учениците им сугерираше да се потрудат да пишуваат поубаво.

Тема на денешниот ден беше “Како се делат животните”.

Активноста во одделението започна со разговор помеѓу наставничката и учениците, во врска со домашните животни и нивната поделба.

- Ајде да наброите неколку од животните кои ви се допаѓаат најмногу.
- Зошто ви се допаѓаат? Дали дома чувате животни?

Наставничката побара од учениците да дискутираат поделени во групи за нивните омилени животни. Учениците дадоа различни мислења за животните кои живеат во природата:

Прва група: Мачката има убава кожа, очи кои и сјаат и таа лови глупци.

Втора група: Врабчето има шарени пердуви, убав глас и се храни со црви.

Трета група: Еленот има убаво тело и убави рогови, не јаде месо и се храни со трева.

Четврта група: Кучето е чувар на куќата, верен е на својот сопственик и ги сака коските.

Петта група: Зајакот има мека кожа и долги уши. Тој е брз и плашливец и сака да јаде зелки.

Шеста група: Коњот е голем, послушен на сопственикот и тој е брз.

Наставничката во меѓу време на учениците поделени во групи им подели слики со различни животни (лав, риба, врабче, овца, жаба, тигар, куче, еж, зајак, пеперутка, крава и др.) и на учениците им го постави следното прашање: *Како може да ги групираме животните, чии слики ви стојат на клупите?*

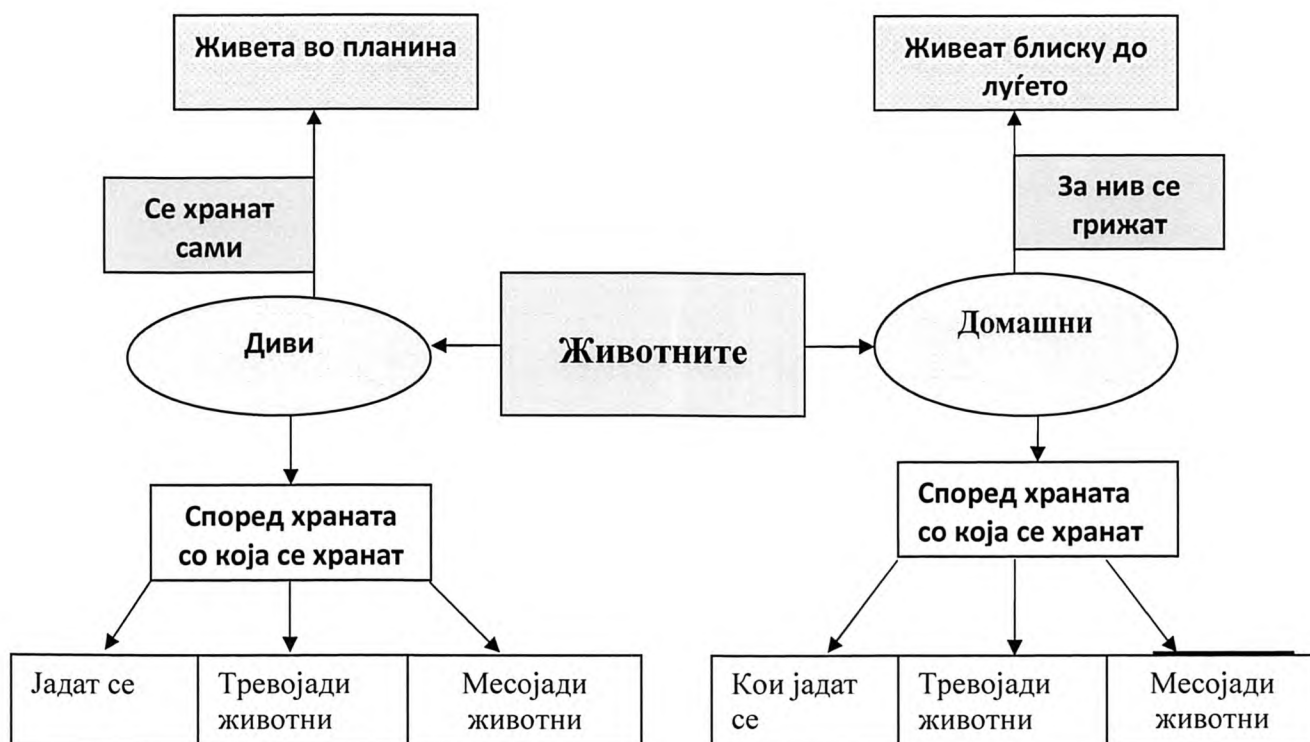
Учениците одговорија без да се мислат. Животните може да ги поделиме во две групи, според начинот на нивното живеење:

- Диви животни; - Домашни животни.

Новото знаење се стекнува со читање на наставниот материјал. Учениците беа поделени во две групи. Едната група ученици го прочита првиот дел од лекцијата, со која беа дадени податоци за дивите животни.

Втората група ученици го прочитаа вториот дел од лекцијата, кој се однесуваше на домашните животни. Учениците имаа доволно време да го прочитаат наставниот материјал и да дискутираат за истиот. Кога заврши учењето на лекцијата, првиот дел беше продискутиран со сите ученици. На тој начин наставничката ги утврди знаењата стекнати од страна на учениците. На ист начин беше постапено и со вториот дел од лекцијата, кој се однесуваше на домашните животни.

За времето во кое лекцијата се дискутираше на делови, на таблата во одделението, во форма на табела, беше пополнета *картата на концептот*.

Карта на концептот за домашните и дивите животни

По предметот рачна работа наставничката претходно го беше приготвила материјалот за работа. Учениците се поделија на три поголеми групи, во зависност од материјалот кој им се допаѓаше да работаат. Првата група со помош на пластична чаша направи зајак, втората група исече и залепи делови со кои состави крава, а третата група направи врабче кое лета. Учениците се движеа слободно од една во друга група и соработуваа меѓусебно. Трудот на учениците на крај беше изложен на паното во училницата, како што е предвидено со интерактивната настава.

Изработките кои ги изготвија учениците за животните

Во текот на последниот час учениците ја играа играта со наслов „Кој ќе погоди,?!“ Еден од учениците испушташе глас сличен на оние на животните, додека другите погодуваа за кое животно се работи. Учениците со оваа игра ги имитираа следните животни: мачката, кучето, кравата, магарето, овцата, волкот, лавот, врабчето и жабата.

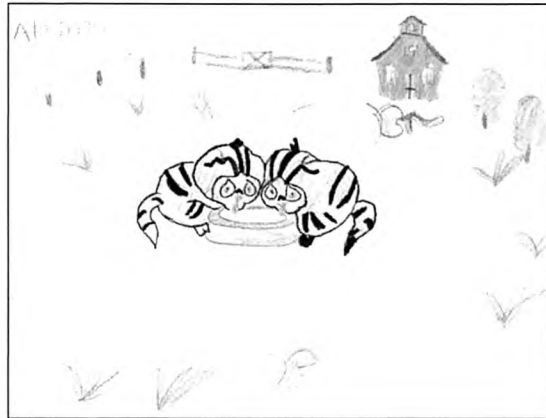
Во текот на истиот ден учениците соработуваа и разменуваа мислења меѓу себе. Тие го искористија стекнатото знаење за добивање на соодветните заклучоци за секоја група. Тој ден беа применети разни форми и методи на поучување. Во училишната владееше позитивна атмосфера. Учениците во текот на извршувањето на училишните задачи работеа независно. Наставната содржина истиот ден се интегрираше и во предметите природа и општество, албански јазик и ликовна култура. На учениците за домашна задача им беше дадено да напишат кои животни живеат поблиску а кој живеат подалеку од селото.

26 мај 2015 година

Активноста започна со разговор во врска со животните. Атмосферата во одделението беше опуштена и учениците се чувствуваа слободни да кажат се што ќе им падне на памет.

Наставничката побара од учениците да ги нацртаат самостојно животните кои им се допаѓаат најмногу, а потоа да разговараат за нив. Учениците нацртаа дивни

животни, а некои од нив нацртаа домашни животни. Учениците нацртаа убави животни, кои изгледаа како на сликите дадени во продолжение.

Животните нацртани од страна на учениците

Откако учениците завршија со цртањето, наставничката разговараше со некои од нив за нацртаните животни.

Н: Кое е ова животно?

У1: Тој е лавот?

Н : Каков е лавот?

У1: Лавот е голем и силен.

Н: Каде си видел лав?

У1: Видов во зоолошката градина.

Н: Зошто си се допаѓа лавот?

У1: Бидејќи е кралот на животните.

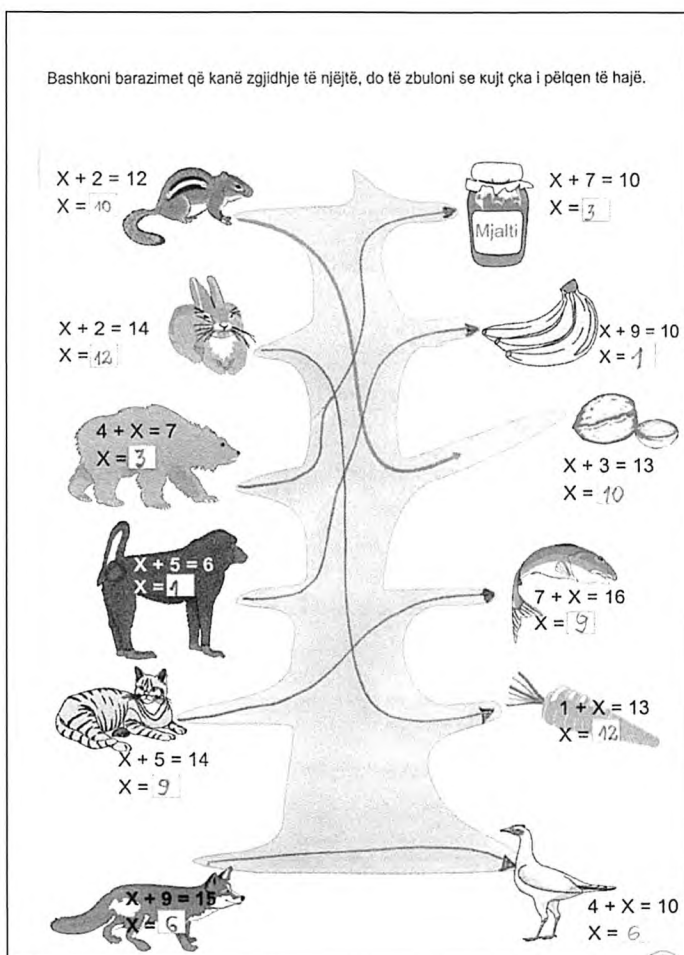
У: Каде живее лавот? Сите ученици едногласно одговорија дека лавот живее во планина.

Повеќето ученици дадоа опис на животните кои ги нацртаа.

Наставничката им објасни на учениците дека тема на денешниот ден ќе биде “Пријателите на планината”.

Приказната за избраната тема ја прочита наставничката, со неколку прекини. После секој прекин учениците даваа опис на прочитаниот дел, како што го разбрале истиот. Наставничката поставуваше прашања кои се однесуваа на прочитаниот дел од приказната. Прашањата се однесува на сите ученици. Тие активно учествуваа, креваа рака и одговараа на прашањата.

Иако имаше прашања на кои се бараше логичко објаснување и сопствен одговор, на повеќето прашања учениците одговараа без многу размислување, со користење на терминологијата од учебникот.

Активноста продолжи со работа во групи. За таа цел беа формирани две големи групи, едната по предметот албански јазик и другата по предметот математика. Групата ученици ангажирана по предметот албански јазик имаше за задача во дадениот текст да ги поцрта ликовите од приказната и да напише какви се печурките, бубамарите, мравките и ларвите.

Во групата по предметот математика, секој од учениците го пронајде непознатиот број во дадената задача. Спојувајќи ги задачите со еднакво решение,

учениците открија дека на зајакот му се допаѓа да јаде морков, дека мачката сака да јаде риба, дека на мечката и се допаѓа медот и др.

На крајот на денот учениците работеа во сите области а во училницата владееше позитивна атмосфера. Учениците соработуваа со наставничката, поделени во групи. При спроведувањето на наставната содржина кај учениците можеше да се забележи задоволство и љубопитност. Секоја од групите доби различни задачи, одредени од страна на наставничката, кои беа завршени успешно при одвивањето на активностите во класот. Работата во групи учениците ја извршија независно.

Во текот на истиот месец, како и во предходниот месец, воглавно се работеше по комбинацијата на предметно-часовен систем и активна настава. Учениците потполно се прилагодија на стилот на работа на наставничката и добро напредуваа.

2 јуни 2015 година

Наставничката претходниот ден побара од учениците да донесат од дома материјали за изработка на пеперутка. Веднаш откако наставничката влезе во училницата и ги поздрави учениците, еден од нив излезе пред нејзе и и рече:

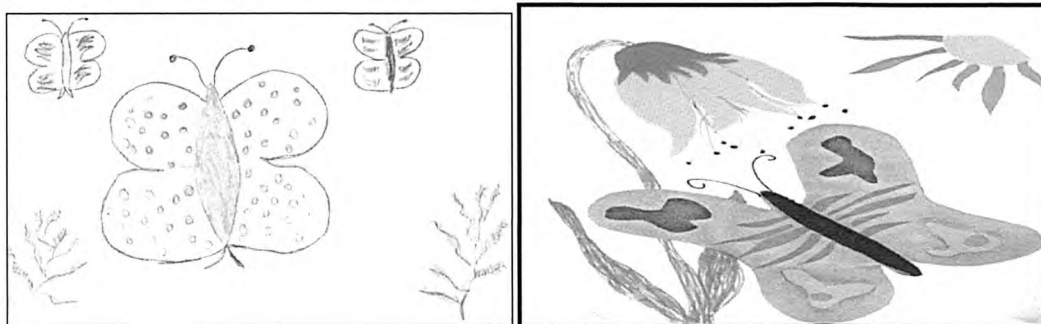
У1: Јас фатив пееперутка и ја чувам во кутија.

У2: А јас симнав слики од интернет и со нив направив албум. Наставничката се доближи до учениците, ги погледна и им честиташе за вложениот труд. Во меѓу време наставничката ја погледна Ема, која беше нерасположена.

У3: Наставничке, јас немам многу пеперутки како нив, имам само една пеперутка, која ја нацртав сама.

У4: И јас наставничке изработив пеперутка.

Н: Овие пеперутки се прекрасни. Браво за вас!

Цртежите на учениците – Пеперутка

Наставничката им кажа на учениците дека тема на денешниот ден ќе биде “Пеперутката,, и на табла го нацрта графичкиот организатор: Знам – Сакам да знам – Научив.

Во првата колона, со помош на дискусијата водена по прашањето „Што знаете за пеперутката,, наставничката со одговорите на учениците ја пополни колоната „Што знаеме,,.

Потоа наставничката ги праша учениците што друго сакаат да дознаат за пеперутката и на тој начин ја пополни и колоната „Што сакаме да знаеме,,

Учениците во меѓувреме беа поделени во групи. Наставничката текстот по предметот природа и општество им го подели по групи и од учениците побара во текстот да ги најдат одговорите на поставените прашања. Во текот на работењето по групи, наставничката ги објасни зборовите рогови и свилени кожурци.

Некои од зададените прашања не беа одговорени од страна на учениците преку дадениот текст, а за пополнување на колоната „Научив,, на нив им помогна наставничката

Што знаеме?	Што сакаме да знаеме?	Научив.
Пеперутката има четири крила. Над главата има две долги влакна во форма на рогови. На крилата има еден вид на прашина. Крилата се со различна форма. Крилата се со различна боја. Пеперутката ја гледаме на пролет. Таа е убава.	Колку нозе има? Со што се храни? Колку долго живее пеперутката? Како се размножуваат пеперутките? Дали пеперутките се штетни?	Пеперутката има шест нозе. Се храни со листови. Пеперутките се размножуваат со јајца. Од јајцето се раѓа црв. Црвот се храни со листови. При растењето преде свилен меур. Една пеперутка живее во просек помалку од една недела, а некои од нив можат да живеат до осум месеци, во зависност од климата. Ниту една пеперутка не живее подолго од една година. Пеперутките не се штетни.

Вака изгледаше графичкиот организатор: Знам – Сакам да знам – Научив на крајот од активнoста

Текстот со наслов “Јас сум пеперутка” беше претворен во претстава од страна на учениците, откако истиот беше поделен на делови од страна на наставничката.

Претставата

У1: - Еј, дали ме препознавате мене? Јас сум едно многу мало јајце. Не знам што ми се случува? Се претвaram во ларва.

У2: Погледнете горе. Да, да! Јас сум ларва. Многу ми е убаво. Се хранам со листовите од дрвјата. Дали сеуште ме слушате? Нешто ми го попречува движењето. Тоа е еден свилен меур.

У3: Сигурна сум дека не ме слушате. Неколку дена треба да останам без храна и без пиење, но јас чувствувам дека се случува нешто прекрасно. Се претворам... Сакам да го скинам свилениот меур.

У4: Го скинав свилениот меур. Јас сега сум пеперутка. Нели сум убава? Летам кај моите другарки.

Пријатно!

Наставничката им помогна на девојчињата да ги стават крилата и да имитираат пеперутки кои летаат. Потоа девојчињата играа слушајќи ја песната “Пчелката и пеперутката. Имитирањето на пеперутката беше многу забавно а во училницата се создаде пријатна атмосфера.

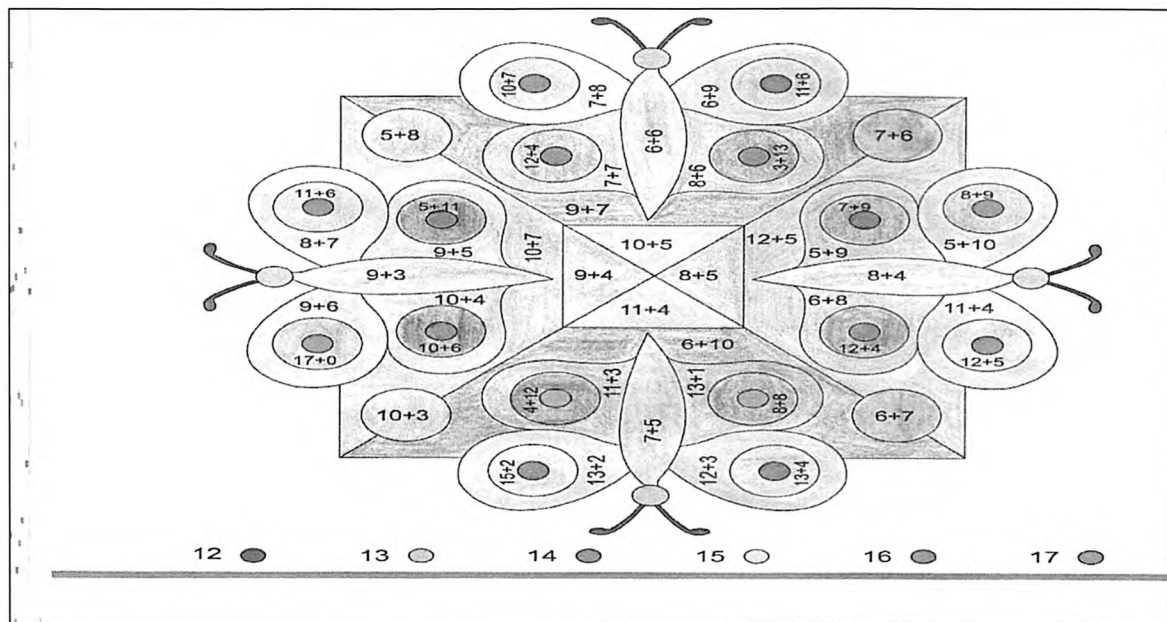

Девојчињата играа како пеперутки

По завршувањето на претставата следеше часот по математика. Учениците сами ги препознаа дадените броеви и ги обоија дадените полиња, согласно добиените резултати.

Употребата на графичкиот организатор по предметот математика, по кој учениците требаше да го најдат резултатот и да бојат, и тоа со помош на интерактивното

поучување, се покажа како успешан начин за спонтано спроведување на знаењето на учениците.

Пеперутка – графички организатор

Учениците во текот на денешниот ден беа активни и тие во текот на работата во групи соработуваа меѓусебно. Интересно беше организирањето од нивна страна на колоната насловена „Сакам да знам,..“ Учениците поставија голем број прашања, кои воедно и ги одговорија, но поставија и повеќе прашања кои не соодветствуваа со нивната возраст. За истата цел се користеа и други извори на учење и тоа од природата и од енциклопедиите.

Пишувањето на прашањата, наоѓањето на одговорите и организирањето на знаењето ги поттикна љубопитноста и интеракцијата ученик-ученик, како и ученик-наставник. Учењето во форма на претстава беше пријатено а учениците беа задоволни.

Независноста на учениците стекната со активностите во одделението и наставната содржина беше пренесена и во предметите мајчин јазик, природа и општество и математика. Ефикасното совладување на наставната содржина и совладувањето на наставните материјали се позитивните страни кои беа постигнати со овој начин на поучување.

5 јуни 2015 година

Тема на денешниот ден беше Моето семејство.

Пред почетокот на училишниот час учениците ги беа ставиле врз клупите сликите кои ги донеле со себе од дома. Тие разговараа меѓусебно за членовите на нивните семејства.

У1: Ова е мојата помала сестра. Таа се вика Икра.

У2: Овој е мојот дедо, кого многу го сакам.

У3: Мојот брат често се грижи за мене кога нашите родители не се дома.

Наставата започна со разговор со учениците. Тие застапаа во круг. Почетната активност беше организирана со нивните албуми со слики од членовите на нивните семејства. Учениците ги поставуваа нивните албуми врз клупа и одговараа на поставуваните прашања.

Н: → *Како се вика твојот татко?*

У1: → Артан.

Н: → *Како се вика твојата мајка?*

У2: → Валерие.

Н: → *Како се вика баба ти од страна на мајка ти?*

У3: → Сами.

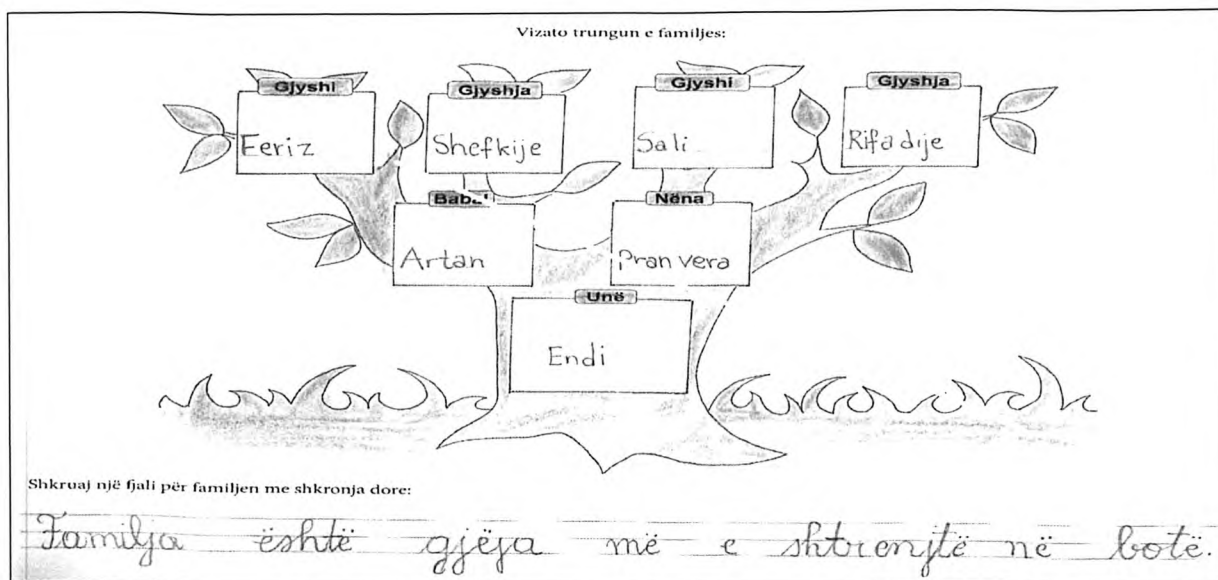
Н: → *Како се вика дедо ти од страна на татко ти?*

У4: → Хазир

Н: → *Како се вика баба ти од страна на мајка ти?*

У4: → Садије и др.

Во текот на дискусијата учениците разговараа слободно за членовите на нивните семејства. Со следната активност учениците добија задача да го нацртаат семејното стебло, да го пополнат истото и да напишат по една реченица за семејството.

Семејното стебло нацртано од Енди

Следните активности беа базирани на содржини од букварот. Откако учениците го прочитаа текстот со наслов “Во канцеларијата на татко ми”, тие беа посочени да ги опишат професиите на нивните родители. Учениците работеа независно.

Во форма на слободно пишување, секој од учениците имаше за задача да напише состав за работата која ја извршуват неговите татко и мајка. Наставничката ја следеше работата на сите ученици и ги охрабруваше да продолжат со работа. Во рамки на групите учениците разменуваа мислења во врска со професиите на нивните родители. Текстовите кои ги напишаа учениците беа содржински, а некои од нив имаа правописни грешки, кои ги корегираа после проверката извршена од страна на наставничката. На крајот од оваа активност учениците меѓусебно ги разгледуваа и вреднуваа резултатите од сопствената работа. Еве некои од писмените состави на учениците.

Составот на Тоена – “Татко ми по професија е правник и работи во ОБСЕ, во делот на почитувањето на човековите права. Неговата работа е тешка, но тој е задоволен кога победува правдата. Јас ќе станам наставничка, со цел да ги учам и воспитувам децата, исто како и мојата наставничка”.

А Лира во својот состав напиша: “Мене ми се допаѓа професијата на мојот татко. Тој е архитект. И јас кога ќе пораснам ќе изработувам проекти за куќи и

големи згради во мојот град. Кога јас цртам татко ми ми вели дека ќе станам одличен архитект,,.

Оваа наставна содржина не се примени по предметот математика. По овој предмет учениците работеа поделени во групи. За секоја од групите наставничката беше изготвила разни задачи со собирање и одземање.

Во текот на завршниот дел од денешниот наставен ден учениците ја играа играта насловена „Пантомима,,. Тие без зброви имитираа одредена професија, а другите ученици требаше да ги погодуваат професиите. Во класот преовладуваше пријатна, бучна и другарска атмосфера.

Во текот на поучувањето сите ученици беа активни, а доволно беше само мало поттикнување од страна на наставничката за тие да ги искажат своите мислења. На тој начин наставната содржина беше совладана со леснотија, а учениците читаа точно и без грешки. Во текот на активноста спроведена во одделението учениците работа независно.

На нив за домашна задача им беше дадено да ги опишат нивните семејства.

Bej përshkrimin me temë:

Familja ime

Ishiti me familjen time.
Nivni me familjen time.
Nivni me familjen time.
Nivni me familjen time.
Nivni me familjen time.
Nivni me familjen time.
Nivni me familjen time.
Nivni me familjen time.
Nivni me familjen time.
Nivni me familjen time.

Направете опис на темата - Моето семејство

8 јуни 2015 година

Откако учениците се подготвија да започнат настава, наставничката ги извести дека тема на денешниот ден е “Носот на Пинокио”. Наставничката ја кажа реченицата: “Еден ден Пинокио” и на ученицие им ги постави следните прашања:

- Дали сте слушнале за Пинокио?
- Што ви паѓа на памет кога ќе слушнете за Пинокио?

Сите ученици кренаа рака да одговорат на поставените прашања бидејќи тие добро го познаваа ликот на Пинокио. Наставничката во меѓу време ги избираше и пишуваше на табла, во форма на семантичка карта, одговорите на учениците.

Семантичка карта - Пинокио

Откако беше комплетирана семантичката карта, наставата продолжи со поставување прашања:

- Што те тера да мислиш дека Пинокио е таков? Учениците напишаа по една реченица за Пинокио.

У1: → Пинокио е мрзлив бидејќи не сака да учи.

У2: → Пинокио е добар бидејќи нему му е жал за татко му Карло.

У3: → Пинокио е мил бидејќи ги сака татко му и самовилата.

У4: → Тој не го сака училиштето и затоа се сокри во паркот.

Наставничката го напиша на табла насловот од приказната “Носот на Пинокио,, а учениците почнаа да ја читаа приказната со прекини. На секој прекин се разговараше за прочитаниот дел. Откако беше прочитана и дискутирана целата приказна, учениците се поделија во групи. Секоја група доби различна задача.

Првата група имаше задача во текстот насловен “Носот на Пинокио,, да ги пронајде трите реченици кои се однесуваа на трите лаги на Пинокио.

Втората група дискутираше за изразот: “Лагата има кратки нозе”, а учениците дојдоа до заклучокот дека лагата секогаш излегува на виделина.

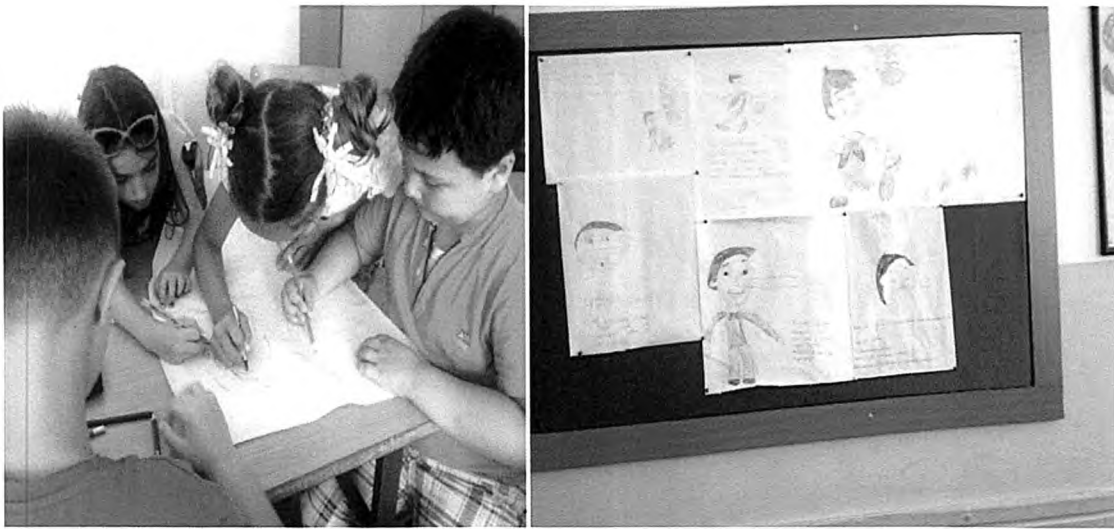
Третата група по улоги ја одигра приказната за Пинокио. На почетокот учениците имаа потешкотии околу поделбата на улогите. Тие повеќе сакаа да ја одиграат улогата на самовилата.

Четвртата група ги поцрта имињата од приказната “Носот на Пинокио” а учениците, освен имињата на луѓето, ги поцртаа и општите имиња.

Петтата група, со помош на наставничката, во текстот од приказната ги пронајде зборовите кои се однесуваа на постапките на Пинокио.

Шестата група имаше задача да напише совети за Пинокио, како и за децата кои лажат. Во текот на дискусијата учениците кажаа дека совети во однос на тоа дека не треба да се лаже добиле и од нивните родители.

Во текот на вториот дел од работниот ден учениците нацртаа долг нос, како оној на Пинокио и во истиот ги напишаа лагите кои им ги кажале на нивните родители и на наставничката.

Трудот на учениците на темата „Пинокио,,

Учениците ја изработија оваа задача со задоволство. Тие покажаа случаи во кои излажале. На издолжениот нос на Пинокио ги напишаа лагите кои вообичаено ги кажуваат учениците кога не ги прават зададените задачи, кога ја забораваат книгата или кога каснат на училиште. При образложувањето на зададените задачи во училницата се створи весела атмосфера.

До крајот на овај ден сите ученици работеа по исти подрачја. Активноста беше комплетно реализирана, а се добија и убави ликовни творби. Учениците во текот на наставниот час покажаа ентузијазам при извршувањето на задачите, соработуваа и разменуваа мислења меѓусебно. Во текот на наставата се применија различни форми на работа. За време на активностите во групи учениците ефикасно ја завршија својта работа.

Тие беа активни учесници во дебатата и за време на реализацијата на наставаната содржина се забележуваше нивното задоволство и нивната љубопитност.

10 јуни 2015 година

Една од главните теми по природа и општество беше: “Моите работи”. Се изучуваат личните работи и заедничките работи. Оваа тема е омилена, но и доста позната за учениците. На почетокот со учениците се дебатираше за разликата

помеѓу личните и заедничките работи. После разменетите мислења наставничката ги напиша на училишната табла следните дефиниции:

Лични работи се оние кои ги употребуваме индивидуално, само ние, секој своите.

Заеднички работи се оние кои ги користиме заеднички.

Активноста продолжи со работа во групи. Се формираа шест групи. Групите работеа на иста наставна содржина. За секоја од групите наставничката имаше изготвено азбука. Во секое поле од листот, во кое имаше запишано буква според редоследот во азбуката, учениците пишуваа име на некој предмет, објект или лична храна, кои започнуваа со таа буква. Листото се подаде од рака на рака кај сите ученици од групата и истите по редослед се трудеа да пополнат што повеќе полиња. Во табелата насловена “Моите работи може да бидат” се систематизираа зборовите кои ги напишаа учениците.

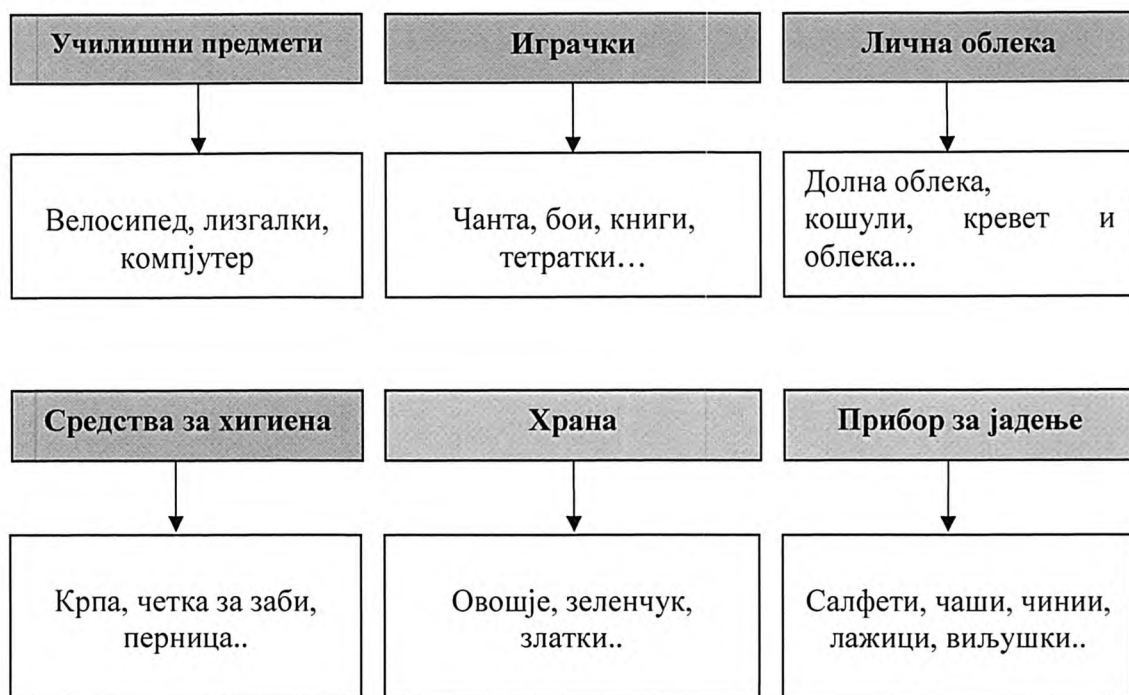
A	B Маич ка	C	Ç Чант а	D	Dh Покло н	E	Ë Сониш та	F Фустан Тетрат ка
N додек а	Nj	O рачен часов ник	P крпа чиниј а	Q	R	Rr алиш та	S	Sh марама
T цџемп ер	Th	U чести тки	V облек а	X	Xh палто	Y	Z	Zh

Наставната техника – Последователна азбука

Од табелата “Моите работи може да бидат” преку разговор со учениците се групираат личните работи според нивниот вид: училишните предмети, облеката, предметите за лична хигиена, приборот за јадење, играчките и др.

Откако учениците одморија и ја изедоа храната која ја понеле од дома се продолжи со активноста која беше планирана од страна на наставничката. Учениците сеуште се поделени во групи. Секоја група на ученици имаше различна задача. Секоја од групите имаше за задача да пишува за еден вид лични предмети, а понатаму да го

опише во детали нивното користење. Учениците имаа можност да изберат кој вид на работи сакаа да го опишат.

Табела со концепти – Лични работи

За време на наставата учениците беа активни учесници. За време на наставата тие можеа да се движат од група до група и слободно да ги изразуваат своите идеи. Еден од учениците рече: „Мене ми се допаѓа најмногу да пишувам за играчките“, додека на другиот му се допаѓало да пишува за облеката. Во училницата преовладуваше пријатна работна атмосфера, учениците уживаа при реализирањето на наставната содржина. Во текот на наставата тие именуваа и опишаа разни предмети кои ги користат секојдневно. За време на наставата се примени форма на фронтална работа и во хетерогени групи. Во хетерогените групи се забележува повеќе интеракција помеѓу учениците бидејќи подобрите ученици ги помагаат учениците кои имаат потешкотии при учењето. Изработките на учениците беа со добри содржини, а некои од учениците сеуште прават правописни грешки.

Завршната активност во одделението беше играта “Бинго”. На училишната табла наставничката поставила неколку слики со лични предмети и поставувајќи прашања од учениците бараше да ги најдат имињата на тие предмети. Тој што ќе го

најдеше името на предметот ја добиваше играта и се кажуваше “Бинго”. Во училиницата се створи една пријатна атмосфера за игра. По завршувањето со наставата сите ученици беа среќни. Само што се сретнаа со нивните родители, кои ги чекаа од училиште, почнаа да им кажуваат за активностите кои се спроведоа во одделението.

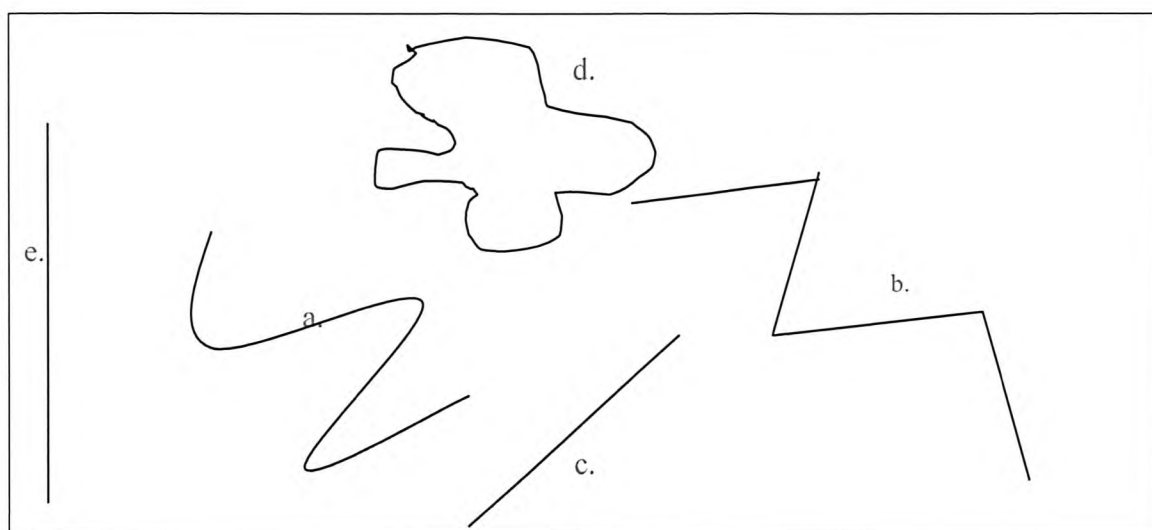
15 јуни 2015 година

Атмосферата во училиштето е по жива, споредена со претходните денови. Се приближува крајот на училишната година. Тема на денешниот ден е “Велосипедот”. По создавањето на работната атмосфера, наставничката ги напиша на училишната табла клучните зборови: поклон, велосипед, дедо, среќен. Наставничката ги насочи учениците на напишат еден краток расказ каде што ќе ги употребат сите зборови кои беа напишани на училишната табла. Наставната техника “Предвидување со претходните термини” се применува за прв пат во одделението. Повеќето од учениците брзо добија идеја и започнаа со работа, додека за учениците кои имаа нејаснотии наставничката даде дополнителни објаснувања. Наставничката ги насочи учениците расказот да го именуваат според содржината на истиот.

Всушност, тие во групите работеа индивидуално. По завршувањето со зададената задача, некои од учениците ги прочитаа нивните раскази. Резе својот расказ го именувала: “Трка со велосипеди”, додека Фрон својот расказ го именувал “Црвениот велосипед”.

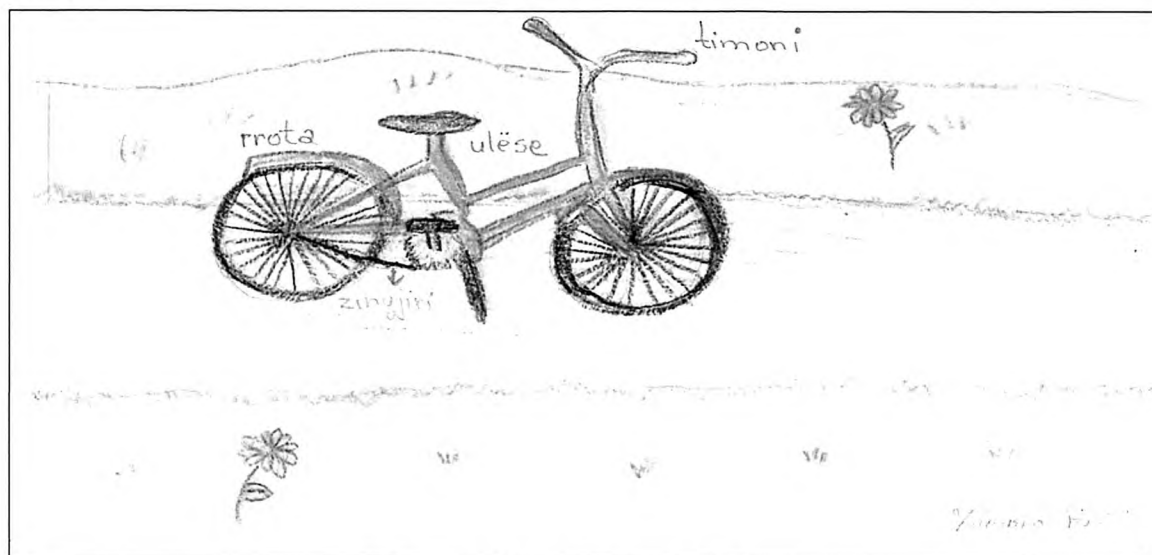
Расказот “Велосипед”, кој беше предвиден според планот, се прочита со прекини. После секој прекин учениците одговараа на прашањата поврзани со текстот и ги кажуваа можните описи за следниот дел. После обработката на расказот учениците се поделија во две групи.

Првата група работеше по предметот математика. Учениците од оваа група имаа за задача да нацртаат прави, хоризонтални и вертикални линии; права изпрекршена линија и отворени и затворени свиткани линии. Откако учениците ги напишаа линиите, дадоа објаснување кои линии ги прават истите додека возат велосипед.

Видови на линии

Втората група, која работеше по предметот Ликовна култура, нацрта и го обои велосипедот а потоа ги именуваа деловите на истиот: тркала, волан, седиште, ланец.

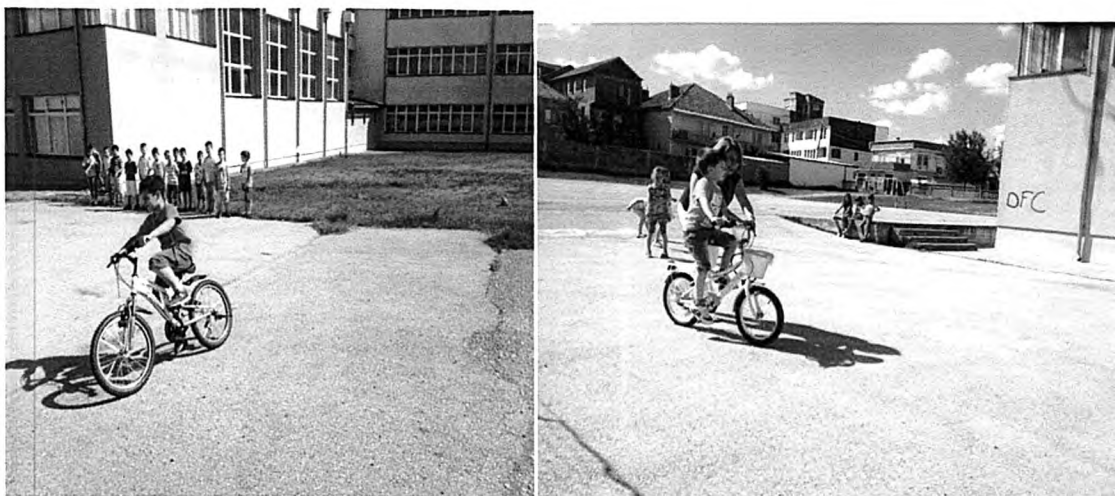

Велосипедот и неговите делови

Практичната активност “Возење велосипед” се спроведе на спортското игралиште. Учениците се поделија на две големи групи, на едната страна од игралиштето беа девојчињата, додека на другата страна момчињата. Родителите на учениците

донеле два велосипеди. Повеќето од учениците знаеја да возат велосипед, но имаше и ученици кои не сакаа да се качат на велосипед. На тие ученици им помогна наставничката. Во оваа активност учествуваа сите ученици.

На крајот од денешниот ден се направија неколку фотографии со цел да го документираме задоволството на учениците за време на возењето велосипед.

Ленди и Орјет возат велосипед

Возење велосипед во училишниот двор

Користените методи за обработка на расказот “Велосипед” ја направија побогата и поинтересна темата за денешниот ден. Од поставените прашања од страна на наставничката и од добиените информации, учениците дојдоа до потребните заклучоци. Цело време кај учениците се забележуваше љубопитност и желба за учење. Индивидуалната работа и работата во групи беа формите на работа. Интегрирањето на наставната содржина се направи во сите области. Денес имаше интеракција ученик-ученик и наставник-ученик.

* * * * *

18 јуни е последниот ден од школската година 2014/15. Соопштувањето на постигнатиот успех од страна на учениците беше после неколку дена. Ова полугодие досиејата на учениците се збогатени со нивни изработки, како резултат на интерактивното поучување кое се спроведе во одделението. Досиејата на учениците се врзаа во форма на книга и истите беа насловени “Првата работна книга”. На првата страна од книгата беа напишани името на ученикот, одделението, називот на училиштето и името на наставничката.

На последната родителска средба за оваа училишна година наставничката им се заблагодари на родителите за соработката, особено на таткото на Теона, кој ги плати трошоците во врска со фотокопирањето на сите листови кои ги надополнија училишните материјали.

Исто така, на денот на соопштувањето на постигнатите резултати наставничката подготви една презентација за родителите со сликите од учениците, со кои беа документирани активностите реализирани во ова одделение.

Учениците од I-2 одделение завршија прво одделение а на нас ни останува да извршиме обработка на резултатите и да донесеме заклучок за партиципативното набљудување.

Заклучок:

Преку партиципативното набљудување добиени се многубројни податоци не само за активностите во текот на поучувањето, туку и за целокупниот воспитно - образовен процес во одделението.

Одредени сознанија укажуваат на остварување на целта и задачите на истажувањето: добиени се квалитативни податоци за начинот на реализација на воспитно-образовниот процес, преку примената на интерактивното поучување во работата со децата во рана училишна возраст.

Со истажувањето е потврдена општа хипотеза според која примената на интерактивното поучување во рана училишна возраст влијае врз ефикасноста во реализација на воспитно-образовните цели. Во прилог на тоа се следните аспекти на интерактивно поучување во наставата:

- Интеграција на содржините во наставниот процес;
- Полиморфноста во наставата;
- Позитивната атмосфера во одделението;
- Интеракцијата У-У, У-Н;
- Задоволство и љубопитност кај децата за време на реализација на програмските содржини;
- Полесно стекнување на знаења и полесно совладување на материјалот.
- Самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски.

Ефикасноста на традиционалното поучување не може да се негира, но од друга страна пак треба да се прифати дека има ограничено поле на дејствување. Вербалното и репродуктивно поучување има пониско ниво на ефикасност односно само со активна работа на ученикот може да се постигне ефикасно поучување. Од друга страна пак кај интерактивното поучување преовладува практичниот метод на работа, мануалните, експресивните, ликовните и социјалните активности, како и работата во природа. Интерактивното поучување ученикот го поставува во центарот на вниманието и ученикот е активен ученик во текот на наставата. За време на наставниот процес учениците се активни и заинтересирани за наставните

содржини, а сетоа тоа придонесува за полесно совладување на знаењата и за полесно владеење на наставниот материјал.

Интерактивното поучување е процес на активно учење кој го почитува пред се интересот на ученикот. Суштината на таквиот процес на учење се огледа во интерактивноста на субјектите кои заеднички учат.

Работата во групи и парови во одделението создава блискост и ја поттикнува соработката помеѓу учениците. Учениците се послободни и потолерантни кон нивните соученици, ги почитуваат мислењата на другите и активно комуницираат. Исто така, со интерактивното поучување се развива и личноста и индивидуалниот аспект на секое дете, а не само совладување на училишниот материјал.

Позитивната атмосфера во одделението, поттикнувачката атмосфера и организирањето на разни активности прават децата да се чувствуваат задоволни, а воедно и љубопитни за време на спроведувањето на интерактивното поучување во одделението.

Со заедничката работа на учесниците успешно се остваруваат поставените наставни цели и задачи, бидејќи се постигнува промена меѓу активноста на наставникот и учениците.

Сите овие предности на интерактивното поучување се воочени за време на партиципативното набљудување на ова одделение. Поради тоа можеме да дојдеме до заклучокот дека примената на интерактивното поучување во рана училишна возраст влијае врз ефикасноста во реализацијата на воспитно-образовните цели.

3. Анализа на резултатите од интервјуто со фокус групите директори и стручни работници

Во рамки на истражувањето на докторската теза со наслов: *“Интерактивното поучување во рана училишна возраст”*, спроведено е и полуструктурирано интервју наменето за стручната служба.

Полуструктурираното интервју во рамки на фокусната група претставуваше еден друг инструмент кој се употреби за собирање на податоците потребни за предметот на ова истражување. Во конкретниот случај станува збор за квалитативен инструмент кој нуди големи предности.

Средбата имаше за цел да се разменат различните искуства и мислења во однос на примената на интерактивното поучување во воспитно-наставната работа со децата од рана училишна возраст, да се провери ефикасноста на интерактивното поучување, различните методи и форми на интерактивното поучување, вклучување на наставните содржини во процесот на интерактивното поучување и промовирање на нови извори на учење во рамки на интерактивното поучување.

Средба со фокус-групата се одржа во ресторанот “Бујана”, на 12.05.2015 (вторник), со почеток во 18:00 часот. Дискусиите со вработените од стручните служби траеше 2 часа и 15 минути и 19 секунди. Учесниците од фокус групата во текот на дебатата беа послужени со разни освежителни пијалоци.

Овај разговор беше предходно договорен, а учесниците беа информирани за неговата цел и темите околу кои требаше да се одвива дебатата.

Податоците се добија на два начини. Во текот на дискусијата во рамки на фокус групата разчно беа водени белешки, а интервјуираните лица прифатија да бидат снимани тонски и видео. Изборот на учесниците на фокус групата беше намерен бидејќи сите учесници имаа искуство со мониторирање на наставните часови, а

нивното искуство овозможуваше дебата во врска со темата која е предмет на ова истражување.

Во фокус групата учествуваа инспектори, директори, педагози, и наставници , и тоа:

1	М-р. Риза Фазљиу	Главен Регионален Просветен Инспектор - SIA
2	М-р. Есфере Шерифи	Регионален Просветен Инспектор – SIA
3	М-р. Ремзи Ахмети	Регионален Просветен Инспектор - SIA
4	Фљорим Маљоку	Директор на училиштето “Сељами Халачи”
5	Перпарим Пороштица	Педагог на училиштето “Сељами Халачи”
6	М-р. Рамадан Дермаку	Директор на училиштето „Муса Зајми“
7	PhDc. Гентиана Шахини	Наставник на училиштето “Сељами Халачи”
8	PhDc. Фадиљ Љатифи	Наставник на училиштето “Сељами Халачи”
9	М-р. Дрита Фазљиу	Педагог на училиштето „Муса Зајми“
10	Ваџиде Гагица	Заменик директор на училиштето “Сељами Халачи”

Табела бр.7. Фокус групата на стручната служба

Учесниците од фокус групата се уверија дека нема да бидат лично идентификувани во било каков текст или извештај во врска со истражувањето, дека ќе биде заштитена нивната анонимност и доверливост во текот на анализирањето на добиените податоци.

Интервјуто во фокус групата имаше 7 прашања кои овозможија посеопфатно мислење.

После поставувањето на прашањето, секој од учесниците даваше одговор согласно својата волја да земе збор во рамки на дебатата. Интервјуто во фокус групата понуди примери и факти од суштинско значење за темата со наслов “Интерактивното поучување во рана училишна возраст”.

Интервјуто спроведено во фокус групата овозможи неколку методолошки предности:

- ✓ Како прво, овозможи флексибилност во текот на интервјутото. Членовите имаа можност да соработуваат, да добиваат идеи и да го изразат своето мислење во врска со темата која беше предмет на дискусија.
- ✓ Како второ, сите учесници беа лица со завршено високо образование.
- ✓ Како трето, интервјутото обезбеди целосна информација за краток временски период.
- ✓ Како четврто, интервјутото овозможи енергична дискусија. Сите учесници во фокус групата имаа добра можност да ги разменат своите различни искуства и мислења за оваа важна тема.
- ✓ Внимателно беше управувана човековата намера за монополизирање на времето во рамки на фокус групата.

Учесниците на фокус групата имаа високо динамична дискусија и ги дадоа потребните внатрешни информации за посуштинско разбирање на проблематиката која е предмет на оваа студија.

Исто така, учесниците беа известени дека по завршувањето на истражувањето, резултатите од истото ќе бидат јавно објавени, а тие ќе бидат запознаени со заклучоците од средбата на фокус групата, кои воедно ќе бидат прикажани во овој труд.

Наставниците и учениците претставуваат директни учесници во интерактивното поучување, а сепак во организацијата на интерактивното поучување значајна улога имаат и директорите и стручните работници во училиштето (педагози, психолози). Затоа, во истакнувањето на оваа тема, сметаме дека е значајно да го вклучиме интервјутото со фокус групата составена од директори, инспектори и педагози.

Прво прашање: *Колку се практикува интерактивното поучување во воспитно-образовната работа со децата од рана училишна возраст?*

Со оваа прашање се испитуваат мислењата на членовите на фокус групата за тоа колку се практикува интерактивното поучување во раната училишна возраст.

Директни наводи

Д- 1: На наставниците им е поселно да работаат на традиционален начин и затоа малку го практикуваат интерактивното поучување.

Д- 2: Интерактивното поучување повеќе го практикуваат обучените наставници, кои знаат да го применат овој вид на поучување. Наставниците се трудат да го примнуваат интерактивното поучување со помош на одредени активности кои се организираат во рамки на одделението, но таквото поучување не е на задоволително ниво.

Д- 3: Јас не сметам дека сме на почетокот од патот, но треба да се работи уште многу во правец на примената на интерактивното поучување.

Д-4: Интерактивното поучување не се применува на задоволително ниво. Неприменувањето во пракса на интерактивното поучување е последица на тоа што институциите не ги обврзуваат наставниците да го применуваат интерактивното поучување, давајќи им слобода во нивната работа. Наставниците се подготвуваат за интерактивно поучување само во случаите кога знаат дека ќе бидат мониторирани.

Д- 5: Интерактивното поучување повеќе се применува во предучилишните одделенија отколку во првите одделенија од основното образование.

Д- 6: Ние сме во првата фаза од примената на интерактивното поучување и поради тоа треба да не загрижи непримената на овој вид на поучување, знаејќи ги позитивните ефекти од истото.

Д- 7: Некои од наставниците, иако се обучувани и квалификувани, не го применуваат интерактивното поучување. Во текот на спроведувањето на обуката во врска со интерактивното поучување, истото се применуваше почесто, а по завршувањето на обуките односно проектот, се намали и самата примена на интерактивното поучување.

Д-8: Во нашите училишта интерактивното поучување не се применува на соодветно ниво и не се применуваат современите наставни методи, а сетоа тоа поради следните две причини:

- Наставните план и програма не се изготвени да овозможат примена на интерактивното поучување.
- Училишните текстови се изготвени на тој начин што повеќе се прилагодени на традиционалниот начин на поучување.

Д-9: Работата во групи бара за секоја група да бидат изготвени посебни задачи и затоа наставниците не се мотивирани да подготвуваат различни задачи и се

насочуваат кон фронталната работа. Често пати, уредувањето на одделението не дозволува интерактивно поучување.

Д-10: Во училиштата кои се предмет на ова истражување се ангажирани наставници од различни генерации, што дозволува да се увиди дека повозрасните наставници помалку го практикуваат интерактивното поучување бидејќи нив им е потешко да го променат нивниот начин на работа.

Второ прашање: *Дали сметате дека постои позитивно влијание на интерактивното поучување врз ефикасното реализирање на поставените цели со децата во рана училишна возраст.*

Со оваа прашање се испитуват мислењата на членовите на фокус групата за тоа дали има позитивно влијание врз ефикасното реализирање на поставените цели со децата во рана училишна возраст.

Директни наводи

Д -1: Секако дека интерактивното поучување влијае врз ефикасното реализирање на наставните цели во рана училишна возраст затоа што не дава готови знаења, туку настојува ученикот самостајно да дојде до нив (ученик заради своето знаење).

Д -2: Има влијание затоа што со интерактивното поучување се покажува позитивен став спрема училиштето и другите ученици.

Д -3: Фазите на создавање на личноста почнуваат доколку постои вистинска интеракција.

Д -4: Интерактивното поучување настојува да го трансформира ученикот во субјект со активна вклученост во учењето.

Д -5: Една од целите на образованието во нашата земја е учениците да бидат критички и креативни мислители, а тоа се постигнува само со помош на интерактивното поучување.

Д -6: Позитивното влијание од ефикасноста на интерактивното поучување е во тоа што ученикот се стекнува со вештини и способности да ги користи стекнатите знаења.

Д -8: Сметам дека интерактивното поучување е поефикасно за остварување на целите затоа што на тој начин учениците се подготвуват за живот.

Д -9: Интерактивното поучување не ги притиска учениците, туку напротив, создава пријатна атмосфера во која учениците можат да се изразуваат слободно.

Д -10: Интерактивното поучување не ја негира водечката улога на наставникот, туку се обидува да го афирмира партнерот со поголемо искуство.

Трето прашање: Дали сметате дека *интеркративното поучување влијае врз полиморфноста на наставата?*

Целта на дебатата во врска со ова прашање со фокус групата е да добиеме мислења од стручни работници во врска со тоа дали влијае примената на интерактивното поучување врз зголемување на полиморфноста на наставата.

Директни наводи

Д -1: Вклучувањето на учениците во наставниот процес го поттикнуваат современите методи и разните форми на работа.

Д -2: Интерактивното поучување ги зголемува можностите за користење на современа технологија во наставата.

Д -3: Успешно може да се применуваат сите методи на настава.

Д -4: Поучувањето е поатрактивно кога се применуваат разни форми на работа, а тоа го овозможува интерактивното поучување.

Д -5: Интерактивното поучување го прави поатрактивно користењето на формите за работа.

Д -6: Формата за работа во групи и парови може да се користи да се поттикне активно учество на учениците во процесот на учење.

Д -7: За време на интерактивното поучување може да се применуваат разни техники со кои се развива работата на наставниците.

Д -8: Интерактивното поучување овозможува користење на разни техники за “загревање” кои служат членовите на групата да се запознаат еден со друг и на тој начин да се обезбеди квалитетна соработка во групата.

Д -9: Полиморфноста на наставата овозможува учениците да се ангажираат во текот на наставата и да станат активни учесници во самата настава.

Д -10: Примената на неколку методи и форми на работа за време на интерактивното поучување овозможува ученикот полесно да ги постигне планираните резултати.

Четврто прашање: *Дали сметате дека примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна пракса влијае врз промоцијата на нови извори за учење?*

Со ова прашање сакаме да се запознаеме со ставовите на фокус групата во врска со тоа дали интерактивното поучување влијае врз промоцијата на нови извори на учење.

Директни наводи

Д -1: Интерактивното поучување ги тера учениците да истражуваат.

Д -2: Со помош на интерактивното поучување учениците добиваат информации од повеќе извори, а не само од училишните книги.

Д -3: Добивање на информации од разни енциклопедии, со цел да се дополнат училишните материјали.

Д-4: Бидејќи во денешно време учениците владеат добро со информатичките технологии, интернетот претставува друг извор на информации.

Д -5: При примената на интерактивното поучување алтернативните текстови, кои во центарот на вниманието го ставаат ученикот, добиваат се поголемо значење.

Д -6: Секој ден имаме се повеќе нови извори и многубројни можности за користење на современи технологии во одделението.

Д -7: За време на интерактивното поучување, освен од училишните текстови, учениците добиваат информации и од други алтернативни извори на настава, како на пример разни списанија, атласот на ботаниката, географијата и др.

Д -8: Мултиплицираните материјали - ЦД и други извори за учење.

Д -9: Извори на учење се и библиотеките во самото одделение.

Петто прашање: *Дали сметате дека примената на интерактивното поучување влијае врз интеграција на содржините во наставниот процес?*

Со оваа прашање се испитуваат мислењата на членовите на фокус групата за тоа дали примената на интерактивното поучување влијае врз вклучувањето на наставните содржини.

Директни наводи

Д -1: Интерактивното поучување се организира во корелација со другите предмети и резултира со релативно трајни промени во начинот на размислување, емоциите и подобрување на однесувањето на учениците. Тоа значи дека интегрирањето на предметите не само што ќе го развие начинот на размислување на учениците, туку ги подобрува и резултатите во текот на учењето.

Д -2: Има влијание бидејќи се врши инкорпорација на неколку наставни предмети.

Д -3: Секој предмет може да се интегрира.

Д -4: Не може секогаш да се интегрира со предметот математика.

Д -5: Интерактивното поучување влијае врз вклучувањето на наставните содржини, но кај некои предмети може да влијае за поголема вклученост.

Д -6: За време на вклучувањето на наставните содржини доаѓаат до израз повеќе интелигенцијата.

Д -8: Интерактивното поучување го прави вклучувањето на наставните содржини поефикасно во раната училишна возраст.

Д -9: Вклучувањето на предметите има поголем ефект кога се организираат културни и уметнички манифестации зповрзани со празниците, во рамки на одделението или училиштето.

Д -10: Сметаат дека во општествените предмети може да се вклучат повеќе наставни содржини за време на наставниот процес.

Шесто прашање: *Ваши забелешки и констатаци во процесот на интерактивно поучување во рана училишна возраст.*

Со ова прашање од директорите и стручните работници (инспектор, педагог) се бара да ги изнесат своите забелешки и констатации за процесот на интерактивното поучување во рана училишна возраст.

Директни наводи

- Д -1: Неподготвеност за прифаќање на новитети од страна на наставниците;
- Д -2: Охрабрување за примената на современата технологија;
- Д -3: Почитување на улогата на ученикот;
- Д -4: Поголема материјална поддршка;
- Д -5: Соодветно насочување на наставата;
- Д -6: Недостиг на мотивација за учество во обуки;
- Д -7: Освен за студиски цели, да се разговара за интерактивното поучување, треба да се организираат и средби на кои со наставниците ќе се дебатира за ефикасноста на интерактивното поучување;
- Д -8: Недоволно внимание во однос на комуникацијата наставник - ученик;
- Д -9: Вреднување и наградување на наставниците;
- Д -10: Секогаш се очекува од невладините организации да организираат разни семинари, а од друга страна пак не се земаат во предвид потребите на наставниците за тоа во кој дел тие би требало да бидат унапредени.

Седмо прашање: Вашите предлози за понатамошно подобрување на интерактивно поучување во раната училишна возраст!

Исто така од професионалните работници беше побарано да дадат свои предлози за понатамошно подобрување на интерактивното поучување кај децата од рана училишна возраст.

Директни наводи

- Д -1: Да се организираат заеднички средби со наставниците и да се дебатира за значењето на интерактивното поучување;
- Д -2: Взаемни посети и размена на искуства помеѓу наставниците;

Д -4: Презентации на успешни наставници кои го применуваат интерактивното поучување;

Д -5: Директорот на училиштето да ги користи човечките ресурси – професионалци во рамки на институцијата за свои цели и за целите на училиштето;

Д -7: Поголема поддршка за наставни материјали;

Д -8: Да се изготват упатства за наставниците (во врска со моделите на настава).

Д -10: Истражувањата се клучни за стекнување на информации, поради тоа институциите имаат интерес да ги дознаат резултатите од истражувањето во оваа теза, а со тоа да превземат мерки онаму каде што треба да се интервенира.

Заклучок

Резултатите добиени од интервјуто со фокус групата, директори и стручни работници (инспектори, педагози) во училиштето, ги потврдуваат некои од поставените хипотези според кои:

- Стручната служба во училиштата смета дека постои позитивно влијание на интеркативното поучување врз ефикасното реализирање на поставените цели со децата во рана училишна возраст.
- Постои статистички значајна разлика помеѓу наставниците и стручната служба во однос на практикувањето на интерактивното поучување во воспитно-образовната работа со децата од рана училишна возраст.
- Примената на интерактивното поучување влијае врз зголемување на полиморфноста на наставата и интеграција на содржините во наставниот процес.
- Примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна практика, влијае врз промоција на нови извори за учење.

Стите стручни работници во своите дискусии се залагаат дека постои позитивно влијание на интеркативното поучување врз ефикасното реализирање на поставените цели со децата од рана училишна возраст бидејќи на тој начин ученикот се трансформира во субјект кој активно учествува во наставата. Интерактивното поучување овозможува учениците да бидат активни и креативни мислители. За време на интерактивното поучување учениците стекнуваат вештини

и способности за да ги применуваат стекнатите знаења во животот. Во одделението се создава пријатна атмосфера во која учениците можат да се изразуваат слободно.

Регионални инспектори, педагози и директори мониторираат наставни часови. Истите тврдат дека за време на наставата се практикува интерактивна настава, но не во задоволителна мера. Постојат неколку причини поради кои интерактивната настава не се практикува на задоволително ниво, и тоа:

- Повозрасните-традиционални наставници имаат потешкотии при примена на интерактивното поучување во споредба со помладите наставници, кои следат разни обуку за таа цел.
- Во периодот кога се спроведуваше обуката за интерактивно поучување, истото се практикуваше повеќе, но само што заврши проектот и примената на интерактивното поучување почна да се намалува, а истото се случува и после други обуки.
- Постои инерција помеѓу наставниците и училиштата за отварање кон најновите трендови и развои.

Членовите на фокус групата сметаат дека примената на интерактивното поучување е несомнена за зголемување на полиморфноста на наставата бидејќи полиморфната настава овозможува активна опфатеност на учениците во наставниот процес.

Интерактивното поучување е составен дел на современата стратегија во организацијата и развојот на сите форми и методи на наставна работа.

Стручни работници во своите дискусии се залагаат дека интерактивното поучување влијае во интегрирањето на наставните содржини повеќе во општествените предмети.

Резултатите од истражувањето покажаа дека главниот товар паѓа врз наставникот за тоа како да организира интерактивно поучување. Домашната подготовка на наставникот му одзема многу време, но од друга страна пак го олеснува практичното поучување во одделението.

Препораки

Дискусиите во фокус групата зеда поширока конотација и освен предностите поради кои треба да се практикува интерактивното поучување се предложија и неколку препораки за понатамошно подобрување на интерактивното поучување;

- ✓ Секоја наставна тема може да биде интерактивна, само што се бара поголема посветеност од страна на наставникот;
- ✓ Интерактивното поучување е современа тема и поради тоа треба повеќе да се практикува.
- ✓ Интерактивното поучување не треба да се третира и простудира само кога се работи за студиски цели но треба повеќе да се практикува во училницата.
- ✓ Да се организираат заеднички средби со наставниците на кои ќе се дебатира за важноста на интерактивното поучување;
- ✓ Да се остваруваат взаемни посети и размена на искуства помеѓу наставниците;
- ✓ Да се врши презентација на наставниците кои го практикуваат интерактивното поучување;
- ✓ Голема поддршка за наставни материјали;
- ✓ Да се изготват упатства за наставниците (во врска со моделите на настава).

4. Анализа на резултатите од интервјуто со родителите како фокус-групата

Наставниците и учениците се главните учесници во процесот на интерактивното поучување, но важна улога во тој процес имаат и родителите, помагајќи им на нивните деца во текот на поучувањето и соработувајќи со наставниците.

Интервјуто спроведено со родителите имаше за цел да се запознаеме со нивните ставови и мислења во однос на влијанието на интерактивното поучување кај децата од рана училишна возраст.

Интерактивното поучување и партиципативното набљудување во ова одделение се применуваа од 16 март 2015 до 18 јуни 2015 година. Родителите беа запознаени со задачите и темите кои се обработуваа во одделението бидејќи и тие учествуваа во неколку активности, во текот на наставниот процес во одделението.

Во оваа дебата учествуваа 15 родители на ученици од I-2 одделение. На родителите претходно им испративме покани за учество, со што им ги дадовме потребните информации за темата која беше предмет на дискусија. Средбата со фокус групата се одржа во просториите на училиштето “Селџами Халачи”, во Гњилане, на 17.06.2015 година (ден среда) а започна во 16:00 часот. Дискусијата со родителите во рамки на фокус групата траеше 1 час и 12 минути. Во текот на дискусијата рачно се водеа белешки, а исто така интервјуираните лица профатија да бидат водени аудио и видео записи.

Учесници во оваа фокус група беа следните родители:

1	Африм Несрети	Претседател на Совет на родители, татко на Тоена,
2	Д-р. Мимоза Шкодра	мајка на Меги,
3	Проф. Насер Алиу	татко на Арта,
4	Проф. Магрибе Уруки	мајка на Резе,
5	Лумније Шкодра	мајка на Орјети,
6	Пранвера Шабани	мајка на Енди,
7	Фикрије Османи	мајка на Диел,

8	Мухабере Кастрати	мајка на Лира,
9	Хирије Ибрахими	мајка на Или,
10	Самет Весели	татко на Ера,
11	Фикрије Салиху	татко на Арбес,
12	Фицирие Криезиу	мајка на Ерин,
13	Саиме Бериша	мајка на Ера,
14	Авдуш Ѓиришеви	татко на Алејна,
15	Хана Рамадани	мајка на Фрон.

Табела бр.8. Фокус групата на родителите

Интервјуто со фокус-групата содржеше шест прашања, а учесниците дадоа слободни одговори, без да имаат обврска да добијат збор според редот на седење, туку според нивната волја.

Родителите се уверија дека нема да бидат идентификувани во однос на напишаното или кажаното во врска со истражувањето и дека при обработка на податоците ќе бидат почитувани принципите на анонимност и доверливост.

Прво прашање: Дали сте почувствувале промена во учењето кај вашето дете?

Со оваа прашање се испитуваше мислењето на членовите на фокус-групата, односно дали тие забележале промени во однос на начинот на учење кај нивните деца во текот на овој временски период, во кој во одделението се практикуваше активна настава.

Директни наводи

Д-1: Јас кај ќерка ми забележувам повеќе промени. Таа не се воздржува да прашува постојано, со што не предизвикува и нас како родители.

Д-2: Да, јас забележав промени од социјален аспект бидејќи моето дете претходно не се дружеше доволно со другите деца. Работата во групи која се практикува во одделението му помага да соработува со другите ученици и моето дете сега полесно се спријателува со другите деца.

Д-3: Ера се промени. Таа сега сама ги работи домашните задачи, без да побара помош од родителите.

Д-4: Моето дете претходно имаше желба да се истакне од другите деца, а сега особината да биде центар на вниманието веќе се губи.

Д-5: Кај моето дете се забележува позитивна промена. Неговата активност продолжува и дома, по завршувањето на наставата. Јас предлагам интерактивното поучување да се применува и во другите одделенија – кај другите наставници.

Д-6: Јас постојано ја следам работата на моето дете и забележувам позитивни промени. Сега интересот е поголем за попосветено учење и работење и затоа посакувам таквиот начин на поучување да продолжи и понатаму.

Д-7: Ќерка ми беше несигурна при решавањето на задачите, а сега забележувам дека на нејзе и се зголемила самовербата, а откако почна да се применува интерактивниот метод, јас забележувам дека ќерка ми станува љубопитна и за други работи.

Д-8: Доколку го споредам со поголемиот син, Диел има поголема желба за учење и завршување на училишните задачи, без за тоа да го потсетиме ние родителите повеќе пати.

Д-9: И јас забележав промени кај моето дете, кое сега е пољубопитно за природните појави и универзумот. Поточно, моето дете веќе истражува.

Д-10: Доколку на почетокот од учебната година моето дете едвај одеше на училиште, сега оди на училиште со желба.

Д-11: Јас забележувам промени, споредено со почетокот од учебната година. Ќерка ми сега е поодговорна во однос на училишните обврски.

Д-12: Интерактивното поучување и помогна на ќерка ми не само да биде независна при извршувањето на домашните задачи, туку таа сега е задоволна од училиштето и наставничката.

Д-13: Промените се доста видливи. Ќерка ми без потешкотии чита и ги завршува математичките задачи.

Д-14: Наспроти работните обврски, кога се враќам дома задоволство ми причинува кога ја слушам ќерка ми како раскажува за активностите кои се одвиваат во нејзиното одделение.

Д-15: Моето дете сега, при учењето, повеќе ги анализира наставните содржини и освен училишните книги чита и други книги.

Второ прашање: Дали забележувате разлики во поучувањето од времето кога вие сте биле ученик?

Од родителите беше побарано да направат споредба за начинот на поучување помеѓу времето кога тие биле ученици, со сегашниот начин на поучување на нивните деца.

Директни наводи

Д-1: Доколку направам споредба на поучувањето на мојот син со моето поучување, постојат многу разлики. Сакам да нагласам дека јас наставните содржини ги учев на памет, што било многу тешко, додека предноста на интерактивното поучување е тоа што моето дете наставните содржини ги учи логички.

Д-2: Разликата е во тоа што децата комуницираат послободно со наставничката, додека атмосферата во одделението е пријатна. Во мое време наставничката користеше стапче како средство за одржување на дисциплината во одделението.

Д-3: Јас мислам дека наставната содржина за прво одделение е преоптоварена, но начинот на организирање на наставата ја прави наставата содржина полесна за разбирање од страна на децата.

Д-4: Јас како родител знам целосно што се случува во одделението бидејќи мојата ќерка дома често раскажува на начинот на поучување, јас учам заедно со нејзе.

Д-5: Моето дете има повеќе самоверба и самоиницијатива во текот на учењето.

Д-6: Во времето кога јас бев ученик немав храброст да и поставувам прашања на наставничката, додека моето дете има поголема слобода на изразување и може слободно да им поставува прашања на наставничката и родителите.

Д-7: Разликата во начинот на поучување во ова одделение е во тоа што моето дете во текот на наставата е активен учесник во самата настава, а јас во текот на наставата бев пасивен слушател. За жал, мојот син во IV-то одделение учи со методите по кои сум учел и јас.

Д-8: и ние, родителите, ги учиме со нашите деца новините, а тоа е различно од начинот на учење кој се практикуваше во времето кога јас бев ученик.

Д-9: Новиот пристап во ова одделение го промени начинот на комуникација.

Д-10: Јас ја забележувам слободата на изразување, нешто што ние го немавме, бидејќи ние учевме во традиционално училиште.

Д-11: Во одделението во кое учев јас не се изложуваа творбите на самите ученици, додека во ова одделение јас забележувам пријатен амбиент – пано пополнето со творби на учениците.

Д-13: Папката на мојата ќерка е богата со разни изработки.

Д-15: Доколку направам споредба со начинот на поучување на мојот син, кој е во трето одделение, Фрон е понезависен и посигурен при извршувањето на домашните задачи.

Трето прашање: Дали сметате дека со овој начин на работа вашето дете полесно го совладува материјалот?

Ова прашање поставено на фокус групата имаше за цел од членовите на групата да се добие нивното мислење дали учениците ги совладуваат полесно наставните содржини и материјали со овој начин на работа.

Директни наводи

Д-1: Моето дете, иако е во прво одделение, со леснотија ја совладува наставната содржина.

Д-2: Мојата ќерка, освен што ја совладува со леснотија наставната содржина, ја учи нејзината помала сестра да чита.

Д-3: Со помош на интерактивното поучување моето дете полесно ја совладува наставната содржина и многу послободно се изразува за научените работи.

Д-4: Наставната содржина по предметот математика е тешка за совладување од страна на учениците бидејќи непознатите кои се дадени за прво одделение не ги учат ниту кинезите.

Д-6: Кога раскажува дома за активностите кои се спроведуваат во одделението, јас забележувам дека моето дете без потешкотии ја совладува наставната содржина.

Д- 8: Моето дете е генетски повлечено, но интерактивното поучување го ослободува и му овозможува да се изразува послободно и да соработува со другите ученици.

Д-10: Ќерка ми нема потешкотии при извршувањето на зададените задачи и таа ги завршува училишните обврски сама.

Д-11: Јас како родител сум многу задоволна со совладувањето на наставната содржина, во текот на наставниот процес кој се одвива во одделението. Моето дете понекогаш сака да знае повеќе.

Д-13: Освен своите училишни задачи поради љубопитноста се труди да ги научи и лекциите на синот, кој е во трето одделение.

Д-14: Нема сомневања дека резултатите се подобри. Детето ги совладува наставните содржини без потешкотии и воедно е многу креативно.

Д-15: Јас имам други две деца кои одат на училиште, но мојот син кој учи во ова одделение полесно ги совладува наставните содржини, бидејќи методите кои се применуваат во одделението нему му го олеснуваат учењето.

Четврто прашање: Дали овој начин на работа создава позитивна атмосфера во одделението?

Ова прашање имаше за цел да добиеме одговор од родителите дали овој начин на работа создава позитивна атмосфера во одделението.

Директни наводи

Д-1: Добрите односи со наставничката влијаат моето дете да има голема желба да оди на училиште.

Д-2: Дружењето со другарите и другарките, односно работата во група на нашето дете му причинува задоволство.

Д-3: Моето дете доаѓа на училиште со голема желба.

Д-4: На моето дете никогаш не му се здосадило од училиштето и тоа често сака да престојува подолго на училиште.

Д-5: Јас се сеќавам дека кога бев ученик во прво одделение не смеев да добијам збор и да ја прашам наставничката, додека ќерка ми слободно ја прашува наставничката за работите кои не и се јасни.

Д-6: Ќерка ми сака да тргне на училиште половина час порано поради позитивниот амбиент кој владее во одделението.

Д-7: Моето дете ужива на училиште и од таа причина дури и кога е болно сака да доаѓа на училиште.

Д-8: Моето дете секојдневно ме запознава со работите кои ги научило на училиште и на тој начин јас сваќам дека во неговото одделение владее позитивна атмосфера.

Д-9: Ќерка ми ужива на училиште и кога имаат одмор таа сака да следи настава, за разлика од мојот поголем син, кој се радува кога не оди на училиште.

Д-10: Мојот син со желба доаѓа на училиште и сака да учи.

Д-11: Моето дете покажува волја да доаѓа на училиште, а најмногу му се допаѓаат активностите во природа.

Д-12: Моето дете изразува голема желба да работи во група бидејќи се чувствува послободно, сака да соработува со другарите и да ги изразува своите идеи без двоумење.

Д-13: Моето дете се дружи со нејзините другарки и по завршувањето на наставата односно сите тие учат и играат заедно.

Д-14: Моето дете има голема желба да раскажува за тоа што правеле на училиште и не пропушта да раскаже се, а сето тоа подразбира дека во одделението во кое учи владее пријатна атмосфера за учење.

Петто прашање: Дали сметате дека за време на реализација на програмските содржини кај вашето дете се поттикнува задоволство и љубопитност?

Ова прашање имаше за цел да добиеме одговор од родителите за тоа колку се поттикнува задоволството и љубопитноста кај децата за време на наставата.

Директни наводи

Д-1: Ќерка ми со нетрпение чека да дојде на училиште, нешто што порано се случуваше многу ретко.

Д-2: Моето дете го смета училиштето за место каде што ужива, а не како обврска која треба да се заврши.

Д-3: Ќерка ми е љубопитна за природните појави и за истата цел бара дополнителни податоци од нас родителите или на интернет.

Д-4: Јас како родител забележувам дека моето дете е позадоволно кога на училиште се спроведуваат спортски активности.

Д-5: Орјет повеќе сака да црта и ужива кога наставните содржини се илустрираат со помош на цртањето.

Д-6: Моето дете е активен учесник во наставата и воедно е љубопитно при спроведувањето на наставните содржини.

Д-7: Работата во природа жерка ми ја прави љубопитна и таа ужива набљудувајќи ги растенијата и животните.

Д-8: Разновидните активности кои се организираат во одделението мојата ќерка ја прават позадоволна и љубопитна.

Д-10. Во текот на наставниот процес моето дете е многу задоволно.

Д-11: Јас сметам дека моето дете е позадоволно од спроведените активности, споредено со почетниот период од учебната година. Тоа секојдневно покажува голем интерес за работа и активности поврзани со наставните содржини.

Д-12: Моето дете нема повеќе комплекси дека може да згреши и истото ужива при одвивањето на наставната содржина.

Д-13: Јас забележувам дека при спроведувањето на наставната содржина кај моето дете се поттикнува задоволството и љубопитноста.

14: Ученикот е послободен и потолерантен кон своите другари, го почитува мислењето на другите, соработува, го изразува слободно своето мислење, е покомуникативен и активен, а сето тоа придонесува да биде задоволен при одвивањето на наставната содржина.

Д-15: Станува збор за добар процес кој посакувам да продолжи да се применува и понатаму во одделението.

Шесто прашање: Дали сметате дека со овој начин на работа се промовираат нови извори за учење?

Директни наводи

Д-1: Во текот на овој временски период, во кој се применува интерактивното поучување, наставникот не е основниот извор на знаење. Сега моето дете користи поголем број на извори на информации.

Д-2: Освен училишните книги, моето дете добива знаење и со помош на другите ученици и преку други текстови.

Д-3: Јас сметам дека работните програми и наставни текстови не се соодветни. Меѓутоа, имам многу добро мислење за интерактивното поучување. Според мене се работи за поучување на иднината.

Д-4: Јас сметам дека училиштето не ги поседува потребните дидактички средства, кои наставничката и учениците можат да ги користат во текот на поучувањето.

Д-5: Јас сметам дека интерактивното поучување промовира нови извори на поучување и настава и го унапредува наставниот процес, со што истиот станува подобар и посодржаен.

Д-6: Воглавно друг извор на информации е компјутерот. Керка ми е наклонета да бара други податоци на интернет.

Д-7: Децата учат едно од друго преку работата во групи.

Д-8: Освен наставните учебници, учениците добиваат податоци и преку активностите одржани во природа.

Д-9: Јас сум на мислење дека овој начин на работа промовира нови извори на податоци. Моето дете сега чита и енциклопедии.

Д-10: Моето дете, освен учебниците, како извор на податоци ја има и својата баба.

Д-12: Во време на информатичките технологии, можностите за нови извори на податоци се многу големи. Моето дете ја користи таквата можност.

Д-14: Практичната работа со разни материјали промовира нови извори на поучување на учениците.

Д-15: Независноста на моето дете при извршувањето на работните задачи влијае тоа да бара други извори на податоци.

Заклучок

Родителите од фокус-групата ги разменија нивните различни мислења во однос на поучувањето на нивните деца. Нивните мислења беа од голема важност бидејќи ги дополнија нашите податоци во однос на темата која е предмет на истражување. Таквата дебата во рамки на фокус-групата ги потврди некои од претпоставките според кои:

- Родителите имаат позитивно мислење за влијанието на интеркативното поучување врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски.
- Примената на концептот на интерактивното поучување влијае на зголемениот интерес, задоволство и љубопитност кај децата за време на реализацијата на програмските содржини.
- Примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна пракса влијае врз позитивната атмосфера во одделението.
- Примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна пракса влијае врз промовирањето на нови извори за учење.

Сите родители кои учествуваа во фокус-групата потврдија дека забележале позитивни промени од моментот кога почна да се применува интерактивното поучување во одделението, кое има за цел набљудување и учество. Родителите изјавија дека позитивните промени се видливи. Тие забележале и почувствувале позитивни промени кај нивните деца во повеќе аспекти. Интервјуираните родители интерактивното поучување го дефинираат како поучување на иднината, и тоа поради следните причини:

- Учениците покажуваат поголем интерес за наставата и училиштето;
- Учениците се ангажираат повеќе дома – покажуваат поголема активност при спроведувањето на наставните содржини.
- Учениците поставуваат логички прашања, кои се предизвикувачки за нивните родители;
- Интерактивното поучување придонесува врз севкупниот развој и образование на децата;
- Учениците покажуваат љубопитност при спроведувањето на наставните содржини.
- Учениците раскажуваат дома за работата која се одвива на училиште;
- Родителите сметаат дека училиштето не е само обврска и дека истото на нивните деца им нуди и задоволство.

- Со овој начин на поучување главната работа ја извршуваат самите ученици бидејќи истите со помош на активностите, игрите и работата во групи по лесно ги совладуваат наставните содржини.
- Интервјуираните родители од фокус-групата сметаат дека наставникот не е главниот извод на знаење на учениците. Освен учебниците, учениците доаѓаат до нови знаења и со помош на нови извори на поучување. Тие добиваат податоци од природата, разните енциклопедии, интернетот и др.
- Во текот на работењето на родителите со нивните деца, истите воочуваат дека нивните деца станале љубопитни за учење.
- Новиот начин на работа во одделението имаше позитивно влијание врз поучувањето кај учениците.

Препораки

Дискусијата во рамки на фокус-групата доби поширока конотација. Родителите даваат поддршка за понатамошната примена на интерактивното поучување. Од изјавите на родителите во однос на темата која се истражува произлегоа и следните препораки:

- Родителите го прифаќаат и се задоволни од таквиот начин на организирање на наставниот процес;
- Родителите бараат и во наредната учебна година да се применува интерактивната настава, и тоа и во другите одделенија од ова училиште;
- Да се изготват нови работни планови и наставни текстови, соодветни за интерактивната настава;
- Родителите имаат забелешки за оптоварените наставни содржини по предметот математика и бараат повторно разгледување на наставата содржина по овој предмет;
- Да се обезбедат потребните средства од страна на Управата на училиштето;
- Да се уредат училниците за практична настава;
- Со цел успешно спроведување на интерактивното поучување, активностите во одделението треба да се планираат претходно од страна на наставникот и родителите на децата.

5. Анализа на резултатите од интервју со учениците како фокус-група

Полуструктурираното интервју во фокус групата – ученици беше уште еден инструмент кој се употреби со цел прибирање на податоци важни за темата која е предмет на истражување, бидејќи се работи за квалитативен инструмент кој нуди големи предности.

Средбата имаше за цел да го добиеме мислењето на учениците во однос на влијанието на интерактивното поучување врз воспитно-наставната работа со децата од рана училишна возраст.

Во оваа дискусија учествуваа 15 ученици од I-2 одделение. Во истото одделение почнувајќи од 16 март 2015 година па се до 18 јуни 2015 година се применуваше интерактивното поучување, со цел набљудување на истото. Дозвола за интервјуирање на децата добивме од директорот на училиштето и од страна на нивните родители.

Средбата со учениците како фокус – група се одржа во просториите на училиштето “Сељами Халачи” во Гњилане, на 18.06.2015 година (ден среда), со почеток во 16:00 часот. Дискусијата со учениците како фокус – група траеше 50 минути. Во текот на дискусијата рачно се водеа белешки, а за целите на интервјуте се водеа аудио и видео записи.

Во оваа фокус-група учествуваа следните ученици:

1	Т. Н.	9	И. И.
2	М. Ш.	10	А. С.
3	У. Б.	11	Е. В.
4	Р. У.	12	А. А.
5	О. Ш.	13	А. Ѓ.
6	Е. Ш.	14	Е. К.
7	Д. О.	15	Ф. Р.
8	Л. К.		

Табела бр.9. Фокус групата - ученици

Интервјуто со оваа фокус – група содржеше шест прашања. Поголемиот број од учениците дадоа кратки одговори со да или не, но интервјуто со учениците (иако на мала возраст) овозможи примери и факти од голема важност за темата “Интерактивното поучување во рана училишна возраст”.

Прво прашање: Дали сакате да одите на училиште?

Со ова прашање од учениците сакаме да дознаеме дали тие имаат желба да одат на училиште.

Директни наводи

Д- 1: Да, јас сакам да одам на училиште.

Д- 2: Мене ми се допаѓа да одам во училиште бидејќи се среќавам со моите другари и другарки.

Д-4: Ми се допаѓа кога играм со моите другарки и затоа сакам да одам на училиште.

Д- 5: Јас сакам да одам на училиште бидејќи ја обожавам мојата наставничка.

Д- 6: Јас сакам да одам на училиште бидејќи учам работи кои не ги знам.

Д- 7: Ми се допаѓа да одам на училиште бидејќи јас сега знам да пишувам и читам.

Д- 8: Да, јас доаѓам на училиште со желба.

Д- 9: Кога сум на училиште јас сум среќна.

Д- 10: Јас дури и кога сум болна сакам да доаѓам на училиште.

Д- 11: Кога сме на распуст мене дома времето не ми поминува, а кога одам на училиште со другите деца имаме голем број активности.

Д- 12: Мене ми се допаѓа да доаѓам на училиште.

Д- 13: И јас сакам да доаѓам на училиште бидејќи тука учиме, цртаме, пееме и играме.

Д- 15: да, јас сакам да доаѓам на училиште.

Второ прашање: Како се чувствувате?

Со ова прашање сакаме да добиеме информација од учениците како тие се чувствуваат на училиште.

Директни наводи

Д- 1: Се чувствувам добро бидејќи се занимаваме со разни активности.

Д- 2: Се чувствувам добро на училиште бидејќи тука сум со моите друга и другарки од моето одделение.

Д- 3: Јас се чувствувам добро на училиште.

Д- 4: Ми се допаѓа кога играме разни игри.

Д- 5: Јас уживам на часот по музичко.

Д- 6: Откако станувам на утро, јас со нетрпение чекам да дојдам на училиште.

Д- 7: Се чувствувам добро на училиште бидејќи уживам кога играме со другарките.

Д- 8: Јас го сакам училиштето, тоа никогаш не ми здосадува.

Д- 9: Кога учам нови работи се чувствувам многу добро.

Д- 11: Кога сум покрај мојата наставничка, секогаш се чувствувам добро.

Д- 12: Јас дома немам со кого да играм и кога доаѓам на училиште си играм со моите другарки.

Д- 13: Ми се допаѓа да доаѓам на училиште бидејќи тука учам нови работи.

Д- 14: Кога ги гледам моите другари и другарки јас многу се радувам.

Д- 15: Се чувствувам добро на училиште бидејќи наставничката ме охрабрува во текот на наставата.

Трето прашање: Дали понекогаш работите заедно со другарчињата во група или во парови?

Со ова прашање се испитува мислењето на членовите на фокус-групата, дали истите работаат заедно со нивните другари и другарки во групи или парови.

Директни наводи

Д- 1: Да, работиме во групи и парови.

Д- 2: Да, речиси секогаш работиме во групи.

Д- 3: Јас сакам да работиме во групи бидејќи ми помагаат другарките.

Д- 4: Ние работиме со другарите и другарките и се ни оди добро.

Д- 5: Јас сакам да работиме заедно бидејќи така полесно ги завршувам задачите кои ни ги дава наставничката.

Д- 6: Ние секој час работиме во групи и групните задачи ги извршуваме заедно.

Д- 7: Мене ми се допаѓа да работиме во парови.

Д- 8: Другарите и другарките ми помагаат кога нешто не знам, но и јас им поаѓам кога тие имаат потреба за помош.

Д- 9: Мене ми е убаво што работиме во групи заедно со другарите и другарките од класот.

Д- 10: Ние работиме во групи. Секој од нас го искажува своето мислење, а еден од нас го избираме за претставник на групата.

Д- 11: Во текот на работата во групи ние заедно ги завршуваме дадените задачи.

Д- 12: Во група ние поточно ги решаваме математичките задачи.

Д- 13: Кога имаме за цртање или пишување, јас добивам идеи од моите другарки.

Д- 14: Мене ми се допаѓа да работиме во групи бидејќи така сум поблиску до моите другари.

Д- 15: Преку работата во групи сите ученици учествуваат во зададената работна задача.

Четврто прашање: Дали ви се допаѓа овој начин на работа во вашето одделение?

Со ова прашање од учениците сакаме да добиеме податоци дали им се допаѓа овој начин на работа во нивното одделение.

Директни наводи

Д- 1: Мене ми се допаѓа овој начин на работа бидејќи сите работиме заедно.

Д- 2: Мене ми се допаѓа овој начин на работа.

Д- 3: Работата во групи ми се допаѓа бидејќи секој од нас може да ги разменува слободно своите идеи.

Д- 4: Кога работиме заедно сите се чувствуваме добро.

Д- 5: Мене ми се допаѓа работата во групи бидејќи така можеме да ги разменуваме нашите идеи.

Д- 6: За мене работата во група е многу интересна.

Д- 7: На овој начин ние полесно ја разбираме наставната содржина.

Д- 8: Со овој начин на работа секој од нас се чувствува добро.

Д- 9: Кога нешто не ми е јасно или имам грешка ми помагаат другарите и другарките од мојата група.

Д- 10: Мене најмногу ми се допаѓа кога излегуваме во природа.

Д- 11: Јас често пати му помагам на мојот другар и се чувствувам добро бидејќи и тој учи.

Д- 12: Кога работиме во групи ние правиме разни активности и учиме интересни работи.

Д- 13: Преку работата во групи јас слободно го изразувам моето мислење, без да се грижам дали ќе биде точно или погрешно.

Д- 14: Јас сакам да работиме во групи бидејќи правиме заеднички работи, кои потоа ги изложуваме на паното од училницата.

Д- 15: Работата во групи ми се допаѓа повеќе од задачите кои треба да ги решавам сам бидејќи на тој начин разменуваме мислења со моите другари.

Петто прашање: Дали слободно и поставувате прашања на вашата наставничка?

Со ова прашање од учениците сакаме да дознаеме дали тие се чувствуваат слободни да и поставуваат прашања на нивната наставничка.

Директни наводи

Д- 1: Моите прашања се добредојдени за наставничката.

Д- 2: Јас слободно можам да и поставам прашање на наставничката.

Д- 3: Во текот на наставата ние можеме слободно да ги искажеме своите мислења.

Д- 4: Јас се чувствувам слободна да ја прашам наставничката кога нешто ме интересира.

Д- 5: Наставничката во текот на наставата секогаш не прашува дали имаме нешто нејасно.

Д- 6: Јас понекогаш имам проблеми со предметот математика и без двоумење барам помош од наставничката.

Д- 7: Јас не се срамам да и поставам прашање на наставничката.

Д- 8: Јас ја прашувам наставничката секогаш кога имам потреба за такво нешто.

Д- 9: Јас слободно можам да и поставам прашање на наставничката.

Д- 10: Да, јас слободно можам да и поставам прашање на наставничката.

Д- 12: Да, јас слободно можам да и поставам прашање на наставничката.

Д- 13: Наставничката секогаш ни кажува дека не треба да се срамиме доколку сакаме нешто да прашаме.

Д- 14: Јас кога имам потреба за нешто, слободно ја прашувам наставничката..

Д- 15: Наставничката не охрабрува да поставуваме прашања кога нешто нема да разбереме.

Шесто прашање: Дали учите самостојно или некој ви помага?

Целта на ова прашање беше од учениците да дознаеме дали се независни или некој треба да им помага при учењето.

Директни наводи

Д- 1: Јас учам и домашните задачи ги решавам без помошта на моите родители.

Д- 2: Јас учам сам/а во мојата соба.

Д- 3: Јас учам сам/а, а понекогаш, кога имам потешкотии, барам помош од наставничката.

Д- 4: На почетокот од прво одделение имав потреба за помошта на моите родители, а сега, дома и на училиште, јас учам сам/а.

Д- 5: Домашните задачи јас ги решавам сам/а, а моите родители ги проверуваат задачите откако ќе ги завршам истите.

Д- 6: Јас немам потреба од помош бидејќи задачите ги решавам без потешкотии.

Д- 7: Јас учам сам/а и немам потреба од помош при учењето.

Д- 8: Јас учам сам/а и домашните задачи ги решавам без потешкотии.

Д- 9: Јас сам/а ги решавам дадените задачи и немам потреба од помош.

Д- 10: Јас често се консултирам со мојата сестра, кога не можам сам да ги решам дадените задачи.

Д- 11: Домашните задачи се лесни и јас ги решавам сам/а, без да побарам помош.

Д- 12: На училиште наставничката ни дава упатства како да ги решиме задачите, а дома јас учам сам/а, без да побарам помош од моите родители.

Д- 13: Најчесто јас учам сам/а, но понекогаш учам и со мојот дедо.

Д- 15: На училиште учам со другарите и другарките од групата, а дома училишните задачи ги решавам сам/а.

Заклучок

Тргнувајќи од добиените резултати и врз основа на соодветните хипотези, ќе се обидам да ги дадам моите конечни погледи во однос на влијанието на интерактивното поучување врз децата од рана училишна возраст. Врз основа на одговорите на учениците, може да дојдеме до заклучокот дека ова интервју ги потврдува некои од хипотезите според кои:

- Примената на интерактивното поучување влијае на зголемениот интерес, задоволство и љубопитност кај децата за време на реализација на програмските содржини.
- Примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна пракса влијае на позитивната атмосфера во одделението.

Резултатите добиени со помош на интервјуто спроведено со учениците како фокус група покажуваат дека примената на интерактивното поучување им се допаѓа на учениците, тие се чувствуваат добро кога се на училиште и сакаат да продолжи да се применува овој начин на работа.

Интерактивното поучување им овозможува на учениците да стекнат знаења и навики и воедно да бидат активни учесници во наставата, но и независни при извршувањето на училишните обврски.

Со помош на ова истражување е утврдено дека учениците повеќе сакаат наставата да се организира во групи бидејќи се чувствуваат слободни во текот на наставниот процес, соработуваат со членовите на групата и се помагаат меѓусебно.

Учениците потврдуваат дека можат слободно да и поставуваат прашања на наставничката бидејќи во нивното одделение е создадена пријатна атмосфера за комуницирање, преку која им се обрнува особено внимание на прашањата и одговорите на учениците.

6. Анализа на документацијата на Одделот на Просветниот Инспекторат за регионот на Гњилане

Во текот на истражувањето обезбедивме и други споредни податоци, кои се однесуваат и го збогатуваат нашиот труд на темата “Интерактивно поучување во рана училишна возраст”. Со истражувањето се опфатени анализи на некои показатели од документацијата на Одделот на Просветниот Инспекторат за регионот на Општина Гњилане.

Регионалните инспектори на Општина Гњилане вршат редовен мониторинг низ училиштата во регионот на Општина Гњилане, во кој припаѓаат и Каменица и Витина. Во рамки на нивната работа, инспекторите во текот на мониторингот го оценуваат наставниот процес организиран од страна на наставникот, и тоа врз основа на 18 критериуми. Пет од овие критериуми се аспекти кои се однесуваат на интерактивното поучување. Како примероци од документација, кои се опфатени со истражувањето, се следните аспекти на интерактивното поучување во наставата, а тоа подразбира дека ќе се анализираат податоците за:

- Интеракцијата У-У,
- Интеракцијата У-Н;
- Интеграција на содржините во наставниот процес;
- Полиморфноста во наставата;
- Примена на наставните форми, методи и техники;
- Позитивната атмосфера во одделението.

Бидејќи овој труд се фокусира на интерактивното поучување во рана училишна возраст, предмет на истражување беа оценките на инспекторите во однос на спроведувањето на интерактивното поучување во наставниот процес, и тоа од погоренаведените аспекти.

Одделот на Просветниот Инспекторат за регионот на Гњилане во текот на 2014 година мониторираше 160 наставници во основните и средни училишта во регионот на Општина Гњилане. Поради малиот број на инспектори, во текот на една година не беше можно да се мониторираат сите училишта. Од прво до трето

одделение се мониторираа 52 наставници, кои работаат во 10 основни училишта во споменатиот регион.

Со Табела бр.10 се дадени збирните податоци од мониторингот на основните училишта во рана училишна возраст, во текот на 2014 година, во регионот на Општина Гњилане, вклучително и општините Гњилане, Каменица и Витина.

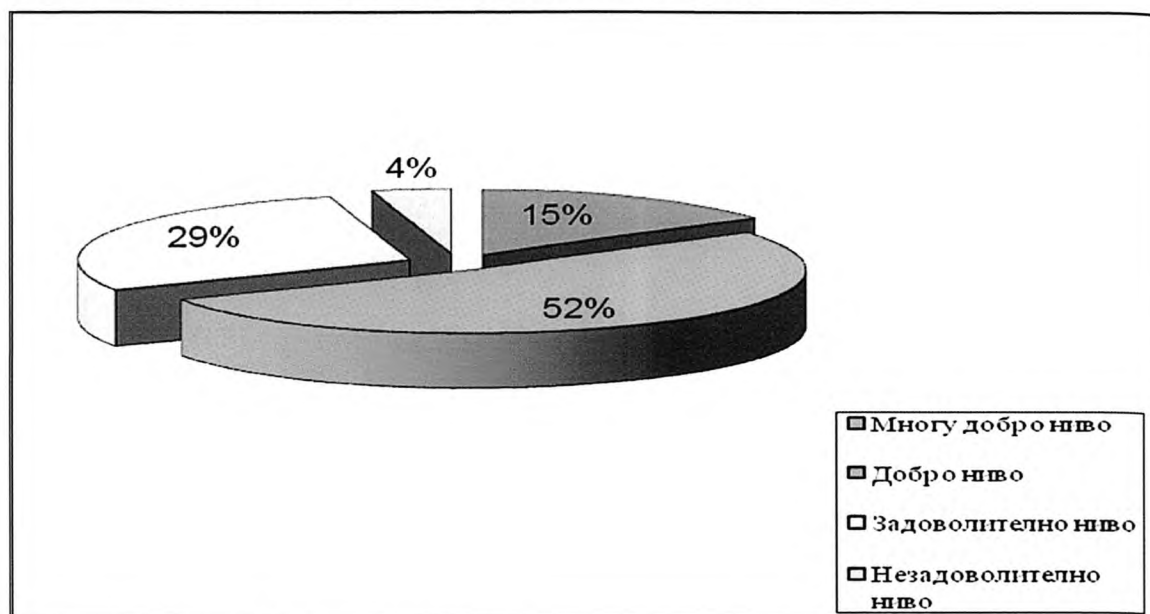
Извор: Оддел на Просветниот Инспекторат за регионот на Општина Гњилане

	Образовна институција, основни училишта	Место	Број на мониторирани часови
1.	“Бајрам Цури”	Шурдан – Гњилане	4
2.	“Дом Микел Тарабуллузи”	Стубла – Витина	4
3.	“Ахмет Хајдари”	Бегунце – Витина	3
4.	“Метуш Краснићи”	Рогочица – Каменица	5
5.	“Скендер Емерллаху”	Рамјан – Витина	4
6.	“Забел”	Гњилане	6
7.	“Фетах Карим “	Жеговачка Врбица	4
8.	“Рекхеп Мала”	Топаница – Каменица	5
9.	“Мула Идриз”	Велекинце – Гњилане	10
10.	Весел Муја	Михир – Гњилане	7
Вкупно			52

Табела бр.10. Образовни институции, место и број на мониторирани часови од страна на Одделот на Просветниот Инспекторат на регионот на Општина Гњилане

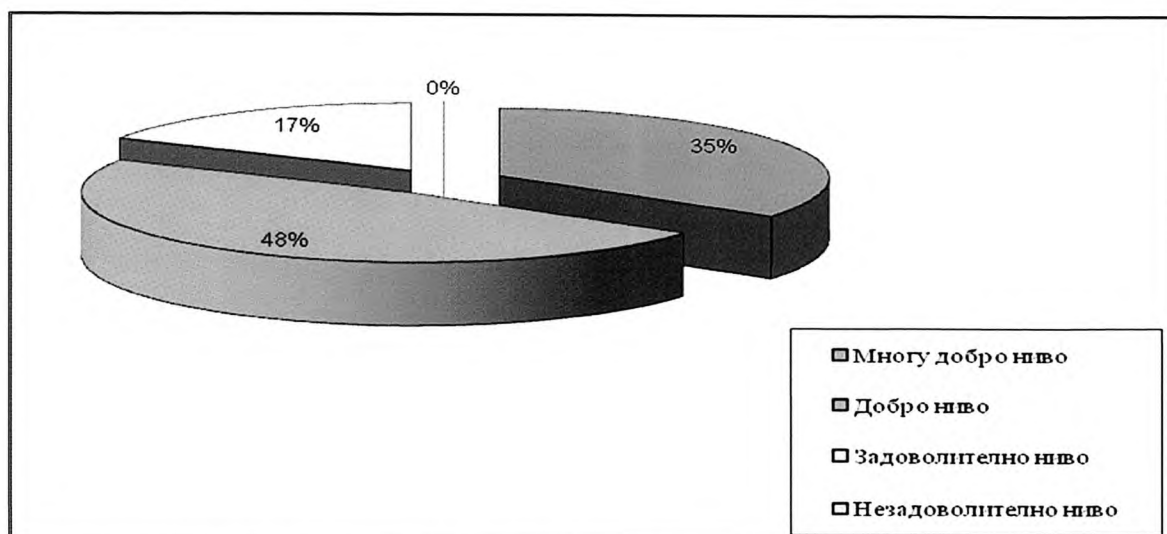
Податоците обезбедени со помош на оценувањето на инспекторите во однос на нивото на интеракција ученик – ученик се анализирани и обработени за потребите на ова истражување. Врз основа на добиените резултати од 52 набљудувани часови кај децата од рана училишна возраст, според инспекторите, 15% од наставниците спроведуваа интеракција ученик – ученик на многу добро ниво, 52% од нив спроведува таква настава на добро ниво, 29% на задоволително ниво и 4% од наставниците во текот на наставниот процес воопшто не практикуваа интеракција

од истиот вид и добија незадоволителна оценка. Врз основа на таквите податоци, сметаме дека поголемиот број од наставниците во текот на нивната работа применуваат интеракција У – У на добро ниво, а целта на современата настава е таквиот вид на интеракција да се применува на многу добро ниво.

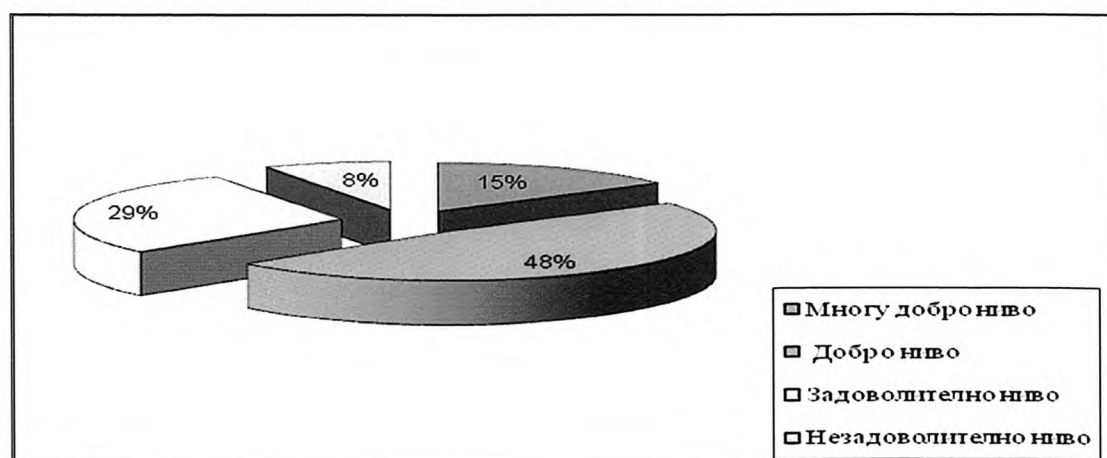
Графикон 33. Оценката на инспекторите во однос на примената на интеракцијата ученик – ученик за време на наставниот процес

Врз основа на обработените резултати од оценката на инспекторите, во однос на примената на интеракцијата наставник – ученик во текот на наставниот процес, може да констатираме дека 35% од набљудуваните наставници работеа на многу добро ниво, 48% од нив работеа добро по истото прашање, 17% постигнаа задоволително ниво, а незадоволително ниво не беше забележано кај ниту еден од наставниците.

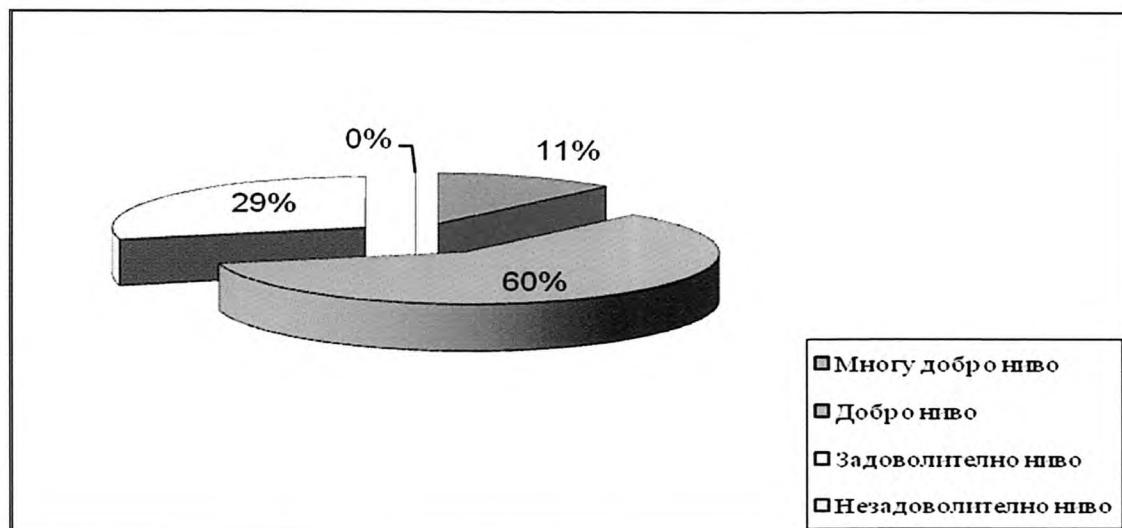
Графикон 34. Оценката на инспекторите во однос на примената на интеракцијата наставник – ученик за време на наставниот процес

Графиконот 35 ја покажува оценката на инспекторите во однос на интегрирањето на наставната содржина во наставниот процес. На многу добро ниво беа оценети 15% од набљудуваните часови, 48% од нив беа оценети на добро ниво, 29% на задоволително ниво и во 8% од набљудуваните часови наставниците не вршеа интегрирање на наставната содржина, со што таквите часови се оценети како незадоволителни. Од резултатите добиени со набљудувањето на инспекторите може да се утврди дека интегрирањето на наставните содржини во наставниот процес е далеку од посакуваното ниво и очекувањата.

Графикон 35. Оценката на инспекторите во однос на интегрирањето на наставната содржина во наставниот процес

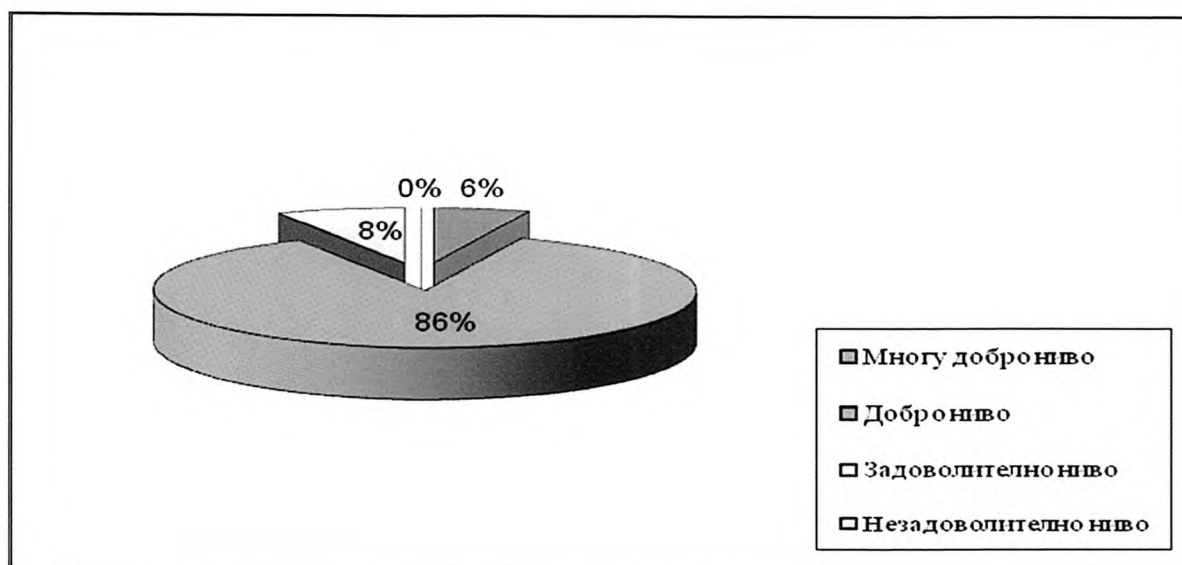
Од обработените резултати утврдено е дека 11% од наставниците се оценети на многу добро ниво во однос на примената на различните методи и форми во наставниот процес, 60% од нив се оценети на добро ниво, а 29% по истото прашање се оценети на задоволително ниво. Наставниците кои постигнале добро ниво успеале да го променат педагошкиот пристап во нивната секојдневна работа, применувајќи различни методи и форми на работа во наставниот процес.

Графикон 36. Оценката на инспекторите во однос на примената на различните методи и форми во наставниот процес

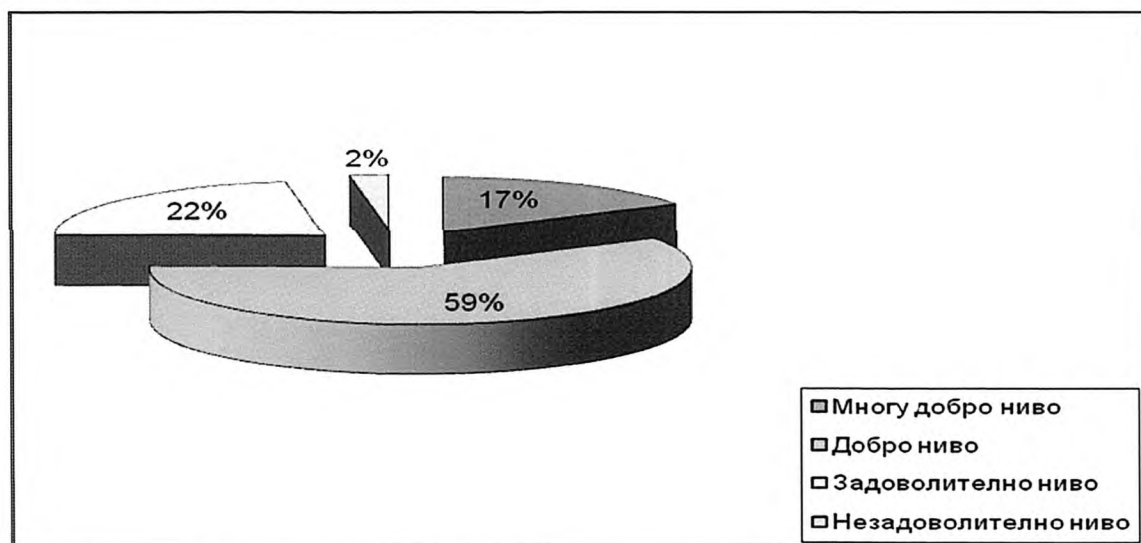
Со цел овозможување успешна настава и воспитување, треба да се обезбеди поттикнувачки амбиент и услови за спроведување на разни активности со децата. Од таа причина во одделението треба да се овозможи позитивна комуникациска атмосфера.

Врз основа на резултатите добиени со оценките на инспекторите, може да се утврди дека во 6% од набљудуваните активности атмосферата во одделението беше на многу добро ниво, во 86% од случаите атмосферата беше на добро ниво, а само во 8% од набљудуваните случаи атмосферата во одделението беше на незадоволително ниво.

Графикон 37. Оценката на инспекторите во однос на овозможувањето на позитивна атмосфера во одделението

Со помош на вкупната оценка на инспекторите, врз основа на аспектите на интерактивното поучување, може да се утврди дека 17% од наставниците го практикуваат на многу добро ниво интерактивното поучување, 59% од нив таквото поучување го практикуваат на добро ниво, 22% на доволно ниво, додека 2% од нив на незадоволително ниво.

Графикон 38. Вкупната оценката на инспекторите врз основа на аспектите на интерактивното поучување

Заклучок

Со помош на оценките на инспекторите може да се дојде до заклучокот дека успеавме да се запознаеме со моменталната состојба во однос на примената на интерактивното поучување во раната училишна возраст.

Податоците добиени со ова истражување, со кое се прикажани оценките на инспекторите, го потврдуваат доброто ниво на примена на интерактивното поучување, кое е евидентно во секојдневното работење на наставниците. Добиените резултати од статистичката обработка на оценките на инспекторите ја потврдуваат следната хипотеза:

Постои значајна разлика помеѓу наставниците и стручната служба во однос на практикувањето на интерактивното поучување во воспитно-образовната работа со децата од рана училишна возраст.

- Со помош на статистичките резултати може да се утврди дека интеракцијата наставник – ученик ја практикуваат повеќе од 20% од наставниците, споредено со интеракцијата ученик - ученик.
- Интеракцијата ученик – ученик во текот на наставниот процес ги поттикнува љубопитноста и интересот за учењето, па дури и оние кои се пасивни почнуваат да учествуваат во групните активности или во активностите во двојки и затоа интеракцијата ученик – ученик треба да се применува во поголема мера од страна на наставниците во текот на наставниот процес.
- Да се работи со разни техники и форми значи дека сме зачекориле во модерното време на одржување на наставата. Оценките на наставниот процес во одделението покажуваат дека работните форми и различните наставни методи се применуваат на добро ниво од страна на набљудуваните наставници, а не на најпосакуваното ниво.
- Во текот на наставниот процес интегрирањето на наставните содржини е аспектот кој беше најслабо оценет од страна на инспекторите.
- Наставниците во текот на наставниот процес, според оценките на инспекторите, создаваат позитивна атмосфера во одделението, а таквата

атмосфера ним им овозможува да комуницираат слободно, да соработуваат еден со друг и да го почитуваат мислењето на другиот.

- Од вкупните обработени податоци во однос на оценувањето на интерактивното поучување може да се утврди дека наставниците треба да го применуваат повеќе интерактивното поучување.

Сметаме дека примената на интерактивното поучување на многу добро ниво ќе овозможи унапредување на наставниот процес, кој ќе биде постабилен и по содржаен.

Врз основа на резултатите од оценувањето на Одделот на Просветниот Инспекторат за регионот на Општина Гњилане, во однос на набљудувањето на наставниот процес во 2014 година, можеме да заклучиме дека интерактивното поучување е на добро ниво, но истото е далеку од посакуваното ниво.

ЧЕТВРТ ДЕЛ

- **Заклучок**
- **Препораки како педагошки импликации**
- **Прилози**
- **Литература**

1. ЗАКЛУЧОК

Во докторската дисертација со наслов “Интерактивно поучување во рана училишна возраст”, врз основа на сите конечни резултати добиени со емпириското истражување, можеме да ги добиеме следните генерални заклучоци:

- Во текот на емпириското истражување утврдено е дека наставниците со просечна оценка 4.38 го оценуваат влијанието на интерактивно поучување врз ефикасното спроведување на воспитно – образовните цели и вкупно добиените податоци со анкетен лист – скалер, наменет за наставниците, одат о прилог на нашата хипотеза дека примената на интерактивното поучување во раната училишна возраст влијае врз ефикасноста во реализација на воспитно - образовните цели.
- Од оценките на наставниците можеме да заклучиме дека тие го практикуваат интерактивното поучување со просечна вредност од 4.09 а стручните работници потврдуваат дека во наставниот процес го практикуваат интерактивното поучување, но не во доволна мера. Во однос на оценките на инспекторите, истите покажуваат подобро ниво на практикување на интерактивното поучување во секојдневното работење на наставниците. Во случајот на нивната оценка постои статистички разлика помеѓу наставниците и стручната служба во однос на практикување на интерактивното поучување во воспитно - образовната работа со децата од рана училишна возраст.
- Од резултатите добиени со ова студија можеме да утврдиме дека наставниците со највисоки квалификации го практикуваат најмногу интерактивното поучување во раната училишна возраст а наставниците со најдолго работно искуство во образованието и нивните колеги во поодминати години го практикуваат најмалку интерактивното поучување во работата со децата од рана училишна возраст.
- Повикувајќи се на резултатите добиени со оценките на наставниците можеме да заклучиме дека тие ја оцениле со просечна вредност од 4.35, според Ликеровата скала, важноста на интерактивното поучување во

примената на интегрираното планирање. Таквата оценка на наставниците ја потврдува хипотезата според која “наставниците сметаат дека интерактивното поучување во рана училишна возраст е од големо значење за примена на интегрираното планирање”.

- Нашето истражување ја потврди и хипотезата според која примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракција У-У и Н-У. При спроведувањето на интерактивното поучување може да се применат разни наставни форми, кои ја поттикнуваат интеракцијата У-У и Н-У. Формите кои наоѓаат најголема примена во интерактивното поучување се групните форми и работата во двојки. Формите на работа имаат непосредна поврзаност со начинот на организирање на наставата од страна на наставниците.
- Со помош на одговорите на наставниците можеме да заклучиме дека примената на интерактивното поучување е основниот двигател на позитивната атмосфера во одделението а за истото прашање е дадена средна вредност од 4.48. Таквата оценка дадена од страна на наставниците ја потврдува хипотезата според која “примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна практика влијае на позитивната атмосфера во одделението”. Овај показател укажува на заклучокот и оценката на наставници дека примената на интерактивното поучување влијае на позитивната атмосфера во одделението.
- Тргувајќи од оценката на анкетираниите наставници можеме да заклучиме дека интерактивното поучување овозможува полесно стекнување на знаења. Таквата оценка на наставниците ја потврдува нашата хипотеза според која “примената на интерактивното поучување овозможува полесно стекнување на знаења”. Од резултатите добиени со помош на наставниците можеме да заклучиме дека постои разлика помеѓу оценките на анкетираниите групи, според нивната стручна подготовка, особено помеѓу анкетираниите лица со завршена Виша Педагошка Школа и нивните колеги со мастер и докторски

степен на студии, како и помеѓу наставниците со завршена Виша Педагошка Школа и нивните колеги со завршен Педагошки Факултет.

- Повикувајќи се на резултатите добиени со анкетирање на наставниците можеме да заклучиме дека примената на интерактивното поучување влијае врз зголемување на полиморфноста на наставата. Таквите податоци се поволни и ја потврдуваат хипотезата според која “примената на интерактивното поучување влијае врз зголемување на полиморфноста на наставата”. Истата хипотеза ја потврдуваат и изјавите на стручните работници како фокус група. Тие сметаат дека примената на интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на полиморфноста на наставата.
- Резултатите од истражувањето потврдуваат дека наставниците и родителите имаат позитивно мислење за влијанието на интерактивното поучување врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски. Од добиените податоци може да се утврди дека наставниците истото прашање го оценија со средна вредност или аритметичка средина вредност од 4.29, што ни покажува дека наставници сметаат дека интерактивното поучување влијае врз самостојноста на учениците. Исто така и родителите учесници во соодветната фокус група сметаат дека интерактивното поучување влијае врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски.
- Нашата студија ја потврди и хипотезата според која примената на интерактивното поучување влијае на задоволство и љубопитност кај децата. Од статистичката обработка и соодветната анализа на добиените резултати може да се утврди дека наставниците по однос на прашањето за влијанието на интерактивното поучување врз задоволство и љубопитност при спроведување на наставните содржини кај децата дадоа средна оценка од 4.44. Поради тоа можеме да заклучиме дека примената на интерактивното поучување влијае врз задоволството на учениците и ја поттикнува нивната љубопитност за учење, па дури кога се во прашање и пасивните ученици.
- Со цел постигнување на успешно образование и воспитување во одделението, во истото треба да се создаде позитивна клима, со цел учениците да можат да се изразуваат слободно. Нашето мислење, според кое

примената на интерактивното поучување влијае врз успешната комуникација во самото одделение, се потврди со оценката која ја дадоа наставниците по однос на истото прашање, со средна вредност од 4.36.

- Со партиципативното набљудување е потврдена општа хипотеза според која примената на интерактивното поучување во рана училишна возраст влијае врз ефикасноста во реализација на воспитно - образовните цели. Со заедничката работа на учесниците успешно се остваруваат поставените наставни цели и задачи бидејќи се постигнува промена меѓу активноста на наставникот и на учениците.
- Повикувајќи се на податоците добиени со набљудувањето во соодветното одделение утврдено е дека со примената на интерактивното поучување главната работа ја извршуваат учениците а со помош на таквото утврдување можеме да заклучиме дека учениците се активни и заинтересирани за наставните содржини и дека полесно стекнуваат знаење и го совладуваат наставниот материјал.
- Ефикасноста на традиционалниот начин на учење не може да се оспори, но треба да се прифати дека истиот нуди фронтален начин на работа и ограничено поле на дејствување. Со помош на набљудувањето спроведено во соодветното одделение е потврдено дека работата во групи овозможи позитивна клима на соработка во самото одделение. Во хетерогените групи се забележува поголема интеракција помеѓу учениците бидејќи подобрите ученици им помагаат на учениците кои се соочуваат со потешкотии во учењето. Исто така можеме да заклучиме дека предноста на интерактивното поучување се состои и во тоа што во наставата се вклучуваат сите ученици и во фактот што постои взаемна соработка помеѓу учениците поделени по групи и учениците од целиот клас.
- При спроведувањето на наставната содржина е забележано дека интерактивното поучување ги става во движење и срцата и рацете на учениците а не само нивниот памет. Поради тоа можеме да заклучиме дека интерактивното поучување помага за холистичен развој на децата.

- Со помош на набљудувањето во класот се забележува независноста на учениците при извршувањето на задачите во училницата а самите ученици ги совладаа со леснотија наставните содржини.
- Со помош на партиципативното набљудување можеме да заклучиме дека интерактивно поучување помага учениците да имаат активен интерес во текот на целиот наставен процес а во текот на спроведувањето на наставните содржини се забележува љубопитноста и задоволството кое владее кај учениците.
- Сите стручни работници во своите дискусии се согласуваат дека постои позитивно влијание на интерактивното поучување врз ефикасното остварување на поставените цели со децата во рана училишна возраст, од причина што децата се претвораат во субјекти кои активно учествуваат во наставниот процес.
- Од податоците добиени со помош на фокус групата составена од директори, инспектори и педагози можеме да заклучиме дека интерактивното поучување се организира во корелација со другите наставни предмети и резултира со релативно постојани промени во начинот на размислување, емоциите и однесувањето на учениците. Со интегрирање на наставните предмети, освен развивање начинот на размислување на учениците, се подобруваат и резултатите од поучувањето.
- Стручните работници (регионалните инспектори, педагозите и директорите) изјавија дека наставниците во поодминати години со потешкотии го применуваат интерактивното поучување, споредено со нивните помлади колеги, кои следеле разни обуки за истата цел.
- Учениците интервјуирани во рамки на фокус групата изјавија дека наставникот не е главниот извор на знаење на децата. Освен училишните книги, учениците стекнуваат знаење и со помош на други извори на поучување, како на пример од природата, разните енциклопедии, интернетот, телевизијата, практичната работа во класот и др.
- Родителите кои учествуваа во фокус групата изјавија дека таквиот начин на работа во одделението имаше позитивни ефекти врз поучувањето на учениците. Тие забележале дека со помош на интерактивното поучување нивните деца станале пољубопитни и понезависни во извршувањето на

училишните обврски. Таквите изјави на родителите ја потврдуваат хипотезата според која “родителите имаат позитивно мислење за влијанието на интерактивното поучување врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски”.

- Сите родители кои учествуваа во фокус групата изјавија дека откако започна примената на интерактивното поучување во одделението кај нивните деца се забележува зголемен интерес за учење, како и за училиштето и дека учениците повеќе се ангажираат дома. Родителите исто така наведоа дека папките на учениците, со применувањето на интерактивното поучување, се побогати со цртежи и слични работи.
- Родителите кои учествуваа во фокус групата интерактивното поучување го сметаат за поучување на иднината.
- Врз основа на изјавите на учениците можеме да заклучиме дека примената на интерактивното поучување нив им овозможува да стекнуваат знаење и навики а во исто време да бидат активни учесници во наставата, како и независни при извршувањето на училишните обврски.
- Резултатите добиени со помош на интервјуте со учениците како фокус група покажуваат дека примената на интерактивното поучување нив им се допаѓа и дека тие се чувствуваат добро на училиште.
- Со помош на истражувањето на мислењето на учениците може да се утврди дека учениците повеќе сакаат наставата да се организира во групи бидејќи на тој начин се чувствуваат слободни во текот на наставниот процес, соработуваат со членовите на групата и си помагаат еден на друг.
- Учениците потврдија дека во текот на примената на интерактивното поучување слободно можат да и поставуваат прашања на наставничката, од причина што во класот преовладува слободна комуникативна атмосфера а се покажува посебно внимание на прашањата и одговорите на учениците.
- Според оценките на инспекторите, наставниците во текот на наставниот процес создаваат позитивна атмосфера во одделението а таквата атмосфера на учениците им овозможува да комуницираат слободно, да соработуваат еден со друг и да го почитуваат мислењето на другиот.

- Сите учесници во истражувањето го потврдија неоспорното влијание на наставникот во организирањето на интерактивното поучување. Главниот товар го носат наставниците, од аспект на начинот на организирање на интерактивното поучување. Подготвувањето на наставникот дома му одзема повеќе време, но воедно го олеснува спроведувањето на наставните содржини во пракса.

2. Препораки како педагошки импликации

Интерактивното поучување нуди голем број предности, споредено со традиционалното училиште и начин на учење.

- Секоја наставна тема може да биде интерактивна, само што се бара поголема посветеност од страна на наставникот;
- Интерактивното поучување е современа тема и поради тоа треба повеќе да се практикува;
- Интерактивното поучување не треба да се третира и простудира само кога се работи за студиски цели, потребно е повеќе да се практикува во училницата;
- Да се организираат заеднички средби со наставниците, на кои ќе се дебатира за важноста на интерактивното поучување;
- Да се остваруваат взаемни посети и размена на искуства помеѓу наставниците;
- Да се врши презентација на наставниците кои го практикуваат интерактивното поучување;
- Да се изготват упатства за наставниците (во врска со моделите на интерактивна настава).
- Да се изготви тематски план на работа и наставни текстови за таквиот начин на работа;
- Планираната тематска настава овозможува збогатување на креативниот потенцијал на учениците, што претставува една од целите на образованието;
- Тематското планирање да се врши по одредени полиња;
- Поголема поддршка за наставните материјали – да се обезбедат средства за истата цел и соодветни училници, кои ќе овозможат примена на интерактивната настава;
- Училиштето треба да обезбеди услови за одвивање на наставниот процес надвор од училницата, односно во училишниот двор, во спортската сала и во природа;
- Со цел успешно спроведување на интерактивното поучување, активностите треба да се планираат и подготвуваат претходно од страна на наставниците;

- Да се организираат разни обуки и дебати со цел подигнување на свеста на наставниците во однос на примената на интерактивното поучување. Обуките за сите наставници би биле добредојдени со цел интерактивната настава да најде на сеопфатна примена;
- Со цел успешно спроведување на интерактивното поучување, потребно е да се намали бројот на ученици кои учат во едно одделение;
- Училиштето треба да го охрабри вклучувањето на родителите во планирањето на наставните содржини;
- Родителите бараат и наредната учебна година да се применува интерактивното поучување и во другите одделение на ова училиште;
- Учениците сакаат овој начин на работа да продолжи да се применува и во иднина;
- Да се изготват нови работни планови и наставни текстови кои ќе бидат погодни за спроведување на интерактивното поучување;

Сите податоци во прегледот се од големо значење бидејќи ја отсликуваат реална состојба во однос на примената на интерактивното поучување во рана училишна возраст.

Сметаме дека интерактивното поучување има сила и потенцијал да го измени традиционалниот наставен процес. Примената на интерактивното поучување овозможува ефикасно спроведување на воспитно – образовните цели. Воедно сметаме дека интерактивното поучување во рана училишна возраст ќе овозможи унапредување на наставниот процес, кој ќе биде постабилен и посодржаен.

3. ЛИТЕРАТУРА

1. Abrahamson, L. "Teaching with Classroom Communication System - What it Involves and Why it Works Better Education " 4824 G. Wash. Mem. Hwy., Yorktown, VA 23692, USA (la@bedu.com)
<http://www.bedu.com/Publications/PueblaFinal2.html>

- Alen, D.W.(1996). Microteaching: A Description. California Stanford University, School of Educations.
- Адамческа, С. (1996). Активна настава. Скопје: Легис.
- Адамческа, Г. (2004). Активности на учениците. Скопје: Сонце.
- Ангелоска-Галевска, Н. (1998). Квалитативни истажувања во воспитанието и образованието. Битола: Киро Дандаро.
- Andrilović, V. (1980). Programirano učenje u nas i u svetu. Zagreb.
- Bruner, J. (2000). Kultura obrazovanja. Zagreb: EDUCA.
- Bakovljev, M. (1970). O aktivnoj i kreativnoj nastavi. Požarevac.
- Bekteshi, B. (2005). Statistika elementare. Prishtinë.
- Bezen, A. (1988). Savremeni problem odgoja. Zagreb: Školska knjiga.
- Bognar, L. & Matijević, M. (2002). Didaktika. Zagreb: Školska knjiga.
- Brada, R. (1994). Pedagogia shkollore. Pejë: Dukagjini.
- Brada, R. (2008). Didaktika kibernetike. Prishtinë: Dukagjini.
- Buehl, D. (2009). Classroom strategies for interactive learning. (3rd edition).
- Boce, E. (2004). Si të shkruajmë një punim kërkimor. Tiranë: CDE.
- Beauchamp, G., & Kennewell, S. (2008) The influence of ICT on the interactivity of teaching, Education and Information Technologies, Volume 13 Issue 4, str.305.
- Bratanić, M. (1993). Mikropedagogija, Interakcisko- komunikacijski aspekt odgoja. Zagreb: Školska knjiga.
- Breidenbach, L., & Killion, J. (2001). What works in the middle: Results-based staff development. Oxford, OH: National Staff Development Council.
- Bogojević, S. (2001). Stilovi odgoja. Banja Luka: Filozofski fakultet u Banjoj Luci.
- Brajša, P. (1994). Pedagoška komunikologija. Zagreb: Školske novine.

- Banks, T. (2000). Teaching Learning Process. Retrieved on 21st march, 2011 from www.ncdhhs.gov/dhsr/hcpr/pdf/PrinciplesofAdultLearning2007.pdf.
- Bennett, N., & Cass, A. (1989). The effects of group composition on group interactive processes and pupil understanding. *British Educational Research Journal*, 15(1), 19-32.
- Canović, S. (1984). Problemi savremene nastave. Beograd.
- Cindrić, M. (1995). Profesija učitelj u svijetu i u Hrvatskoj. Zagreb – Velika Gorica: Persona.
- Cvetković, Ž. (1982). Usvajanje pojmova u nastavi. Beograd.
- Cohen, L. and Manion, L. (1994). Research methods in education (fourth edition). London: Routledge.
- Caena, F. (2014). Teacher Competence Frameworks in Europe: policy as discourse and policy as practice. *European Journal of Education*, 49(3), 311-331.
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2001). Research methods in education – 5th edition. London: Routledge/Falmer.
- Cassaday, H. J., Bloomfield, R. E., & Hayward, N. (2002). Relaxed conditions can provide memory children. *British Journal of educational psychology*, 72(4), 531-547.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). Research methods in Education. (5th Ed). London: Routledge/Falmer.
- Dale, E. (1969). Audio Visual Methods in Teaching, (Third Edition), Dryden Press, New York.
- Delors, J. (1996). Učenje: Blago u nama. Zagreb: Educa.
- Deker, L.E., & Decker, V.A. (2003). Home, school and community partnerships. Oxford. UK: The Scarecrows Press
- Deva- Zuna, A. (2009). Pariteti shkollë – familje – komunitet. Prishtinë.
- Deva- Zuna, A. (2003). Edukimi i parashkollorit në familje. Prishtinë.
- Djui, Xh. (2003). Shkolla dhe shoqëria. Tiranë: Toena.
- Đordjević, J. (1991). Intelektualno vaspitanje i savremena škola. Beograd.
- Dryden, G., & Vos, J. (2001). Revolucija u učenju. Zagreb: Educa.
- Desforjes, C. (2001). Uspješno učenje i poučavanje. Zagreb: Educa.

- DfEE .(1999). The National Numeracy Strategy; Framework for Teaching Mathematics. London: DfEE Publications.
- Duran, M. (2000). Interakcija djeteta i odraslog kao konstruktivni činitelj razvoja. *Dijete i društvo*, 2(2), 187-200.
- Emërllahu, D. (1997). Metodika e edukimit punues. Prishtinë: Rilindja.
- Enciklopedijski rečnik pedagogije. (1963). Zagreb.
- Elmore, R. (2011). Reforma shkollore nga brenda jashtë. Politika, praktika dhe performanca, Tiranë: Albanian University Press.
- Encyclopedia of Education Research (1960). New York.
- Erceg, V. (1979). Nastavnik u savremenoj nastavi. Sarajevo.
- Filipović, N.(1977). Didaktika I. Sarajevo.
- Fjalori i shqipes së sotme. (2002). Tiranë.
- Furlan, I. (1966). Moderna nastava i intenzivno učenje. Zagreb.
- Furlan, I. (1990), psihologija podučavanja. Zagreb.
- Furlan, M. (2002). Forca e ndryshimit. Tiranë: Erik.
- Fulan, M. (2010). Forcat e ndryshimit. Tiranë: CDE.
- Fisher, R. (1990). Teaching Children to Think, Oxford: Blackwell.
- Garo, S. (2002). Sfidat e mësimdhënies. Tiranë: Erik.
- Garo, S. (2011). Metodologjia dhe praktika e mësimdhënies. Tiranë: Erik.
- Garo, S. (2013). Teoria dhe praktika e mësimdhënies. Tiranë: Albanian University press.
- Gossen, D., Anderson, J., Paić-Jurinić, M., & Šćurić, L. (1996). Stvaranje uvjeta za kvalitetne škole. Alinea.
- Geber, I. (1972). Audio vizuelna tehnika u nastavi. Zagreb.
- Gjorgjeviq, J. (1986). Mësimi bashkëkohor, organizimi dhe format. Prishtinë.
- Glaser, W. (1994). Kvalitetna škola. Zagreb: Eduka.
- Gardner, H. (2003). Mendja e disiplinuar. Tiranë: Instituti i studimeve pedagogjike.
- Gordon. T. (1998). Kako biti uspješan nastavnik. Zagreb: Kreativni centar.
- Glasser, William (1999). Nastavnik u kvalitetnoj školi. Zagreb: Eduka.
- Grup autorësh (1995). Strategji e të mësuarit. Prishtinë.

- Grup autorësh (1998). Studio gjithçka, arsyes vendin e parë. Tiranë: AEDP.
- Grup autorësh (2001). Modele për mësimdhënie të suksesshme. Tiranë. AEDP.
- Grup autorësh (2002). Libri me udhëzime për situata me nxënësin në qendër. Prishtinë: KEC
- Grup autorësh (2003). Të gjithë jemi intelgjentë. Projekti për zhvillimin e intelgjencave të shumëfishta. Tiranë.
- Grup autorësh (2004). Psikologji e zbatuar në mësimdhënie. Tiranë.
- Grup autorësh (2005). Mësimdhënia dhe mësimi në shek. E 21, Doracak për arsimtarët e mësimi fillor. Shkup.
- Grup autorësh (2008). Mësimdhënia dhe të nxënëti ndërveprues – Modele për zhvillimin e të menduarit kritik. Tiranë: CDE,
- Giesecke, H. (1993). Uvod u pedagogiju. Zagreb: Educa.
- Greene, B. (1996). Nove paradigme za stvaranje kvalitetnih škola. Zagreb: Alinea.
- Giesecke, H. (1993), Uvod u pedagogiju. Zagreb: Educa.
- Glasser, W. (1999). Nastavnik u kvalitetnoj školi. Zagreb: Educa.
- Glasser, W. (2005). Kvalitetna škola. Zagreb: Educa.
- Grillo, K. (2002). Fjalor edukimi. Tiranë: Instituti i studimeve pedagogjike.
- Gjokutaj, M., Shahini , L., Markja, A., Zisi, A., Muça, E. (2005). Mësimdhënia me nxënësin në qendër. Tiranë: Geer.
- Dibra, G. & Dizdar, I. (2004). Metodologjia e mësimdhënies. Tiranë: Camaj- Pipa.
- Herlok, B. E. (1970). Razvoj deteta, Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije.
- Havleka, N. (2000). Učenik i nastavnik u obrazovnom procesu. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Ivanek, P. (2011). Sukobi u komunikaciji između učenika i nastavnika, neobjavljen magistarski rad.
- Ilić, M. (2000). Responsibilna nastava. Banja Luka: Univerzitet u Banjoj Luci.
- Ilić. M. (1999). Od tradicionalne do kvalitetne škole. Banja Luka.
- Ilić. M. (2006). Školska pedagogija. Užice: Učiteljski fakultet u Užicama.
- Instituti Pedagogjik i Kosovës, (2011). Kërkime pedagogjike. Prishtinë: SAS.

- Jarvis, P. (2003). Poučavanje – teorija i praksa. Zagreb: Andragoški centar.
- Jelavić, F. (2003). Didaktika. Zagreb: Školska knjiga.
- Jensen, E. (2003). Super nastava. Zagreb: Educa.
- Котева- Мојсовска, Т. (2000). Детето и интракцијата во воспитно - образовниот процес. Скопје: Педагошки факултет " Св. Климет Охридски " Скопје.
- Kamenov, E. (1984). Intelektualno vaspitanje kroz igru. Beograd:Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Klafki, W. i sur. (1992). Didaktičke teorije. Zagreb: Educa.
- Krasniqi, I. & Zuna, A. (2012). Një shkollë pa dhunë. Prishtinë: Libri Shkollorë.
- Kreso, A. P. (2004). Koordinate obiteljskog odgoja. Sarajevo. New Jersey: Merrill Publishing Company
- Klaić, B. (1970). Veliki rječnik stranih riječi. Zagreb: Školska knjiga.
- Koliqi, H. (1997). Historia e pedagogjisë botërore I. Prishtinë: Libri shkollor.
- Koliqi, H. (2004). Sistemi i arsimit në Kosovë. Prishtinë: Libri shkollor.
- Kosanović, S, & Novković, L. (1998). Nastavnik u savremenoj nastavi. Beograd.
- Kraja, M. (1999). Pedagogjia e përgjithshme. Tiranë: Geer.
- Kraja, M. (2008). Pedagogji e zbatuar. Tiranë: Geer.
- Kraja, M. (2012). Pedagogjia. Tiranë: ERIK.
- Krasniqi, I. (2005). Sisteme e strategji të mësimdhënies bashkëkohore. Skica ligjërimit dhe materjale tjera mësimore. Prishtinë: Libri shkollor.
- Krasniqi, I. (2008). Gurrë e mendimit didaktik. Prishtinë: Skëndija
- Kyriacou, C. (1995). Temeljna nastavna umeča. Zagreb: Educa.
- Kyriacou, C. (1986) , Effective Teaching in Schools. Oxford: Blackweell.
- Kocani, A. (2005). Hyrje në epistemologji. Tiranë: SHBLU.
- Kamani, P. (2004). Pamje të teorive për zhvillimin e fëmijës. Edukimi parashkollor. Tiranë: Instituti i studimeve pedagogjike.
- Klippert, H. (2001). Kako uspješno učiti u timu. Zagreb: Educa.
- Kocani, A. (2005). Hyrje në epistemologji. Tiranë: SHBLU.
- Kocani, A. (2009). Metodati e kërkimit sasior në shkencat sociale. Tiranë: UFO Press.

- Дамовска, Л.,& Тасевска, А. (2010). Алтернативни пристапи во педагогијата. Скопје: СІР.
- Дамовска, Л. (1997). Комперативно истражување за воспитно - образовните вредности. Скопје: СІР.
- Lanier, J. (2012). Redefining the role of the teacher: It's a multifaceted profession, Retrieved on 4th November.2015, from: <http://www.edutopia.org/redefining-role-teacher>
- Lavrnja, I. (1996). Poglavlja iz didaktike. Rijeka: Pedagoški fakultet.
- Lesourne, J. (1993). Obrazovanje i društvo. Zagreb: Educa.
- Ledic, J. (1988). Kreativni učenici i nasatavni proces. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- Musai, B. (2014). Metodologji e mësimdhënies. Tiranë: CDE.
- Musai, B. (2003). Metodologji e mësimdhënies. Tiranë: CDE.
- Musai, B. (1999). Psikologji edukimi. Tiranë: Pegi.
- Musai, B. (2005). Mësimdhënia dhe të nxënit ndërveprues. (për klasat 1-5), Tiranë: CDE.
- Matijevic, M. (2001). Alternativne skole. Zagreb: TIPEX.
- Montessori, M. (2003). Upijajuci um. Belgrad: DN Centar.
- Montessori, M. (2009). Zbulimi i fëmijës. Tiranë: Plejad.
- Мојаноски, Ц. (1998), Методологија на научно-истражувачката работа. Штип: 2-ри Август принт.
- Marsh, Colin J. (2009). Konceptet themelore për ta kuptuar kurrikulumin. Tiranë: CDE.
- Mala enciklopedia prosvete. (1969). Beograd: Prosveta.
- Mandiq, P. (1985). Inavocionet në mësim. Prishtinë.
- Mato, E. (1998). Shkolla dhe shoqëria demokratike. Tiranë: SOROS.
- Matijević, M. (2004). Udžbenik u novom medijskom okruženku. Zagreb: Školska knjiga.
- Meyer, E. (1957). Grupni oblici rada u nastavi. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
- Meyer, H. (2002). Didaktika razredne kvake. Zagreb: Educa.
- Milat, J. (2005). Pedagogija- teorija oспособlavanja. Zagreb: Školska knjiga.

- Murati, Xh. (2002). Didaktika- metodologjia e mësimdhënies. Tetovë: Çabej
- Murati Xh. (2004). Ndryshimi i arsimit dhe ndryshimet në shkollë. Tetovë: Çabej.
- Matthews, B., & Ross, L. (2010). Metodatat e hulumtimit – Udhëzues praktik për shkencat sociale dhe humane. Tiranë: CDE.
- Miller, B. (2003). Si të krijohet kontakti i suksesshëm me nxënësit. Ferizaj: Qendra për Përparimin e Edukimit dhe Arsimit.
- Mialaret, G. (1989). Uvod u edukacijske znanosti. Zagreb: Školske novine.
- Mustafa, A. (2011). Hyrje në metodologjinë e punës kërkimore – shkencore në fushë të filologjisë. Shkup: Menora.
- Muijs, D. & Reynolds, D. (2001). Effective teaching: evidence and practice London: Paul Chapman.
- Meyers, C., & Jones, T. B. (1993). Promoting Active Learning. Strategies for the College Classroom. Jossey-Bass Inc., Publishers, San Francisco.
- Muka, Petrit (1995). Të mësuarit me objektiva dhe modeli. Tiranë: A – 94. Tiranë.
- Milijević, S. (2003). Interaktivna nastava matematike. Banja Luka: Glas.6.
- Morin, E. (2002). Odgoj za budućnost. Zagreb: Educa.
- Montessori, M. (2003). Dijete: tajna djetinjstva. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Matijević, M. (2004). Ocjenjivanje u osnovnoj školi. Zagreb: Tripex.
- Nishku, M. (1999). Role të reja për mësuesit. Tiranë: “Mprehtësi”, nr.4.
- Nathanaili, V. (2011). Reforma dhe legjislacioni: Arsimi parauniversitar, Tiranë: Albanian University Press.
- Nushi, P. (1987). Fjalor i psikologjisë. Prishtinë: Instituti Albanologjik.
- Opča encilopedija, (1982). Jug. Leksikon. Zagreb: zavoda Miroslava Krležë.
- Orlich, H. (1995). Strategjitë e të mësuarit. Tiranë: Eureka.
- Osmani, Sh. (1983). Fjalori i pedagogjisë: Tiranë: Erik.
- Osmić, I. (2001). Komunikacije i interakcije u nastavnom procesu: Tuzla: Grin.str.81.
- Orlich, D.C., Harder, R.J., Callan, R. C., Trevison, M. C., Brown, A.H., (2009). Teaching strategies: A Guide to Effective Instruction, Wansworth Cengage Learning.
- Orstein, A. C. (2003). Kurrikula, bazat, parimet dhe problemet. Tiranë:ISP.

- Osmani, Sh. (1983). Fjalori i pedagogjisë. Botimet enciklopedike, Tiranë: Shtypshkronja e Re.
- Pastuović, N. (1999). Edukologija. Zagreb: Znamen.
- Prodanović, T. & Ničković, R. (1982). Didaktika. Prishinë: Rilindja.
- Pedagoška enciklopedia I,II, (1989). Novi Sad стр.88.
- Poljak, V. (1982). Didaktika. Zagreb: Školska knjiga.
- Pupovci, D & Tafarshiku. (2008). Pjesëmarrja e prindërve në jetën e shkollës në në Kosovë-një rrugë drejt ndryshimit, Prishtinë:
- Pedagoška enciklopedija. (1989). Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Popović, A. (2007). Obrazovna tehnologija. Beograd: Učiteljski fakultet.
- Панзова, В. (2003). Науката како занает. Скопје: Филозофски факултет.
- Pettijohn, T.F. (1996). Psikologija – Një hyrje koncize. Tiranë: Lilo.
- Popper, K. (2009). Për filozofinë dhe shkencën. Tiranë: Fan Noli.
- Pastuović, N. (1999). Edukologija. Zagreb: Zname.
- Pastuović, N. (2012). Obrazovanje i razvoj. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
- Pianta, R.C., Hamre, B. i Stuhlman, M. (2003). Relationships between teacher and children.U: W.M. Reynolds, G.E Miller i I.B. Weiner (Ur.), Handbook of psychology (str. 199- 234). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Reynolds, D. & Farrell, S. (1996). Worlds apart? a review of international studies of educational achievement involving England. London: HMSO.
- Rot, N. (1973). Osnovi socijalne psihologij. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Rosić, V. (1999). Nastavnik- čimbenik kvaliteta odgoja i obrazovanja. Rijeka, Zbornik radova.
- Rice, J. K. (2003). Teacher quality: Understanding the effectiveness of teacher attributes. Economic Policy Institute, Washington, DC.
- Resnick, L.B.(1987). Educationand learning to Thinking, Washington: National Academy Press
- Roders, P. (2003). Interaktivna nastava. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta.

- Rather A. R. (2004). Essentials Of Instructional Technology. Publisher, Discovery Publishing House, str.5.
- Rickards, T., Newby, M., & Fisher, D. (2000). Teacher and student perceptions of classroom interactions: A multi-level model. Paper presented at Proceedings Western Australian Institute for Educational Research Forum.
- Vood, D. (1996). Kako djeca uče i misle. Zagreb: Eduka.
- Vujčić, V. (1990). Obrazovne šanse. Zagreb: Školske novine.
- Vrcelj, S. (2000). Školska pedagogija. Rijeka: Filozofski fakultet.
- Yin, R. K. (1984). Case study research: Design and methods. Newbury Park, CA: Sage.
- Slunjski, E. (2001). Integrirani predškolski kurikulum. Zagreb: Mali profesor.
- Spoljar, K. (1999). Učitelj- nositel pedagoških inovacija. Zagreb, Zbornik radova.
- Stefanović, M. (2001). Didaktika. Rijekë: Express.
- Stajner, R. (2001). Aspekti valdorfske pedagogije. Zrenjanin: Wort.
- Stefanović, M. (2002). Škola i stvaralaštvo. Zagreb: PROFIL.
- Stoull, L. & Fink, D. (2000). Mijenjajmo nase škole. Zagreb: Educa.
- Suzić, N. (1995). Osobine nastavnika i odnos učenika prema nastavi. Banja Luka: Narodna i univerzitetska biblioteka "Petar Kočić".
- Suzic, N. (2007). Primijenjena pedagogoska metodologija. Banja Luka: XBS
- Shamiq, M. (2009). Si të shkruhet vepra shkencore. Prishtinë: CDE
- Troj F.(1964). Psihologija deteta. Beograd : Naučna knjiga.
- Temple, Ch., Crawford A., Saul W., Mathewes S., Makinster J. (2006). Strategji të mësimdhënies dhe të nxëniet për klasat mendimtare. Tiranë: CDE.
- Tamo, A., Mita, N., Mato, E. (1995). Pedagogija. Tiranë: Erik.
- Terhart, E. (2001). Metode poučavanja i učenja. Zagreb: Educa
- Tanner H., Jones S., Kennewshell S. & Beauchamp G. (2005). Interactive whiteboards and pedagogies of whole class teaching. Proceedings of MERGA28, Mathematics Education Research Group of Australasia Conference, Melbourne, July 2005 [WWW Document.] URL <http://www.merga.net.au/documents/RP832005.pdf> (last accessed 19 April 2007).

- Tomas, G. (1998). Kako biti uspešan nastavnik. Kreativni centar i most, Beograd.
- Thompson, P. (1998). Tajna komunikacije. Zagreb: Barka.
- Zajazi, T. (2003). Metodologji të mësimdhënies dhe mësimnxënies. Shkup: Vinsent Grafik.
- Zylfiu, N. (2011). Teoria e mësimi dhe proceset didaktike të mësimdhënies. Prishtinë: Printig Press.
- Zeiger, S. (2014). Raising Confident Kids. CreateSpace Publishing United States.
- Zabeli, N. (2004). Vështirësitë në të nxënë. Prishtinë: Libri shkollor.
- Zoric, Vucina (2008). Život i škola. Nikšić: Filozofski fakultet.
- Zuna-Deva, A. & bashkëautorët (2009). Partneriteti shkollë-familje-komunitet. Prishtinë: Libri shkollorë.

4. ПРИЛОЗИ

4. 1. Скала на процена на наставниците за Интерактивно поучување во рана училишна возраст

Почитувани,

Со ова истражување би сакала да дојдем информација колкаво е влијанието и ефикасност на интерактивното поучување во рана училишна возраст.

Истражување е анонимно и од искреноста на Вашите одговори ќе зависи неговата успешност.

Ве молиме да одговорите на следните прашања проценувајќи ја значајноста по следната скала.

Општи податоци

1. Училиште _____

2. Општина _____ Дата _____ 2015

3. Образование _____

4. Работно искуство:

- До -5 год
- Од 5- 10 год
- Од 11- 20 год
- Над 20 год

Влијанието и ефикасност на интерактивно поучување во рана училишна возраст.	Најмало Најмалку			Најголемо Најмногу	
	1	2	3	4	5
1. Колку практикувате интерактивното поучување во работа со децата од рана училишна возраст.	1	2	3	4	5
2. . Колку интеркативното поучување во рана училишна возраст го има значењето врз примена на					

интегрираното планирање.	1	2	3	4	5
3. Колку постои позитивно влијание на интеркативното поучување врз ефикасното реализирање на поставените цели со децата во рана училишна возраст.	1	2	3	4	5
4. Колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракција У-У.	1	2	3	4	5
5. Колку интерактивното поучување влијае врз зголемувањето на интеракција Н-У.	1	2	3	4	5
6. Колку интерактивното поучување во секојдневната наставна практика, влијае врз промоција на нови извори за учење.	1	2	3	4	5
7. Колку примената на интерактивното поучување влијае врз зголемување на полиморфноста на наставата.	1	2	3	4	5
8. Колку примената на интерактивното поучување влијае врз интеграција на содржините во наставниот процес.	1	2	3	4	5
9. Колку примената на интерактивното поучување влијае на позитивната атмосфера во одделението.	1	2	3	4	5
10. Колку примената на интерактивното поучување овозможување полесно стекнување на знаења.	1	2	3	4	5
11. Колку примената на интерактивното поучување влијае полесно совладување на материјалот.	1	2	3	4	5

12. Колку примената на интерактивното поучување влијае врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски.	1	2	3	4	5
13. Колку примената на интерактивното поучување влијае на зголемениот интерес, кај децата за време на реализација на програмските содржини.	1	2	3	4	5
14. Колку примената на интерактивното поучување влијае на задоволство и љубопитност кај децата.	1	2	3	4	5
15. Колку примената на интерактивното поучување влијае врз успешна креативна комуникациска клима во одделението.	1	2	3	4	5
16. Колку е влијанието на интерактивното поучување врз самостојноста на учениците во извршувањето на училишните обврски.	1	2	3	4	5

17. Напишете ги Вашите предлози за понатамошно подобрување на Интерактивно поучување во рана училишна возраст! _____

4.2.Протокол

за интервју на фокус-група директори и стручни работници
(педагози, психолози) во училиштето

Цел на ова интервју е да ги создаеме вашите ставовите и мислењата за
влијанието на интерактивно поучување во рана училишна возраст.

Општи податоци:

1. Град _____
2. Основно училиште _____
3. Директор _____
4. Стручна служба: 1. Педагог _____
2. Психолог _____
6. Датум _____

Прашања:	Одговор
1. Дали сметате дека примената на интерактивното поучување во рана училишна возраст влијае врз ефикасноста во реализација на воспитно-образовните цели.	
2. Дали сметате дека постои позитивно влијание на интеркативното поучување врз ефикасното реализирање на поставените цели со децата во рана училишна возраст.	
3. Дали сметате дека примената на	

интерактивното поучување влијае врз зголемување на полиморфноста на наставата	
4. Дали сметате дека примената на интерактивното поучување во секојдневната наставна практика, влијае врз промоција на нови извори за учење.	
5. Дали сметате дека примената на интерактивното поучување влијае врз интеграција на содржините во наставниот процес.	
6. Колку се практикува интерактивното поучување во воспитно-образовната работа со децата од рана училишна возраст.	
7. Ваши забелешки и констатаци во процесот во интерактивно поучување во рана училишна возраст.	
8. Вашите предлози за понатамошно подобрување на Интерактивно поучување во рана училишна возраст!	

4.3.Протокол

за интервју на фокус-група родители на ученици

Цел на ова интервју е да ги создаеме вашите ставовите и мислењата за влијанието на интерактивно поучување во рана училишна возраст.

Општи податоци:

1.Град _____

2. Основно училиште _____

3.Датум _____

Прашања:	Одговор
1. Дали сте почувствувале промена во учењето кај вашето дете?	
2. Забележувате разлики во поучувањето од времето кога вие сте биле ученик?	
3. Сметате ли дека со овој начин на работа вашето дете полесно го совладува материјалот?	
4. Дали овој начин н работа создава позитивна атмосфера во одделението?	
5. Сметате ли дека кај вашето дете се поттикнува задоволство и љубопитност за време на реализација на програмските содржини?	
6. Сметате ли дека со овој начин на работа се промовира нови извори за учење?	

4.4.Протокол

за интервју на фокус-група ученици

Цел на ова интервју е да ги сознаеме вашите ставовите и мислењата за влијанието на интерактивно поучување во рана училишна возраст.

Општи податоци

1. Град _____
2. Основно училиште _____
3. Одделение _____
4. Датум _____

Прашања:	Одговор
1. Дали сакате да одите на училиште?	
2. Како се чувствувате?	
3. Дали понекогаш работите заедно со другарчињата во група или во парови?	
4. Дали ви се допага овој начин на работа во вашето одделение?	
5. Дали слободно и поставувате прашања на вашата наставничка?	
6. Дали самостојно учите или некој ви помага?	